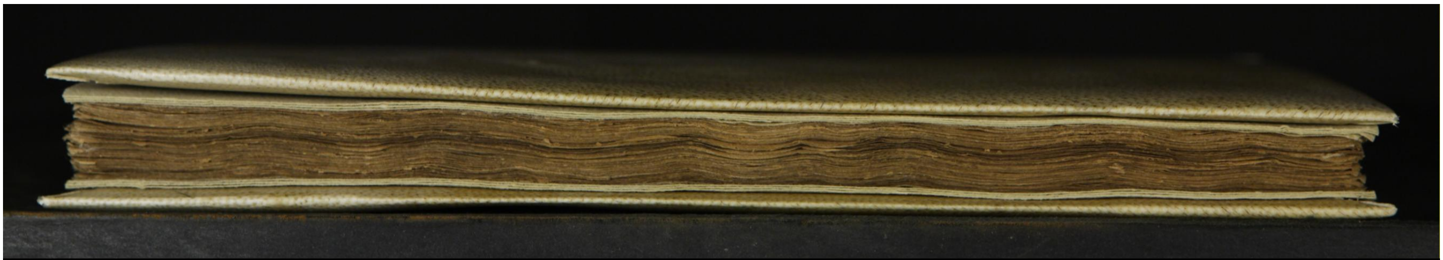

2
6
56

2.6.56

TRACTATVS NOVVS ELEGANS OMNIVM PVLCHERRIMVS ET DOCTISSIMVS DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI, ET PISCANDI,

In quo hæ materiæ non ſolum exactiſſime ſed etiam doctiſſime ac ſolidiſſime quoad forum tranctantur & deciduntur, in gratiam illorum, qui hiſce egregiis exercitationum generibus delectantur atq; voluptantur, in lucem editus,

AVTHORIS

GEORGII MOR DE NIGRO MONTE, BRIGANTINI IVRIS vtriuſque Doctoris Clariſſimi atque præſtantiſſimi,

ADIECTA SVNT SINGVLIS CAPITIBVS SVMmaria doctiſſima, & in fine index rerum ac verborum memoria dignarum, locupletiſſimus atque ditiſſimus.

Cui acceſſit diſputatio perfectiſſima de eadem materia habita.

CVM GRATIA AC PRIVILEGIO INVICTISSIMÆ SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS.

IN NOBILI SPIRA

TYPIS AC SVMPTIBVS IOANNIS PHILIPPI SPIESSII Ciuis Typographi ac Bibliopolæ Liberæ Imperialis Ciuitatis Spirenſis.

ANNO M D II.
C

ILLVSTRIBVS, GENEROSIS, ET INCLYTIS HEROIBVS, AC DOMINIS, DN. GEORGIO, ET DN FROBENIO, Fratribus, Comitibus Helffenfteiniis, liberis Baronibus in Gundelfingen Dominis in Goumegnij, VVildenftein & Mefskirch,

ET SVPREMÆ IN IMPERIALI CAMERA IVSTITIÆ PRÆSIDIBVS AC S. R. CÆSAREÆ MAIESTATIS locum tenentibus, Dominis fuis Clementiffimis, S. D.

NON immerito fane fortiffimum ac maximum focietatis hominum tuendæ conferuandæq; vinculum ac robur, rerum quoq; publicarum bene et fœliciter adminiftrandarum quafi fummam in eo pofitam effe, cognouerunt veteres ac doctrinæ laude præftantes Philofophi; fi (vt in ipfis naturæ penetralibus mira atq; occulta arte, nec fine diuina tamen manu, depictum eft) ima, atq; fragilia fupremis ac fortioribus femper adhærefcere, humiles atq; obiecti magnificis & in clara Orbis & Vrbium luce conftitutis viris, grata quadam & fuaui, vel beneuolentiæ alicuius, vel beneficij memoria innotefcere, iisdemq; omni obferuantiæ ac ftudiorum genere, laudabili fane atq; vtili, fefe infinuare, atq; ab his redamari velle, cuperent. Quomodo admiranda illa & artificiofa humani corporis compages, conftans etiam exiliffimis quibusdam partibus, iisq; per fefe haud fatis nobilibus, propter excellentem tamen harmoniam, reciprocamq; coniunctionem, iucundiffimum atq; pulcherrimum fui fpecimen intuentibus præberet. Nihil enim tam bene colligatum atque compactum, nihil tam firmum ac folidum reperiri, quod non facile diffolui, frangi, ac difcuti iterum poffet, fi exoriente difcordia atque inimicitia aliqua, illud in partes diftrahi, aut membratim truncari atq; diuelli inciperet. Hoc vt quisque in variis nego-

(:) iis,

tiis, quotidiana rerum humanarum experientia addiscimus; ita etiam illud idem vicinarum quoq; gentium exemplo tristi sane ac lugubri, ob oculos ponere & confirmare non difficile foret, si non aliud præsentis materiæ causa & conditio efflagitarent. Ego enim rerum mearum tenuitatis & angustiæ mihi bene conscius, statui id cumprimis mihi elaborandum esse, quomodo illæ virorum magnatum & præstantium auctoritate ac splendore crescere, atq; in altum surgere aliquando possint; memet in multa & magna patronorum eximiorum clementia & fauore ita comparans, quo illi vicissim humilis & demissi animi mei obseruantiam, & perpetuum erga se bene merendi studium obseruent atq; agnoscant. Itaq; eorum (quos dixi) virorum laudatissimorum consilio & vestigiis insistere, mecum magnopere exoptans, mihi maturandum esse duxi, vt in hoc primo laborum atque operarum mearum Typogr. exordio & quasi Tyrocinio, quod nuper in euulgandis atq; sub lucem reuocandis nonnullis celebrium aliquot Jureconsultorum scriptis, facere incepi, atq; (si Deo placet, & Reipublicæ litterariæ commodum euenirit) strenuè pertexam, aliquod etiam, si in manibus esset, aptum beneq; compositum opusculum, inclytis Generositatibus vestris dedicarem atque inscriberem, eaque ratione singularis obseruantiæ ac study mei, quo erga Inclyt. Generos. Vestr. perpetuo feror, leuia saltem indicia nunc facerem, ad maiora atq; alia officiorum genera, si liceat, in posterum nunquam defuturus. Sed quia mihi, ne noctuas Athenas ferrem, aut mari aquam adderem, (iuxta prouerbium) exemplo illorum, qui inconsulta temeritate diuitias in penu omnibus copiis refertissimum ingerere student, magnopere verendum erat; eoq; me omni fastidy & molestiæ metu liberare vellem, quem conceperam propter eximiam doctrinam ac Juris scientiam, qua præter cæteras egregias & admirabiles animi dotes Inclytæ Generositates vestræ excellunt, quasi magis idoneum ad hanc rem argumentum, elegi præsentem hanc de Venationibus, Aucupiis, & Piscationibus materiam: quæ cum nihil ferè frequentius in aulis ac iudiciis potentissimorum Principum, aliorumq; heroum & Virorum Illustrium existat; tum vero ea propter rerum amœnitatem, & fructuum ac prouentuum vbertatem atq; copiam, plurimis, iisq; pulcherrimis & iucundissimis controuersiarũ quæstionum decisionib⁹ referta sit, necesse est. Inprimis, ac præter cætera, præclarum illud ac nobile Venationis studium, sola eximia & præstanti herôum indole dignum, magisque Illustrium personarum voluptati percipiendæ accommodatum esse dicere ausim: quod in tantum alias etiam liquidissimas voluptates longo interuallo superare dignoscitur, vt apud solos fere Principes ac magnates hodie in vsu sit; tenuioribus ad eam vix aditus pateat. Taceo, quantum ad virtutem fortitudinemq; bellicam momenti, venandi exercitatio conferat, quod præclara illa, & multis doctrinæ ac virtutum præceptis referta veterum monumenta abunde testantur. Siquidem Græci homines, ingenio & industria, præ cæteris, in omnibus artibus excellentes, inter quos Plato, Aristoteles, Xenophon, aliisq; plures, cum reliquarum

artium

artium optimarum, disciplinarum honestissimarum axiomata colligunt, venationem minime prætereunt, sed maximis heroibus, ac Principibus illud genus conuenientissimum, adeoq; summis laudibus exornandum adeoq; docto suo calamo describendum esse merito iudicarunt. Inest enim in ea peculiaris quadam (vt verum fateamur) honesti ac liberalis exercitij species, magisque pugnam ac velitationem militarem, & in campis euagantium copiarum agmen, quam in ocio educatorum hominum quietem & ludum, præ se ferens expressa imago. En Ducem, venatio, cui omnes obediant, sibi constituit; hostem prouocat, disponit exercitus, insidias molitur, certamen apertum simulat, per nemora saltusq; pedites præmittit, loca plana equitum turmis cingit, cornu signum dat victoriæ & Castrorum mouendorum. De qua eadem præclare Horatius lib. 1. Epist.

Romanis solenne viris opus, vtile famæ,
Vitæq; & membris, præsertim cum valeas, &
Vel cursu superare canem, vel viribus Aprum
Possis.———

Quæ cum ita se habeant, & secundum eundem Poëtam is quam minimum à scopo aberrasse dicatur, qui vtilitatem cum voluptate iucunda quadam mixtura attemperarit, nec alterum ab altero quam longissime separarit; ego quoque me hac in parte proposito & voluntati meæ rectius satisfacere posse putaui, si quam primum operis huius dedicationem inclytis, Generositatibus vestris inscriberem, præsertim cum videam easdem nonnunquam relictis serijs, & grauioribus occupationum suarum negotiis, quibus alioquin in defesso studio, maxima cum nominis sui laude ac celebritate, & huius supremi in Romano Imperio Dicasterij amplissima vtilitate ac splendore inuigilandum sedulo sibi esse putant, priscorum auorum more redire ad syluas, saltusq; ibidemq; feris atq; auibus alias ex aliis insidias struere, atque hoc modo saluberrimam hanc virium & sanitatis tuendæ artem, aliarumque animi molestiarum expultricem ac medelam, non inter postremas Virorum Illustrium actiones atque exercitia ponere.

Quæ de compta & neruosa ipsius auctoris recentissimi Oratione, ac methodo perspicua, qua sibi non inanem laborem in explicando ac proponendo omnium harum exercitationum iure ac legibus, in vtroque (vt loquuntur) foro receptis, sumpsisse dicendus est, enarrari hic possent, studiose prætereo. Nihil quidem ab eo prætermissum est, quod vel ad minuendum Lectoris fastidium, vel ad ociosas subtilissimasq; quæstiones resecandum, ac pro his vtilioribus magisq; necessariis quæstionibus enucleandis aperiendisq; viam sterneret, vt ille hoc modo si non aliorum antecessorum suorum, qui de eadem re scripserunt, vestigia superasse, certe in multitudine rerum in tam breui succinctoq; opere collectarum, aliquid præ illis attentasse, & quasi lucem ac facem nouam prioribus scriptis attulisse videatur.

Deniq; si temporis quoque (quod rerum omnium primum esse quidam dicere soliti sunt) habenda est ratio, hanc ipsam quoq; anni suauiter ridentis, atq; vltro ad huiusmodi recreationum genera blande interpellantis moderatam temperiem, nonnihil Inclyt. Generos. Vestr. inuitare posse existimo, quo magis remotis aliquantulum asperioribus, magisq; arduis forensium querelarum curis & meditationibus, hoc ipso voluptatis & deliciarum pleno scribendi genere, animos suos sint oblectatura. Quod si ab iisdem Inclyt. Generos. Vestr. (quæ summa fuit hactenus in amplissimo hoc atque excellentissimo iudicandi munere peragendo, vigilantia & studium) aliquid etiam ex hoc ipso Opusculo obseruatum adnotatumq; fuerit, quod ad diiudicandas istiusmodi controuersias in posterum faciliore via & ratione quasi manum porrigeret, equidem non dubitabo vel hoc ipso nomine mihi plurimum gratulari, qui videam non temere omnino collocatam operam hanc meam, (quæ, nescio, quibus in initio adhuc ambitionum stimulis perfoditur?) tandem sperati gaudij & gratiæ apud Inclyt. Generos. Vestr. fructum vberrimum mihi protulisse. Reliquum est, vt pro innata singulari quadam humanitate & Clementia vestra, maiorem in modum rogem, obtesterque dedicationem hanc meam fortasse alioqui importunam, ab Inclyt. Generos. Vest. benigno serenoq; vultu accipi, neque muneris tenuitatem hoc efficere, quo minus animi mei deuotissimi atque obseruantiæ humilimæ testimonium hoc extet perpetuum, quod in posterum maiorum etiam vtiliorumque à me suscipiendorum laborum, perferundorumque erit occasio. Deum etiam, auctorem ipsum Sacrosanctæ iustitiæ oro, vt mentem cogitationesq; vestras diuini sui Spiritus ductu regat atq; illustret, quo rectius & felicius ea quæ ad augustissimi Imperialis huius iudicij dignitatem, & publicam omnium Ordinum pacem ac tranquillitatem faciunt, scire & decernere velitis, iubeatis: vtq; collapsas aliorum, aliorum propemodum corruituras opes, amplissima præsidiali auctoritate ac potestate restaurantes, ita litigantium partium malitias, præsertim tenuiorum sub potentioribus imminentem oppressionem reprimatis, quo ipsa posteritas Inclytis Generositatibus Vestris, ob feliciter adeo in promouendo iustitiæ cursu nauatam operam, plurimam vobis sese debere gratitudinem fateri necesse habeat. Spiræ Nemetum. Anno 1602.

Inclytarum Generositatum Vestrarum

Deuotissimus atque humilimus.

JOHANNES PHILIPPVS SPIESSIVS
Francof. Typographus ac Bibliopola Spirensis.

POTENTISSIMO AC INVICTISSIMO PRINCIPI, ET DOMINO, DOMINO RVDOLPHO II. ROMANORVM Imperatori ſemper Auguſto, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croaciæ, Sclauoniæ, &c. Regi, &c.

SERENISSIMIS ITEM ET ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS, AC DOMINIS, DOMINO MAXIMILIANO Regi Poloniæ, Domino Matthiæ, & Domino Alberto, ſacræ Cæſareæ Maieſtatis Germanis Fratribus, & Domino Ferdinando eiuſdem Cæſareæ Maieſtatis, &c. Fratri Patrueli, Archiducibus Auſtriæ, Ducibus Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVirtenbergæ, &c. Comitibus Habſpurgi & Tyrolis, &c. Dominis ſuis clementiſsimis dedicat conſecratq́ue.

PRÆCLARISSIMAM omnium virtutum Iuſtitiam eſſe, nemo ſapiens vnquam negauit, RVDOLPHE IMPERATOR Inuictiſſime, & Sereniſſimi Principes, Domini longe Clementiſſimi, vt quæ vim atque effectus ſuos ad communem omnium populorum ſalutem ac conſolationem late effundat. Hoc eſt, quod Philoſophus 5. Ethicor. ex Theognidis ſententia omnes in ea contineri virtutes teſtatus eſt. Quam alii cæterarum omnium virtutum parentem, & altricem vocarunt: alii optimarum perfectionem virtutum: alii omnis boni participem rerumq́ omnium perfectricem eſſe crediderunt: alii deniq́ omnium dominam & reginam virtutum non dubitarunt appellare, eo quod ab illa in omne hominum genus leges & iura manarunt: quæ culta magna Imperia conſtituit, regit, conſeruat, neglecta conuellit, diſſipat, ſubuertit: quæ benefactis honores & præmia malefactis ignominias & ſupplicia proponit, ſtudia bonorum excitat, malorum improbitatem coercet, qua ſublata, non domus vlla, non ciuitas, non hominum inter ſe ſocietas, non ipſa deniq́ vniuerſitas rerum ſtare, ac tueri ſe vel punctum temporis poteſt. Neq́ etiam ſine ea fieri poteſt, vt quiſquam aut temperans ſit, aut fortis, aut prudens. Eſt enim harmonia quædam, & pax, vt inquit nobilis ille Philoſophus Polus Lucanus, totius animi cum apto & compoſito motu. Illius autem quanta ſit vis, magis e cæterorum habituum inſpectione cognoſci poteſt. Nam cæterorum vtilitates ad vnum modo pertinent: huius ad omnia, quæ compoſita ſunt, & ad multitudinem. Ea igitur in mundo quidem prouidentia vocatur, & harmonia, & iudicium, & mens Deorum, qui ita ſtatuerunt. In Ciuitate autem pax & bona legum conſtitutio merito dicitur. In priuata domo, viri quidem & vxoris mutua con-

cordia, seruorum autem in dominos bonus animus, & vicissim in dominis amica & beneuola seruorum procuratio. In corpore autem & animo, primo quidem ea, quæ omnibus charissima sunt, vita & bona valetudo, & integritas virium: tum autem sapientia omnisque scientia. Quæ igitur vna & totum, & partes regit & seruat, efficiens omnia inter se concordia & amica, quid ni communis omnium parens & altrix omnium suffragiis prædicetur? Hæc Polus Lucanus.

Quæ cum ita sint magnam profecto eius laudis conseruationem vtrunque Ius Canonicum & Ciuile sibi vendicat, nempe, quod a iustitia, tanquam a fonte flumen, vel vt alii tanquam actus ab habitu producitur: Quam enim vim in suo fonte, vel habitu Iustitia continet, Ius quodam velut procursu, & effectu distribuit, vt quoties vel leges sciscuntur, vel legum præscripta, iam a Iustitia Iuris vigor in actiones humanas transiisse intelligatur; vt ita fons, origo, habitus status, in Iustitia resideat, legitimæ actiones Iure consistant. Nec sane quemquam mouere debet, quod Iura aliquando vel parum æque producuntur, vel ad tempora demutantur, quasi hoc abhorrere a Iustitia videri fortasse possit: eam enim variationem nec Iustitiæ, nec Iuri, sed rerum conditioni acceptam referri conuenit: quæ Iura sæpenumero non simpliciter absoluta, sed quæ personis, rebus, tempori accommodata sint, efflagitat; adeoque, quamuis optimo Legislator proposito semper feratur, fit tamen interdum vel euentu, vel occasione, quod res ipsa diuariet. Quod vel maxime in his Iuribus, de quibus hoc in Tractatu dissero euenisse compertum est. Nam etsi Iure natura omnia sint re ipsa communia, possunt tamen a Principibus, qui eorum, quæ in nullius sunt bonis, vt feræ, volucres, pisces, & cætera animalia, dispensationem habent, quædam priuatis ita concedi, vt in posterum ea priuata, non communia sint, etiam absque corporali occupatione: Iure siquidem naturali omnia ab initio fuere communia, & tamen humana lege rerum distinctio inter priuatos facta est, post quam distinctionem non licet cuiquam occupare rem alteri priuata lege addictam. Neque his obstat, quod dicitur, Principem ea, quæ sunt Iuris naturalis non posse tollere, cum Iura naturalia sint immutabilia, Iuris autem naturalis propria sit libertas venandi, aucupandi, & piscandi. Etenim feræ, volucres, & pisces Iure naturæ non sunt communia positiue & affirmatiue, quia omnium propria sint communes dominii causa, sed negatiue, quia nullius sint, & Iure naturæ nulli sint applicatæ. Quamobrem lex humana potest ea vni potius, quam alteri ex causa concedere: Ex quibus recte colligitur venationem & piscationem Iure naturali omnibus permissam ex variis causis posse per Principes prohiberi: Neque huiusmodi Iura, leges vel constitutiones prohibentes venationem, piscationem, & aucupium rectæ rationi, aut ipsi iustitiæ repugnant ac refragantur, modo ea interueniant requisita, de quibus hoc in Tractatu ago. Nam sicut in animalibus videmus fontis

quidem

quidem puritatem perpetuam, sed quæ ab eo producuntur flumina, sæpe variare, vt pro aluei natura, vel terræ ingenio nunc turbida sint, iam calorem mutent, sæpe collidantur, efferuescant, & in planiores decursus subsidant: Nemo tamen est ita sanæ rationis expers, qui non fateatur flumina cũ fontib. esse homogenea. Ita in humanis actionibus accidere solet, in quibus diuinæ constantis & immutabilis Iustitiæ splendor & puritas perpetuo elucescit, sed quæ ab ea, tanquã perenni fonte proficiscũtur Iura, sæpe pro rei, loci, personæ, & temporis occasione varient, nunc hoc, nunc illud, vel affirmatiue, vel negatiue præcipiendo statuant, vti ex his Iuribus venandi, aucupandi, & piscãdi clarissime apparet. Et quis quæso Iura cum Iustitia esse homogenea negaret? Ius enim a iustitia appellatur, sicut filia a matre, & Ius a Iustitia ceu riuulus vberrimus defluit.

Ideo autem potissimum hunc de Iure venandi, aucupandi & piscandi Tractatum conscripsi atque in lucem edidi, vt iis, qui hisce egregiis exercitationum generibus delectantur, illorum Ius, atq; modũ, quo nempe Iure, quaue Iustitia, tam in foro conscientiæ, quam exteriori venari queant, vtcunq; planum & apertum faciam. Et eundem Tractatum vestræ Sacræ Cæsareæ Maiestati, Vestrisq; Serenissimis Celsitudinibus humillime dedico atque consecro, vt sub vestræ Maiestatis & Celsitudinum Vestrarum auspicio, & tutissimo præsidio sine inuidia Zoilorum per sacrum Romanum Imperium, aliaq; Regna, Ditiones & prouincias quasi sub Cæsareo Diplomate & publicæ securitatis tessera placidissime peruagetur. Huius autem Dedicationis duæ e pluribus sunt præcipuæ causæ. Prima est humillima mea, & summa erga sacram Vestram Cæsaream Maiestatem, serenissimasq; Vestras Celsitudines, totamq; potentissimam Domum Austriacam, qua nulla Imperatorum & Regum vnquam fertilior extitit, ex qua Vestra Cæsarea Maiestas, Vestræq; serenissimæ Celsitudines fœlicissime ortæ nataq; sunt, obseruantia & pietas. Ad quam me vehementer incitant, & mirum in modum inflammãt Vestræ Maiestatis, & Vestrarum Serenitatum virtutum amor atq; admiratio, vt nihil mihi vnquam dulcius sit, aut suauius, quam de illis loqui, vel scribere. Si tamen in patentissimum illarum campum quis ingredi vellet, non solum homini eloquentissimo longa oratione, imo vero iusto volumine eas commemorare vniuersas, nedum singulas persequi difficillimum esset. Deinde si quis generis Vestræ Cæsareæ Maiestatis Vestrarumq; Serenitatum claritatem nobilitatemq; maiorum sibi laudandam proponat, tot me hercule illi occurrent Imperatores, tot Reges & Archiduces, vt nuda eorum nomina, nedum egregia facta recenseri vix longissimo temporis interuallo queant. Taceo amplitudinem Sacræ Vestræ Cæsareæ Maiestatis Imperii, Vestrarumq; Celsitudinum propemodum infinitas prouincias & Regiones, quæ nutu ac ditione Vestra gubernantur. Prætereo bella, quæ auspiciis Vestræ Maiestatis,

& Vestrarum Celsitudinum gesta sunt, & ex iis fœlicissimos & lætissimos consecutos triumphos? Quare multo satius fuerit, ea, quæ de hisce dicenda erant, tacitus præterire, quam nude perstringere.

Altera huius Dedicationis caussa est, ipsius Tractatus materia nobilis: Quia cum venatio sit exercitium nobile & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium, nulla enim re hi omnes magis delectantur & recreantur, quam venatione, cum sit meditatio rei bellicæ, in qua omnia bellica exercentur. Etenim in ea diluculo surgere, & equitare, currere, atroces feras obseruare, excipere, ac iaculo petere, æstum, frigusq; perferre, sæpe etiam famem pati necesse est. Vnde plane decuit, hunc Tractatũ sub summi Regis, summorumq; Principum patrocinio & tutelari numine in lucem prodire, quo venenosos detrectatorum ac Zoilorũ morsus, & aculeos securius euitare, & per orbem tutius perambulare possit.

Sed ne longior sim, quam Epistolæ leges ferant, dicendi finem faciam: Illud tãtum reliquum esse video, vt quanta possum animi veneratione ac submissione, hunc Sacræ Vestræ Cæsareæ Maiestati, & Vestris serenissimis Celsitudinibus d catum Tractatum meum commendem, ac rogem, vt hoc qualecunque munusculum, & mei erga Sacram Vestram Cæsaream Maiestatem, Serenissimasq; Vestras Celsitudines testificandi amoris atq; obseruantiæ inditium, clementissime suscipiant, adeoq; me ad maiora pro insita vel potius innata magnanimitate sua accendant. Id si fecerint Vestra Sacra Cæsarea Maiestas & Vestræ Serenissimæ Celsitudines, nulla res mihi dubitationem affert, quin ex ea re mirificam animis voluptatem aliquando sint percepturæ.

Deus Opt. Max. Vestram Cæsaream Maiestatem, Vestrasq; Serenissimas Celsitudines ad suæ Diuinæ Maiestatis gloriam, & Sacri Romani Imperii incrementum, aliarumque Regionum & Prouinciarum propagationem, atque adeo totius orbis Christiani conseruationem & defensionem saluas & incolumes ad Nestoreos annos vsq; tueatur & conseruet. Datæ in Vestræ Sacræ Cæsareæ Maiestatis, & Serenissimæ Domus Austriacæ oppido Brigantia, Idibus Nouembris, Anno reparatæ salutis 1599.

Vestræ Sacræ Cæsareæ Maiestatis,
Vestrarumque Serenissimarum
Celsitudinum

Deuotissimus, addictissimus & humillimus Seruitor,

Georgius Mor I. V. Doctor.

TRACTA-

I.

TRACTATVS DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI ET PISCANDI. PARS PRIMA.

AVTHORIS GEORGII MOR, IVRIS VTRIusque Doctoris, &c.

Ex capite primo summaria.

1 *Iuris Venandi, aucupandi & piscandi materia lucrosa, pulchra & subtilis est.*
2 *Iura venandi, aucupandi, & piscandi inter Principes, Comites, Barones, & nobiles valde sunt controuersa.*
3 *Inuocatio diuini nominis, quid operetur.*
4 *Venationum plures sunt species.*
5 *Venatio oppressiua hominum quæ sit.*
6 *Venatio Arenaria quæ dicatur.*
7 *Venatio adulatoria quæ dicatur, & quibus modis fiat.*
8 *Optima traditio a definitione proficiscens.*
10 *Venatio saltuosa quid sit, & quid piscatio & aucupium ibid.*
11 *Venatio in genere sumpta, quot habeat species.*
12 *Feræ in tria genera distinguuntur.*
13 *Venatio quibus modis fiat.*
14 *Aucupium quibus modis fiat.*
15 *Piscatio quibus modis fiat.*
16 *Venatio, aucupium, & piscatio possunt pro vno eodemque poni.*
17 *Differentiæ inter venationem, piscationem & aucupium.*
18 *Feræ rursus in duo genera distinguuntur.*
19 *Ferarum appellatione quid contineatur.*
20 *Bestiæ appellatione quid veniat, & nu. 22.*
21 *Pecudum appellatione quid veniat.*
23 *Animalium tria genera.*
24 *Mansueta animalia cuius sint.*
25 *Fera animalia an sint capientium.*
26 *Fera animalia an sint capientium,*
27 *Auium appellatione quid contineatur.*
28 *Auibus legatis, quæ animalia veniant.*
29 *Volucres quæ dicantur.*
30 *Apes cuius sint naturæ. Et quæ animalia sint insecta.*
31 *Aquatilia quæ dicantur.*
32 *Pisces quando capientium fiant.*
33 *Occidere an liceat quæcunque viuentia, ratione carentia.*

34 Ordo

CAPVT PRIMVM.

Generalia & quædam ſpecialia traduntur de Venatione & piſcatione.

EXplicaturus iura Venandi, aucupandi & piſcandi, ea potiſſimum de cauſa, quod inter cæteras vtriuſque Iuris materias (vt quotidiana forenſium cauſarum docet experientia) horum materia non minus lucroſa, quam pulchra & ſubtilis ſit. Etenim his temporibus nulla fere iura inter Principes, Comites, Barones & Nobiles ita controuerſa ſunt, quam hæc ipſa. Nam videre eſt illos nonnunquam acerbiſſime de hiſce inter ſe contendere & rixari, vt illorum conſeruandorum & tuendorum gratia, ſæpe ad pignorationes, nec non ad arma veniant, tranquillum Reipublicæ ſtatum, pacemque publicam, non ſine maximo,

ximo, innocentium subditorum vicinorumque malo, atq; detrimento, coactis hominibus perturbent; Vnde omnia Iudicia & tribunalia personant lites iuris Venandi, aucupandi & piscandi. Diuino † igitur prius inuocato præsidio, quo consequamur bonum initium, melius medium, & optimum finem, *glos.1.in Auth.de hæred.& Falc.col.1.glos.in Rubr.Proœm. Institut.text.in Auth. quomod. oport. Episc.* §. 1. *vers. bene autem, Dd.in Rubr.ff.de oper.nou.nunciat.* Vbi enim Christus non est fundamentum, ibi nullius boni operis est super ædificium, *c. cum Paulus.1.q.1.* quicquid igitur agimus in nomine Domini incipere debemus, *c.non obseruetis.26. q.7.* ad vtilitatem & commodum illorum qui hisce egregiis exercitationum generibus delectantur, statui hoc in tractatu horum iurium viam & modum, ea, qua fieri potest, perspicuitate, demonstrare, & aperire, quo tuto sine peccato in conscientia, & foro exteriori venentur, aucupentur, & piscentur. 3

Ac † principio quidem sciendum plures passim referri Venationum species. Vna † est Venatio, quæ dicitur oppressiua hominũ, quæ semper prohibetur *c.non est* §.*his itaq; 6.dist.gl.in c.qui venatoribus. 88.dist.* Altera † arenaria, vt quando quis cum bestia depugnaturus in arenã prodit, & illa Venatio de Iure Canonico adeo reprobata est, vt etiam spectatores mortaliter peccent, per text. *in d.c. qui venatoribus & ibid.notat.glos. & glos.in c.1.de Cler.Venat.in verb.voluptate.* De Iure vero ciuili Venatio arenaria tunc licita est, quando non est mercenaria, sed fit virtutis probandæ & virium experiendarum gratia, *l. 1.§.denq; ff.de postul.* Verum qui ad hoc locat operas suas, vt cum bestia depugnet, infamis est, *d.l.1.§. senatusconsulto,* de qua specie loquitur *d.c.qui Venatoribus,* & diu sequentes *Canones & 3.q.7.§.veruntamen.* Nisi talis sit fera, quæ regioni noceat, quo casu locans operas suas extra arenam, non notatur infamia, *d.l.1.§. sed si quis.* 4 5 6

Tertia † Venatio est, quæ dicitur adulatoria, quæ fit per verba, ac etiã illicita est, *d.c.qui venatoribus, 86.dist.c.nonnulli, 46.dist.c.sunt plurimi, 6. q.1.gl.d.cap.1.de Cler.Venat.* Et hæc Venatio fit tribus modis. Primo tribuendo alicui bonum, quod non habet. Secundo nimium extollendo bonum, quod habet. Tertio approbando malum, quod habet *c. væ qui dicitis 11.quæ.5.* Quarta † est Venatio, quæ dicitur, saltuosa & clamorosa. Nos omissis reliquis speciebus de hac quarta Venatione, quæ est ferarum, agemus, quæ fit in saltibus cum canibus, vt loquuntur, & clamore, vnde venatio saltuosa & clamorosa vulgo appellatur. Quoniã † vero optima est traditio, quæ a definitione proficiscitur, per quam plane intelligimus, quid sit id, de quo est agendum, vt tradit *Cicero lib.1.de offic.* & dixi *ego in tract.meo de Diuortiis* 1.*part.c.1.n.1.* a definitione initium ducam. 7 8 9

10 Est † ergo Venatio, ferarum persecutio, vel exercitium ordinatum ad captionem ferarum terrestrium, sicut aucupium ad captionem auium, & piscatio piscium. Et hæc exercitia sunt a natura & de se licita, *vt tradit S. Thom. quem refert & sequitur Sylue. in summa verb. venatio, n. 1. in prin.*
11 Si † tamen hæc licita venatio in genere sumatur, tres habet species, scilicet ferinam, aucupium, & piscariam. Nam † feræ in tria genera distingui
12 solent, sicuti tribus elementis sustinentur, videlicet in feras, quæ terra in volucres, quæ in aere, in pisces, qui in mari fluminibus libere vagantur, §.
13 *feræ instit. de rer. diuis. & l. 3. ff. d. acquir. rer. dom.* Venatio † ferina fit multis modis, vtpote, retibus, pedicis, laqueis, præcipitiis, foueis, arcubusis, bombardis, iaculis, cuspide, indagine, pennarum odore, carnibus, accipi-
14 tribus. Aucupium † vero fit retibus, laqueis, pedicis, præcipitiis, arcu, vi-
15 sco, hamo, ac etiam accipitribus. Piscatura † seu piscatio fit retibus, sagenis, gargustiis, hamis, iaculis. *S. Anton. in summa 1. part. tit. 1. cap. 3. §. 3.*
16 *verb. venatio.* Quamobrem † venatio aucupium & piscatio pro vno eodemque iure poni possunt, ea ratione, quod sint species venationis in genere sumptæ, & originem ab vna eademque libertate iuris naturalis du-
17 cunt, *l. 2. & 3. ff. de acquir. rer. dom. § fera Instit. de rer. diuis.* Quanquam † nonnullæ differentiæ inter has species sint, cum in alieno venari liceat, non sic piscari, *l. iniuriarum, §. fi. ff. de iniur.* Deinde etsi aucupium venationi comparetur, *l. diuus ff. d. seruit. rustic. prædior. c. 2. de Cler. ven.* tamen piscatio ab his separari solet, tanquam ius magis licitum & spectaculum minus cruentum. Ideoq; piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa, non sic venatio, *c. 1. & 2. de Cler. Venat. c. 1. ne cleri. vel monach. c. 1. &*
18 *2. dist. 34.* Et † quia Venatio est ferarum persecutio, notandum est primo quod feræ rursus in duo genera distinguendæ sunt. Nam vnum est genus earum, quas ob diritatem & perniciem occidi publice vtile est, vt sunt lupi, Vrsi, Leones, serpẽtes, &c. quarum venatio tanquam publice vtilis, omnibus est permittenda. *l. vnic. C. de ven. fer. lib. 11. c. vnic. §. nemo retia, de pace tenend. in vsib. feud.* Alterum genus non est æquæ noxium, & seruit publicæ annonæ & voluptati principum.

19 Secundo † notandum est, quod proprie ferarum appellatione veniant animalia nocentia, *c. fi. & ibid. gl. de iniur.* dicitur tamen apium, Pauonum, Columbarum & Ceruorum fera natura *l. naturalem §. apium & §. pauonum & §. ceruos, ff. de acq. rer. dom. §. apium & §. pauonum & §. ceruos Instit. de rer. diuis.* Appellatione tamen feræ non venit canis, cum sit domesticum animal, licet in numero animalium mansuetorum non contineatur. Maior enim pars canum non mordet, & maior pars non gregatim pascitur, mansueta enim animalia dicuntur, quę gregatim pascuntur. *gl. additionalis Instit. Si quadrup. paup. fecis. dic. in prin.*

20 Tertio † notandum est, quod appellatione bestiæ veniant tãtum animalia

malia terrestria, non aues, secus appellatione animalis. *gl. in c. 6. die ver. bestiæ 35. dist.* A Cicer. tamen bestiæ etiam pisces & volucres dicuntur. Deinde appellatione bestiæ, non veniunt animalia mansueta & domestica, nisi aliter ex cõmuni consuetudine vsurparetur, *Bar. in l. 1. § remouet in 1. not. ff. de postu. Io. Bapt. in l. omnes popu. ff. de iust. & iur.* Præterea bestiæ appellatione veniunt Vrsi, Leones, Pantheræ, quasi mixti sunt Elephantes & Cameli, nam & iumentorũ operam præstãt & natura eorũ fera est. *l. 2. §. vt igitur ff. ad l. Aquil.* Pecudum † autem numero sunt quadrupedes, 21 quę gregatim pascuntur, & oues caprę, boues, equi, muli, asini, sues *d. §. vt igitur & inst. de leg. Aqui. in prin.* Deniq; † bestiæ appellatione hoc casu 22 non venit mortua, *l. 1. § bestias, ff. de postu. l. 1. §. plane si ante. ff. si quadr. paup. fecis. dic. not. in l. 1. ff. de cadau. pun. Bar. in l. cũ de lanion. n. 1 ff. de fund. instr.*

Quarto † obseruandum est, tria esse genera animalium. Quædam † e- 23 24 nim sunt naturaliter mansueta, vt sunt Gallinæ & anseres domestici, in quibus locum habet regula hæc, vt vbicunq; sint, domini esse intelligantur, *§. Gallinar. inst. de rer. diu.* Quædam † vero prorsus sunt fera, vt cerui, 25 vrsi, lepores, vulpes, & in his animalibus locũ habet altera regula, cum in nullius bonis sint, quod occupanti concedantur, *d. §. fera insti. de rer. diui.* Quæ regula extenditur etiã ad apes, cum & earũ fera natura sit, ideoq; apes quæ, in arbore nostra consederint, antequã in alueo a nobis includãtur, non magis nostræ esse intelliguntur, quã volucres quæ in arbore nostra nidũ fecerint, ideo si alius eas incluserit, dominus earũ efficitur per occupationẽ sicut & fauos si quos fecerint apes in arbore tua, alius sine furto eximere poterit, nec furti tibi tenebitur, quia apes nõ fuerunt tuę, *tex. in d. §. apiũ. & ibi gl. in verb. dominus inst. de rer. diu. & d. l. naturalem §. apium ff. de acqu. rer. dom. & in l. apes ff. de furt.* Quædam † vero animalia 26 fera sunt naturaliter sed accidentaliter hominũ industria & diligẽtia reddita sunt mansueta, in illis procedit regula, vt eo vsq; tua esse intelligãtur, donec animũ reuertendi habeant, nam si animũ reuertendi habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantiũ. reuertendi autem animum videntur desinere habere, cum reuertendi consuetudinẽ deseruerint. *d. §. pauon. inst. de rer. diuis.* consuetudinẽ a. huiusmodi reuertendi amisisse videntur, cum ad horas & dies consuetas bis redire desinunt, post quæ accepta capientium fiunt *iuxta gl. in l. de quib. ff. de legit. Martin. ab Azpilcuet. in Enchiri. confes. c. 17. n. 128. & platea. d. § pauon. inst. d. rer. diui.*

Quinto † aduertendum est, quod appellatione auium venit omnis 27 volucris, quæ oua parit & pennis decorata est: dicta ab auiis, id est locis secretioribus, quibus aues delectantur, *Cic. ad Heren. lib. auium dulcedo ducit ad auium.* Vnde † auibus legatis anseres & phasiani & gallinæ 28 syluestres, & auiaria, id est, gabiæ vbi stant aues debentur, si testator talia habeat, alias secus: Phasiani a. id est, serui qui sciunt artificia capiẽdi aues,

& pastores anserum non continentur, nisi id testator expresserit *l auibus legatis & ibi glos. ff. de leg. 3.* Volucres † autē dicuntur quæcunque volare possunt, vnde apes, vespæ, muscæ, papilones, volucres sunt, non tamen aues. Et † quanquam olim ingens inter philosophos dubitatio fuerit, An apes feræ naturæ essent: quibusdam existimantibus, hæc immensæ subtilitatis animalcula magis inter insecta, quam inter feras bestias referenda esse. Sunt enim insecta animalia, quæ (vt nomen ipsum declarat) incisuras, nunc ceruicum loco, pectorum habent, atque alui: vt sunt terrestria scolopendræ, stelliones; alia volucria, vt apes vespæ: alia vtroq; modo, vt formicæ: alia & pennis & pedibus carentia, vt tineæ, quæ in homine nascuntur. Nonnulli putarunt, apes nec mansuetæ, neq; feræ, sed mediæ cuiusdam esse naturæ, *Plin. lib. 11. Natural. hist.* Contra tamen, veterum Iurisconsultorum authoritate & iudicio receptum est, earum naturam quoq; feram esse, *d. §. apium vbi Mynsing. Instit. de rer. diuis.*

29

30

31 Sexto † obseruandum est: Omnia animalia degentia in aquis, generali nomine aquatilia dici: Nam alia corio & pilis teguntur, vt vituli marini: alia corio tantum, vt delphini: alia cortice, vt testudines: alia silicium duritia, vt ostreæ & conchæ: alia crustis, vt locustæ: alia crustis & spinis, vt Echini: alia squamis vt pisces, *Plin. lib. 9. c. 12.* aliæ pelle, vt anguilla, eo dicta, quia specie anguem repræsentant. Quæ † aquatilia si fuerint in loco publico, vt mari, lacu, flumine, vel stango capientium fiunt, nisi aliter prohibitum sit, vt dicemus infra.

32

Cum ergo venatio, aucupium & piscatio sint iuris naturalis, & de se licita, & tamen absque occisione animalium, ferarum, auium & piscium exerceri non possint, infertur licere homini, occidere quæcunq; viuentia ratione carentia. Neq; † obstat illud dictum (non occides:) Etenim non accipitur de frutetis, quia nullus eis inest sensus, nec de irrationabilibus animalibus, quia nulla ratione nobis sociantur: Est ergo illud dictum (non occides) intelligendum de homine, quem occidere licet. *S. August. l. b. de ciuit. Dei, c. 20. vol. 5. quem sequuntur D. Thom. 22. q. 60. art. 1. Dominic. Soto de iustit. & iur. lib. 10. q. 1. art. 1. Pisan. verb. homicidium li. 6. n. 2. Syluest. in r. n. 5. Ioan. Tabiens. n. 2.* Nullus enim peccat in hoc, quod vtitur re aliqua ad hoc, ad quod est ordinata. In † rerum autem ordine imperfectiora sunt propter perfectiora; sicut enim generationis via, natura ab imperfectis ad perfecta procedit, & inde est, quod sicut in generatione hominis, prius est viuum, deinde animal, vltimo autē homo: ita † etiam ea, quæ tantum viuunt, vt plantæ, sunt propter animalia, omnia autem animalia sunt propter hominem; & ideo si homo vtatur plantis ad vtilitatem animalium, & animalibus ad vtilitatem hominis, non est illicitum. *Arist. lib. 1. Polit. cap. 5.* Inter alios autem vsus maxime necessarius

33

34

35

esse

esse videtur, vt animalia plantis vtantur in cibum, & homines animalibus, quod sine mortificatione eorum fieri nequit: & ideo licitum est, & plantas mortificare in vsus animalium, & animalia in vsus hominum. Nam ex ipsa diuina ordinatione dicitur. *Genes. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram & vniuersa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam & cunctis animalibus terræ, & c. 9. Genes. Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum.* Hinc & † lex ciuilis disponit quod absurdum esse videatur, hominē in fructu esse, cum omnes fructus in rerum natura, hominum gratia comparauerit, *text. in l. pecudum ff de vsuris.* Ex quibus euidentissime & irrefragibiliter infertur, occasionem animalium ratione carentium, & per consequens, venationem, capturamque ferarum, vt aucupium, & piscationem iure diuino, naturali & ciuili, homini permitti. Nam ferarum carnibus vescimur, pellibus contegimur *Genes. c. 1.* quæ peræque ad nostras vtilitates recte adiunguntur, atque ius dominorum diuinitus concessorum. Neque obstat *cap. 22. Exodi.* vbi prohibetur occisio bouis & ouis. Quia respondetur, quod occidere animal alterius, sit quidem peccatum, non quia occidit illud, sed quia damnum dedit homini in re sua, vnde non continetur sub peccato homicidii, sed furti, rapinæ, vel damni dati, *tradit Sebast. Medic. in summa peccat. part. 1. tit. 4. q. 92. & in præfat. tract. de venat. piscat. & aucup. n. 41.* 36

Et † quanquam Adamum protoplastum, & eius posteros credibile sit exercuisse venationes, aucupia, & piscationes, primi tamen in sacris literis venatores exprimuntur, Nemroth & Esau, *Gen. c. 10. 25. & 27.* Ex † quibus aperte constat vsum venationum vna cum humano genere cœpisse. Vnde & *Arist. supra dicto loco*, venationem ferarum inter antiquissima vitæ genera retulit. Neq; † obstat, quod aliqui hanc venationē pro turpi illicitoq; exercitio habeant. Primo quod *D. Augustin.* nequissimam eam artem appellet. *d. c. qui venatoribus.* Deinde quod Clericis & Ecclesiasticis personis venatio prohibita sit, *c. 1. & 2. d. Cler. venat. c. 1. ne Cler. vel monach. c. 1. & 2. 34. dist.* Etenim respondetur, quod *D. Augustini* dictum, non de hac specie, quam tractamus, sed de aren[illegible] venatione sit intelligendum, quæ nempe histrionico more a conductis hominibus, in publicis spectaculis depugnando cum bestiis exercetur, vti supra *n. 6.* diximus. Nam Iure Ciuili in vniuersum artificium scenicum & tota ars histrionica, vt quæ ad nullum Reipublicæ commodum, sed inanem voluptatem comparata est, pro turpi & infami vitæ genere habetur *l. 1. & 2. ff. de his qui not. infam. tot. Tit. in Auth. Scenicos non solum fideiuss. & c. & tot. Tit. C. de spectator. scen. lib. 11.* Deinde † respōdetur, quod abusus venationis, non vsus in turpibus sit habendus, *Panor. & alii in d. c. 1. de cler. ven.* 37 38 39 40

42 Vsus † vero in hoc consistit, vt seruiat necessitati (victus videlicet & ve-
43 stitus) sanitati & valetudini. Hinc † est, quod de venationibus & piscationibus (tanquam exercitiis licitis & honestis) Ecclesiæ soluendæ sint decimæ, *per text. in c. non est de decimis.* Quod est intelligendum, vbi esset consuetudo, nam si talis non essent, non forent soluendæ. *Couar. in c. peccatum 2. par. §. 8. nu. 12. de reg. iur. in 6. Mari. Soci. sen. d. c. 1. n. 12. de cler. ven.*

44 Abusus † autē venationis in eo consistit, vt si quis ita se venationibus dedat, vt necessaria vocationis suę negotia omittat, *tex. in c. an putatis, 86. dist & in l. venat. C. de excus. mun. lib. 11.* Hinc tota hæc disputatio, ea definiri commode potest regula, quam tradit *idē D. August. relatus a Gratian. in c. quisquis, 41. dist. vbi inquit,* In omnibus talibus non vsus rerum, sed libido in culpa est.

45 Ex † qua infertur, Ecclesiasticis personis venationē ferarum esse licitam, *Panor. & Dd. in d. c. 1. & 2. de cler. venat.* modo non sit clamosa, & fiat cum silentio & modestia. Est enim venatio ferarum duplex, quieta & cla-
46 morosa. Prior clericis licita, non sic secunda, *gl. d. c. 1. de cler. ven.* Et † maxime prælatis & Ecclesiasticis personis caussa necessitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, si in venationibus habeant redditus. *Sylu. verb. venatio vbi dicit,* in Francia in venationibus Prelatos habere redditus. Sed in Germania notū est, Principes Ecclesiasticos & eos Prælatos maxime, qui sunt Status Romani imperii & habent secularem Iurisdictionē, & ius venādi seu bannū syluestre, vel ius foresti vulgo, *Weltliche Obrigkeit, Geiaygd vnd Wiltbann,* nonnūquam intra propri-
47 os sui territorii saltus venari. Veruntamen † quia, vt inquit S. Hier. relatus a Gratiano *c. Esau. 86. dist.* non inuenimus scripturis sanctis, sanctum aliquem venatorē, piscatores inuenimus sanctos, cum piscatio ipsos habeat Apostolos ante & post resurrectionē Christi, imo Christum ipsum approbantē, & iubentē retia tendi, ac de piscatione comedentē, *Luc. &*
48 *Ioan. c. vlt.* Cauendum † est Ecclesiasticis personis, ne fines necessitatis, recreationis & modestiæ magno cum proprio salutis detrimento, tum subditorū scandalo prætersiliant. Vnde *Concilium Trid. in decr. de reformat. generali c.* [illegible] *Vestitu insuper sess. 24. statuit,* ab illicitis venationibus & aucupiis abstinendum obtinentibus dignitates & præbendas, aut portiones in Ecclesiis Cathedralibus aut Collegiatis.

49 Deinde etsi venationis vsus licitus sit clericis & Ecclesiasticis personis, attamen illicitus redditur eo tempore, quo tenentur huiusmodi personæ, munera prædicationis & visitationis obire, *c. cum. Aposto. §. Archidia. de censib. & ita intelligendū est d. c. 1. ne cler. vel monachi,* & reliqua iura, quibus probatur illicitam esse clericis venationem: intelligenda enim sunt, de his, qui venationi mentem nimis implicant & necessaria vocationis officia negligunt. *Sylu. d. loco. Ad quod facit text. in c. vident. 86. dist.*

ibi

ibi vident homines venatores, & delectantur, væ miseris, si se non correxerint, qui enim venatorem vident, & delectantur, videbunt Saluatorẽ & tristabuntur. Secundo facit *d.c. Esau.* vbi dicitur. Esau venator erat, quoniã peccator erat. *Tertio c. quid prodest 86. dist. ibi.* quid prodest ieiunare viscerib. & luxuriari venatib.? abstinere a cibis, & errare peccatis, &c.

Cæterum † monachis indistincte venationes & aucupationes prohibitę sunt, ita quidem, quod eis nec interesse, nec canes, vel aues venaticos per se, vel per alios tenere sit licitum, imo illis prohibetur, vt nec a familiaribus secum morantibus huiusmodi teneri permittant, nisi saltus viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi, vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasteria, seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem *ita text. est in clem. Ne in agro, §. porro, de stat. monach. vbi gloss. verb. personalem inquit,* quod religiosorum redditus, quandoque consistant in venationibus, vt cuniculorum in prouincia, & ferarum in Anglia. Et olim licuit religiosis tempore competenti, maxime deficiente familia in propriis personis venationem capere, & vendere quod *per d. clem. Ne in agro, §. porro,* Clemens V. quo ad monachos & religiosos correxit, & posthac fieri vetuit. Vrgens tamen necessitas ad venandum astringens religiosos excusaret, *Henric. Boic. d. cap. 1. n. 2. & seq. de Cler. ven. Host. in tit. de cler. venat. num. 2. & seq.* Necessitas † enim legem non habet. *c. sicut de consecrat. dist. 1. cap. quod non est de reg. iur. cap. 2. §. fin. de obseruat. ieiunior. & cap. quando, de consuetud. cap. licet. de feriis & c. fi. eod. tit. l. item quamuis. ff. com. diuid. gl. ibid. in verb. necessitatem. l. aliquando, ff. de offic. procons. gl. in l. vnic. ff. de offic. Cons. in verb. expedire.* Et generaliter quæ permittantur ex causa necessitatis tradit. *gl. in c. sicut 17. dist. gl. in c. discipulos, in verb. fame de consecr. dist. 5. & gl. nota. in c. quærelam in verb. necessitate de Iureiur. & ibi Dd.* Necessitas † tamen non excusat a delicto, *tex. in l. palam §. non ignoscendũ ff. de ritu nuptiar. gl. in c. si quis, in verb. pæniteat, de furt. vbi tex.* an propter necessitatem liceat furari, *& tex. in d. c. discipulos, vbi gl. nota. in verb. fame. Couar. in c. peccatum 2. part. §. 1. n. 3. & seq. de reg. iur. in 6. Dd. in l. 2. §. cum in eadem ff. ad l. Rhod. de iact. vbi Angel. nota.* an milites tempore belli ex necessitate commeatum deprædari possint. *Canonist. in c. 1. de Emt. & vend.* Hinc † infertur, quod licet omnibus, siue sint clerici, siue laici, venatio interdicta sit tempore Quadragesimæ & ieiuniorum, seu præcipuarum festiuitatũ, *d. c. 1. & d. c. fi. de feriis.* quibus homines in Ecclesia conuenire debent, & orare *d. c. an putatis 86. dist.* si tamen necessitas famis urgeret, vel si feræ venirent vastare segetes, vel vineas, tunc enim quocunque tempore etiam clericis & monachis venari, & feras vastantes agros, expellere licet, *leg. 3. C. de feriis. gloss.*

50 51 52 53 54

in d.c.qui venatoribus 86. dist.arg.c.si nulla,23.q.8.Marian. Socin.sen. d.c. 1.n.12.de cler.venat.Martin.Nauar.in Enchirid.confessar.c.13.nu.11. cum necessitas non habeat legem, *iuribus supra allegatis.*

55 Denique † hoc loco non inutiliter quæritur, si fuerit contra aliquem clericum, vel alterum exceptio data, vel obiecta, quod sit venator, de qua venatione exceptio sit intelligenda.

Respondeo, quod in dubio intelligi debet de venatione, quæ fit recreationis, non autem voluptatis caussa, *Archi.in d.c.qui venatoribus,86. dist. Alex.consi.72.n.13.vol.1.& consil.175.vol.2.Sap.in addit.ad Abb.d.c.1.*
56 *de cler.ven. Summa Rosell.verb.ven.* Nam † interpretatio in re dubia fieri debet in meliorem partem, *c. estote, de reg. iur. & l.proxime.* §. *sed in re dubia. ff. de his quæ in testam. delent. l.si fuerit,§.fi.de reb. dub.& l.ea quæ in partes,§.in re dubia, ff.de reg.iur.*

SVMMARIA.

1 *Quorundam principum & Dominorum temporalium inclementia in subditos propter venationes.*
2 *Venatio an per Principem prohiberi possit, argumenta pro huius quæstionis porte negatiua & n.6.8.9.& 20.*
3 *Omnia animalia sunt homini subiecta naturaliter.*
4 *Imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum.*
5 *Inferiora per superiora gubernantur.*
7 *Deus creauit omnia in vsum hominum.*
10 *In alieno fundo an venari & aucupari liceat.*
11 *An Dominus volentem ingredi fundum suum, causa venandi vel aucupandi, prohibere possit.*
12 *An Dominus ingredientem fundum suum, armata manu prohibere possit.*
13 *Contra ingredientem Domino inuito competit actio iniuriarum.*
14 *Venator, qui Domino non prohibente in fundum alienum ingressus est, causa venandi vel aucupandi, an possit postea expelli.*
15 *Venator in fundo detineri possit, vt reddat quod percepit.*
16 *Bestia aliena reperta in prato vel agro suo, an & quando retineri possit.*
17 *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium ius venandi pro regali habentium, & recognoscentium.*
18 *Merum & mixtum imperium, & contra regalia, non inferunt necessario iura foresti, seu bannum syluestre, & vice versa.*
19 *Ex separatis nihil infertur.*
20 *Concesso castro, villa, vel pago, cui adhæret ius Venandi, conceditur etiam ius venandi ibid.*

21 *Quæ-*

CAPVT SECVNDVM.

An Venatio ferarum, Principum, Comitum, Baronum & aliorum Dominorum merum & mixtum imperium, nec non reliqua regalia ex concessione Romanorum Imperatoris, vel Regis habentium, propria sit, & an eandem priuatis ac subditis suis iuste prohibere possint.

1 QVandoquidem † autem nostris hisce calamitosis temporibus quibusdam in locis Principes & Domini temporales subditos suos plus æquo venationibus grauent, illisque feras bestias ex proprijs eorum agris, stantibus & pendentibus adhuc fructibus abigere, & latratores molossos habere non permittant, ac insuper in venantes, non solum in ipsorum Principum & Dominorum venatorijs syluis, sed etiam proprijs syluis & fundis sæuiant, ac pœnis capitalibus animaduertant, ea potissimum ratione, quod venatio ipsorum Principū, Comitum & Baronum propria & peculiaris sit, ac eius conseruandę gratia priuatis, & subditis suis prohibita, statui hoc capite pulchram & celebrem illam quæstionem tractare.

An nem-

An † nempe venatio per Principem, id est Imperatorem, vel Regem, aut alium principem superiorem non recognoscentem, priuatis & subditis prohiberi possit. Ex cuius quæstionis resolutione patebit, an venatio ferarum, sit Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium propria necne? 2

Ad † quam quæstionem antequam respondeamus, præmittendum, quod omnia animalia sunt homini naturaliter subiecta, quod apparet ex tribus. Primo ex ipso naturæ processu, sicut enim ex generatione rerum intelligitur quidam ordo, quo proceditur de perfecto ad imperfectum, nam natura est propter formam, imperfectior propter perfectiorem; ita † etiam est in vsu rerum naturalium, nam imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum, plantæ enim vtuntur terra, ad sui nutrimentum, animalia vero plantis, & homines plantis & animalibus, vnde naturaliter homo dominatur animalibus. Hinc ait *Arist. 1. Politic. cap. 5.* quo venatio sylvestrium animalium sit iusta, & naturalis, quia per eam homo vendicat sibi, quod est naturaliter suum. 3 4

Secundo † apparet hoc ex ordine diuinæ prouidētiæ, quæ semper inferiora per superiora gubernant. Vnde cum homo sit super cætera animalia, vtpote ad imaginem Dei factus, conuenienter eius gubernationi alia animalia subduntur. 5

Tertio apparet ex proprietate hominis, & aliorum animalium, in alijs enim animalibus inuenitur secundum æstimationem naturalem, quædā participatio prudentiæ, ad aliquos particulares actus, in homine autem vniuersalis prudentia, quæ est ratio omnium agibilium, omne autē quod est per participationem, subditur ei, quod est per essentiam, & vniuersaliter: Vnde patet, quod naturalis sit subiecto aliorum animalium ad hominem, *S. Thom. 1. part. q. 96. art. 1.*

Ad † propositam igitur quæstionem respondendum videtur negatiue, scilicet Venationem per Principem prohiberi nō posse. Pro hac sententia negatiua faciunt & sequentes rationes. Primo: Ea quæ sunt iuris naturalis, Princeps tollere nō potest, *§. sed naturalia quidem, Instit. de iure nat. gent. & ciuil. text. in princ. 5. distin. & c. vlt. dist. 6.* Atqui venatio est iuris naturalis, & iusta, vt paulo ante dicebamus. Ergo ea per Principem tolli nequit. Maior propositio patet. Minor vero argumentationis pars probatur præter supradicta, primo ex iure naturali primæuo. Etenim † Deus Opt. Max. creato homine, creauit omnia animalia in vsum & cibū hominis, *Genes. cap. 1. facit, l. in pecudum ff. de vsur.* 6 7

Secundo † probatur ex iure naturali secundario, seu gentiū, q̄ fundatū est super iure naturali primæuo, *l. 1. & 3. & l. quod in littore, ff. de acqui. rer. dom. ff fera, Inst. de rer. diuis. l. 1. in prin. & l. 3 §. Item feras, ff. de acqu. poss.* 8

9 Ex quibus manifeste colligitur, in his, quæ nullius sunt, natura ipsa dominium acquiri per priorem occupantem, cuiusmodi sunt feræ bestiæ, volucres, pisces & his similia animalia. Hoc ipsum *Cicero lib. 3. de finib. docet, vbi inquit*, cumque hæc omnia animalia communia ipsa natura fecerit, plane licet per eandem naturæ legem cuilibet primo capienti ea sibi acquirere. *Idem lib. 1. de officiis inquit.* Similisq; est priuatarum possessionum descriptio. Ex quo quia suum cuiusq; fit eorum, quæ natura fuerunt communia, quod cuiq; obtigit, id quisq; teneat. *Hæc Cicero.* At-
10 que † hæc sententia adeo vera censetur; vt de iure naturali, gentium & ciuili non solum cuilibet in fundo suo proprio liceat aucupari, venari & capere feras bestias, lepores & ceruos, sed etiam in alieno, *d. §. feræ, & d. l.*
11 *3. in prin. ff. de acquir. rer. dom.* Is † tamen qui alienum fundum venandi vel aucupandi gratia ingreditur, potest a Domino, si is præuiderit, prohiberi, ne ingrediatur, *d. §. feræ, & d. l 3. §. 1. de acquir. rer. dom. & l. Diuus, ff. de seruit. restit. prædior. vbi dicitur:* Diuus Pius aucupibus ita rescripsit: Non est rationabile nolentibus dominis, vos in alienis agris aucupari, *& gl. ibid. dicit, idem in venatione:* Me enim inuito non licet vicinio ire per
12 agrum meum. *l. per agrum, C. de seruit. & aqua.* Quin † & Dominus armata manu ingredientem prohibere, & ei resistere potest, *secundum gl. in sæpe, d. l. 3. in verb. prohiberi, facit l. quemadmodum, §. 1. ibi*, iure suo posse e-
13 um intercedere. *ff. ad l. Aquil.* Et † contra ingredientem domino inuito & prohibenti actio iniuriarum competit, *secundum gl. in d. l. Diuus, & in d. l. 3 per tex. in l. iniuriarum, §. fin. vers. nisi quod ingredit, ff. de iniuriis. Cyn. & Bart. l. 2. §. omnia, ff. de acquir. rer. dom.*

14 Non † tamen potest venator, qui domino non prohibēte in fundum alienum in causa venandi vel aucupandi ingressus est, postea expelli, *d. §. feræ, instit. de rer. diuis. argumento ibi a contrario sensu sumpto*, quod in iure validum est, *l. 1. & ibi. Dd. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. l. conuenticula, & ibi glos. Dd. C. de Episc. & cler. cum similib.* Non obstat *d. l. quemadmodum §. 1. ff. ad l. Aquil.* Nam ad illam respondetur, quod ibi nullo iure possum habere appensum, vel ædificium in alieno, hic autem causa venandi intro alienum, *vt d. §. feræ.* Igitur post ingressum domino sciente & patiente non possum prohibere *ita Aretin. d. §. feræ, n. 1. Inst. de rer. diui.*

15 Similiter † venator adhuc in fundo retineri non potest, vt reddat, quod percepit, sed dominus aget actione iniuriarum, si intrauit eo prohibente, supra allegatis iuribus. Omnis enim venatio pertinet ad venatorem, cum id, quod ante nullius est, naturali ratione aucupante conceditur, *d. l. 1. & 3. & d. l. quod in littore, ff. de acquir. rer. dom. & d. l. 3. §. Item feras, ff de acquir. poss. & d. § feræ.* Vnde nulla violentia per dominum fundi fieri potest, sed solum actione iniuriarum contra venatorem agere poterit.

terit. Hinc † etiam est, quod si quis in agro vel prato suo reperiat bestiam, seu animal alienum, non est illi licitum illud retinere, si dominum cognouerit, sed more ciuili debet illud expellere, si autem dominum nõ cognosceret, posset causa sui iuris conseruandi illud retinere, *l. quintus, ff. l. Aquil. Bar. l. præter, §. si dominus, ff. de dam. infect. Port. §. singulorum, n. 23. Instit. de rer. diuis.* 16

Ex quibus infertur Principes inferiores, Comites, Barones & Nobiles errare, eo quod ius venandi pro Regali habeant recognoscantq;, cum inter Regalia nec recenseatur, neq; ad ea pertineat, *vt patet ex Tit. Quæ sint regalia, in vsib. feud. Tyraq. de nobil. c. 17. n. 150. & Dec. cons. 197.* Nam † non sequitur, habeo merum & mixtum imperium & cætera regalia: Ergo habeo etiam ius venandi, bonum syluestre, seu iura foresti, vulgo, *Gejaygdt Wiltbann vnd Forstlicher Gerechtigkeit*, vel *Obrigkeit.* Vnde quãuis Nobili, Baroni, vel Comiti sit a Principe concessum castrum cum mero & mixto imperio & omni iurisdictione, non tamen non intelligitur ius venandi concessum, nisi expresse & in specie ius venandi nominatum sit, vel vice versa, concesso iure venandi, merum & mixtum imperium, & iurisdictio simplex concessa non præsumuntur. 17 18

Ratio † est, Quia hæc diuersa & separata sunt, ex separatis autem nihil infertur, *l. si maritus, La. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibid. Salicet. n. 1. l. Papinianus, ff. de minorib. 25. an & l. fin. ff. de calumnia. & l. neq; natales, C. de probat.* Concesso tamen castro, villa vel pago, cui adhæret ius venandi, conceditur quoq; ius venandi. *Bar. in l. inter eos, ff. de acquir. rer. dom. per l. traditio, ff. eod. tit. Carol. Molin. in consuetud. paris. tit. 1. §. 1. gl. 5. Couar. c. 1. prædict. quæst. n.* 10. quia etsi loquantur de iurisdictione, idem tamen est in iure venandi ex identitate rationis. Ratio est: Quia accessorium sequitur principale. Quod autem ius venandi inter regalia nõ fuerit comprehensum, ratio est: Quia † summus Princeps, id est, Imperator, venationem omnibus hominibus iure naturæ & gentium, communem auferre non potuit. Hanc negatiuam opinionem tenent. *Host. Ioan. Andr. Cardin. & Anthon. in cap. non est, de decimis, Dec. d. consil. 197. & consil. 271. Matthæus. de Afflict. in constitut. Neapolitan. lib. 3. rubr. 1. n. 9. Iacobin. d. S. Georg. in tract. de feud. verb. Et cum venationibus, n. 1. Chassan. in consuetu. Burgund. Rubr. 13. §. 7. & plures alii relati a Couar. in c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 1. de reg. iur. in 6.* Pro quibus etiam facere videtur, *text. in c. 1. §. nemo retia, de pace tenend. & eius violatorib. in vsu feud.* Nam *in d.* §. nemo retia, ideo venatio est prohibita, quæ non fiat ad vrsos, lupos & apros capiendos ne publica pax violetur. 19 20

Verum † contraria sententia, & quidem affirmatiua est de iure verior, quæ & communiori Doctorum calculo approbatur, nimirum posse 21

Principem ex variis causis venationem iuste prohibere. Hanc opinionem ex Iurisconsultis tenent, *Martin. Laudens. & Cardin. Alex. & reliqui, Dd. in d. §. nemo retia, Cardina. a Turre cremat. in c. qui venatoribus, 86. dist. Rebuff. in l. vnic. C. de venat. ferar. lib. 11. Bertrand. cons. 255. lib. 1. n. 8. Chassan. loco citato, Thom. Grammat. decis. 76. n. 9. Guilielm. Benedict. in c. Raynutius, verb. & vxorem nomine Adelasiam, 868. de testam. Gemin. in c. ius naturale, n. 11. dist. 1. Faber, §. flumina, Instit. de rer. diuis. Rol. cons. 9. nu. 1. vol. 1. Georg. Natta cons. 522. nu. 7. vol. 3. & cons. 904. n. 2. vol. 3. Boer. in consuet. Bituricens. tit. de consuet. prædior. §. 5. Tiraq. allegato, c. 37. n. 140. Cou. supra d. loco, & Matthæus. Wesenb. in paratit. ff. de acqui. rer. dom. n. 7. Quibus omnibus suffragatur, gl. in d. c. qui venatoribus.*

Ex Theologis eandem defendunt sententiam, *Caiet. in tract. 17. quæst. cap. 12. Ioan a Medina de restitutione, quæst. 12. & Dominic. Soto lib. 4. de Instit. & Iure, quæst. 6. art. 4.* Huius sententiæ causæ variæ a variis adducuntur.

22 Nam Dominic. Soto *iam d. loco* tres potissimum affert causas. Primo † namq; dicit, quod etsi venationis locus sit communis ciuitatis, aut oppidi, vetari licite possit a Principe, & a Domino per viam gubernationis;
23 nam † feræ, volucres, & pisces non solum ornamento sunt & decori Reipublicæ, verum & necessitati seruiunt, ob idq; non est vulgi temeritati venatio committenda, sed debet ordine ac lege fieri, ne dispereat.

24 Secundo † quia Princeps etiam communia loca Reip. potest alicui proprio vsui dicare, neq; ad hoc, vt quidam putant, requiritur consensus populi, iustum quippe est, vt pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam. Præterea quoniam apros ac ceruos, & id genus bestias non condecet a plebeis venatu impeti, sed vt reseruentur ingenuis, qui præliorum simulachra aduersus eas meditentur.

25 Tertia † ratio est: Quia prohiberi potest venatio, nempe quia est in loco non communi oppidi, sed proprio ipsius domini, quo suam custodit venationem, nam si potest fundi dominus particularis prohibere, ne quis venationis gratia illum ingrediatur, multo magis Princeps, *d. §. feræ, vers. plane, Inst. de rer. diu.* Ibi, plane qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, potest a Domino, si is præuiderit, prohiberi, ne ingrediatur, *ita Socius d. loco.*

26 Iustæ autem causæ (quibus supremus Princeps, id est Imperator, venationem prohibuit) inter cæteras esse possunt, & quatuor hæ sequentes, quas enumerat Wesenb. supra citato loco.

27 Primo † cura seruandarum specierum in animantibus. Feræ enim animantes in suo genere sunt rariores, quam cicures, Deo nimirum ita prouidente, ne nimia multitudine ferarum aut communitas humanæ

vitæ

vitæ, aut agriculatio inuestaretur, & damnum faceret, ideo facile tota species, saltem in aliqua regione deuastari posset, si cuilibet permissa esset venatio.

Secundo † hæc ipsa permissio venandi auocaret homines ab agricultura, & vita rustica, a quo agricolas & rusticos non abduci publice vtile est. *Auth. agriculatores, C. quæ res pig. & l. 2. ff. de feriis*, & hanc rationem videtur innuere, *text. in d. cap.* 1. *§. si quis rusticus, de pace tenend. & eius violatorib. in vsib. feud.* qui diserte in prohibitione rusticorum mentionem facit. 28

Tertio, † quia venatio ferarum præcipue maiorum, sine armis & tormentis exerceri non potest, vsus autem armorum quotidianus, multis ex causis interdictus est, præsertim agricoli. *tot. tit. in Auth. vt armor. vsus, & d. §. si quis rusticus.* qui tamen cum syluas & rura inhabitent, & incolant, ad venationem maxime sunt opportuni. Ex quo inferri potest, non esse licitum venari cum armis, nisi ad animalia periculosa, vt in venatione leonum, vrsorum, luporum, & similium, *Dd. in dict. §. nemo retia de pace tenend. Capol. tractat. de seruitut. rustic. præd, capit. 21. titul. de aucupat. num. 10.* 29

Quarto, † quia ad pacem & tranquillitatem tuendam publice interest, non esse omnibus commune ius venandi. Etenim vt reliquarum rerum communio parit discordiam, *l. cum pater, §. dulcissimis fratribus, ff. de legat. 2. glos. in c. 1. dist.* 71. ita res procul dubio multis litibus & certaminibus, atque etiam cædibus occasionem daret, si promiscue venari esset concessum. 30

His de causis existimat *VVesenb.* Imperatorem Fridericum, motum, cur, cum iure ciuili hæc venationum iura fuerint communia, ea putauerit subditis, præsertim rusticis, adimenda, *d. loco, d. §. nemo retia.* Et hæ causæ valde probabiles videntur. 31

His † causis accedit etiam subditorum voluntas & consensus. Nam ii in gratiam, honorem & recreationem suorum Principum & Dominorum iuri venandi in propriis præsertim fundis sponte & libere cesserunt, illudque in Principes & Dominos suos transtulerunt. Vnde Principes & Domini temporales ex huiusmodi cessione a suis subditis sibi facta soli ius venandi acquisiuerunt. Deinde † etsi subditorum voluntas & consensus expressus non interuenerit, & multo minus cessio sponte & libere facta fuerit, eo quod forte per metum & vim a venationibus fuerint deterriti, vel Dominis cessionem venationum petentibus denegare ex metu ausi non fuerint, cum, vt dici solet, magnorum Dominorum preces, sint præcepta, *gl. in l. verb. quemadmodum, ff. quod iussu:* Vnde illud vulgatum. 31 32

Estq; rogare Ducum species violenta iubendi.

33 Quia † tamen subditi longa patientia, & taciturnitate prohibitioni venationum acquieuerunt, & eidem non contradixerunt, ex hac ipsa patientia & tacito consensu, Principes & reliqui Domini terrarum ius venandi præscripserunt, ita vt subditi facultatem sese opponendi, & de iniuria quæritandi amplius, non habeant. Etenim hæc præscriptio vtpote immemorialis, & aliquot iam sæculorum decursu atq; vsu roborata, instar est priuilegii, & peræque munit ius Principum, atq; lex seu consuetudo, *l.1.& 2.& l per agrum c.de seruit.& aqua, l.hoc iure vtimur, §. ductus aquæ.ff.de aqua quotid.& æsti.c.super quibusdam, §.præterea, extra de verb. signific.* Vnde quod traditur a Doctoribus, iniuriam fieri subditis, prohibitione venationis, id secundum ius gentium & ciuile vetus recte dicitur, secundum vero ius nouum & consuetudinem, & respectu præscriptionis non recte. *VVesenb.d.loco.*

Cæterum, vt inferior summo principe, id est Imperatore, vel Rege, vt Dux, Marchio, Comes, vel etiam Baro, venationem atq; piscationem 34 35 iuste prohibere possit: Quinq; † necessario requiruntur. Primum † authoritas Imperatoria seu Regia iusta, consensus liber a metu, aut præscri-36 ptio canonica citra vim & metum introducta. Secundum, † vt occasione ferarum, extra loca prohibita, non procurantes dolis eas e prohibito loco abigi, vt extra illum, eas capiant: alias enim punire posset, *arg. cap.* 37 *ex tenore de rescript. l. itaque fallo, ff. de furt.* Tertium, † vt prohibeat in suis propriis prædiis, quamuis sufficiat dominos aliorum sua sponte in 38 id consentire, *arg. cap. scienti, de reg. iur. lib.6.* Quartum † vt restituat omne damnum, quo feræ aliena prædia afficiunt, quorum Domini eiusmodi damnum non consentiunt, quamuis in aliorum damnum con-39 sentiant. Quintum † vt caueat prohibens, ne subditi timentes eum, & ministros eius, fugientesque odium, ac indignationem, & minas eorum, quia eis sæpe opus habent, ea petere non audeant, quæ peterent ab aliis sibi paribus, eiusmodi namque metus, etiam se alioqui non foret omnino iustus, inducit restituendi necessitatem, *ita Martin. ab Azpilcuita.* 40 *Nauarr. in Enchirid.confessar.cap.17.n.120.& 121.* Et † quanquam Princeps ex iustis causis supra relatis prohibere possit venationem, non tamen est eadem ratio in magnatibus (vt Comitibus, Baronibus &c.) ad custodiendum sui gratia vetandumq; venationem, quanta in Principe, etiam si is cum suis iuribus ea fuerit ipsis largitus. Nam Rex potest exempli gratia in toto regno decem aut duodecim loca sibi reseruare: & forsan non posset bis aut ter centum. Si autem magnatum singuli in suis oppidis aut territoriis plura haberent loca custodia, grauamen regno 41 fieret intollerabilius. Sunt † enim feræ, aues, & pisces de iure gentium commu-

communes, vti supra etiam diximus, & ideo non nimium populus est a venatione cohibendus, quandoquidem libertatem habeat etiam illo modo, tum animum recreandi: tum & quæritandi cibum, *ita Dom. Soto supra citato loco.*

Verum † hoc male seruant Principes, Comites & Barones nostri temporis, ipsi enim soli venari volunt, & nemo est, qui eorum facta diiudicet. Proinde non iniuria cum iuuenali Aquinate Satyra tertia exclarare licet, Libertas pauperis hæc est: 42

Pulsatus rogat & pugnis concussus adorat:
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti:

Quod tamen absque iniuria & contemptu Principum, Comitum, & Baronum scriptum, & remota præscriptione legitima, vel cessione iuris venandi (*de quibus supra num. 31. & 33. dixi.*) intellectum volo. Sequitur nunc, vt respondeamus argumentis pro opinione negatiua supra adductis.

Respondetur † igitur ad primum argumentum, Ius naturale esse duplex, vnum positiuum, seu affirmatiuum, alterum negatiuum. Positiuum † est, quod aliquid positiue præcipit, vel prohibet. Ius † naturale negatiuum est, quod nihil de re aliqua statuit, nec præcipiendo, nec prohibendo, sed id potius omisit dispositioni legis humanæ. Ius naturale positiuum est immutabile, non sic ius naturale negatiuum. Vnde quod obiectum est in propositione maiori, nimirum, quod ea, quæ sunt iuris naturalis, Princeps tollere non possit, eo quod ius naturale sit immutabile, intelligi debet de iure naturali positiuo, non de iure naturali negatiuo. *S. Thom.* 12. *quæst.* 94. *art.* 5. *præpos. in c. ius gentium,* 1. *dist. n.* 9. *Martin. ab Azplicuata in c. ita quorundam, de Iudæis, Couar. c. peccatum* 2. *par.* §. 11. *n.* 3. Venatio vero est iuris naturalis negatiui. Nam † feræ, volucres, & cætera animalia iure naturæ non sunt communia positiue, & affirmatiue, quia omnium propria sint communis domini causa, sed negatiue: quia nullius sint & iure naturali nulli sint applicatæ. *S. Thom. d. art.* 5. & *Caiet. d. tract.* 17. *quæst. c.* 12. Ideo lex humana potest ea vni potius, quam alteri, ex causa concedere. Vnde † licet iure naturæ omnia sint re ipsa communia, nihilominus tamen possunt a Principibus, qui eorum, quæ in nullius bonis sunt, dispensationem habent, quædam priuatis ita concedi, vt in posterum ea priuata, non communia sint, §. *singulorum, Instit. de rer. diuis. d. l.* 1. *ff. de acquir. rer. dom. etiam absq; corporali apprehensione.* Ad hæc facit, quod sicut occupatio rerum, quæ nullius sunt priuatim, iure naturali efficit illud, quod prius commune erat, proprium ipsius occupantis, *l.* 1. *ff. de acquir. poss.* ita esse Princeps poterit, quæ communia prius erant, nulliusq; bonis habeantur, in priuatum iure dominii transferre. 43 44 45 46 47

Iure siquidem naturali omnia fuere ab initio communia, & tamen humana lege facta est rerum distinctio inter priuatos, postquam distinctionem non licet cuiquam occupare dictam rem, & alicui priuato lege humana addictam, vt docte docet *Conrad. Sumenhar. tract. de contract. quaest. 10. & seq. Quod & quaest. 9. conclus. 2. eleganter tradit.* Quod † si rerum diuisio iure gentium non fuisset introducta, quatuor damna seu incommoda atq; mala fuissent consecuta. Primum, terrae mansissent inclutae, & fuissent redactae in solitudinem. Secundum, via fuisset aperta fraudibus & malitiis. Tertium, boni semper habuissent peius, & mali melius. Quartum nunquam fuisset pax habita inter homines, *Arist. 2. polit.* vbi aperte dicit, diuisionem rerum, naturae consentaneam esse. Quibus accedit, quod lex humana, vel Princeps facere potest, vt dominium rei priuatae, quae dominum habet, absq; traditione transferatur in alterum ipsius domini consensu, qui exigitur ad tollendam iniuriam, *l. fi. C. de sacro sanct. Eccles. raptores, C. de Epis. & cler. notatur, in l. traditionibus, C. de pact.* Ergo earum rerum, quae nullius sunt, & principis dispensationi subiacet, poterit Princeps dominium absq; comprehensione corporali, in priuatum transferre. Ex quibus tandem infertur, Principem posse harum rerum, quae communes sunt, ex causa occupationem priuatis interdicere, & sic venationem iure naturali omnibus permissam, ex variis causis prohibere, vti alligati, *Dd. supra*, pro hac sententia asserunt, & praeter eos ita pulchre, *Couar. d. §. 8. n. 1.*

49

50 Neq; † enim valet argumentatio: Hoc est iure naturali permissum: Ergo per legem humanam prohiberi non potest, cum multa sint iure naturae licita, quae perspecta Reipubl. vtilitate, & iuxta aequissimum communitatis regimen, per legem humanam prohiberi possunt. At † bene procedit argumentum hoc: Illud est iure naturae prohibitum: Ergo lege humana permitti non potest, Princeps ergo potestatem habens legis condendae, venationem prohibere poterit ex variis causis. Inferior † autem a principe Iurisdictionem habens, idem agere poterit ad tempus aliquod ex causa iustissima, non quidẽ per legem, quam statuere non valet, sed per edictum, perpetuo vero non potest Princeps, qui superiorem habet, prohibere venationem, nisi ius id per immemorialem praescriptionem legitime acquisiuerit. Quae quidem praescriptio caute est recipiẽda, & seruanda in iudicio exteriori, item & in conscientiae foro praesertim si ea initium a tyrannide acceperit, *ita Couar. d. §. 8. n. 1.*

51

52

53 Et † haec prohibitio venationis a Principe facta maxime procedit in locis publicis. Nam etiamsi cessaret praescriptio, cuius supra mentionem fecimus, tamen in locis publicis Princeps venationem prohibere possent, praesertim ex iusta causa, neq; possent videri subditis iniuriam facere, cum

re,cum iura a legibus sibi concesso vterentur, *l.3 ff.de flumin.l.seruitutes, §.in publico.ff.de seruit.,l.nullus,ff.de reg.iur.& l.iniuriarum,§.3.ff.de iniur. l.3.§.si non.ff.de lib.hom.exhib.*

Nam † saltus & nemora in quibus feræ libere vagantur, sunt loca publica,ideo recepto quodam iure superioritatis,vt reliqua iura publica,ita etiam publica ad se Principes transtulerunt, *l.quod littora, 3.ff.ne quid in loco publ.l.de vocatio.9.ff.ad l.Rhod.& l.2.vbi Bald.C.de quod præscript.* 54

Deinde † venationes & aucupia prohibere possunt Principes nec nõ cæteri Domini terrarum in suis propriis syluis, quod probatur, *d.§.feræ, Instit.de rer.diuis.& d.l.3.ff.de acq.rer.dom.vbi gl.verb.prohiberi,* inquit, Quod licet principaliter prohiberi non possit quis occupare id, quod nullius est,attamen per consequentiam hoc fieri potest, cum enim prohibetur ingredi,prohibetur & capere. 55

Si † vero in priuatis prædiis Principes venationes prohiberent,aut alicui tertio ius venandi priuilegio præscriptione, aut alio iusto titulo acquisitum auferrent,eo casu locum habet communis Doctorum theorica,qua dicunt Principes subditis suis prohibendo venationem facere iniuriam & violentiam, *tradunt, Host.in d.c.non est, de Decimis, & ibi Anthon.de Butr.per d.l.iniuriarum,§.vlt.in verb.piscari & aucupari,ff.de iniur.Schurff.cons.1.n.12.Chassan.in consuet.Burg.Rub.13.§.n.3.& 4.* Nam hoc casu non ius in loco publico priuatis interdicerent,sed ius priuatum illis bono titulo quæsitum auferrent,quod fieri non debet,*l.2.& ibi,Dd. C.de precib.Imperat.offer. Dd.in l.2.& vlt.C.si contra ius vel vtil.public.l. 2 si quis a Principe,ff.ne quid in loco publ.l.meminerint,C.vnde vi,Clem. pastoralis,de re iudic.tradunt,Dd.in l.digna.vox C.de legib.* 56

Hinc † Dd.cautelam subditis, quibus a suis Dominis venatio prohibetur,tradunt,vt quamprimum notitiam edicti seu proclamatis habuerint, illi contradicant, ab eoque appellent. Quod si subditi non contradicant, & propter huiusmodi edicta & proclamata a venando desistant, Dominus terræ constituitur in quasi possessione prohibendi,& si per longum tempus subditi acquiescant, dominus præscribit ius prohibendi,*per not.in d.l.1.& 2.C.de seruit.& aqua,& per gl.& Dd.in l. qui luminibus,offic.de seruit.vrban.prædior.Iacob de S.Georgio,d.tract.de feud.verb.Et cum venat.n.2.* Quę maxime procedunt,quando Dominus prohibet,& subditi venentur in suis propriis fundis. Nam in alienis fundis & syluis ipsius Domini venationes & aucupia prohiberi posse, *sup.n. 25.& 55.dictũ est.* Quia vero priuati & subditi fere vbiq; locorũ, vel vltro & sua sponte iure venandi etiam in priuatis & propriis prædiis, in gratiam & honorẽ suorum principum cesserunt, vel prohibitioni venationũ longa patientia acquieuerunt, Principes ius venandi etiam in priuatis 57 58

& propriis subditorum prædiis præscripserunt, quod etsi (remota cessione) initio forte fuerit iniurium, *d.l.fi.§fin.ff.de iniur. Schurff. d. consi.1.n.12.& Chassan.in consuetud.Burg allegato loco.* Attamen cum in hac prohibitione priuati fundorum domini acquieuerint, vel sola iam præscriptione ab eiusmodi iure etiam in fundis propriis excluduntur.

59 Sed † & eo casu, vbi subditis promiscue essent permissa venatio, & aucupium, attamen iuste certis temporibus hæc interdici a Principibus, & Dominis terrarum possunt, ne vastentur species præsertim cum pariunt, oua ponunt, fætum nutriunt, vel tempore niuis, aut ne his, vel illis instrumentis, aut canibus cubantibus (quos Galli chiens canchans, Germani *Schliffhund*, nuncupant) venatus fiat, aut ne certis artibus venandi quis

60 vtatur: Nam † huiusmodi prohibitiones in populi vtilitatem vergunt, cum feræ, volucres, & pisces non solum sint pro ornamento vniuersi, sed etiam pro vtilitate hominum. *Martin. Nauar. in Enchirid. confes. c.17. n.124.& Bartholoma. Chassan. in consuet. Burgun.d.Rubr.13.& d.§.7.n.3.*

61 Vbi † scribit, posse per Principes interdici venationem, quæ fit cum instrumento Tonæ, quia eo plures extinguuntur & capiuntur feræ, atque inde sequitur animalium syluestrium & ferarum innumera extinctio, quæ Reipub. incommoda est.

62 Similiter † prohiberi potest, ne quis cum sculpo aucupetur, cum propter tonitrua arcubusiorum, seu bombardarum fugentur & terreantur aues & feræ. Aucupium tamen non æque priuatis interdictum est, atq; venatio, quia fit sine armis, minoreq; cum tumultu atq; turba, potest tamen a Dominis certis temporibus, ne vastentur species, interdici, *Chass.*

63 *d.loco.* Item † prohiberi potest, ne quis piscetur cum esca, qua occidun-

64 tur pisces in magna quantitate. Qui † tamen talium prohibitionum tẽpore venantur, non tenentur ad restitutionem auium & ferarum, quas aucupio vel venatione acquisierint, aut cæperint, *gl. recepta in c. fraternitas,12.q.2. Ioan.a Medin. de restit. d.quæst.12.* quem sequuntur *Cou.d.§.8. n.3.vers.Secundo hinc.& Lauar.citato loco.*

Et quamquam ius venandi inter Regalia non contineatur, vti patet *ex d.tit. Quæ sint Regalia in vsib.feud.* attamen, quia Duces, Principes, Comites & Barones ius venandi, quo ad Dominium & proprietatem suis Ducatibus, Principatibus, Comitatibus, Dominiis, & Ditionibus, præscri-

65 ptione acquisiuerunt, sortitum est ius venandi naturam feudi. Nam † accessorium sequitur naturam sui principalis, *l.cum principalis, ff.de reg.iur. & c.accessorium, de reg.iur.lib.6.*

66 Hinc † Rom. Imperator ius venandi & bannũ syluestre, seu iura foresti, vulgo *Geiaygt, Forst, oder* Wiltbãn, *Wald, Höltzer, Buscher,* Principib. Ducib. Marchionib. Comitib. Baronib. & reliq̃s personis nobilib. de generalis-

neralissima totius Germaniæ cõsuetudine, concedit in feudũ, non vt Regale, sed vt ius accessoriũ Principatus, Ducatus, Marchionatus, Comitatus & Baronatus seu Dominij, ita tamen, vt per huiusmodi cõcessionem ijs, qui in vsu, exercitio, & quasi possessione iuris venandi longo & longissimo tempore sunt, nullum fiat præiudicium. Non enim præsumitur, quod ij iuri venandi, de naturali & gentium iure sibi licito, cesserint, illudque abs se abdicarint: Vnde illis ab Imperatore & reliquis Principibus ius auferri nequit. Ratio horum est: Quia † ius venandi seu ius foresti non amplius spectat, ad Principatus, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, nisi quantum est præscriptum. At nõ amplius est præscriptum, nisi quantum est possessum, *l. 1. §. si quis hoc interdicto, ff. de itiner. actuque priuat. cap. auditis, cap. cum olim, de præscript. cap. cum tua, de Decimis, & cap. cum venerabilis, de religios. domib.* Inde etiam est, quod in aliquibus S.R.I. Ducatibus & Principatibus Prælatis, Ecclesiis, & Nobilibus tanquam Statibus subditis Ducum & Principum vulgo *Landtsessen*, nec nõ in aliquibus præcipuis Ciuitatibus, Patritijs ex antiqua consuetudine, vsu & priuilegio ius venandi capras & capreolos, apros, vrsos, vulpes, lepores, perdices & aues competat. 67

In multis enim Germaniæ partibus ius venandi pluribus in eadem sylua, ac eodem saltu, diuersis tamen respectibus, competit, vni ius venãdi maiores feras, *Groß, Grob, Rot oder Schwartzweldt, oder Hochwildtpreth*. Alteri minores, *Füchs, Hasen, Rephüner, vnd andere Vögel.* Vnde non † incommode modus seu exercitium iuris venandi moribus Germanorum dupliciter diuidi, & in duplicem forestam distingui potest, altam nimirum seu summam, vulgo *Hoch oder Oberforstliche Oberkeit, Herrligkeit oder Gerechtigkeit, Großweydwerck*, & simplicem seu minorem forestam, vulgo, *Minder oder Niderforstliche Gerechtigkeit, oder klein Waidwerck.* Et quilibet intra præscriptos iuris forestæ vel foresti fines se cõtinere debet, *per text. in l. si mater, § si quis iter, ff. de except. rei iudic. Andr. Gail de pignorationib. obseruat. 24. num. 7.* 68

Et † licet venatio, quæ fit ad vrsos, apros & lupos permissa sit rusticis, & agricolis, *per text. in d. c. 1. §. nemo retia de pace tenend. in vsib. feud.* Attamen † in quibusdam Germaniæ partibus, hęc illis, quo ad apros interdicitur, *vnd werden die wilde Schwein, nach teutschem Gebrauch, in die Hochforstliche Oberkeit gezogen.* Aut illis hęc venatio ea conditione permittitur, vt apros captos & occisos Dominis statim tradant seu transmittant. 69

Notandum † hic est, quod is, qui habet ius venandi, possit syluam venatoriam succisis lignis cingere in capturam ferarum, *per text. in l. in lege, ff. locati,* vbi † I.C. cingere syluam dicit vulgo *Hagen*. Pari ratione licet in 70 71

capturam auium struere & præparare aream, vulgo *ein Vogelherd machē*: Vno enim concesso & reliqua concessa intelliguntur, sine quibus illud commode explicari non potest, *l. 3. §. qui habet, ff. de seruit. rustic. prædior. l. 1. §. 1 ff. si vsusfruct. pet. & l. 2. ff. de iurisdict. om. iud.*

73 Et † quoniam venatio est exercitium nobile & Regibus, Principibus, & nobilibus viris maxime conueniens, cum sit rei bellicæ Comes, & rerū bellicarum meditatio, ijsque ius venandi præscriptione immemoriali, & aliquot sæculorum decursu & vsu roborata contra subditos acquisierint, consequitur ius venandi esse proprium & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum & Nobilium.

74 Hic † tamen monendi sunt Principes, Comites, Barones, cæterique Nobiles, ne præ nimio venandi studio aliarum rerum & publicarum & priuatarum obliuiscātur, neque immoderatos venationum sumptus faciant, Nam *Cicero lib. 2. de offic.* prodigos eos vocat, qui venationum apparatu, pecunias profundunt. Et *Paris. de put. tract. de syndicat. c. 3.* incessit inquit Principes, qui omnem operam, curamque in venationibus reponunt, notaq; est fabula Actionis, venationis omnium hominum studiosissimi, qui in ceruum mutatus, à suis canibus dilaniatus est, quod non ob aliud finxisse Poetas nonnullis placet, quam quod omnia bona sua in canes & venationum insumpserat. Hinc vulgo dici solet.

Wer sich dem jagen gar ergeit,
Wirdt gleich den Thieren mit der Zeit.

75 Deinde † hi curare debent, vt debito tempore, citra agrorum alienorum populationem operam dent venationi, aucupio & piscationi, (nam si quod damnum messibus ac segetibus dederint, & intulerint, illud resarcire ac restituere tenentur, vt nos dicemus suo loco) neque in eis operam suam præstent seu locent pro certa mercede, nam tunc inter seruilia officia connumerarentur, *Andreas Tyraquell. d. tract. de nobilit. cap. 17. num. 149.*

SVMMARIA.

1. *Venantes in aliena sylua an furtum committant.*
2. *Earum rerum, quæ in nullius sunt dominio, furtum non committitur.*
3. *Leges prohibentes venationem, non prohibent acquisitionem ipsam ferarum, sed tantum vsum venationis ex iusta causa.*
4. *Feræ fundo non cohærent, vnde dominus fundi, dominium ferarum non habet.*
5. *In rebus incorporalibus furtum non committitur.*
6. *Fur tenetur ad restitutionem rei furtiuæ.*
7. *Qui duobus, diuersas res debet, nō liberatur soluendo vni, quod ei debet, &c.*

8 Ve-

CAPVT TERTIVM.

Venantes in alienis syluis & saltibus, an furtum committant, & an & quando ad restitutionem obligentur.

Elegans † est quæstio, an in alienis syluis & saltibus venãtes, vel, quod 1 in idem recidit, an subditi contra Dominorum prohibitionem venantes, furtum committant, & per consequens, an teneantur ad restitutionem. Ad hanc quæstionem respondeo negatiue, nempe, ita venãtes furtum non committere. Probatur hæc responsio sequentibus rationibus.

Primo, † earum rerum, quæ in nullius sunt dominio, furtum nõ com- 2 mittitur: Atqui feræ bestiæ in syluis errantes, & hinc inde vagantes in nullius sunt dominio, sed communes sunt, & primo capienti iure naturali acquiruntur, *l. 1. & l. 3. & l. quod in littore, ff. de acquir. rer. dom.* §. *feræ, Instit. de rer. diuis. l. 1. in princ. & l. 3. §. Item feras, de acquir. poss.* Ergo venantes & capientes feras in aliena sylua furtum nõ committunt. Deinde † le- 3 ges prohibentes venationem non prohibent acquisitionem ipsam ferarum, sed tantum vsum venationis ex ista causa. Nam vt ante prohibitionẽ feræ bestiæ nullius erant, ita & post nullius sunt, idcirco capientis efficiuntur, nec prohibitio domini eum effectum operatur, quod ea animalia, vel ipsius efficiantur, priusquam capiantur, vel postquam eo prohibente fuerunt per alium capta, in ipsius domini non capientis dominium trãseant, *Couar. c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 2. & 9. versic. 5. de reg. iur. in 6.*

Igitur

4 Igitur † venantes in aliena ſylua etiam cõtra prohibitionem, furtum non committunt. Feræ enim fundo non cohærent, nec in illo continentur, nec ex eo naſcuntur, vnde eæ non pertinent ad dominum fundi, iure dominij, cum ipſe in ijs, quæ nullius ſunt, & iure naturali communia cen-
5 ſeantur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius. Multo † minus dici poteſt, iuris venandi fieri furtum, cum in rebus & iuribus incorporalibus furtum non committatur. Ratio eſt: Quia incorporales res, vt iura & ſeruitutes attrectari nequeunt, *l. ſeruus §. incorporales, ff. de acquir. rer. dom. §. incorporales, Inſtit. de reb. corporalib. & incorporalib. §. quod autem, Inſtit. de vſucap. gloſſ. in § furtum, in verb. rei Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc.* Quãquam quis in quaſi poſſeſſione rerum, & iurium incorporalium turbari poſſit: Quo caſu competit turbato contra turbatorem interdictum vti poſſidetis, de quo ſuo loco agemus.

6 Præterea, † omnis fur, præter cæteras pœnas, quas incurrit, tenetur etiam ad reſtitutionem rei furto ablatæ, peccatum enim non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum, *cap. peccatum, & ibi gloſſ. & Dd. de reg. iur. in 6.* Nam fur alijque rei etiam puniti publica pœna, reſtituere tenentur damna. Lex enim naturalis & diuina obligat eos ad reſtitutionem damni, parti læſæ, antequam à Iudice puniantur, punitio autem, quæ in vindictã publicam irrogatur, eſt compenſatio iniuriæ Reipublicæ illatæ, *l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. & cap. vt famæ, de ſent. excom.* quæ non liberat à debito, quo parti obſtringitur.

7 Cum, † qui duobus diuerſas res debet, non liberetur ſoluendo vni, quod ei debet, nec ſoluendo vni, quod alteri debet, *cap. ea te, de iureiur. cap ſicut dignum, §. eos, de homicid.* & conſequenter, qui publicam pænam paſſus, habuerit, quo priuato damno ſatisfaciat, ſoluere debebit, *Innoc. in cap. Odoardus, de ſolut.* refert & ſequitur *Martin. Nauar. in Enchirid. confeſſarior. cap. 15. num. 25.*

8 Verum † Venantes & capientes feras beſtias in alienis ſyluis etiã prohibita venatione ob venatoris vtilitatem vel temporis rationẽ, aut propter aliam cauſam, vel publicam, vel priuatam, non tenentur in foro cõſcientiæ, & animæ iudicio, ad reſtitutionem huiuſmodi ferarum. *Ioan. à Medin. de reſtitut. quæſt. 12. gloſſ. recepta, in c. fraternitas,* 12. *q. 2. Nauarr. in Enchirid. confeſſa. cap. 17. num. 124. & Couarrr. d. § 8. nu. 2. & 3.* Igitur venantes in alienis ſyluis & ſaltibus, etiam contra prohibitionem, furtum non committunt: Et conſequenter, non obligantur ad reſtitutionem. Maior propoſitio ſatis patet: Minor vero argumentationis pars præter prædicta probatur. Nam ſi quæ obligatio ad reſtituendum per venationem prohibitam contingere poſſet, ea eſſet deducenda iuſtitia commutatiua, quæ per venationem infringatur ac lædatur, verum hæc minime infrin-

infringitur, cum nullum damnum detur domino prohibenti, siquidem captæ bestiæ nullius sunt, nec ex venatione auferatur domino, quod eius sit proprium, vel ei debitum. Nulla igitur est obligatio ad restituendum. Et per consequens nullum est commissum furtum, *Couar. d. loco.*

Denique hæc ipsa sententia confirmatur ex *d. §. feræ, & d. l. 3. ff. de acqu. rer. dom.* vbi dicitur, captu fieri capientium etiam in alieno fundo, quamuis domino quoque prohibente sint capta. Et hæc est communis Doctorum sententia, *in l. diuus, vbi gloss. ff. de seruit. rustic. c. 1. præd. Angel. & Fab. in d. §. feræ, Chassan. in consuetud. Burgund. Rubr.* 13. *§.* 2. *Schurff. cons. 1. cent.* 3. Licet enim grauis iniuria fundi priuati domino fiat, si venator quis ipso inuito & prohibente ingrediatur, *l. iniuriarum, §. fin. ff. de iniur. & d. l. diuus, & d. l. feræ, versic. plane*, attamen ex hoc venator, qui domino vetanti fundum alienum ingressus fuerit, non tenebitur ad restitutionem auium aut ferarum, *Angel. & Castrens. in d. l. diuus, gloss. in d. l. 3. ff. de acquir. rer. dom. Bart. in l. 1. §. omnia, ff. eod. tit. Ratio est.*

Nam † licet lege humana ob domini iniuriam prohibitum sit, ne quis eius fundum ipso inuito ingrediatur, ex hoc tamen acquisitio auium aut ferarum, quæ intra eum fundum in nullius bonis sunt, non est impedita, nec per hanc prohibitionem feræ ipsius fundi domino applicantur, nec eius propriæ efficiuntur, imo adhuc liberæ manent iure naturali, vt primo capientis fiant. Præterea hoc ipsum probatur tali ratione. Nam si feræ ipsius fundi priuati essent propriæ domini fundi, id contingeret, vel per applicationem legis, vel per occupationem: Atqui nullũ horum hic datur: Ergo feræ adhuc communes manent, nec in illius sunt bonis, iuxta propriam iuris naturalis dispositionem: Lex equidem humana prohibens, ne quis inuito domino agrum alienum ingrediatur, ad venationem exercendam, non impedit animalium, quæ nullius sunt, primi occupantis acquisitionem, nec ea animalia applicat Domino fundi, donec & ipse dominus ea occupauerit iure naturali: Idcirco † venator ad restitutionẽ non tenetur, eorum quidem animalium, quæ à domino fundi non fuerunt occupata, nam res non potest absque obligatione restitutionis obtineri, quando lex humana siue in ænam, siue ob aliam causam impedit primam alicuius rei acquisitionem, constitutio autem prohibens venationem cum pœna, quod captum à venatore pertineat ad dominum fundi, prohibentem venationem, non per hoc impedit primam illius rei acquisitionem, sed tantum sanxit eam domino fundi restituendam in pœnam vetiti ingressus: Vnde, donec Iudex secundum eandem legem, per sententiam condemnauerit venatorem ad restitutionẽ legemque ipsam exequatur, minime in conscientię foro venator tenebitur ad ferarum restitutionem, *Couar. d. §. 8. num. 5. 6. & 9.*

9

10

10 Ex † quibus tandem apparet, quid respondendum sit, *ad glos. in d. §. ferae, & ibi Ioan. Fab. & claud. cort. Instit. de rer. diuis. Alber. in d. l. diuus, necnon Chassan. in Consuet. Burgund. d. Rubr. 13. §. 7. & Iacob. de S. Georgio in tract. de feud. verb. & cum venationibus nu. 3.* existimantes capta per venationem a Iudice prohibitam, non effici ipsorum capientium. Nã in hunc sensum, vt per Iudicem possint ea tolli a capientibus, in pœnam criminis, illorum procedit opinio, verum inde nõ sequitur venatores ipsos eas feras, & animalia, per venationem capta, propria non fecisse, atq; ideo in animę iudicio non tenentur hi ad restitutionem, quamuis grauiter peccauerint contemnendo & transgrediendo Iudicis præceptum, *Couarr. d. §. 8. n. 4.* Atque ita est intelligenda, *glos. in d. §. ferae,* qua deciditur, ingredientem fundum alienum inuito Domino, venandi aut aucupandi gratia, nõ facere capta sua. Intelligẽda enim est, quod ad forum exterius, quo venator ad restitutionem tenetur, non autem quoad forum conscientiæ, & animæ iudicium, quoad restitutionem non obligatur, hoc ipsum deduco *ex Couar. d. loco num. 10. versic. verum quoad.*

12 Hæc † ipsa sententia, qua tenemus contra prohibiti[illegible]m venãtes, nõ teneri ad restitutionem, ampliatur primo, vt habeat locum etiam in clericis, nam licet his prohibita sit venatio, quicquid tamen illicite venando cœperint, non tenentur in animæ iudicio restituere.

13 Secundo † extenditur etiam, quo ad laicos, quibus est interdicta venatio tempore festo, ne retrahantur studio venandi a diuinis officijs, probatur vtraque hæc ampliatio, *gloss. & Dd. in c. Esau, & c. qui Venatoribus, 86. distin.* nam si eo tempore, quis venationem exerceat, male quidem agit, sed non tenetur ad restitutionem eorum, quæ per venationem habuerit.

14 Tertio † ampliatur, vt procedat, etiam si aliquid cœperit in venatione prohibita, cum certis prohibitis instrumentis, *Ioan. Medin. de restit. d. c. 12. & Martin. Hauar. d. cap. 17. num. 124.*

15 Quarto † ampliatur, vt procedat, etiam si fructus agri prohibiti a domino, ne quis ibi ingrediatur venandi gratia, consisterent in venatione, *Ioan. Medin. d. loco,* quamuis in foro exteriori contrarium obtineat, *l. Item si fundi, §. aucupiorum, ff. de vsufruct.* Quia feræ existentes & enutritæ intra fundum, non sunt fundi proprius fructus, nec eæ pertinent ad vsufructuarium iure dominij, cum ipse in his quæ nullius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius, *Couarr. d. §. 8. sub num. 9.*

16 Quinto † extẽditur, etiam si quis venetur in loco alteri præscriptione acquisito, nam in foro conscientiæ non tenebitur ad restitutionem, quãuis in foro exteriori teneatur; *allegata gloss. in d. §. ferae, in instit. de rer. diuis.*

Sexto

Sexto † ampliatur, vt habeat locum, etiam si quis venatus fuerit in loco alteri per priuilegium Principis concesso, nam & hoc casu non tenetur, nisi in foro exteriori, restituere, *Couarr. d. versic. verum quoad.* 17

Denique † ampliatur hæc sententia, vt procedat etiam in venatione prohibita, in locis publicis, per inferiorem a principe absque iusta causa, qui tamẽ præscriptione, aut priuilegio, ius prohibendi acquisiuit, si quis aduersus hanc prohibitionem venetur, sibi acquirit feras, quas ex venatione habuit, nec tenebitur in foro conscientiæ restituere, *Couar. d. §. 8. n. 10. versic. septimo.* 18

Capta † tamen, prohibita venatione, tribus casibus sunt restituenda, vnde limitatur supra dicta sententia, primo. Quando lex in pœnã venantis in loco prohibito obligaret ad restitutionem, nam eo casu, post sentẽtiam restituere tenetur, nõ ante, nisi lex dicat, quod eo ipso restituere teneatur, absque alia declaratione. 19

Secundo † limitatur, quando aliquis emeret ius venandi a Principe in aliquo certo loco, nam tunc, si quis caperet feras, in dicto loco, ob damnũ ementi tenetur restituere, vel ad interesse. 20

Tertio † limitatur, quando venatio esset in fructu, vti contingit pluribus in locis, nam tunc, quando redditus bonorum consistit in venatione tantum, si quis in tali loco prohibito, muro circumsepto, aliquid caperet, teneretur restituere, qua de re infra. 21

Circa † aucupium vero notandum est, aues esse in triplici differentia: Nam aliæ sunt meræ syluestres, & harum aucupium defendere, etiam in fundo proprio, iniquum est, *Doctores in § feræ, Instit. de rer. diuis.* quandoquidem nullibi, nisi per modum transitus, commorãtur: Aliæ sunt prorsus domesticæ, quas surripere omnino furtum est, & ad restitutionem tenetur, *§. gallinarum, Instit. de rer. diuis.* Aliæ sunt mediæ, vt columbæ, quæ nec prorsus domesticæ sunt, nec prorsus syluestres: tunc si lex municipalis prohibeat, vt infra certum locum non capiantur, tunc si captæ fuerint infra dictum locum, iudicatur de his, sicuti de domesticis dictum est, non tamen sunt eodem rigore vrgendi, ac si de ipso columbario illas furarentur, vbi autem nullæ, sunt leges ciuiles, sed solum ius naturale disponit, quod nemini, reclamantibus illis, qui sata circum circa habent, damna † sunt accepturi, licitum sit columbarium extruere, quando maxime inferretur ingens damnum, & domini pabulum non esset sufficiens, pro columbarum numero, in columbario existentium alioquin columbarium extrui potest, quia hoc genus auis non solum est in escam, verum etiam ratione stercorationis est valde vtile Reipublicæ, *ita Dominic. Soto lib. 4. de iustit. & iur. quæst. 6. artic. 4.* 22 23

SVMMARIA.

1 *In aliena sylua & locis prohibitis venantes tenentur iniuriarum.*
2 *Iniuriæ pœna est arbitraria.*
3 *An pœna arbitraria ad mortem extendi possit, & num. 11. & 13.*
4 *Venantes in locis vetitis, an pœna capitis, aut mutilatione alicuius mẽbri puniri possint.*
5 *Venans in locis prohibitis tenetur ad æstimationem damni, quod per venationem domino prohibenti dedit.*
6 *In venatione prohibita quæ sit habenda ratio animalium.*
7 *Venatores tenentur ad damnum, quod agri Domino in fructibus & segetibus intulerunt, & num. 19.*
8 *Venantes in locis publicis, ante condemnationem, non tenentur ad restitutionem captarum ferarum.*
9 *Iniuriæ pœna tanta esse non debet, vt mortem, vel membri mutilationem inferat.*
10 *Venationes ad regalia non pertinent.*
12 *Pœna capitalis intelligitur altero, de tribus modis.*
14 *Qua pœna venantes in locis vetitis puniri possint, & nu. 15.*
16 *Tres gradus pœnarum in puniendis venatoribus clandestinis seu clancularíis obseruandi.*
17 *Plures differentiæ & circumstantiæ inter venatores in locis prohibitis venantes notandæ, & num. 18.*
19 *Adhortatio ad Principes & Dominos terrarum.*
20 *Prohibentes venationem, & venatores, tenentur restituere damnum illatum alienis agris.*
21 *Qua actione prohibẽtes venationem, & venatores, ad resarciendum illatum damnum conueniri possint.*
22 *Laqueos & decipulas ponere, vel foueas fodere, in alieno venandi gratia an liceat.*

CAPVT QVARTVM.

Venantes in locis vetitis, an corporali vel pecuniaria pœna plecti vel puniri possint.

1 QVamquam † in aliena sylua & locis prohibitis venantes furtũ non committant, vti superiori capite ad lõgum probauimus, & per consequens pœna furti puniri nequeant, attamen iniuriarum tenentur, *l. 3. §. plane, ff. de acquir. rer. dom. l. diuus, ff. de seruit. rust. cor. præd. l. iniuriam, §. vlt. ff. de iniur. Cœpol. de seruitut. rustic. præd. cap. 1.*

Iniuriæ † autem pœna est arbitraria, §. *in summa, Instit. de iniuriis.* At 2 † pœna arbitraria ad mortem extendi potest, *gl. in d. §. In summa, verb. extraordinaria,* quam plures sequuntur, quos recenset, *Robert. Marant. in speculo suo, de ordin. iudiciorum. part. 4. dist. 1. n. 59. & disputat. 3. n. 1. & seq.* 3 præsertim vbi in principem delinquitur, *Bald. Roman. Dec. & Dd. in c. ex literis, de constit.* Vnde *Guido Pap. decis. 218.* dicit in Delphinatu arbitraria & quidem capitis pœna venationes esse prohibitas. Audiui † ego in 4 quibusdam Germaniæ locis, quosdam contra prohibitionem venantes in aliquorum Principum, Comitum & Baronum syluis venatoriis & saltibus, qui ceruos cum instrumento archibusii vel bombardæ (vulgo *Bux* appellant) transfixerunt, transuerberarunt, ac cœperunt, vltimo supplicio, nempe pœna capitis fuisse punitos, quosdam amputatione manus dextræ mutilatos, quosdam dextro oculo orbatos; quosdam deniq; grauissima pœna pecuniaria fuisse mulctatos. Quod profecto crudele & ab omni humanitate valde alienum est. Nam posteaquam Deus creauit hominem, potestatem ei dedit super omnia animalia, pisces, ac volucres *Gene. 1.* Quare testimonium diuinum habemus, neminem eorum causa, pœnam capitalem, vel aliam corporalem mereri posse.

Vnde ego hac in quæstione plane existimo, & indubitanter concludo in locis vetitis venantes pœna capitis, aut mutilatione alicuius membri puniri non posse, nec obligari in animæ iudicio ad restitutionem captorum animalium, neque ad eorum æstimationem, sed † tantum teneri ad 5 æstimationem damni, quod per venationem domino prohibenti, qui iure & iustitia in locis prohibitis venari solitus erat, illatum est.

In † hac vero æstimatione habenda est ratio animalium, quæ nisi pro- 6 hibiti venati fuissent, dominus prohibens, eiusq; saltuarius, vulgo *Forstmeister,* vel ipsius conductor habuisset, suaque fecisset per apprehensionem. Deinde habenda est ratio venationis, quæ in prohibitis locis per dominum prohibentem exerceri solebat. Hoc ipsum deduco *ex Ioan. Medin. tract. de resti. quæst. 12. & Couar. in c. peccatum, 2. part. § 8. n. 12. ver. Præterea, de reg. iur. in 6.* vbi † etiam dicit, quod venatores omnino te- 7 nentur ad damnum, quod agri domino intulere in fructibus & segetibus, etiam si expressa prohibitio non fuerit præmissa, cum sufficiat tacita, quod ad istud damnum. Neq; venantes in locis prohibitis, ante conde- 8 mnationem tenentur ad restitutionem ferarum captarum, vti superiori capite fuisse probauimus & tenet etiam *Dominic. Soto, de instit. & iur. lib. 4. quæst. 6. art. 4.* Et † quamquam in locis vetitis venantes iniuriarum te- 6 nentur: Tamen iniuria pœna tanta esse non debet, vt mortem, vel membri mutilationem inferat, *Felin. in cap. ex literis, n. 21. de constit. per l. vlt ff. de iniur. Marant. citatis locis.* Præsertim cum hic in principem, vt Prin-

cipem, & ad violandam eius personam maiestatemq;, non delinquatur.

10 Neq; † venationes ad regalia pertineant, *Tyraquel. de nobilit. c. 37. nu.*
11 *150. & Dec. cons. 197.* Nec † deniq; pœna arbitraria ad mortem extendatur, nisi in delictis morte dignis, prout fuse & late tradit. *Marant. allegata dist. 1. n. 62. & sequentib. & citata disput. 3. n. 3. & aliquot sequentib.* Nec obstat, *gl. in d. §. In summa Instit. de iniur.* Nam loquitur illa de pœna capitis,
12 non autem de pœna mortis. Atqui † in iure clarum est, quod pœna capitalis intelligatur altero de tribus modis, scilicet de morte naturali, de morte ciuili, & de exilio seu deportatione, *l. 2. in prin. ff. de pœnis, l. 2. ff. de publ. Iudic. notat. gl. in l. hos accusare, in omnibus, in versi. capitis, ff. de accus. tex. cum gl. in l. sed & si quis, §. 1. ff. si quis caut.* In dubio autem quando lex, vel statutum imponit pœnam capitalem, seu capitis, semper intelligitur de mitiori ex illis tribus, scilicet de exilio, seu deportatione, *gl. est notab. In l. vnic. C. ne Iudæ. Christ. mancip. teneat. Bald. in l. fin. in l. C. quæ res vendi non poss. Idem in l. quicunq., col. 4. vers. scias etiam, C. de seru. fug. Ioan. de Imol. in d. l. 2. ff. de publ. Iudic. Marant. d. dist. nu. 63. & d. disp. 3. n. 7. Ioach. Mynsin. cent. 2 obseruat. 45. Contra gl. in d. §. in summa, est alia gl. in iur. Canon. in c. super his, de accus. Matthæ. de Afflict. deci. 21. n. 12. dicit,* quod communis Doctorum opinio sit contra, *glos. in d. §. in summa.* Et quanquam *Marant. d. dist. 1. n. 69. & d. disputat. 3. sub nu. 14. dicat,* opinionem illam, quod nimirum Iudex in arbitrariis possit arbitrium suum extendere ad pœnam mortis naturalis, esse communiorem.

13 Æquior † tamen, mitior, & tutior est opinio negatiua, vti habet additio. *ad Marant. d. disputat. 3. sub nu. 14.* quæ allegat, *Felin. in cap. inquisitionis, de accus. Alexand. cons. 121. in fin. lib. 7. Crauet. consil. 202. n. 14. & cons. 224. n. 2. versi.* aduertendum, *Dec.* sibi contrarium, *in l. qui iurisdictioni, ff. de Iurisdictionib. om. Iudic. Afflict. decis. 276. n. 9. Grammat. Consil. 39. nu. 48. & cons. 8. n. 2.* Hanc eandem sententiam sequitur, *Chassan. super consuet. Burgund. fol. 43. n. 2. & Iul. Clar. in pract. crim. q. 83. n. 11. vbi plures allegat, ac dicit,* ab hac sententia in iudicando nullo modo esse recedendum. Pro hac sententia facit, *l. hodie, l. respiciendum, ff. de pœnis, & c, is qui de sen. excom.*

14 Vnde † existimo venantes in locis vetitis, ob iniuriam illatam Dominis prohibentibus venationem, tantum puniri posse, exilio, deportatione, seu amissione ciuitatis, vel patriæ, aut relegatione in insulam, vel aliũ certum locum, & hoc non ratione venationis prohibitæ, sed contumaciæ, & contemptus. Nam si absit contumacia & contemptus, crudele esset, pœna corporali deportationis, nimirum, exilii, vel relegationis hos plecti, sed satis esset, si ablatis plagis & instrumentis duplum, aut triplum soluant. *Dominic. Soto supra citatis locis.* Quæ sententia & pia & rationi æquita-

æquitatisq; consentanea est. Quinimo † venantes in locis prohibitis, prima saltem vice occidi, vel mutilari non possunt, licet id sancitum, vel cõsuetudine inductum sit, cum huiusmodi seueritas exercenda non sit, nisi in consuetos venari in locis vetitis, & contumaces; nam consuetudo sic puniendi etiam prima vice, iniusta est, & qui eam seruaret, peccaret mortaliter, *Syluest. in summa, verb. restitutio, 3. q. 2. §. quartum, & verb. venatio sub fi. Martin. ab Azplicuet. in Enchirid. confessarior. c. 17. n. 121.* 15

Ideoq; † serio ac pie adhortãdi sunt Principes, & reliqui Domini terrarum, ne contra prohibitiones venantibus in suis syluis, saltibus, & forestis, acerbas & crudeles pœnas statuant, cum ita venantes furtum, aut latrocinium non committant, sed tres velut gradus pœnarum in puniendis venatoribus clandestinis, seu clancularìis obseruent. Primo vt venantem in locis vetitis, prima vice puniant carcere, vel pœna pecuniaria. Deinde, vt venantem deprehensum secunda vice, mulctent duplicata pœna carceris, vel pecuniæ. Tertio, si quis tertia vice venari deprehensus fuerit, poterit talis tanquã contemptor perlatarũ pœnarum, nec non periurus (eo quod iuramẽto renũciarit venationibus in locis prohibitis) pœna corporali secundum conditionẽ personæ, qualitatemq; facti puniri. 16

Et † quia plures sunt differentię inter venatores, qui vulgo *Wilderer, oder Wildtpreth Schutzen*, appellantur, vt cum aliquis, cogitauit alienã forestam, syluam vel saltum venandi gratia ingredi, & ad actum venandi non processit, & talis non punitur, *gl. in l. si quis non dicam rapere, & ibi Bald. C. de Episc. & cler.* Vel quia morte præmonitus fuit, vel pœnitentia ductus, non quod in actu venandi deprehensus, impeditus fuit: Vel cum aliquis paupertate vel fame oppressus, venatus est, vel vbi aliquis vix exiguam auiculam cœpisset. Hæ & similes circumstantiæ possunt factum & pœnam vel minuere vel augere. Quilibet autem Magistratus debet ex iniuncto sibi officio, nõ ex priuato affectu (quo pleriq; proh dolor in his leuibus causis venationum, piscationum & aucupiorum seducuntur) sed secundum bonam conscientiam, ex allegatis & probatis satis informatam venatores, qui in locis prohibitis venati sunt, punire, ac sequentes circumstantias diligenter perpendere. 17

Primo, † quid deprehensum venatorem ad venandum permouerit. Nam si quis ex ira nociuam bestiam in fundo proprio occidisset, hic tanquam venator temerarius puniri non posset. 18

Secundo considerari debet persona, vtrum sit honesta, vel leuis, & an ea sit ætatis sennilis, vel iuuenilis.

Tertio perpendi debet locus. Nam vbi quis in spelæis, & stabulis altis ferarum, vulgo *In besten Wildtfuhren, da das Wildtpreth sein Stand hat*, venaretur, feras vulneraret, ac caperet, magnumque damnum

paret, is profecto aliter puniendus esset, quam qui solum in syluam & saltum ingressus est.

Quarto ponderari debent qualitates, Vt, an vi armata, animo se tuendi, & an in despectum & contemptum Domini, quis venatus fuerit.

Quinto considerari debet tempus, an interdiu, vel noctu, vel alio tempore prohibito, & præsertim quando feræ gignunt & fœtum nutriunt, quis venatus sit.

Sexto perpendi debet numerus percussarum captarumque ferarum.

Septimo ponderari debet euentus seu effectus, an voluntas in actum redacta fuerit, vt cum quis indagauit feram, in illamq; archibusium, seu bombardam exonerauit, feramq; tamen non transfixerit, nec vulnerauerit, & multo minus cœperit.

Hæ & similes circumstantię, quamlibet pœnam, vel augent & exasperant, seu exacerbant, vel minuunt & molliunt, *l. aut facta, §. sed hæc quatuor genera, ff. de pœnis.* Vnde Iudex rationem habere debet harum circumstantiarum, non communis & ordinariæ pœnæ, & curare debet, ne ex affectu priuato vnus puniatur sicut alter, *d. §. sed hæc quatuor genera, & d. l. respiciendum, ff. de pœnis.* Nam iura communia non exasperandas, sed mitigandas esse pœnas statuunt, *l. Præses, l. sanctio legum, l. interpretatione, & ibi gl. ff. de pœnis, l. factum, §. fin. ff. de reg. iur. c. pœnæ de pœnitent. dist. 1 gl. in c. de causis, de offic. de leg.* Quamobrem Iudex mitigare debet pœnam, si circumstantia aliqua & qualitas minuat delictum, vel e contra, pœnam exacerbare, si circumstantia & qualitas delicti hoc postulet, *d. l. aut facta, 1. §. fi. l. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœn. l. 1. C. ad l. Iul. repet. l. quid ergo, §. pœna grauior, & ibi gl. verb. onerasset, ff. de his, qui not. infam. l. etsi seuerior, C. ex quib. caus. infam. irroget, cap. vlt. de transact. cap. at si Clerici, §. de adult. de iudic. & d. c. de causis, de offic. de leg. Bart. in d. l. quid ergo, §. pœna grauior, Gandin. in tit. quando pœn. aug. poß. Grammat. voto 23. Afflict. constit. Blasphemantes, Couar. variar. resolut. lib. 2. c. 9. num. 8. idem practic. quæst. cap. 34. cir. fin. Iul. clar. in practic. crim. quæst. 60. per tot. & maxime, n. 28. & quæst. 85. n. 10.*

19 Hic † tamen rursus admonendi sunt Principes, & Domini terrarum, qui ius forestæ seu bannum syluestre (vt appellant) habent, & venationes tam in locis publicis, quam priuatis, ac etiam subditorum propriis prohibent, vt innoxios habeant saltus, ne feræ in priuatorum agros gregatim excurrant, & sata magno pauperum dolore & damno depascan-
20 tur. Nam † si alter fit, tenentur omne damnum a feris, messibus ac segetibus datum, & illatum plane resarcire, ac restituere, nisi cum Diuite Euangelico perire velint, *Caiet. in tract. 17. quæst. c. 12.* Nam Domini, vbi prohibita venatione, causam dederint animalium multitudini, ex qua vicino-

vicinorum prædia damno afficiuntur, tenentur, vel feras includere, aut earum innumeram multitudinem extinguere, aut ſaltem diminuere, vel permittere liberam venationem, aut illatum damnum ſoluere. Quæ ſententia non ſolum pia, ſed etiam iuri & æquitati valde conformis eſt: Et probatur *arg. tex. in l. 2. §. vlt. ff. ſi quadrup. paup. feciſ. dic. l. item Mel a, §. Item cum eo, ff. ad l. Aquil. l. hi enim, l. & generaliter, & l. quæ vulgo, ff. de ædilit. edict. Couar. d. c. peccatum, 2. par. §. 8. n. 11. de reg. iur. in 6. Martin. ab Azplicuet. d. c. 17. ſub nu. 124. & n. 125.*

Et † ad æſtimationem damni dati vtili, *l. Aquiliæ*, vel de paſtu pecoris actione, aut ex edicto ſi quadrup. paup. feciſ. dicatur, domini conueniri poſſunt, *tex. in c. fi. §. quod ſi animalia, de iniur. & dam. dat. gl. ibid. in verb. animalia, tex. in l. fi. C. ad l. Aquil. & in l. quamuis, ff. eod. gl. ibid. in verb. actiones, & in l. qui ſeruandarum, ff. de præſcript. verb.* 21

His † omnibus addere libet, quod etſi in alieno venari permiſſum ſit, domino conniuente, laqueos tamen, & decipulos ponere, vel foueas fodere, venandi cauſa, inibi non licet, quemadmodum nec poſitum habere abſq; ſeruitutis iure, *l. quemadmodum, in prin. & §. 1. ff. ad l. Aquil. §. nemo retia, de pace tenend in vſib. feud. l. ſi quando, §. 1. ff. de ſeruit. vend.* In fundo tamen proprio licet facere foueas, dummodo non faciat in itineribus publicis: Nam ſi tunc bos, vel aliquod aliud animal decideret, vel factum eſſet deterius, faciens *l. Aquila*, ad reſarciendum damnum tenetur, *l. qui foueas, iuncta, l. ſeq. in prin. ff. ad l. Aquil.* 22

SVMMARIA.

1 *Qui feras viuariis & Leporariis incluſas & piſces in piſcinis, aut ſtagnis capiunt, furtum committunt, & tenentur ad reſtitutionem, &c.*
2 *Viuaria quæ dicantur.*
3 *Piſcina quid ſit.*
4 *Stagnum quid ſit.*
5 *Lacus quid.*
6 *Furtum ſit in animalibus, quæ habent conſuetudinem eundi, & redeundi, & num. 8.*
7 *In Viuariis ab ipſis animalibus naturaliter factis, an furtũ committatur.*
9 *Venator arte & induſtria educens feras extra locum prohibitum, qui muro vel ſæpimento cinctus non eſt, non tenetur ad reſtitutionem animalium.*
10 *Arte & fraude columbas deducens ab alterius columbario, & ad ſuum pertrahens, tenetur ad columbarum reſtitutionem.*
11 *Intellectus, l. 3. §. item feras, ff. de acquir. rer. dom.*
12 *Qua teneantur pœna auferentes piſces ex ſtagnis, lacubus, & viuariis alienis.*

CAPVT QVINTVM.

Furtum committunt, qui feras inclusas muro, vel sæpimento, & pisces in piscinis, aut stagnis repositos, capiunt & auferunt.

1 ILLVD † tamen prætermittendum non est, furtum illos committere, qui feras, viuariis & leporariis inclusas, quique pisces in piscinis, aut stagnis repositos, capiunt, & auferunt. Probatur hæc conclusio, ratione commutatiuæ iustitiæ, a qua deducitur obligatio restituendi, ex causa iniquæ acceptionis, quæ processit in damnum atq; iniuriam proximi, cuius propria res capitur & aufertur. Nam tales feræ & pisces a nobis possidentur, & custodiæ nostræ subiiciuntur, vnde qui tales capit, contrectat rem alienam, inuito domino, & proinde per consequens, furtum facit, §. *Gallinar. Instit. de rer diuis. l. 3. § item feras, ff. de acquir. poss. l. Pomponius scribit, §. Idem Pomponius, ff. famil. hercisc. & l. vsufructuarium venari, §. si in viuariis ff. de vsufruct. & quemadmod. quis, vt.* Ex quibus infertur venatores, & piscatores venantes & piscantes in huiusmodi viuariis, piscinis, & stagnis, teneri ad restitutionem animalium, & piscium captorum, & præterea pœna furti puniri posse.

Viuari-

Viuarium † vt hæc vocabula obiter explicem, dicitur locus, in quo vel aues, vel pisces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem industria animalibus in eum locum immissis, vt nutriantur, aliaque pro genere ad mensuram delicias, *d.l.v, usfructuarium venari, §.si in viuariis.Plin.lib.9.c.54.& lib.8.c.52.* Idem leporarium dicitur, & roborarium, Propriæ tamen piscinæ, vbi pisces continentur. Viuaria dicuntur etiam Columellam, *lib.8.c.1.* loci, vbi nemoribus clausis pecudes syluestres custodiuntur. Piscina † vero est aqua, in quam pisces humana industria mittuntur, vt ibidem nutriantur. *Varro lib.3.de rustica, c.3.* Piscinas vocat eas, quæ aqua dulci aut salsa inclusas habent pisces ad villam. Piscinæ alio nomine viuaria quoq; vocantur. 2 3

Stagnum † a stando dicitur aqua stans. *Plin.l.10.c.55.* Postremo lamenta circa piscinæ stagna. *Virgilius.* Stagnum pro parte maris profundissima posuit, quod ea minime moueatur, semperque stet ac quiescat. 4

Emissamq; hyemem sensit Neptunus & imis
Stagna refusa vadis.

Stagnum a Iureconsulto, *in l.vnic.ff. vt in flum publ.nauig.lic.* dicitur, quod temporalem contineat aquam inibi stagnantem, quæ plerumque hyeme cogitur, nec fluit, nec refluit.

Lacus † vero est, qui perpetuam habet aquam, *d. l.vnic.§.Lacus ff.de acquir.rer.dom.* 5

Ampliatur, † supra in principio huius capitis posita conclusio, primo vt vera sit, etiamsi hæc animalia ab his locis exire soleant, dummodo habeant consuetudinem eundi, & redeundi, *§.pauonum, §.apium, instit.de rer.diuis.l.naturalem, §.apium, & § pauonum, de acqui.rer.dom.* Cum huiusmodi animalia non habeant libertatem omnino exeundi loca septa. Idem est in apibus priuato alueo inclusis, & de ceruis priuatę syluæ inclusis, *d l.3.§.Item feras.ff.de acquir.poss.* Procedit † tamen, quando hæc viuaria, Leporaria, piscinæ, & stagna facta fuerunt, priuata hominum opera, quod si ab ipsis animalibus naturaliter facta fuerint absque industria priuatorum, secus erit, *d §.apium, Instit.de rer.diuis.Couar.c.peccatum, 2.part.§.8.n.14.vers.Primum hinc.* 6 7

Secundo † ampliatur, vt huiusmodi animalium restitutio fieri debeat eorum priuato domino, etiamsi capta fuerint extra locum, quo includuntur, dummodo consuetudinem eundi & redeundi non amiserint. Adhuc enim propria sunt illius, qui ea inclusit, *Ioan. Medin.tract.de restit.quæst.12.* Verum † si venator arte & industria educat feras & animalia extra locum prohibitũ, qui tamen muro vel sępimento cinctus non sit, non tenetur ad animaliũ restitutionẽ, licet quãdoq; obligetur ad damni, 8 9

 ex hac

ex hac venatione illati, compensationem, ad nihilum autem tenetur venator, qui feras & animalia extra locum vetitum absq; vlla eius fraude digressa cæperit & occiderit, *Couar. d. loco, vers. Secundo hinc.*

10 Tertio † ampliatur supra dicta conclusio, Vt si quis arte & fraude columbas ab alterius columbario, ad suũ pertrahat & alliciat, semina spargendo, teneatur ad restitutionem etiam in animæ iudicio, nisi paruitas excuset, *assertore Medin. in 4. de restit. quæst. 3.* Eritq; in foro iudiciali puniendus, per ea, quæ notat. *Cæpol. de seruit. rustic. prædior. c. de Columbario, & c. de Venatione*, quem refert *Couar. d. loco, vers. 3.* Non tamen tenetur is ad restitutionem, qui principaliter intendit suas columbas pascere, & retinere, ne alio euocentur, *arg. l. si quis nec causam, ff. de reb. cred. Martin. Nauarr. in Manuali confessarior, c. 17. n. 127.*

11 Cæterum † his, quæ supra de viuariis, piscinis & stagnis diximus, refragatur textus singularis, *in d. l. 3. item feras, ff. de acquir. rer. dom.* quo in loco Iurisconsultus respondit. Item feras bestias, quas in viuariis incluserimus, & pisces, quos in piscina coniecerimus, a nobis possideri, sed eos pisces, qui in stagno sunt, aut feras, quæ in syluis circũseptis, euagãtur, a nobis non possideri, quoniam relictæ sunt libertate naturali, alioqui etiam si quis syluam emerit, videre eum omnes feras possidere, quod falsum est. Hactenus Iurisconsultus.

Ex cuius verbis aperte colligitur, non par ius esse in salibus circumseptis, & stagnis quod in viuariis, piscinis, & columbariis, Cum inter hæc a Iurisconsulto ratio differentiæ constituatur.

Huic obiectioni respondet, *Couar. d. §. 8. 15.* Non esse discrimen vllum inter stagna, & saltus, piscinas, & viuaria, quod ad Dominium, modo saltus & stagna, vtcunq; longissimi spatii sint, manu hominum & priuata industria fuerint circumsepta, & fabrefacta, quam sententiam olim Salmanticæ publicæ veram esse probare conatus fuit, tametsi quo ad possessionem piscium & ferarum in particulari, distinctio Iurisconsulti illi maxime placeat. Verum ab hac discessit sententia citato loco propter rationem, qua Iurisconsultus eiusque interpretes vtuntur, quod pisces stagnorum, & veræ in saltibus circumseptis enutritæ, libertati naturali relictæ sint, quæ quidem ratio probat hos pisces hasque feras nondum in vllius dominium transisse, donec per occupationem capiuntur. Vnde inquit, pisces stagnorum, & feras in minoribus circumseptis euagantes, non esse ipsius domini, nec quo ad possessionem, nec quo ad dominium, quoties saltus vel stagna natura loci, arborum densitate aut rupibus circumsepta sunt. Quod si fuerint circumsepta nemora ipsa, & stagna, opera & industria hominum, tunc idem esse existimat ac si pisces, & feræ nihilominus relictæ sint naturali libertati. At si hominum opera

ita,

ita sint animalia circumsepta, vt naturalis libertas eorum ex hoc impedita sit, tunc huiusmodi animalia ad agri dominum pertinere asserit. Nisi quis velit ad literam obseruare Iurisconsulti responsum, *in d. §. Item feras*, qui coniectionem piscium in pistinam & conclusionem ferarum in viuaria, hominum industria, & opera facta, ne feræ euagari possint, exigit, vt earum possessio fundi domino competat & acquisita sit, *ita Couarr. d. loco.*

His † eleganter consentit *Carolus V.* Romanorum Imperator, Augustissimæ & immortalis memoriæ, is enim in S. R. Imperij Constitutionibus pœnalibus *cõstitutione 169.* in hæc verba sanciuit. *Welcher auß Weyern, Reusern oder Behaldtnussen Fisch stielt, ist auch einem Diebstal gleich zustraffen.* 12

So † aber einer auß einem fliessenden vngefangenem Wasser Fisch fienge, das einem andern zustünde, der ist an seinem Leib oder Gut, nach Gelegenheit vnd Gestalt deß Fisches, der Personen vnd Sachẽ, nach Raht der Rechts verstendigen zustraffen. Hoc est: Qui ex stagnis, lacubus, seu viuarijs alienis clam aufert pisces, furti pœna quoque tenetur. Si vero aliquis in alterius flumine non incluso pisces capit, illa est inspecta conditione personæ, qualitatæque facti & piscationis, secundum Iurisperitorum consiliũ, in ære vel corpore puniendus. 13

Ex † cuius constitutionis priore parte manifeste patet Carolum V. secundum Iurisconsulti responsum, *in d. §. Item feras*, asserere, pisces in stagnis, lacubus & viuarijs manu hominum & priuata industria circumseptis, contentos, a nobis possideri. Etenim pisces, qui concluduntur alterius aqua, non sunt res nullius in bonis existentes, sed plane priuatæ, vt & ipsa aqua, cuius pars esse intelliguntur, *l. Limes, vbi gloss. ad verb. pisces. ff. de act. empt. l. fructus. ff. de re iudic. Guid. Pap. decis. 91. Tyraquell. de retract. lig. §. 1. gloss. 7. nu. 113.* Vnde sicut non licet fructus agri alieni demetere, aut poma alienę arboris decerpere absque crimine furti, vt traditur *in tit. arbor. furt. Cæsar.* ita nõ est permissum in aliena aqua, viuario nempe stagno, & lacu, pisces capere, ceu fructus aquæ priuatæ peculiares. Vnde ex his capies pisces, tenebitur ad restitutionẽ, *Alciat. lib. 11. Parerg. lib. 2.* & præterea pœna furti puniri potest, supra allegatis iuribus. 14

Est † tamen hic obiter notandum, quod hodie in Germania fere omnia stagna, lacus & plæraque flumina non nauigabilia, non sint publica, vel communia, sed priuata, & plerumque ad dominum vel Magistratum loci spectantia. Quamquam nonnunquam ea etiam non ad dominũ territorij, sed ad alium pertineant. 15

Imo † nonnunquã prohibentur piscationes in fluminibus publicis, & nauigabilibus, vt Rheno & Danubio, præsertim ijs in locis, vbi sitæ sunt 16

Ciuitates & oppida. Hocque iure fieri posse non est dubium, vel ex concessione Principis, id est, Imperatoris, vel ex legitima præscriptione, aut antiqua & inueterata consuetudine.

17 Nam † Princeps potest priuato priuilegium concedere, vt ipse solus in aliqua parte maris, vel fluminis publici piscari possit, aliosque, ne id faciant, prohibere, *gloss. l. si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscript. & in l. sane si maris, ff. de iureiurand. & in l. venditor, in princ. per text. ibi, ff. commun. præd.*

Sed ne quis in d. constitutionis Carolinæ posteriori parte impingat, putetque piscantem in priuato flumine, peræque furtum committere, ac si pisces caperet ex stagno, lacu, vel viuario, ideo libet d. Constitutionis posteriorem partem accuratius perpendere, ac breuiter explicare. Quã-

18 uis † ergo in priuatis fluminibus non inclusis piscans, furtum facere non dicatur, eo, quod pisces relicti sint in naturali libertate, ita vt sursum & deorsum euagari queãt, ac nunc ex hac fluminis parte, in alterius partem ad alium spectantem natare possint, & soleant.

19 Et † præterea pisces in rete, cassibus seu nassis capti, fiant occupatoris, & non Domini retis, cassium seu nassarum, *l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom.* attamen, quia pisces, cum aqua priuata contineantur, ex eaque & in ea nascantur, in fructu aquæ sunt, & habentur. *l. Item si fundi, §. aucupiorum, & d. l. vsufructuarium, ff. de vsufruct.* ac proinde sunt in aliquo vniuersitatis dominio, & possessione, *d. §. Item feras*, quamuis non in singulari, & propria, dominoque, vt reliqui fructus cedunt, *l. bonæ fidei, ff. de acquir. rer. dom.*

20 Ideoq; † piscans in alieno & priuato flumine non incluso, vel ex alterius retibus. cassibus, seu nassis, pisces capiens, iniuriarum conueniri potest, *l. iniuriarum, §. si quis, & § fin. ff. de iniur.* At pœna iniuriarum arbitraria est, per ea, quæ superiori capite late diximus. Et ita intelligẽda esse reor posteriora verba dictæ Constitutionis Carolinæ, *§. So aber einer.*

21 Est † etiam in quibusdam Germaniæ locis, statutis & consuetudine introductum, vt is, qui in alterius riuo, vel flumine piscatus fuerit, teneatur ad æstimationem piscium captorum, & sic damni dati compensationem, ac insuper in certa pecuniæ summa mulctetur. Et quamuis is, qui prohibitionem in alieno fundo, & priuato flumine non incluso, vel aliqua maris seu fluminis publici parte alteri ex priuilegio Principis cõcessa, vel præscriptione legitima acquisita, venetur, aucupetur & piscetur, in animę iudicio non teneatur ad restitutionem ferarum, auium & piscium, quos cœperit, vti superioribus duobus capitibus probauimus, in foro tamen iudiciali, cogetur ad restitutionem in hac specie, propter opinionẽ, *gloss. in § fera, Institut. de rer. diuis.* qua decisum est, venatorem cogendum

esse

esse restituere ea, quæ venatus fuit, prohibente illo, qui prohibere poterat, *Couar. d. §. 8. nu. 10.* Idem † in piscatione maxime locum habere existimo, propter decisionem *Caroli V.* supra allatam, nec non locorum statuta & consuetudines. Etsi enim venator vel piscator ad animalium, vel piscium contra prohibitionem in alieno fundo, vel flumine nō incluso captorum restitutionem, in foro conscientiæ, (eo quod huiusmodi feræ & pisces relicti sint in naturali libertate) non teneatur, tamen, si Iudex venatorem vel piscatorem in foro iudiciali per sentētiam ad restitutionem condemnet, ipsamque sententiam exequatur, tenebitur perfecto ad restitutionem. 22

Sed † obijciet quis, ac dicet. Lex humana siue in pœnam, siue ob aliam causam impediens primam alicuius rei acquisitionem in animæ iudicio maxime locum habet, ac seruanda est, nec potest eadem res absque obligatione restitutionis iure obtineri, *Anchor. in cap. possessor. vers. tertio quæro, de reg. iur. in 6. Dec. in cap. 1. in 1. lect. nu. 20. & in 2. lect. num. 10. de constit. & in cap. quoniam, contra num. 31. de probat.* Vbi dicunt, quod pœna legalis in foro conscientię exigi possit. Quare piscator & venator, etiam in foro conscientiæ, tenentur ad restitutionem piscium & animalium captorum. Respondeo primo, legem humanam ob domini venantis vel piscātis vtilitatem priuatam latam, non prohibere, nec impedire ferarum vel piscium acquisitionem, quinimo omnino liberrimam facit, sed tantum vsum venationis & piscationis in alieno fundo, & priuato flumine nō incluso, ob iniuriam domini; *d. l. iniuriarum, § fin. ff. de iniur.* 23

Denique quod Constitutio *Caroli V.* & pleraque locorum statuta vel consuetudines sanciunt, pisces captos in flumine priuato nō incluso, domino esse restituendos, non impediunt primam piscium acquisitionem, sed tantum volunt pisces restituendos esse domino priuati fluminis, vel loco horum æstimationem esse soluendam, in pœnam vetitæ piscationis in alieno flumine.

Vnde † donec Iudex secundum legem, consuetudinem, vel statutum per sententiam condemnauerit venatorem & piscatorem ad restitutionem, legem vel statutum exequatur, in conscientiæ foro venator & piscator minime tenebitur ad restitutionem ferarum & piscium, *Couarr. d. §. 8. num. 9. vers. Hac tandem, idem lib. 4. de sponsa, lib. 2. part. cap. 6. §. 8. nu. 10.* vbi dicit pœnam in foro consciētiæ non deberi, & hanc communem Canonistarum sententiam asserit, à qua nec Theologi dissentiant. Quem & plures alios etiam refert, *Iulius Clar. in pract. crim. quæstione 80. num. 7.* Vbi dicit, quod committens delictum, pro quo a lege sit imposita aliqua pœna pecuniaria, vel soluenda fisco, vel danda parti, non teneatur in foro conscientiæ illam persoluere. Probatur hæc sententia auctoritate 24

insignis

insignis, *gloss. in c. fraternitas, 12. q. 2.* quæ communiter per Doctores approbatur, vt videre est apud *Couarr. d. cap. 6. §. 8. num. 10. & Iul. Clar. citato loco*, vbi subiungit, quod teneatur tamen in foro conscientiæ, emendare seu resarcire damnum ex eo delicto parti illatum. Dixi ego supra *cap. 4. num. 5.*

Et quamquam in fundo alieno nemo piscari possit, si a fundi domino ibi facta sit piscaria, *d. l. vsufructuarium, §. si in viuariis, ff. de vsufruct.* Attamen † quando inundatio aquæ, agros alienos operuisset, & pisces apportasset, tunc ibi posset piscari sicut aucupari, *arg. d. l. 3. §. Item feras ff. de acquir. poss.* Nam vbi est eadem ratio, ibi idem ius statui debet, *l. illud. ff. ad l. Aquil. l. a Titio, ff. de verb. obligat. Angel. Aretin. d. §. feræ, num. 4. Instit. de rer. diuis.*

Sed † quæritur pisces egressi sunt inundatione e stagno suo, & deuenerũt vsque ad fundum meum, vel stagnum meum, tu vis ipsos pisces sequi, & vendicare, an possis? Respondeo, quod in stagno meo impossibile est eos cognosci, in loco autem meo sicco, bene cognosci poterunt, ideo eos habere poteris, *Chassan. in consuet. Burgund. Rubr. 4. quæst. 24. §. 2. l. not. §. gallin. ff. de acquir. rer. dom.*

SVMMARIA.

1 *Occupationis tres sunt species.*
2 *Mare quid sit, & an in eo piscari liceat.*
3 *Piscari in fluminibus publicis, omnibus licitum est.*
4 *Flumina sunt duplicia, publica & priuata.*
5 *Flumen priuatum a proprio quomodo differat.*
6 *Proprietas fluminum publicorum est Cæsaris, vel illius populi & domini per cuius territorium discurrunt, & num. 26.*
7 *In lacu & stagno an liceat piscari, & quid sit torrens, & vnde dicatur.*
9 *In vallibus aquosis, an liceat piscari.*
10 *Piscatores an possint accendere lumen in littore maris.*
11 *Piscatores accendentes lumen in littore maris, qua pœna puniantur.*
12 *In mari & fluminibus publicis, quando piscatio prohiberi possit, & num. 14. & 17.*
13 *Maris & littorum publicorum dominium, an præscribi possit, & n. 17.*
15 *Ius prohibendi piscationes, quanto tempore possit acquiri, & num. 18.*
16 *Ius piscandi quanto tempore præscribatur.*
18 *Intellectus, l. fin. ff. de vsucap. & l. si quisquam, ff. de diuersitat. & temp. præscript.*
19 *Piscari non licet, vbi consuetudo resistit.*
20 *Quot anni, & quot actus requirantur ad probandam consuetudinem.*

21 Con-

CAPVT SEXTVM.

Piscari in mari & fluminibus publicis, omnibus licet, traduntur tamen aliquot casus, quibus piscatio in mari & fluminibus publicis prohiberi potest.

CÆterum, † quia hic tractatus etiam de iure piscandi instituitur, qđ 1 magnam cum iure venandi & aucupandi similitudinẽ habet: Sunt enim tres potissimum occupationis species, venatio, aucupium & piscatio. Illud inprimis notandum est, cuilibet in mari licitum esse piscari, *l. venditor. ff. commun. præd.*

Est † autem mare (vt hoc nomen obiter explicem) collectio multarũ 2 aquarum salsarum. *Bart. in tract. de Insula, prin. cuius vsus est communis, ad cuius littus nemo accedere prohibetur, §. 1. Insti. de rer. diuis. in quo nemo prohibetur piscari, l. nemo, §. fin. & l riparum, ff. de rer. diuis.* Littora enim sunt omnibus communia, sicut aer. Vnde potest quis non tantum in mari, sed & in littore maris, etiam ante ædes in alterius piscari, quod si prohibeatur, competit prohibito actio iniuriarum, *l. iniuriarum, §. si quis me, & §. fi. ff. de iniur. & l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loco publ.* Vnde pisces in mari seu littore capti, fiunt capientis, *l. quod in littore, ff. de acquir. rer. dom.* & mari piscantibus, licitum est casam in littore ponere, in qua se recipiant, *d. l. riparum, ff. de rer. diuis. & §. littorũ, Instit. eod.* Præterea † in fluminibus & por- 3 tu ius piscandi est commune omnibus, *§. flumina, Instit. de rer. diuis.* Nec

obstat, *cap. 1. in verb. piscationum, in tit. quæ sunt regalia*, vbi videtur, quod ius piscandi non sit commune omnibus. Nam respõdetur, quod ille textus debeat intelligi de redditibus publicis piscationum, veluti si Princeps exigeret publicũ vectigal de istis piscationibus, tales enim redditus sunt Cæsaris, *iuxta l. inter publica, §. fi. ff. de verb. signi. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. & cum piscationib. nu. 1.*

4 Sunt † autem flumina duplicia, publica, & priuata. Publica dicuntur, quæ sunt perennia, & perpetuo currunt, seu fluunt, & sunt nauigabilia, & ex quibus fiunt nauigabilia, vt, Rhenus & Danubius, &c. *l. 1. §. item fluminum, ff. ne quid in loco publ, iunct. d. c. 1. quæ sint regalia in vsib. feud.* Vbi inter regalia referuntur. Priuata sunt, quæ interdum aquis deficiunt, & ad tempus fluunt, *l. 1. § fluminum. ff. de fluminib.* ita vt non sint apta ad publicum bonum, nauigationem scilicet.

5 Et † differt Priuatum flumen a proprio, quia illud dicitur flumẽ, quod in agro alicuius oritur, & discurrit per sua prædia, secundum *Ias. in l. quo minus, n. 37. ff. de fluminib.* Et flumen a riuo magnitudine discernitur, aut 6 existimatione circumcolẽtium, *d. l. 1. §. 1. ff. de flumini.* Proprietas † fluminum publicorum est Cæsaris, quia sunt de regalibus, *d. c. 1.* quæ sint regalia, vel illius populi, & domini, per cuius territorium discurrunt, secũdum *Angel. in l. fluminum, in prin. ff. de dam. infect. & Bal. in l. si plures, C. de con-* 7 *dit. in sert.* ipsorum tamen vsus est publicus. Et † quod dicitur de mari, & fluminibus publicis, quod nempe in his piscari licitum sit, intellige etiam de lacu & stagno, quando sunt in vsu publico, nisi id expresse prohibeatur, vt in lacu Perusino, *gloss. in l. vsufructuarium venari, §. si in viuariis, ff. de vsufruct. vel nisi sit priuatus, Cœpol. de seruit. rustic. præd. tit. de lacu. c. 30.* 8 *n. 6.* quid sit lacus & stagnum *supra cap. 5. n. 4. & 5. diximus.* Insuper † licitum est in torrendo existente in vsu publico piscari, *not. in l. 2. §. hoc interdicto. ff. ne quid in loco publ.* Est autem torrens, qui hyeme currit, & perennis non est, *d. l. 1. §. 2. ff. de fluminib.* Et dicitur torrens a torreo, quod significat siccare atque arefacere, *Cœpol. tit. de torrente, c. 38. nu. 1.*

9 Denique † licitum est cuilibet piscari in vallibus aquosis, si sunt publicæ, secus si sunt priuatæ, *not. d. §. littorum, Inst. de rer. diuis. Cœpol. tit. de val-* 10 *lib. aquos. c. 39. num. 2.* Sed † quæri potest, cum licitum sit piscari in littore maris: An piscatoribus liceat piscationis gratia accendere lumen in littore maris. Respondeo breuiter, de hoc esse textum apertum, *in l. ne piscatores, ff. de incend. ruina & naufrag.* qui, ita habet. Ne piscatores noctu lumine ostenso fallant nauigantes quasi in portum aliquem delaturi, eoq; modo in periculum, naues, & qui in eis sunt, deducant, sibiq; execrandam 11 prædam dent, Præsidis prouinciæ religiosa constantia efficiat. Ex † quo textu notatur, quod tenentur, & puniuntur, ac si fuissent raptores, vt dicit

gloss.

gloss. verb. efficiat. Gandin. & alij in pract. crim. tit. si quid raptũ est, occasione incendij, ruinæ & naufragij, n. 15. Et hoc intelligendum est, quando lumen in loco periculoso littoris maris, vt decipi ac falli possent nauigantes, secus autem, si poneretur alibi, *gloss. 1. d. l. ne piscatores, Cœpol. tract. de seruit. rustic. præd. tit. de igne, c. 44. n. 6.*

Et † quamquam cuilibet permissum est piscari in mari & fluminibus publicis, adeo, vt contra prohibentem iniuriarum actio competat, *d. l. iniuriarum, § si quis me, & §. fin ff. de iniur. cum similibus iuribus.* Sunt tamen aliquot casus, quibus piscatio in mari, & fluminibus publicis prohiberi potest. 12

Primus † est, si aliquis in quasi possessione esset illius iuris, vt ibi solus piscaretur, tunc enim alium piscari volentem prohibere potest, & cõtra ipsum interdicto vti possidetis agere. Etenim maris & littorum publicorum dominum præscribi potest, tanto tempore, cuius initij memoria nõ extat, *l. vsus aquæ, C. de aqua duct. lib. 11.* sed præscriptione longissimi temporis 30. scilicet annorum, non acquiritur propter *l. vlt. ff. de vsucap.* huius ergo rationem potissimam esse existimo, eo quod contra præscribẽtem sit vehemens, & resistens iuris communis præsumptio, qua maris & littorum publicorum dominium omnibus commune, iure gentiũ præsumitur. Idem plane dicendum est, de fluminibus publicis. Nam † quando quis præscripsisset, vt solus piscaretur in aliquo loco fluminis publici, tunc enim alij illicitum esset ibi piscari, secundum *gloss. & Dd. in d. § flumina super verb. omnibus, Instit. de rer. diuis.* vt, quia solus in diuerticulo fluminis publici piscatus est, & alios piscari ibi volẽtes prohibuit, qui acquieuerunt prohibitioni: Nam † tunc a die prohibitionis constituitur in quasi possessione iuris piscandi, & accedente legitimo tempore ad præscriptionem requisito illud præscribit. 13 14 15

Et † requiritur tantum tempus, cuius initium, memoriam hominum excedat, vt est communis Doctorum sententia, vti late tradidere, *Bald. in Rubr. ff. de rer. diuis. col. 1. Angel. Aret. in d §. flumine, Francis. Balb. in tract. de præscript. 5. part. princ. 4. part. quæst. 6. Aymon. Crauet. in tract. de antiqu. tempor. 4. par. [illegible] materia ista, nu. 60. quos refert & sequitur Conar. in c. peccatum, 2. part. §. 8. nu. 10. de reg. iur. in 6.* Hæc tamen præscriptio immemorialis magis dicetur priuilegium, seu præsumpta cõcessio, quam præscriptio, *c. super quibusdam, §. præterea, de verb. sign. l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiu. l. 1. §. vlt. ff. de aqua pluu. arc. Anton. Gabriel. in lib. 5. reg. de præscript.* Potest tamen ius piscandi in flumine publico cõtra priuatum 30. vel 40. annis præscribi, si præscribens fuit in quasi possessione piscandi, *d. l. fin. ff. de vsucap. & ibi Angel. in princ. tradit Cœpol. tract. de seruit. rustic. præd. tit. de seruit. aquæ duct. c. 4. sub nu. 59.* 16

17 Neque † his obstat, *d.l.fin.ff.de vsucap.* vbi locorum publicorum vsucapio inhibetur, eoque nec longæ possessionis præscriptio ad obtinenda loca iuris gentium publica concedi solet, qui tamen pluribus annis possederit certum aliquod fluminis diuerticulum, prohibere potest, quandiu piscatur, & occupatum diuerticulum tenet, *d.l.si quisquam, ff. de diuers.& tempor.præscript.& d.l.fin.in verb.* occupanti datam, non vero prohibere potest, postquam occupare desijt, & retia reduxit, exercitiumque piscationis intermisit, nisi & in huius iuris quasi possessione per prohibitionem longo tempore factam, sit constitutus. Nam postquam piscari desijt, alterum eodem iure vti prohibere nequit. *d.l.fin.* Non enim ex sola facultate & vsu piscationis inducitur possessio alios excludens cum res sit meræ facultatis, vt vno desinente piscari, (qui in sua occupatione, quandiu piscatio scilicet durat, non est impediendus, cum locum habeat regula. Qui prior est tempore, potior sit iure, *l.2.C.qui pot.in pig.*) Alter quo minus ibidem piscetur, prohiberi non possit, nisi prohibendi ius & possessionem pluribus annis, hoc est, longo tempore prior possessor & piscator continuarit. Atque ita Martiani Iurisconsulti responsum in *d.l. si quisquam*, accipiendum videtur, quod etsi non faciat mentionem eiusmodi factæ prohibitionis, tamen eam præsupponi, non est perabsurdum, cum quia prohibendi ius concedit, quod in actu meræ facultatis, & in loco publico admitti nequit, nisi eiusmodi prohibitionis ius per longum tempus sit continuatum, ac iustificatum, tum etiam, quia positum est illud responsum, *in tit. de diuers.& tempor.præscript.* Vbi de præscriptione agitur, quæ datur expressione vel quasi longi temporis, quo absque eiusmodi prohibitione non acquiritur, *Ius.d.l.quo minus.ff.de fluminibus, Bald.& Dd.in l.2.Cod.de seruitut.l.3.& tot.tit.ff.de diuers.& tempor.præscript.* vt iuxta Rubricam & subiectam materiam accipi id responsum, seu (vt loquuntur Dd.) intelligi nigrum iuxta Rubricam, non sit recta interpretandi ratione alienum. Ita eleganter *Martin.* Wesenben. *in paratit.ad tit.ff.de seruitutibus, num.6.* Cui pro maiori perspicuitate addendum est, quod etsi loca publica iure gentium, quo occupanti conceduntur, longo tempore post occupationem non præscribantur, quo minus cessante occupatione redeant in pristinam causam, *d.l.fin.ff.de vsucap.* tamen per huiusmodi locorum publicorum possessionem vel quasi, acquirit quis ius quoddam excipiendi, vt de possessione non expellatur, cuius possessionis effectus est duplex. Primus † est, quia si turbatur in ea, agere potest contra turbantem, *l.sane si maris.ff.de iniur.* Secundus est, quia antequam expellatur, prohibere potest, ne quis intret locum eo inuito. Vnde prohibere potest ratione possessionis nauigationem, & piscationem maris & fluminis, quæ alias omnibus sunt communia

18

de iure

de iure gentium, *d.l.si quisquam, gl.d.§.flumina, vers.omnibus, Insti.de rer. diuis.Bald.d.tract.de præscript. §.part.princip.4.par.quæst.6.*

Secundo † prohibere potest piscatio, quando consuetudine legitimo populi consensu statuta esset introductum; quod non liceret alicui in flumine publico piscari, nisi pro vsu publico. Nam talis cōsuetudo valet, *l.venditor, §.si constat, ff. compend. Iacob de S. Georg.tract.feud.verb ibi fluminibus, n.11.* Licet enim ea, quæ iure gentium communia sunt, præscribi non possint, tamen consuetudine acquiri possunt, *Aretin.d.§.flumina, Instit.de rer.diuis.* inpræscriptibilia enim acquiruntur consuetudine, *d.c. super quibusdam, § præterea, de verb.signif.* Et † vbi per legem tollitur præscriptio, non tollitur consuetudo, & ad inducendam talem consuetudinem, opus erit probare, quod quis fuerit piscatus tempore saltem decem annorum in tali parte fluminis publici, & quod alios prohibuerit piscari, durante illo tempore, saltem bis, sciente & patiente populo, seu maiore parte, & non contradicente, vel quod verisimiliter transierit in notitiam populi, aut maioris partis: quia ista requiruntur ad probationem consuetudinis, *not.l.de quibus, & ibi gl. & Dd.ff.de leg.Cyn. in l.2. col.18. C.quæ sit longa consuetudo, Alexan.consil.45 in 2.vol.*

19

20

Sed † quæret hic aliquis: An Valeat consuetudo prohibens venationem, piscationem & aucupium. Respondeo eam non valere, si in totum prohiberet, *Natta consil.375.n. 4. vol.2. vbi & n.2.* dicit, Statutum, quod nullus venari possit, non valere eo, quod violentiam inferre, dicatur, nisi interueniat consensus eorum, quorum interest, possunt tamen timere de pœna, ne sibi auferatur de facto. Sed admitti potest, statuta contra libertatem venandi facta valere, dummodo moderata, & innoxia sit venatio, *per tex.in d.l.si quisquam ff.de diuers. & tempor. præscript. & in d.l.sane si maris, ff.de iniur.gl.ibid.in verb.pertineat, Dec.consil.197. n. 11. incip. In casu inquisitionis Andr.Gail.pract.obseruat.lib.2.obseruat.68.n.11.*

21

22

Hic † tamen illud notatu dignissimum obseruandum est; Quod consuetudo a præscriptione multifariam differat. *Crauet.de antiquit.tempor. 4.part.initio* tredecim differentias refert. Duæ tamen sunt potissimum. Prima est. Quod consuetudo ex communi & promiscuo vsu, ius constituat ac acquirat omnibus eius regionis, aut populi ciuibus, nec alicui specialiter prosit, nec noceat: Vnde nec certus est aliquis quid præscribat, nec contra quem præscribatur. At præscriptio certum ac peculiarem vsum habet illius, qui præscribit, eiq; vtilitatem & ius acquirit proprium ac peculiare. Deinde ea dirigitur contra quendā priuatum, & instituitur ad eius priuatum incommodum, *ita omnes Dd. & præsertim Bald. Ias. & Seuerinus, in l. Imperium, ff.de iurisdict.om.iudic. & Crauet.d.loco. Couar.c. possessor, 2 par.§.3.n.2.in prin.de reg.iur.n.6. Roch.de Curt.cap.fi.sect.3. & 5. de consuetud.*

23

Ex quo infertur, quod si priuatus aliquis pluribus annis solus in certa parte fluminis publici piscatus, & alios prohibuerit, sciente populo & non contradicente, quod sibi sit ius quæsitum ex tacito consensu populi, non quidem per consuetudinem, sed per præscriptionem. Nam quando priuatus aduersus aliquam vniuersitatem quicquam vsu temporis quæsierit, tunc erit vera præscriptio. Ita & vice versa, vbi vniuersitas quid per vsum induxerit contra priuatum, eadem ratione præscriptio dicetur.

Verum si vsu promiscuo duarum vrbium vicinarum inductum fuerit, vt absque vlla distinctione vtriusque oppidi agri sint compascui, & communia pascua vicinis & oppidanis (seu quod idem est, flumina in cõfinio & vicinia sita, communia sint, quo ad ius piscandi vtrique ciuitati) *Couar. d. loco.*

Altera differentia est: Quia maius tempus requiritur in præscriptione, quam consuetudine. Nam & hanc inducendam regulariter sufficiunt decem anni, *l. diuturna, ff. de legib. & tot. tit. C. quæ sit long. consuetud.* Longum enim & diuturnum in iure dicitur tempus decem annorum, *l. si cum fidei commissario, §. Arist. ff. qui & a quib. tex. est. Instit. de vsucap. in fi. prin.* vbi longum tempus, interpretatur Imperator decem annos *gl. in Rubr. C. quæ sit long. consuet. Bart. in d. l. de quibus, ff. de legib.* Siue consuetudo sit contra leges, siue præter, siue secundum leges, siue inducatur contra præsentes, siue absentes, siue habeat causam continuam, siue discontinuam, siue adsit titulus, siue non. At quo ad præscriptionem inter hæc distinguitur. Etenim contra absentes non nisi viginti annis, si absit titulus, non nisi triginta, si causam habeat discontinuam tempore immemoriali præscriptio currit. *Roch. de curt. d. c. si. sect. 5. in prin. de consuet.* Ratio differentiæ est: Quia populus, cuius tacito consensu inducitur consuetudo, pro maiori parte semper est præsens, semper scit, semperq; patitur eam introduci. *Roch. d. loco, sect. 3. n. 26.*

24 Tertio † quando princeps alicui priuilegium concessisset, vt solus in aliqua parte maris fluminis publici, vel agri piscari, & venari possit, aliosq; ne id faciant, prohibere, *glos. in d. l. quisquam ff. de diuers. & tempor præscript. gl. in d. l. sane si maris, ff. de iniur. & gl. in d. l. venditor, in prin. ff. Com. præd.* Etenim si facultas venãdi, piscandi & aucupandi quæritur præscriptione, vti supra dixi: Ergo pari ratione etiam priuilegio quæri potest, cum ista æquiparentur, *cap. cum contingat, de foro compet. cap. nouit. de Iudic. c. si duo de offic. ordin. Andr. de Isern. c. 1. §. nemo, de pace ten. Natta con-*
25 *sil. 522. nu. 23. vbi & n. 30.* dicit. Principem † huiusmodi priuilegium piscandi & venandi maxime concedere posse, ex causa remunerationis,
26 *Zoanet. l. 2. n. 170. C. de pact. inter empt. & vendit.* Etsi † enim ius piscandi in flu-

in fluminibus publicis sit commune omnibus, ac etiam piscatio non si de regalibus, tamen mare & flumina publica quãtum ad Iurisdictionem & proprietatem sunt sub protectione Cæsaris, vt tenet, *gl. & ibi. Bald. in l. 2. ff. de rer. diuis.* Hic casus etiam ad Ciuitates maxime Imperiales, quæ merum imperium & cætera regalia ex Cæsaris concessione habent, extendi potest. Nam † eæ possunt alicui vendere certam piscariam in certo loco publici fluminis, sicut in plerisq; locis Germaniæ præsertim circa Rhenum consuetudine inductum audio, quod nemini priuatorum liceat piscari in fluminibus, nisi iis solis, quibus hoc a magistratu concessum est. 27

Vnde † si quis flumen, stagnum, aut lacum publicum conduxit, si piscari prohibeatur, vtile interdictum, ob vectigalis fauorem habet, *l. vnic. ff. vt in fluminib. nauigar. liceat.* Vt propterea actio iniuriarum prohibito piscari datur, *l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loco publ. & d. l. iniuriarum, §. fin ff. de iniur.* 28

Sed † quæritur. An aucta aqua, augeatarius piscandi. Respondeo affirmatiue, si augeatur ministerio naturæ, si vero augeatur facto hominis, tunc habens ius piscandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piscandi, iuxta regulam, qui sentit commodum, sentire debet & incommodum *l. secundum naturam est, ff. de reg. iur. & cap. qui sentit de reg. iur. in 6. Albert. Brun. tract. de aug. & dim. conclus. 11. n. 14.* Hinc † etiam est, quod indistincte omne augmentum siue latens, siue apparens spectet ad Emphyteutam, ad quem spectat diminutionis incommodum, vt est cõmunis opinio assertorib. *Ripa in c. cum M. Ferrariensis, col. 7. vers. 5. facit de constit. & Giachar. in collecta sua commun. opin. in verb. augmentum, n. 4. & in additio. ad Iul. Clar. §. Emphyteusis, q. 41.* Propter † augmentum tamen, in re emphyteutica contingens, non augebitur pensio seu canon soluendus ab Emphyteuta, sed omne augmentum, quod pertinet ad Emphyteutam, cedit illi, sine onere pensionis, hocq; ita communiter teneri asserit, *Ioan. Andr. in addition. ad specul. in §. nunc aliqua de locato,* quem refert ac sequitur, *Iul. Clar. d. q. 41. n. 2.* 29 30 31

Quarto † piscari non est licitum, quando Dominus Domino, Vicinus vicino, se obligasset per stipulationem, quod nec sibi, nec suis hæredibus vnquam liceat piscari, in aliquo publico flumine. Nam tunc talis conuentio est valida, *text. cum glos. in d. l. Venditor, in prin. ff. commun. prædior. Vbi Paul. de castro inquit,* quod hoc habeat locum, non solum in mari, sed etiam in aquis, *Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. ibi fluminibus, n. 11.* 32

Quia † vero Principes possunt prohibere piscationes in fluminibus publicis, *l. seruitut. Lac. §. pen. ff. de seruit. tit. general. l. 2. ff. de flumin.* quæ- 33

ritur

ritur an etiam cæteri inferiores terrarum Domini, puta Comites, & Barones possint prohibere piscari in fluminibus publicis. Ad hanc quæstionem respondet, *Ioan. Fab. in d. §. flumina, Instit. de rer. diuis.* negatiue, dicit enim quod, sicut præsides prouinciarum non possunt prohibere, ita nec isti Domini terrarum, *l. 3. § plane, ff. quod vi aut clam*, nisi ex consuetudine pinguius ius sit ipsis acquisitum, quia aliquando prohibuissent suis subditis, ne irent ad piscandum in tali flumine publico, & subditi nō contradixissent illi prohibitioni, sed propter illum destiterunt longo tempore. Nam tunc esset acquisitum ius prohibendi, *per not. Bart. in l. item lapilli, in 4. quæst. ff. de rer. diuis. facit, d. l. si. ff. de vsucap. Canonist. in c. significantibus, de appellat. Fab. d. §. flumina*, quem refert & sequitur, *Iacob. de S. Georg. in d. tract. feud. verb. Et cum piscationibus, n. 2. & 3.*

SVMMARIA.

1 *Flumina publica, ac ex iisdem redditus piscationum, vel vectigal piscatorum, &c. An in concessione feudi veniant, & n. 6.*
2 *Regalia in feudi concessione non nisi expressa veniunt.*
3 *Regalia sunt de publico iure.*
4 *Regalia vnde dicantur.*
5 *Regalia, consuetudine antiqua, vel præscriptione immemoriali acquiruntur.*
7 *Flumina publica quando veniant in concessione feudorum.*
8 *Flumen existens in confinio duarum ciuitatum, seu duorum territorium, cuius sit.*
9 *Delictum commissum in flumine existente in confinio duarum ciuitatum, cuius sit cognoscere & punire.*
10 *In aquis & fluminibus datur etiam Iurisdictio & imperium.*
11 *Maris in eodem diuerticulo, seu particula si plures habitent, vel ad ipsos pertineat, & ibi delictum commissum fuerit, quis primo cognoscere debeat.*
12 *Possidere vel quasi flumen, quando quis dicatur.*
13 *Fluminum nomine an inuestitura feudi comprehendatur nauigabilia.*
14 *Incrementum contingens in re feudali, an sit vasalli vel Domini.*
15 *Et quid de seruitutibus, quas vasallus pretio acquisiuit ad beneficium rei feudalis?*
16 *Habens Castrum in feudum sine Iurisdictione, si acquirat Iurisdictionem aut accrescat feudo.*
17 *Redditus piscationum sunt de regalibus.*

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

Flumina publica, ac eorundem redditus piſcationum, ſeu vectigal piſcatorum, tanquam regalia, an in conceſſione feudi veniant.

CÆterum, quia ſuperiori capite diximus, flumina publica eſſe 1 de regalibus, *per cap. vnic. quæ ſint regalia in vſib. feud.* merito dubitare quis poſſet; An eadem ac ex iiſdem redditus piſcationum, vel Vectigal piſcatorum, pedagia, telonia, gabellæ, datiæ, &c. vulgo, *Fiſchzoll, Waſſerzoll, Pruckenzoll, VVegzoll, Schiffzoll, VVagenzoll*, in conceſſione feudorum veniant. Dubitandi ratio eſt. An regalia cum feudo conceſſa eſſe præſumantur, nam ſi eadem in conceſſione feudi veniunt, flumina, redditus, ac Vectigal piſcationum, &c. conceſſa eſſe intelliguntur. Reſpondeo breuiter, in generali conceſſione 2 feudi, regalia non comprehendi, niſi in conceſſione expreſſe, & in ſpecie nominentur. *Præpoſit. in d. ca. vnic. quæ ſint reg. & Bald. in l. 2. circ.* 3 *6. colum. C. de ſeruit. & aqua, cum ibi concordantib.* Ratio eſt: Quia Regalia ſunt de publico iure, ſecundum *gloſ. & ibi text. in l. inter publica, ff. de verb. ſignif.*

Et quamuis ſint iuris publici, tamen nemo ea vſurpare & conſtituere 4 poteſt, niſi Imperator, vel Rex; Vnde & Regalia dicuntur, quia ſunt reſeruata Imperatori, vel Regi, in ſignum ſupremæ eminentiæ, & ea nemo habere poteſt, niſi ex conceſſione Imperatoris, vel Regis, a quibus omnes dignitates tanquam a fonte fluunt, *l. ſacrilegii, cum ibi notatis, C. de diuerſ. reſcript.* Aut ex antiqua conſuetudine, vel præſcriptione tanti 5 temporis, cuius initii memoria non extat, quia talis præſcriptio habet vim conſtituti, & priuilegii, *l. hoc iure, §. ductus aquæ, de aqua quotid. & æſtiu.* Et quod regalia ita præſcribi poſſint, *tex. eſt in c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignif.* Et quod poteſt Princeps, poteſt facere conſuetudo, *d. §. præterea, Cyn. l. 1. C. de emancip. lib, Henric. Boych. in cap. quanto de iureiur.*

Vnde infertur flumina publica ac eorundem piſcationum redditus, 6 vel vectigal, in generali feudi conceſſione non venire, cum ſint de regalibus, *de c. vnic.* Regalia autem nemo vſurpare, & conſtituere poſſit, niſi Imperator, vel Rex, vt dictum eſt. Si tamen Princeps concedat alicui ca- 7 ſtrum, dicendo, concedo tibi caſtrum cum territorio, de tali flumine, vſque ad tale flumen, volunt Doctores per huiuſmodi verba, flumina conceſſa eſſe, propter dictionem De, Ad, & vſq; ac venire flumina vbi incipiunt, & vbi finiunt. *Arch. in c. Eccleſias, 13. q. 1. Bald. in c. 1. § ſi quis de manſo, in pen. col. in tit. de controu. in veſti. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. Ibi fluminib. n. 7. vbi & n. ſeq.* dicit, Si flumen ſit in confinio duarum ciui- 8 tatum, ſeu duorum territorium, præſumi illud eſſe cuiuslibet vſq; ad me-

dium fluminis, quia omnia quę sunt in confinio, sunt communia eorum, quia ab vtraque parte possident, *l. arbor, ff. com. diuid. l. 2. §. praeterea, ff. de aq. plu. arc. & l. adeo, §. fin. de acquir. rer. dom.* Et † ideo de omni eo, quod
6 committitur in ipso flumine, vtraq; Ciuitas habet Iurisdictionem, vsque ad medium fluminis, ita *Bar. in tract. Tyberiadis, in 6. col. verb. Item videndum est vtrum Iurisdictio*, idem tenet, *Bald. in c. ex literis, circ. pen. col. de*
10 *probat.* Nam sicut in terra est dare Iurisdictionem, & imperium, ita & in aquis, & fluminibus. *Angel. in l. Insulae Italiae, ff. de Iud. & Bar. in l. 1. C. de Class. lib. 11. Canonist. in c. vbi periculum, de elect. lib. 6.*

11 Idem † dicendum est de mari: Vnde si in eodem diuerticulo, vel particula maris plures habitent, vel ad ipsos pertineat, & ibi delictum commissum fuerit, tunc quilibet poterit cognoscere, & erit locus praeuentioni, *l. si quis postea, l. de Iud.* & praeuenisse intelligitur quantum ad imperium ille, qui delinquentum capit in mari. Nam per personalem capturam intelligitur iurisdictio esse praeuenta; secundum, *Ioan. Andr. in c. 1. de decim. & oblat. quem sequitur. Angel. in l. sane si maris, in fi. ff. de Iniur. Caepoll. tract. de seruit. rust. praedior. tit. de mari, c. 26. n. 21.*

Hoc tamen, quod de flumine pro confinium duarum Ciuitatum discurrente dicitur, non obtinet, quando per alteram Ciuitatem tantum fuisset illud flumen possessum. Nam † tunc Iurisdictio & districtus per-
12 tineret solum ad illam ciuitatem. Possidere autem vel quasi aliquod flumen ille dicitur, qui habet imperium, & Iurisdictionem in illo flumine, *Bar. in d. Tract. Tyberiadis, sub Rub. de alueo*, quem sequitur, *Iacob. citato*
13 *loco, n. 9.* Praeterea & illud notandum est: Quod, si princeps concedat alicui Nobili, Baroni, vel Comiti Castrum cum aquagiis, aquaticis, Vulgo *mit Wassern, vnd Wasserleuffen*, & venationibus, *Geiagdt*, & talis Nobilis, Baro, vel Comes deinde paetendat flumina etiam nauigabilia, & probitionem venationum venire in inuestitura, & talia possideat sine contradictione, acquirat sibi vtile dominium, & superiori, nempe Principi, directum, *per not. gl. in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, ff. commod. & per not. in §. si quis, per 30. annos, in tit. si de feud. contentio sit inter dom. & agnat. Vasal. in vsib. feud. & per not. gl. in l. 2. § appellat. ff. si cert. pet. Iacob. de S. Georg. in d. tract. feud. verb. & cum venationibus, n. 9.*

14 Et † quia proprietas feudi, est domini directi, quicquid illi accedit, debet accrescere domino, nisi alter ex tenore ipsius inuestiturae apparet, ita ita tamen, vt omne incrementum accedent feudo, etiam absq; industria vasalli, respectu proprietatis, acquiratur domino directi, respectu vero vtilis dominii acquiratur Vasallo, *Iul. Clar. recept. sententiar. lib. 4. §. Feu-*
15 *dum, quaest. 88. n. 3. vbi & n. 4.* dicit quod seruitutes, & alia iura inseparabilia, accedant feudo, & rem feudalem sequantur, & consequenter finito

feudo

feudo, vna cum illo ad dominum directum pertinent, non autem ad hæredes vasalli, ad quos feudum non transit, & hanc sententiam *Dd.* communiter sequuntur. Diuersum † tamen est Iurisdictione. Nam habens 16 Castrum a Principe, in feudum sine Iurisdictione, & acquirens Jurisdictionem ab alio, ipsa Iurisdictio non accrescit feudo, sed finito feudo, erit vasalli, vel eius hæredum, *Bald. in c. 1. §. contrario, n. 4. de inuestit. de rer. alien. fact. Ruin. conf. 14. post prin. lib. 1.* Vbi communem dicit hanc opinionem, quos refert & sequitur, *4. par. citato loco, n 5.* Ratio huius est: Quia Iurisdictio est quid separatum ab ipso castro, & quod per se subsistere potest, ideo feudo non accrescit.

Denique † licet ius piscandi, vt & ius venandi & aucupandis non sit 17 regale, attamen flumina nauigabilia, & ea ex quibus fiunt nauigabilia, & eorundem piscationum redditus, & vectigal sunt de regalibus, & reseruantur Principi redditus huiusmodi, dummodo sit talis consuetudo, vt Princeps soleat exigere aliquid, & populus non præscripserit contrariũ, *Abb. conf. 16. n. 11.* vel conuentio inter ipsos aliter interuenerit. Verum Romanor. Imperator, vel Rex concedit hodie communiter Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus in inuestituris Regalium vulgo, *in den Regalien Brieffen*, flumina publica, & piscatorum redditus, piscationes, acquagia & aquatica, vulgo, *Fischzoll, Fischerey, Wasser vnd Wasserleuff.*

SVMMARIA.

1 Fera ab vno percussa, & ab alio capta, cuius efficiatur? & n. 5. 6. 7. 8. 10. 12. & seqquent.
2 Fera si in alieno rete reperiatur, an sit domini retis, vel occupantis?
3 Aues in laqueo alieno repertæ, an sint domini laquei, vel occupantis?
4 Pisces in rete capti, an sint tendentis, vel accipientis
6 Consuetudo legem vincit & tollit.
7 Doctori attestanti de consuetudine est credendum. Similiter & glossæ, ibidem & n. 17.
8 Vbi glossa attestatur de consuetudine, res est facilior.
9 Argumentum a contrario sensu in iure validum.
10 Fera ita vulnerata, vt aliter fieri non poßit, quam vt capiatur, statim efficitur vulnerantis, & n. 12.
11 Vulnerans quando de occisione, & quando solum de vulnere teneatur.
13 Aper incidens in laqueum meum, quando dicatur meus.
14 Feram lethali vulnere percussam, fugientem extra proprium saltum, vel syluam, persequi licet.
15 Non sufficit legem esse factam, sed oportet, vt etiam vsu comprobata sit, alioquin sperni potest.

CAPVT OCTAVVM.

Late discutitur quæstio, An fera Vulnerata sit Vulnerantis, an vero capientis.

1 IN † hoc venationis tractatu & illa sese insignis offert quæstio: Fera ab vno vulnerata, & ab alio capta, cuius efficiatur? Ad hanc quæstionem fuere olim contraria Iurisconsultorum responsa. *Trebatius enim*, vt eum refert, *Caius in l. naturalem, §. Illud quæsitum, ff. de acquir. rer. dom.* Voluit, feram vulneratam, ita vt capi possit, spectare ad vulnerantē, si ipsam persequatur, nec ab alio capi possit. *Caius vero, d. §. Illud quæsitum,* respōdet, feram vulneratam non aliter effici vulnerantis, quam si ab eo capta 2 fuerit, quia multa accidere possunt, vt ea non capiatur. Idem † responsum Imperator Iustinianus ad verbum suis Institutionibus inseruit, §. *Illud quæsitum, Institut. de rer. diuis.* Ex quo patet, feram ab aliquo vulneratam, etiam Lethali vulnere, secundum Theophilum ibi, non aliter effici vulnerantis, quam si ab eo capta fuerit, & ideo si ea vulnerata fugiens per alium capta sit, ipsius capientis fieri. Idem esse in fera per retia & instrumenta venatoris illaqueata, nam si per alium, quam apponentem retia fuerit capta ex ipsius laqueis, eius efficitur, non illius, qui rete posuit, *l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom. Iacob, de S. Georg. tract. feudo, verb. & cum venationib. n. 5. & Couar. c. peccatum, 2. part. §. 8. n. 13. de reg. iur. in 6.*

3 Vnde † auis & fera laqueo etiam alieno comprehensa, & in venta, accipientis fit, *d. l. in laqueum, & §. Illud quæsitum, Instit. de rer. diuis.* Nisi contraria consuetudo ei, ad quem laqueus spectat, suffragetur, *Ioan. Maior, in 4. sent. dist. 15. quæst. 10. Martin. ab Azplicuet, Nauar. in Enchir.* 4 *confes. de 7. præcepto Decal. n. 176.* Pari † ratione, Pisces in rete, cassibus, seu nassis capti, fiunt occupatoris, & non domini retis, seu cassium, *d. l. in laqueum.* Dabitur tamen piscatori iniuriarum actio, *l. iniuriarū, §. si quis, ff. de in-*

de iniur. Si vero pisces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur restituere. *Alciat.lib.11.parerg.ca.2.* qua de re nos supra capite quinto fuse disseruimus. Et prædictum Caij responsum, de iure scripto fuit approbatum, quod & *Imperator Iustin.d.§.Illud quæsitum, Insti.de rer.diuis.* Confirmat, reiecta vero sententia *Trebatij.*

Verum † etsi *Trebatij* sentẽtia de Iure scripto, fuerit reprobata, de Iure tamen non scripto, & sic de consuetudine recepta est, vt asserit *gloss.in d.l.naturalem, §.illud quæsitum, ff.de acquir.rer. dom.quam gloss. Bart.* non improbat ibi, *nec in l.quo minus, quæst.5.ff de fluminibus, Grammat. decis. 71.n.9. Aret. & Ias.in addition. ad Portium, in d.§, illud quæsitum, Instit.de rer.diuis.* vbi etiam *Nicas.nu 8.* Nam † ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, tantam obtinent auctoritatẽ, vt leges vincant, & antiquent, *l.2. C.quæ sit long.consued.* 5 6

Est † autem communis, & vulgata interpretum sententia. Quod Doctori illustri attestanti de consuetudine sit credendum, *Bart.in l.de quibus, 4.quæst.princip.ff.de legib. & ibid.Bald.gloss.in l.dos a patre, C.solut.matrim.Socin.consi.275.nu.4.* Dec.*l.2.§.mutui dictio, in vlt.lect.nu.13.ff.si cert. pet.idem consil.540.nu.10.* vbi plures allegat, & pro resolutione dicit esse communem, *Cæpol.consil.40.in 3 col.* Vbi dicit: Quando glossæ dicunt, quod ita seruatur de consuetudine, etsi illa consuetudo non reperiatur scripta, sufficit testimonium glossæ, & subij ibi idem esse, si plures Doctores de consuetudine attestentur, quod eis sit credendum, *Mynsing.cent.5.obser. 96.* Vbi plures citat; & hanc sententiam, quod scilicet Doctori attestanti de consuetudine, sit credendũ in Camera Imperiali receptam esse, *ibid.n. 4.* asserit. Ex † quibus apparet eam esse veritatem, & vbi est *glos.* quæ ita attestatur de consuetudine res est facilior, vt est exemplum, *gloss.in d.l.dos a patre, C.solut.matrim. & in Auth. Qualitas, C.de pact.conuent. & in §.alia, Instit.de actionbus, vbi gloss.magna, in princ.* ait, libellũ procedere de consuetudine, si rem peto iure dominij vel quasi, vt per *Bart. & Dec.supra citatis locis,* qui dicunt, standum esse huic assertioni generalis consuetudinis, saltem quo vsque oppositum sit probatum, vt per eos. Consuetudo ergo ista cum præualeat, vt inquit *Ioan. de Platea, d.§.Illud etiam quæsitũ, instit.de rer.diuis.vbi etiam Ias.ad Port. & facit quod inquit Paris.consil.50. nu.22. & consil.53.nu.9.8.lib.3.* Sequitur, quod Trebatij sententia potior esse debeat. Quin & si, *d.§.illud quæsitum,* ratio decisionis consideretur, quæ dictio, & sic decisioni præponitur, *Bart.in l.regula, §.cum quis* [*alias*] *si quis, ff.de iur. & fact.ignor. & in l.cum pater, §.dulcissimis.ff.de legat.2. & l.pater, §.fundum.ff.de legat.3.* Ibi enim pro decisionis ratione *inquit text.* Quod multa accidere soleant, vt eam non capias. Igitur † sumpto argumento a contrario sensu [quod argumentum in iure est validum, *l.1.§ hu-* 7 8 9

ius rei, ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. l. qui testamento, §. mulier, ff. de testam. l. conuenticula, & ibi gloss. & Dd. C. de Episc. & Cler.) text. sensit secus esse, vbi certum esset eam capturum, *vbi Christoph. Port.* ibi considera-
10 uit. Quod † si fera ita vulnerata esset, vt aliter fieri non possit, quam vt caperetur, vtpote, quia esset semimortua, statim efficeretur vulnerantis, vt probet ille text. a contrario sensu. Quæ intelligentia confirmatur, quoniam in simili ita Iurisconsultus sensit, *in l. item Mela, §. Celsus, iuncta, l. ita*
11 *vulneratus, vbi gl. in verb. teneri, ff. ad l. Aquil.* Vbi, † quando vnus vulnerauit, & alius a vita penitus exemit, distinguitur. Aut enim certum erat, quod ita vulneratus, illo vulnere erat vitam cum morte commutaturus, & vulnerans tenetur de occisione. Aut erat incertum, & tenetur solum
12 de vulnere. Ex † quibus ego infero feram ab vno ad mortem vulneratã, & deinde ab alio captam, effici non capientis, sed vulnerãtis. Deinde hæc ipsa sententia conualidatur ex his, quæ notantur, *l. 3. §. Neratius, & §. Nerua filius, ff. de acquir. poss. & in §. pauonum, Instit. de rer. diuis.* Vbi iure gentium effectus dominus similium, desinit statim esse dominus, vbi constat bona desinere esse sub sua custodia, & sic amplius non posse ea consequi. Igitur contra debent statim fieri sua, vbi apparet, quod omnino & certissimo futura sunt sua, vt contrariorum eodem sit disciplina, *l. 1. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris*, & vt idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, *l. fin. & ibi gloss. ff. de legat. 3.* Vtrumque tradunt Doctores in Rubr. *ff. de acquir. poss.* At qui feram lethali vulnere vulnerauit, in ista certitudine versatur. Ergo fera illius vulnerantis, non autem capientis efficietur. Tertio confirmatur hæc sententia ex ijs, quæ notat
13 *gloss. iuncto textu, in d. l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom.* Vbi † in textu quæritur; An aper, qui inciderat in laqueum meum, dicatur meus, & Iurisconsultus decidit, vt si in meam potestatem peruenerit, meus factus sit, *gloss.* ibi, quærit, quando in meam potestatem dicatur venire: Et diuersorum glossatorum refert duas saltem principales opiniones. Prima est, cum apprehendo, vel apprehendendi potestatem habeo. Secunda est, vt meus dicatur, cum diu luctando sese expedire non potest, secus si remotis oculis inspicio, cum multa accidere soleant, vt eum non capiam. Vnde si inspiciamus vel primam opinionem, & non requiritur actualis apprehensio, sed sat est habere potestatem apprehendendi, tunc alius non potest apprehendere. Idem si secundam opinionem. Nam si meus est aper, quamdiu luctando sese expedire non potest: sequitur pari ratione feram mortifero vulnere percussam vulnerantis, & non capientis effici.

14 Hæc † sententia, quam defendendam suscepimus, adeo vera est, vt liceat etiam feram lethali vulnere percussam, fugientem extra propriũ sal-
tum

tum vel ſyluam, perſequi nec poteſt ab alio capi. Nam vbi finis habet neceſſariam dependentiam à principio, ſpectatur ipſius principiũ, *l.3.§.ſcio, ff.de minorib. Alciat.tract.de præſumpt.reg.2.præſumpt.32.* maxime quando principium eſt licitum. *Bart.l.quod ait, §.quod ait, ff.de adult.* At ſine principio, ideſt percuſſione ſeu vulneratione finis, id eſt captio, ſeu prehenſio feræ, effectum ſortiri non poteſt. Hinc in multis partibus Germaniæ inter ſaltuarios & venatores vſu & conſuetudine receptum eſt, vt liceat feram bombardæ Spheræ, ſeu globo ictam, & vulneratam (*welche ſchweiſt*) fugientem extra proprium domini venantis ſaltum, vel ſyluam, viginti quatuor horis vno curſu non intermiſſo perſequi, vulgo *nacheilẽ oder nachſetzen*, & in alieno ſaltu vel ſylua capere.

Ex his tandem conſequitur, Trebatij ſentẽtiam, non ſolum eſſe communiorem, vtpote quæ conſuetudine recepta eſt, ſed etiam eam melioribus rationibus & fundamentis probari. Proinde nõ obſtat deciſio Caij in ſæpe, *d. l. naturalem, §.illud quæſitum, ff.de acquir.rer.dom.& d.§.illud quæſitum, Inſt.de rer.diuiſ.* Quia illa nihil reſiſtit, ſed potius aſſiſtit, attenta præſertim conſuetudine, quæ præualet. Deinde † cum deciſio, *d.§ illud quæſitum*, vſu vtentium non fuerit recepta, (qua imo Trebatij ſententia illa eſt, quæ fuit recepta) non ligat tanquam lex non recepta. Non enim ſufficit legem eſſe factam, ſed oportet, vt etiam vſu comprobata ſit, alioquin ſperni poteſt, *vt not.c.1.de treug.& pace*, vbi inter cæteros, *Felin.late Socin.l.ſi filius eius, n.7.ff.de liber.& poſth. Dec.conſ.469 incip.ponderando breuiter, n.8 lib.4* Etenim lex tacitam conditionem continet, ſi vtentium moribus recipiatur. Ideo † qui non obſeruat legem non receptam, non dicitur eius tranſgreſſor. *Bart.in l.fin §.ſed cum antiquas, C.de curat.furioſ. & conſil.144.incipiente, Iudex Communis Aſſiſij Ruin.conſil.13.n.27.lib.2. Ripa reſponſor.lib.1.cap.5.n.3. Ad hoc eſt text.in c.in iſtis, §.leges, 4.diſt.text. in l.de quibus ff.de legib.& §.pen.Inſtit.de iur.nat.gent.& ciuil.* Et † iſta negatiua probatur per gloſſ.ita atteſtantem, *in d.l.naturalem, §.illud quæſitũ*, quæ communiter approbata eſt, & cui eſt credendum, cum teſtetur de conſuetudine. Denique reſpõdetur, *d §.illud quæſitum*, loqui in caſu ambiguo fera potuiſſet capi. At cum fera lethali vulnere percuſſa eſt, ita vt aliter fieri non poſſit, quam vt capiatur, ea efficitur vulnerantis, & nõ primo capientis.

15 16 17

Sed † quæſtionis eſt, quid ſi lupus, miluus, aut canis rapiat, verbi gratia Titij pecudem, vel auem, & habeat in ore, & Sempronius eripiat eam de faucibus illius, an Sempronius teneatur eam reſtituere priori Domino, ſcilicet Titio: Nam genere quodam venandi eam erat nactus, vnde cogitabat, quemadmodum terra, marique capta, cum in ſuam naturalem laxitatem peruenirent, deſinerent eorum eſſe, qui cepiſſent, vt

18

inquis

inquit *text.in l.Pomponius,ff.de acquir.rer.dom.* Ad hanc quæstioné breuiter respondetur affirmatiue *per text.in d.l.Pomponius,fin.ff.de acqu.rer. domin.*

Vbi dicitur, quod a lupo eripitur nostrum manere, quamdiu recipi possit,id quod ereptum est, *Cœpol.tract. t.de seruit. rusticor. prædior.tit.de aucupatione,cap.21.num.6.Iacob.in de S.Georg.de tract.feud. verb. & cum venationibus, num.6.vbi,& num. vterque ex Bart. tract. de falcone*, istam quæstionem tract.

19 An † rusticus inueniens falconem cum sonaleis in pedibus iniunctis teneatur restituere priori Domino, & in puncto affirmatiue vterq; concludit *ex Bart.d.tract.de falcone.* Sed quid iuris si rusticus falconem portarit ad domum suam,& eum teneat sub scamno, dádo illi comedere carnes salsas,caseum & rapas, quibus omnibus vtebatur rusticus, & falco apud ipsum rusticum moriatur: An teneatur domino ad æstimationé falconis. Prima facio videtur ad hanc quæstionem negatiue respondédum. Primo. Quia rusticitati est ignoscendum, *l.2.§.final.ff.si quis in ius voc. non re.*

Deinde quia rusticus,eo quod nemo persequebatur falconem,probabiliter credere potuit,eum peruenisse in naturalem libertatem. Pro parte quæstionis affirmatiua ratio prima est: Quia culpa est se immiscere artibus,ad se non pertinentibus, *l.culpa,ff.de reg.iur.* Nam vti imperitia imputatur medico,qui male seruat ægrotantem, *l.illicitas, §.sicut medico,ff. de offic.præsi.* & quemadmodum rustici non audent optare pecunias, *l.domini prædiorum,cum gloss.C de agric.& censit.lib.11.* ita non pertinet ad rusticum se de tam nobili aui immiscere. Præterea ignorantia nõ potest rusticum excusare,cum falconé repererit cum sonaleis & gectis, vt loquuntur,per quo signum demõstratur res signata,quemadmodum ad stigmata cognoscimus fabricenses, *C.de fabricensib.lib.11.* sicut & ad signum cognoscuntur ballæ mercatorum,vt inquit *Bal.in Author.dos data,C.de donat.ante nupt.* Vnde concludit *Iacob.d.loco.* rusticum teneri non quidem, *l.Aquilia*, quia non interfecit falconem,sed, quia præbuit causam morti, actione in factum, *l.qua actione,§.Celsus,ff.ad l.Aquil.* Nec debuit credere ipsum falconem peruenisse in naturalem libertatem, quia a natura nõ nascũtur falcones cum sonaleis & gectis. Ex quo signo intelligere potuit dominum non habuisse falconem pro derelicto, *l.falsus, §.si tactum,ff.de furt.* ita post, *Bart.in d.tract.de falcone,Iacob.citato loco.*

21 Insuper † & hæc se offert quæstio; Quid si statuto introductum sit, vt capienti lupum vel vulpem,aut aliud animal nociuũ, detur aliquod præmium,& deinde aliquis capiat lupam vel vulpem prægnantem, an capiés debeat habere vnum,vel plura præmia? Respondeo, quod capiendi dabitur

bitur vnum præmium, non plura, *Bald. l. fi. ff. de liber. cauſ. not. l. qui vtero, ff. de ſtat. hom. l. 2. §. qui autem, ff. de excuſ. tut. & in leg. l. 2. ff. ad l. Falci.* Secus ſi capiat lupam lactantem cum lupatinis, *Imol. d. l. in lege, Fel n. in cap. ſicut, de homicid.*

Denique † hic annotare libet, quod omnibus licitum ſit occidere beſtias nociuas, vt vrſos, apros, & lupos, *cap. 1. §. nemo retia, de pace ten. & eius violatorib. in vſib. feud.* capti tamen & occiſi apri in quibuſdam Germaniæ partibus ex conſuetudine Domino territorij, qui ius venandi habet, traduntur ſeu tranſmittuntur, vti ſupra *cap. 2. n. 69* mentionem feci. Imo † & leones occidi poſſunt, etiam ſi fuerint manſueti, & habita ſint pro derelicto, *l. vnic. & ibi gloſſ. C. de venat. ferar. lib. 11.* Vbi dicitur occidendorum Leonum cunctis facimus poteſtatem, neque aliquam ſinimus quemquã calumniam formidare. Beſtias † autem, quæ ad Comitatum ab omnibus limitum Ducibus tranſmittuntur, non plus, quam ſeptem diebus intra ſingulas Ciuitates detineri præcipimus: Violatoribus eorum quinas libras auri fiſci iuribus illaturus. 22 23 24

SVMMARIA.

1 *Venationes, & aucupia, an ad proprietarium, vel vſufructuarium pertineant.*
2 *Vſufructuarius non poteſt a proprietario prohiberi, ne venetur.*
3 *Vſufructuarius poteſt prohibere venationem.*
4 *Vſufructuarius poteſt vendere ius venandi.*
5 *Vſufructuarius non eſt dominus ferarum.*
6 *Vſufructuarius an fundo, in quo vſumfructum habet, ſeruitutem iuris venandi imponere poſſit.*
7 *Vaſallus, an poſſit ſine conſenſu domini in re feudali conſtituere ſeruitutem vel vſumfructum iuris venandi.*
8 *Fructus venationis, aucupij & piſcationis, an ſint fructus induſtriales.*
9 *Vſuram an committat, qui venatur in agro pignori dato.*
10 *Fructus venationis, an computetur in ſortem.*
11 *Feræ piſces & volucres, an bona mobilia vel immobilia eſſe dicantur.*
12 *Vendito fundo, an dicantur venditi piſces exiſtentes in ea.*
13 *Vendito ſtagno, an cenſeantur etiam venditi piſces in eo exiſtentes.*
14 *Vbi eſt eadem ratio, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio.*

CAPVT NONVM.

Vſufructuarius, an habeat redditus venationis, piſcationis & aucupij: Et an ſeruitutem iuris venandi conſtituere poſſit in fundo, cuius vſumfructum habet, & quid iuris in vaſallo. Item feræ, piſces, & volucres, an inter bona

mobilia vel immobilia computentur. Et denique vendito fundo, vel stagno, an censeantur etiam venditi pisces in eo existentes.

1 NOn † inutiliter hoc tractatu, & illa quęstio tractari potest: An venationes & aucupia ad vsumfructuarium, an vero ad proprietarium spectent. Respondetur ad hanc quæstionem breuiter, venationum & aucupiorum redditus pertinere ad vsufructuarium, *tex. est in l. item si fundi, §. aucupiorum, ff. de vsufruct.* Vbi Iurisconsultus inquit: Aucupiorum quoque & venationum redditum Cassius ait in libro octauo iure ciuili ad fructuarium pertinere, ergo & piscationum.

2 Ex † quo textu deducuntur plura. Primo vsufructuarium posse venari in eo fundo, in quo vsumfructum habet, nec posse à proprietario prohiberi, ne venetur ipse vsufructuarius. Quod itẽ probatur, *in l. vsufructuarium, ff. de vsufruct.*

3 Secundo † infertur ab auctoritate Iurisconsulti, ad ipsum vsufructuarium pertinere, quod is permittat, vel licentiam cõcedat venandi in fundo, cuius vsumfructum habet, eademq; ratione vsufructuarius prohibere poterit, ne quis fundum ad venandum ingrediatur.

4 Tertio † infertur, pecuniam pacto promissam, pro licentia venandi alicui concessã, ad vsufructuariũ pertinere. Ratio est: Quia cum ipse possit, & ius habeat prohibendi, ne fundum quis ingrediatur, poterit iuste vendere facultatem, & licentiam ingrediendi, ad venandum, vel alium licitum vsum.

5 Inde † tamẽ non sequitur, feras intra fundum enutritas esse fundi proprium fructum (huic enim feræ non cohærent, nec illo continentur, nec ex eo nascuntur.) vel eas pertinere ad vsufructuarium iure dominij, cum ipse in ijs, quæ nullius sunt, & iure naturali cõmunia censentur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius. *Couar. cap. peccatum, 2. part. §. 8. n. 9. versic. primum, & versic. tertio.*

6 Vsufructuarius † tamẽ non potest fundo, in quo vsumfructum habet seruitutem iuris venandi imponere, *l. æquissimum, §. fin. ff. de vsufr. Cæpol. tract. de seruit. vrban. præd. tit. Quis possit constituere seruitutes reales, ca. 14. n. 11.* Pari ratione, nec vasallus potest sine consensu Domini constituere seruitutem iuris venandi in fundo, seu sylua feudali, imo neque vsumfructum iuris venandi, nempe in præiudicium Domini, & agnatorum, qui succedere debent in feudo, ex prouidentia primi acquirentis, *gloss. in cap. 1. in verb. alienationes, de capite Conrad. in vsib. feud.*

7 Potest † tamen vasallus in sui præiudicium constituere seruitutem iuris venandi in re feudali sine consensu Domini, *per tex. in 1. §. quid ergo, de inuestitur. in re alie. fact. in vsib. feudo. Curt. Iun. de feud. in 4. part. in vlt. caus. admittend. feud. quæst. 105 Iul. Clar. receptar. sent. lib. 4. §. feudum, quæst. 37. n. 1. Cæpol. d. c. 14. nu. 1.*

Card.

Card.Parif.confil.99.n.4.vol.2. At eueniente casu, quo feudum domino aperitur, extinguitur omne onus feudo impositum per vasallum: Sic etiam quo ad agnatos, qui successuri sunt in feudo, finiuntur & extinguuntur seruitutes, & onera in præiudicium agnatorum feudo imposita. Cõmunis tamen est Doctorum conclusio, quod vasallus sine consensu Domini, non possit alteri constituere vsumfructum in re feudali, *Curt. Iun. in d.4.part.q.106.quem sequitur Iul.Clar.d.quæst.37.n.2.* Ratio est: Quia Vasallus prohibetur alienare vtile dominium: at vsusfructus est pars vtilis dominij: Igitur Vasallus non potest alienare vsumfructum. Quamquã Vasallus non possit in re feudali concedere vsumfructum, vel vsum sine consensu Domini, attamen bene potest vendere fructum rei feudalis pro tempore, quo feudum remanet apud eum, vel ad certum tempus: Quia ista non dicitur alienatio feudi, *l.in ædibus, §.1.ff. de donat. Curt.Iun.d.qu. 106.* Et non dicitur rem alienare ille, qui alienat fructus separatos, *d.l.in ædibus, §.1.*

Sed quia venationes, piscationes & aucupia sunt in fructu, & ad vsufructuarium pertinent, *d §.aucupiorum, & d.l.vsufructuariũ, ff.de vsufr. & l.venationem, ff.de vsuris.* Vbi † dicitur, venationem in fructu fundi negauit esse, nisi fructus fundi ex venatione constaret, quæritur: An venationis, piscationis & aucupij fructus sint industriales? Respondeo affirmatiue: Quia in illis plus versatur & operatur factum ac industria hominis, quam natura. *Aug. Ber. in c.grauis, n.16 de restit. spoliat.* 8

Ex his infertur responsio, ad quæstionem, qua quæri solet; An mutuans alicui centum, & pro securitate mutui accipiens agrum in pignus, in quo venatus, piscatus, aut aucupatus est, teneatur computare in sortem, quod accepit, infertur inquam responsio negatiua: Nisi † fructus fundi ex venatione constaret, nam tunc venatio est in fructu, & fructus computandi essent in sortem, *d.l.item si fundi, §.aucupiorum, & l.vsufructus, ff.de vsufruct.* 10

Verum † hoc loco non incongrue quæritur: Verum feræ, pisces, & volucres computentur inter bona mobilia, an immobilia. Ad hãc quæstionem cum distinctione aliquot casuum respondendum est. Nam aut concedũtur cum fundo, & iudicatur de illis, sicuti de alijs mobilibus solo cohærentibus: Aut conceditur flumen, vel lacus, & censentur immobilia, *cap.1.quæ sint regalia, in vsib.feud.* Aut vero sine fundo, & tunc, si cõceduntur certi pisces, puta, qui sunt in lacu, vel piscina, indubitanter censentur res mere mobiles, *§.feræ, Instit.de rer. diuis.* At vero conceditur ius piscandi, & tunc aut ad certum tempus, aut in perpetuum. Primo casu erit res mobilis, secundo autem immobilis, *arg.l.diuortio, §.si fundum ff.solut. matrim.* Præterea aut pisces in stagno sunt, aut in piscina. Si in stagno, 11

censentur res immobiles si sunt in piscina, sunt res mobiles. Insuper aut ponuntur in stagno, seu piscina causa custodiæ, an vero vt multiplicētur. Primo casu censentur res mobiles: Secundo autē immobiles, *Guid. Pap. decis. 91. nu. 5.* vbi dicit ita intelligendam esse, *l. funes* (alias limes) *ff. de act. empt.* quæ sequentia habet verba, Funes & labra, salientes fistulę quoque, quæ ex salientibus iunguntur, quamuis longe excurrant, extra ædificium ædium sunt, item canales: Pisces autem qui sunt in piscina, non sunt ædium, nec fundi. Vbi † *Bart.* dicit, quod vendito fundo, veniant omnia, quæ sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi, & ex hoc arguit a contrario, quod pisces non veniunt in venditione fundi distracti, in quo est piscina, quia non sunt intra fundum ad perpetuum vtilitatem fundi, & † ideo non censentur pars fundi, sed vendito stagno, videntur & venditi pisces in eo existentes, quia stagna fiunt propter pisces, sicuti arua propter fruges, & sic cum pisces sint causa finalis ipsius stagni, patet, quod sunt in stagno propter eiusdem vtilitatem perpetuam, & ex consequenti, pars stagni esse intelliguntur, & hoc est verum, nisi pisces essent in stagno repositi ad modicum tempus, quia tunc non censentur ibi positi ad perpetuam vtilitatem stagni, *l. fundi, §. labeo, ff. de act. empt. ita Guid. d. decis. 91. n. 5.* cui suffragantur *Bartholomæ. Chassan. in consuetud. Burgund. verb. tontes Membles, n. 23. Tyraqu. in tract. de retract. lignagior. §. 1. gloss. 2. verb. an Antres, n. 117.* quos refert & sequitur *Medi. tract. de venat. piscat. & aucupat. quæst. 17. prim. part.* Et † quod dicitur de piscibus, intellige etiam de alijs animalibus, ex identitate rationis. Vbi enim est eadem ratio, ibi idem ius statui debet, & quæ non differunt ratione, non differunt iuris dispositione, *l. illud, ff. ad l. Aquil. & l. Titio, ff. de verb. oblig.*

(Marginal numbers: 12, 13, 14)

SVMMARIA.

1. *Venationis, piscaturæ & aucupij æstimatio, vel interesse, an dari possit? & num. 7.*
2. *Responsio ad quæstionem sub distinctione duorum casuum.*
3. *Impeditus venari, vel piscari, agere potest ad damni dati restitutionem, ob retia rupta, ac instituere etiam actionem iniuriarum.*
4. *Actio iniuriarum, & legis Aquiliæ possunt cumulari.*
5. *Conductor fluminis, vel stagni, aut locus publici, impeditus piscari intentare potest vtile interdictum ob vectigalis fauorem.*
6. *Impeditus in proprio fundo venari, vel priuato flumine piscari, quod habeat remedium propter actionem iniuriarum.*
7. *Alia dari potest æstimatio piscationis & venationis.*
8. *Iactus retis an vendi possit?*
9. *Piscatoris, aut venatoris percussi, vel occisi operæ, an æstimari possint?*

CAPVT DECIMVM.

Venationis piſcationis, & aucupii lucrum ceſſans an peti poſſit? Et an piſcatoris vel venatoris percuſſi operæ præſentes, & futuræ æſtimari poſſint?

PVlchra quæſtio & notabilis eſt: An impeditus piſcari aut venari, vel aucupari ab eo, qui eum iure impedire non potuit, agere valeat non tantum ad retia rupta, eorumq; æſtimationem, ſed & ad intereſſe piſcaturæ, & venationis. Ad hanc queſtionem diſſoluendam eſt pulcher, *text. in l. quemadmodum. §. plane, ff. ad l. Aquil.* qui hęc ſequentia habet verba. Plane ſi culpa naturam id factum ſit, *lege Aquila agendum*, ſed vbi damni iniuria agitur ob retia, non piſcium, qui ideo capti non ſunt, fieri æſtimationem, cum incertum fuerit, an caperentur. Idemque & in venatoribus & aucupibus eſt probandum. Hactenus text. Ex quo etiam aperte colligitur, quod venationis, piſcationis & aucupii lucrum ceſſans, peti non poſſit, quoniam incertum eſt, an capi aliquid poſſet, & multa accidere poſſent, vt non caperent, probarique certe non poteſt. Verum † ad propoſitam quæſtionem, clarius ſub diſtinctione duorum caſuum, reſpondeo. Aut enim piſcatio vel venatio eſt certa, copioſa ac optima. Aut rara & incerta Priori caſu concludo affirmatiue, ſcilicet impedientem piſcationem & venationem, aut procurantem amiſſionem piſcium, vel ferarum, teneri ad æſtimationem piſcaturæ, & venationis, quæ iuxta tempus, & locum citra imminebat, ac præterea ad damni dati reſtitutionem ob retia rupta, *l. ait lex, in fi. ff. ad l. Aquil. cum l. ſeq.* Poſteriori caſu reſpondeo negatiue, ſcilicet impedientem aliquem piſcari vel venari, non teneri ad intereſſe vel æſtimationem piſcaturæ, vel venationis. Ratio eſt: Quia incertum piſcium, aut ferarum in piſcationibus, & venationibus æſtimari non poteſt: 2

Plura enim contingere poſſunt, ob quæ nec piſces, nec feræ caperentur, *d. § plane*, quem dicit, *Couar. c. peccatum, 2. part. § n. 12. de reg. iur. in 6.* ita accipiendum eſſe, vt habeat locum in littoribus & fluminibus, vbi piſcatio certa non eſt, ſed admodum rara & incerta, quod plerumque contingere ſolet, ſiquidem piſcatores hac ratione ſæpius eluduntur, quam capiant. Hoc † tamen poſteriori caſu impeditus venari, vel piſcari agere poterit, ad damni iniuria dati reſtitutionem ob retia rupta, *d. §. plane*, Quin & vtroque caſu iniuriarum agere poteſt, *per tex. in l. iniuriarum, §. ſi quis me, & §. fin. ff. de iniuriis, l. 2. § ſi quis in mari, ff. ne quid in loc. public.* Et † poteſt actio iniuriarum cum legis Aquiliæ actione cumulari, *per tex. in l. qui ſeruum. ff. de act. & oblig. Dd. in l. dominium, C. de iniur. Mynſing. cent. 1. obſeruat. 25. Andr. Gail. lib. 1. obſeruat. 63. n. 9.* 3 4

Quod † ſi prohibitus vel impeditus piſcari, conduxerit flumen vel 5

stagnum aut lacum publicum, poterit contra prohibentem vel impedientem, inuentare vtile interdictum, ob vectigalis fauorem, *l. vnic. ff. vt in flum. publ. nauig. lic.* Si † vero in fundo venari, & priuato flumine piscari impediatur, ac turbetur, poterit præter actionem iniuriarum, etiam instituere vtile interdictum vti possidetis, *l. sicuti autem, §. Aristo. vers. dicit igitur, in fin. ff. si seruit. vendic. l. 1. §. si ff. de aqua plu. arc l. pen. ff. de seruitut. gl. in l. seruitutes, La. 4. in verb. certam, ff. eod. gl. notab. in l. apud Trebatium, in verb. impediri, ff. de aq. plu. arcen. cum similib.* Vel etiam potest actione confessoria experiri, quæ datur contra quemcunque possessorem turbantem vel impedientem aliquem vti iure suo, vel seruitute, *l. 2. & l. si quis diuturno, § fin. ff. de seruit. vendic. §. æque, Instit. de actionib.* Postea † tamen in piscationibus & venationibus præter æstimationem supra primo casu positam, altera constitui æstimatio. Si piscator, aut venator quispiam certum quotidie lucrum habeat ex pacto, quod cum altero pepigerit, vt ei det certum pro cuiuslibet diei piscatura. Nam ex hoc pacto piscator habere debet pro cuiuslibet diei piscatura certum, & ea certissima, siue piscatio vel venatio vberrima sit, siue sterilis, *l. si iactum, ff. de act. empt.* Vbi Jurisconsul. inquit. Si † iactum retis emero, & iactare rete piscator noluerit, in certum huius rei æstimandum est, si quod extraxit piscium, mihi reddere noluerit, id æstimari debet, quod extraxit, hactenus Jurisconsul. Qui illum contractum approbat, quo iactus retis emitur, quicunque is futurus sit. Vnde si piscator promisso pacto inito nolit remittere, emptor aduersus eum agere ad æstimationem, atque æstimabitur incertum illius iactus, id est, alea illa, quæ in venditionem deducta fuit, *Bar. in l. eodem, §. qui maximos, 2. co. ff. de publ. facit tex. in l. nec emptio, ff. de contrah. empt. Conar. d. loco.* Nec obstat, *d. §. plane,* quo dicitur, incertum piscium non æstimari. Quia primo respondetur, in actione, *l. Aquilea,* non fieri incerti æstimationem, sed in actione empti, *gl. in d. l. si iactũ,* Secundo respondetur, quod non sit incerta huius rei æstimatio, sed sit æstimanda alea illa, & iactus retis, qui ob varium successum, & dubium, incertum quid a Iureconsulto dicitur. Deinde quod dicitur in actione, *l. Aquiliæ,* non fieri æstimationem incerti, ratio est: Quia actio, *l. Aquiliæ* non datur nisi pro damno præterito, & ideo non æstimatur futurum, *gl. in d. §. plane, verb. fieri æstimationem, ff. ad l. Aquil. per l. nunquam, §. Item quæsitum, ff. de priuat. delict.*

Ex his † infertur responsio, ad quæstionem, qua quæri solet: An is, qui piscatorem, aut venatorem, qui victum ex piscatione, & venatione quærebat, percusserit, vel occiderit, tenetur ad æstimationem operarum piscatoris, vel venatoris percussi, aut occisi? Et quanquam, *Paul. de Cast. in l. non vtiq; §. vlt. ff. de eo quod cert. loc. Roman. in singulari, 681. Prapos. in cap.*

6 7 8 9

in cap. Iuuenis de disponsalib. 3. col. Boer. in addit. ad Dyn. in Rubr. de reg. iur. 2. col. quos recenset, *Couar. d. §. 8. n. 12.* existiment, piscatoris aut venatoris percusi, vel occisi operas, vt omnino incertas, minime esse æstimandas, ad quod facit, *tex. in §. Illud quæsitum, Inst. de rer. diuis.* licet alioqui operæ percussi, aut occisi præsentes & futuræ soleant æstimari, *l. ex hac lege, ff. si quadrup. paup. fecisse dicat.* Ex supradictis tamen probatur, piscatoris & venatoris percussi, aut occisi operas æstimandas fore, & posse iustissime æstimari, quicquid allegati Doctores voluerint ita *Couar. præcitato loco.*

Primæ partis tractatus de Iure Venandi Aucupandi & piscandi.

FINIS.

TRA-

TRACTATVS DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI ET PISCANDI.

PARS SECVNDA.

AVTHORE GEORGIO MOR, IVRIS VTRIVSque Doctore, &c.

Ex capite primo Summaria.

1 *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium, putantium, cum habeant merum imperium, se quoq; habere ius venandi, seu iura foresti & vice versa.*
2 *Separatorum separata ratio, & n. 7.*
3 *Foresta vel forestum quid?*
4 *Forestum, nemus, sylua, Insula, Barchius, in quo differant.*
5 *Foresta non infert necessario merum imperium.*
6 *Saltus quid?*
7 *Venatio & aucupium inter se specie differunt. Possessio vnius actus, an operetur ius vniuersale. ibid.*
8 *Ius venandi in eadem sylua pluribus in Germania competere, diuersis tamen respectibus.*
9 *Turbato in iure venandi, datur actio confessoria, vel vtile interdictum vti possidetis, contra turbantem.*
10 *Seruitutes an inter res mobiles, vel immobiles referantur.*
11 *Seruitutes & iura negatiua, an & quando præscribi possint.*
12 *Seruitutes & iura affirmatiua, an & quando præscribantur.*
13 *Seruitus iuris venandi est discontinua, & non nisi tempore immemoriali præscribitur, secundum communem opinionem.*
14 *Verior opinio est, seruitutem iuris Venandi, & aliam quamlibet seruitutem, siue personalem, siue realem, siue continuam, siue discontinuam præscribi longo tempore, & n. 22.*
15 *Distinctionem seruitutum in continuas & discontinuas legibus non probari.*
16 *Tripliciter aliquid dici continuum, vel discontinuum.*
17 *Actus est duplex.*
18 *Conciliatio, l. seruitutes, 3. ff. de seruitut. & l. foramen, ff. de seruitut. Vrban. prædior.*
19 *Ante Iustinianum Imper. nullæ seruitutes potuerunt vsucapi & præscribi, Vetant lege Scribonia, & quæ eius fuerint rationes ibid.*
20 *Incorporalia quasi possidentur, & patientiam, quæ est instar traditionis, admittunt.*

21 Vni-

21 *Vnicus actus sufficiens est, ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis.*

22 *Omnes seruitutes, siue personales, siue reales, siue continuæ, siue discontinuæ sint, cum titulo præscribi decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes. Sine titulo triginta vel quadraginta annis.*

CAPVT PRIMVM.

De præscriptione iuris Venandi, & tempore ad hoc ius acquirendum requisito.

CÆterum, cum hodie inter Principes, Comites, Barones, & Nobiles nullum fere ius ita controuersum sit, atq; ius venandi, vno asserente ad se illud ex antiquo priuilegio, vel concessione feudali, & longæuo vsu pertinere, altero excipiente sub illud præscriptione, aut alio iusto titulo esse acquisitum, ideo operæpretium me facturum esse existimo, si de huius iuris præscriptione aliqua, ea qua fieri potest, perspicuitate, tradidero, vt Juris candidati sciant, cum ad administrationes Rerumpublicarum assumpti, vel in Principum auleas asciti ac vocati fuerint, quid certi de hoc controuerso iure respondere. Antequam autem de præscriptione iuris venandi agam, quædam ad faciliorem huius rei cognitionem præmittam.

Primo: Quod † aliqui Principes, Comites, Barones, & Nobiles plurimum hallucinentur, putantes, cum habeant in suis districtibus seu territoriis merum imperium, vulgo, *die Weltliche hohe Obrigkeit*, se quoque habere ius venādi, seu ius foresti, vulgo *Geiagdt, den Forst, oder Forstliche Oberkeit*, Aut † vice versa, cum habeant ius foresti, se quoq; habere merum imperium, cum tamen merum imperium, ac ius foresti sint diuersa, ac separata, & ex separatis non recte inferatur, *l. si maritus, La. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi Salicet. n. 1. l. Pipinianus ff. de minorib. 25. an. & l. si. ff. de calumniat.* Est † enim foresta, vel forestum, locus, in quo feræ habitant, vel includuntur, & in quo quis vsum venandi habet, *gl. in c. cum dilecti, de donat. & dicunt ibi, Ioan. Andr. & Cardin.* quod hæc vocula sit vulgaris Franciæ, & Angliæ. Imo & apud nos Germanos est maxime vulgaris, & communissima, vt notum est. Et † vbi sunt talia loca, dicitur forestum latum nemus sine clausura, & sine aqua: Vbi est flumen dicitur sylua: Vbi circundatur aquis, dicitur insula: Vbi autem includitur muro vel palis, dicitur barchus secundum, *Ioan. Andr. in d. cap. cum dilecti.* Vnde † nec forestum, vel foresta necessario infert merum imperium: licet quandoq; contingat, quod ibi quis etiam merum imperium habeat, vbi forestum habet, *Mynsing. responsor. 16. iur. 36. 37. & 46.* Nam videmus quotidie, quod Comites, Barones, & Nobiles in alicuius

1 2 3 4 5

Principis siue Ducis districtu castra, & villas habeant, & circumquaque ius forestæ eidem Principi competat: tamen huiusmodi castra, & villæ, quo ad iurisdictionem ei non sint subiecta. Sic etiam nonnunquam Comes in Comitis alterius Comitatu, & Baro in Baronis alterius Baronatu, seu ditione, ius forestæ, seu ius venandi habet, non tamen Iurisdictionẽ,
6 vel merum & mixtum imperium. Saltus † autem dicitur nemus, raras habens arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene saliunt.

Est saltus nemus & salientis dicitur actus, *notat. gl. in Clem. Ne in agro, §. porro, in verb. saltus, de statu monachor.*

7 Secundo † præmittendum: Quod ius venationis, & aucupii inter se specie differunt. Nam non sequitur, Habeo ius venandi, ergo etiam aucupii, vel vice versa. Habeo ius aucupandi, ergo etiam venandi: Quia hæc etiam separata sunt: At ex separatis nihil infertur, supra allegatis Iuribus. Quemadmodum qui vsus est vna specie Iurisdictionis, non acquirit iurisdictionem in aliis diuersis speciebus: Quia regula est quantũ possessum tantum præscriptum, & non amplius, *l. 1. § si quis hoc interdicto, ff. de inter. actuq; priuat. Bart. ibid. per tot. c. auditis, c. cum olim, de præscript. & ibi Felin. n. 18. c. cum in tua, de decim. & c. cum venerabilis, de religios. domib. Ias. in l. 3. n. 35. de acquir. poss.*

8 Tertio † præmittendum: Quod in Germania pluribus ius venandi in eadem sylua, diuersis tamen respectibus competat: videlicet huic ius venandi minores feras, *Hasen oder Rephuner*, alteri maiores, *Hirsch, Hohes, Grob oder Schvvatzvvildt.* Vnde ius venandi maioribus Germaniæ in duplicem forestam, supra 1.ª *part. c. 2. n. 68.* distinxi, Altam nimirum seu summam, Germanice *Hoch oder Oberforstliche Herrligkeit*, & simplicem seu minorem forestam vulgo *Minder oder Niderforstliche Gerechtigkeit.*

9 Et † quilibet intra præscriptos forestæ seu iuris venandi seruitutis fines, se continere debet, *per tex. l. si mater, §. si quis iter, ff. de except. rei iudic.* si secus fecerit recte pignora capiuntur, & turbato actione confessoria directa, vel vtili consulitur, aut etiam vtili interdicto vti possidetis succurritur, *per notata ab Andr. Gail. de pignorat. obseruat. 24. n. 7. & 8. & allegata iura a nobis supra, a 1. parte c. 10. n. 6.*

10 Quarto † præmittendum: Quod licet seruitutes tanquam iura incorporalia proprie neq; res mobiles, neq; immobiles dici possint, sed tertiã quandam & separatã speciem constituant, vt notat, *Panorm. in c. nulli n. 10. de reb. Eccles. non alien. Philip. Franc. in c. 2. n. 4. cum seq. eod. lib. 6.* attamen quia rebus immobilibus adhærent, recte inter immobilia computantur, *per gl. in l. 1. in verb. intelliguntur, C. de vsucap. transform. Alexand. cons. 211. incip. ponderatis verbis statuti, n. 4. vol. 6. Anthon. de Butr. & Imol. in d. c. nulli, Franc. in d. c. 2. nu. 4. Andr. Tyraquel. de retract, §. 1. gl. 5. per tot.*

Vbi

Vbi pro hac sententia allegat, *tex. in l. sed si pecunia, §. simili modo, ff. de reb. eor. qui sub tutela vel cura sunt.*

Quinto † sciendum: Quod sunt quædam seruitutes, siue iura, quæ negatiua sunt, hoc est, quæ consistunt in prohibendo: Quædam iura sunt, quæ affirmatiua dicuntur. Iurium negatiuorum quasi possessio acquiritur ex prohibitione alteri facta, veluti si te vicinum meum volentẽ altius tollere domum tuam prohibeam, putans scilicet id mihi licere, & tu prohibitioni meæ non contradicas, tunc in quasi possessione esse incipio seruitutis, ne altius tollere queas domum tuam, *gl. & Dd. l. 1. C. de seruit. & aq. l. fi. ff. quemad. seruit. amit. l. fi ff. de itin. actuq; priuat, l. etsi forte, §. 1. ff. si seruit. vendic. gloß. in l. qui luminibus. ff. de seruitut. vrban. præd. gloß. & Dd. cap. Abbate, de ver. signif.* Huic iuri seu seruituti, si habet causam continuam, præscribitur decem annis inter præsentes, si vero causam non habeat continuam, sed discontinuam, præscribitur tanto tempore, cuius initii nulla extet memoria, *l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiu. l. 1. §. fin. ff. de aq. plu. arc. gloß. & Bart. l. 2. C. de seruitut. & aqua.* 11

Iurium † vero affirmatiuorum quasi possessio, puta quod mihi liceat ire, agere per agrum tuum, aut aquam ducere, & similia non acquiritur, nisi triginta dies eo iure fuero vsus, non vi, non clam, non precario, *d. l. 1. §. 1. ff. de itin. actuq; priu. Bar. d. l. 1. n. 2. C. de seruit. & aq.* Vnde post inchoatam in his iuribus affirmatiuis quasi possessionem implebitur, sicuti in negatiuis, præscriptio decem aut viginti annis, si causam hæc iura habeant continuam, quod si causam habeant discontinuam, requiritur tantum tempus cuius initii nulla extet memoria, quod in præscriptione seruitutis negatiuæ dictum est. 12

His † ita præmissis, ad propositam initio huius capitis quæstionem respondeamus, quomodo & quanto tempore ius venandi præscriptione acquiratur. Et quia Venationes sine facto hominis exerceri non possunt, consequens est, seruitutem iuris venandi esse discontinuam, quia facta, seu actus hominis sunt discontinui, *l. seruitutes, La. 4. ff. de seruitut.* Quamobrem non præscribi huic seruituti iuris venandi, nisi tanto tempore, cuius initii memoria non extet in contrarium, tradidere, *Dd. communiter, per tex. in d. l. 1. §. fin. ff. de aq. plu. arc. glos. ibid. in verb. quamdiu, glos. in d. l. seruitutes, la. 4. verb. certam, Zas. consil. 6. incip. Illustris, n. 2. lib. 2. Andr. Gail. obseruat. lib. 2. obseruat. 66. n. 7. Mynsing. cent. 4. obseruat. 53.* Et quamquam Doctores communiter contendant, discontinuas seruitutes præscriptione non acquiri, *per d. l. seruitutes, la. 4. ff. de seruit. l. 4, in fi. & l. si aliena, §. hoc iure, ff. de vsucap.* quibus traditur, seruitutes nõ vsucapi, 13

prohibente vsucaptionem lege Scribonia, nisi tempore immemoriali, quod vim constituti potius, seu concessionis & tituli, quam præscriptionis obtinet, *d.l.hoc iure, §.ductus aquæ, ff. de aq. quotid. & æstiual.* Atqui seruitus iuris venandi inter seruitutes reales exinueterata Germaniæ consuetudine (vti infra, *cap.3.& 4.* dicemus) & quidem discontinuas recensetur, vnde illi non præscribitur, nisi tempore memoriam hominum excedente.

14 Verum † quicquid sit, errant ea in re Doctores: Verior enim est opinio, quod quælibet seruitus, siue personalis, vt vsusfructus, siue realis, siue continua, siue discontinua sit, vt Jurisdictio, consuetudo ius venandi & similia iura territoriis cohærentia, præscribatur longo tempore. Antequam † ad leges supra pro contraria parte allegata respondeamus, sciendum communem Doctorum distinctionem, qua diuidunt seruientes in continuas & discontinuas, legibus non probari, sumendo continui, & discontinui nomen eo sensu, quo ipsi sumunt, volunt enim aliquas seruitutes esse continuas tantum, aliquas discontinuas tantum, quam distinctionem si quis a Iuris veritate exigere velit, reperiet sane eam neq; iure, neq; ratione probari. Etenim omnes seruitutes ex æquo sunt continuæ, & discontinuæ, sed diuerso respectu.

16 Nam † tripliciter potest aliquid dici continuum, vel discontinuum. Primo, ratione causarum, per quas res fit, sed hoc sensu cum causę omnium seruitutum sint iuges, & perpetuæ, omnis seruitus est perpetua. Secundo, quid dici potest continuum, ratione existentię, quia videlicet eius essentia & natura continua existit. Et hoc pariter modo omnes seruitutes ex æquo sunt continuæ, siue sint personales, siue reales, siue sint rusticæ, siue Vrbanæ. Etenim quo ad essentiam, naturam & substantiam continuo iugiter & perenniter existunt, verbi gratia. Etsi actu non pluat, nec aqua per stillicidium cadat, at ipsum tamen ius, ac ipsa seruitus stillicidii est continua, & perpetua. Rursus etsi perpetuo non eam per agrũ, ipsum tamen ius, ipsaq; seruitus eundi agendi, &c. est continua & perpetua. Itẽ etsi singulis diebus non crescant pyra, & poma, ipsum tamen ius vtendi est continuum ac iuge. Tertio potest res dici continua vel discontinua, ratione vsus, exercitii seu actus, & hoc sensu omnes ex æquo seruitutes sunt discontinuæ. Probatur. Nam nulla seruitus est in perpetuo actu, vsu ac exercitio sed omnes actus sunt discontinui ac per interualla temporum exercentur: Non enim perpetuo pluit, vt stillicidii actus exerceatur, non homo perpetuo adsistit fenestræ, & luminum seruitute vtitur, non singulis diebus maturescunt frumenta, vt seruitute eundi, agendi quis vtatur.

17 Vnde † duplex est actus. Primus qui est ipsa rei forma & essentia & hoc

actu

actu omnes sunt continuæ, quia quo ad essentiam continuo & iugiter existunt. Secundus † actus est rei ipsius vsus & operatio. Et iuxta hunc actũ omnes seruitutes sunt discontinuæ. Ex hac theorica cõciliandæ sunt duæ leges, quæ e diametro pugnare videntur, *l. seruitutes, 2. ff. de seruitut.* quæ dicit omnes seruitutes causam habere discontinuam, *& l. foramẽ, §. de seruit. Vrban. præd.* quæ dicit omnes seruitutes causam habere continuam. Illa enim loquitur de continuitate & discontinuitate ipsius vsus & operationis; Hæc de continuitate existentiæ naturæ & causarum, *ita Ioan. Longoual. in repetit. l. Imperium, 4. part. ff. de Iurisdict. om. iud.* 18

Ad † confutandas leges supra in contrarium adductas, notandum, ante Iustinianum non potuisse seruitutes vsucapi & præscribi, non modo discontinuas, *d. l. seruitutes, 14. ff. de seruitut. sed nec quidem cõtinuas, d. l. seruitutes, la. 4. §. Item, & in seruitutibus prædiorum Vrbanorum seruetur, d. l. si alienа, §. hoc iure, ff. de vsucap. & l. seruus, 43. § incorporales, ff. de acquir. rer. dom.* non modo reales, sed ne quidem personales, vt vsumfructum, & similes & iusto errore, *§. non mutat, ff. de vsucap.* idque propter legem Scriboniam, quæ eiusmodi vsucapionem certis ex causis inhibuit, *l. 4. §. vlt. ff. de vsucap.* Primo fauore libertatis, & odio seruitutis, vt prædia manerent libera. Deinde quod seruitutes per se non possideantur, *d. l. seruitutes, 14. d. l. 4. § si viam, ff. de vsucap. & l. 1. ff. de vsu. & vsufruct. leg.* Tertio quia incorporalia traditionem nõ recipiunt, adeoq; nec possessionem, vel præscriptionem, *d. l. seruus, §. incorporales, ff. de acquir. rer. dom.* Quarto: Quia seruitutes maxime discontinuæ, continuum vsum non habeant, adeoq; iuris subtilitate continuo possideri non videntur, & proinde nec recte vsucapi possent, cum absq; continua possessione nulla vsucapio compleatur, *l. 2. & l. nemo, 10. C. de præscript. long. temp. cap. illud, 8. de præscript. l. 3. in verb. per continuationem possessionis. ff. de vsucap.* Ob has causas iure Digestorum prohibita fuit seruitutum omnium vsucapio. Quæ rationes topicæ sunt, & probabiles, vanam iuris subtilitatem potius, quam veritatem continentes. Nam † etsi corporalia proprie non possideantur, attamen quasi possessio eorum datur, & quamquam traditionem proprie non admittant, attamen patientiam, quæ instar traditionis est ferunt, *l. quoties, in 1. § vlt. & l. quoties, in 2. ff. de seruit. l. si ego, §. 1. ff. de publican. l. 1. ff. de seruitu. rust. præd. ad fin. l. 3. §. dare. ff. de vsufruct. cum simil. lib.* 19 20

Denique licet in continuo vsu seruitutes discontinuæ esse nequeant nihilominus earum quasi possessio continua est, non enim ex actuũ continuitate, sed ex animi possidendi constantia, & perpetuitate de continua earum possessione est iudicandum, & æstimandum.

Etenim ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis, sufficit vel omnibus Doctoribus testibus vnicus, vt tradit, *Couar. cap. possessor, 2. part.*

part.initio, n.6.de reg.iur.in 6. Quare vt seruitutũ personalium, ita realiũ. Rursus vt continuarum, hoc est, quarum vsus est alternis annis, quasi possessio per actum vnicum cõparatur, & retinetur animo. Quam † ob causam Iustinianus totum vsucapionum & præscribẽdarum seruitutum vetus ius mutauit, transformauit, correxit, constituitque, vt omnes in vniuersum seruitutes, siue personales, siue reales, siue continuæ, siue discontinuæ, cum titulo præscriberentur spacio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, *l.fin.C.de præscript.long.temp.* Sine titulo vero triginta, vel quadraginta annis, *tot.tit.C.de præscript.30.vel 40.annor. Ioan.Longouall.in d.l.Imperium, 4.part.ff.de Iurisdict.om.ind. Ioan.Coras.d. l.seruitutes, 14.nu.21.ff.de seruitut.fuse & erudite Matthæ.* Wesenbec.*in cõmentar.ff.de seruitutib.n.6.* Vbi is in eandem sententiam citat Cuiacium, Contium, & alios nonnullos. Non videtur dissentire doctissimus, *Couar. lib.1.variar.resolut.cap.17.n.11.& clarius, d.c.possessor.2.part.§.2.n.8.versic. Tertia species.*

22 (margin)

Ex quibus euidentissime infertur, & probatur, seruitutem iuris venãdi longo tempore, nimirum cum titulo spatio decem annorũ inter præsentes, & viginti inter absentes, sine titulo autem triginta, vel quadraginta annis præscribi posse, iam allegatis iuribus. Et quod diximus de præscriptione iuris venandi, intellige etiam de præscriptione iuris aucupandi & piscãdi, cum in his sit eadem ratio, vnde idem ius statui debet, *l.illud, ff.ad l.Aquil.& l.Titio, ff.de verb.oblig.*

SVMMARIA.

1. *Communis opinio de præscribendis seruitutibus discontinuis, an & quatenus admittenda.*
2. *Error communis quando faciat ius.*
3. *In quæstionis præscribendarum seruitutum decisione, opus esse pragmatica sanctione.*
4. *A communi opinione regulariter non recedendum.*
5. *Quod a pluribus indagatur, melius inuenitur.*
6. *Iudex quando a communi opinione recedere possit.*
7. *Opinio communis non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis producitur.*
8. *Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ius venandi in plenum dominium vel quasi quãto tempore præscribat.*
9. *Dominium de rebus incorporalibus improprie tantum dicitur.*
10. *Seruitus large loquendo, in bonis nostris esse dicitur, cum pro ea consequẽda nobis detur actio realis, nempe confessoria.*

11 No-

11 *Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, si ius venandi non plenum dominium vel quasi, sed vt illud recognoscit in feudum ab Imperatore, vel alio, præscribere velit, quantum tempus requiratur.*

12 *Rem Domini liberam pro feudali 30. annis possidens, etiã sine inuestitura ius feudi acquirit.*

13 *Ratio differentiæ, cur in præscribendo iure venandi quo ad plenum dominium vel quasi, minus tempus, in præscribendo vero in feudum, maius tempus requiratur.*

14 *Romanorum Imperator concedit hodie ius venandi, seu ius foresti vel bannum syluestre Ducibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus in feudum, non vt Regale, sed vt ius accessorium Ducatus, Comitatus, & Baroniæ, &c.*

15 *Si vasallus contra vasallum præscribat ius foresti in feudum, an teneatur Imperator, Rex vel alius Princeps, tanquam directus Dominus, vasallum præscribentem agnoscere pro vasallo, illumque feudo iuris foresti inuestire?*

16 *Dominus concedens vasallo ius venandi seu ius foresti alienum in feudũ, an teneatur de euictione?*

17 *Si ius venandi in vno eodemque loco duobus diuersis temporibus, a Principe in feudum concedatur, vter eorum præferatur?*

18 *In Principe debet esse constans voluntas.*

19 *Princeps debet habere vnum calamum, & vnam linguam.*

20 *Prima concessio, vel donatio Principis, posteriori præfertur.*

21 *Priuatus, & inferior è Principe, quanto tempore ius venandi cõtra Principem, id est, Imperatorem, vel Regem præscribit?*

CAPVT SECVNDVM.

Inquiritur adhuc, an omnino verum sit, ius venandi præscribi spacio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, cum titulo, sine titulo vero spatio 30. vel 40. annorum.

ET † quamquam hæc sententia, quam superiori capite probauimus, vera sit, & a solida iuris ratione deducatur, nempe in vniuersum omnes seruitutes, siue personales, siue reales, siue continuæ, siue discontinuæ sint, cum titulo præscribi spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, *l. fin. in fin. C. de præscription. long. temp.* sine titulo vero triginta vel quadraginta annis, *tot. ti. de præscript. 30. vel 40. annorum.* 1

Non † audeo tamen cõtrariam opinionem (quæ habet, quod seruitutes discontinuæ, nõ nisi tempore immemoriali, quod genus præscriptio- 2

nis non

nis non eſt, ſed potius priuilegium, & præſumta conceſsio, *capit. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignif. l. hoc iure, ff. de ductus aquæ, ff. de acqu. quotid. & æſtiu. præſcribantur*) omnino reijcere, non quod vera ſit, cũ Iuſtinianus Imperator vetus ius vſucapiorum & præſcribendarum ſeruitutum mutarit, transformarit ac correxit, vti ſuperiori capite *num. 22.* diximus, ſed quod ea communi Doctorum calculo, [ſeu potius errore communi, qui facit ius, vt tradit, *gloſſ. ſing. in cap. antepenunlt. de ſentent. & re iudic. gloſſ. in §. ſed cum aliquis, verb. liberalitate, Inſt. de teſtam. ordinand.* Vbi dicit communem errorem veritati præferri, quando Reipubl. intereſt, latiſſime *Dd in l. Barbarius ff. de offic. prætor. Angel. d. §. ſed cum aliquis*] approbetur, ac ob id in foro frequenter, *Guid. Pap. deciſ. 573. & Couarr. variar. reſolut. lib. 1. cap. 17. n. 11.*

Nam etſi totum hoc ius & diſcrimen præſcribendarum ſeruitutũ vetus, [vt alia vſucapionum iura, *l. vnic.* [de vſucap. transform.] a Iuſtiniano transformatum correctumque ad ſupradictum modum ſit, reliquiæ tamen illius veteris iuris atque diſcriminis in Pandectas fuere relatæ: ſeu quod ea iuris mutatio, compoſitis iam Digeſtis, hac parte ſaltem primatenus facta ſit, *d. l. vnic.* quæ data eſt poſt conſulatum Lampadij, quo tẽpore Digeſta iam componebantur, & tantum non erant abſoluta, ſeu errore aliquo atque incuria, vt alia multa, ſeu quod abſque huius aliqua cognitione reliqua iura ſeruitutum & vſucapionum, de libris Iuriſconſultorum conquiſita & collecta, ſatis commode intelligi non poſſe viderentur. *Ita Weſenbec. in Commentar. ff. de ſeruit. n. 6.*

3 Et † quia maior pars Iuriſconſultorum veteribus ſeruitutum & vſucapionum iuribus mordicus inhærent, exiſtimarem ego ad huius quæſtionis diſſolutionem, & ad pleniſſimam veterum legum de præſcribendis ſeruitutibus latarum abrogationem, opus eſſe Cæſarea deciſione, & pragmatica ſanctione, quæ e bono Reipublicæ eſſet, ne fierent lites ſeruitutum præſcribẽdarum immortales, & ne Iudices, propter dubias Do-
4 ctorũ opiniones, in iudicando fluctuarent. Etſi † enim iudices in iudicãdo a communi opinione recedere non debeat, *per text. in cap. nouimus, de verb. ſignif. ibi,* opinio a pluribus approbata, *text. in l. 1. ff. de offic. prætor. ibi,* & ſane crebrior apud veteres opinio eſt, *text. in l. Athletas, ff. de his qui not. infam.* ibi & generaliter ita omnes opinantur, *Ioan. Andr. & Panorm. in c. 1. nu. 15. de conſtitut. Bart. in l. fin. C. de pœn. Iudic. qui mal iudic. Dec. conſi. 414. nu. 10. incip. viſo eleganti, & conſi. 441. nu. 14. incip. præſens conſultatio, & conſ. 480. n. 17. incip. In caſu qui contigit, Alex. conſ. 25. n. 2. vol. 6. incip. viſo proceſſu.*

5 Ratio † eſt: Quia communiter maior pars melius veritatem inueſti-
6 gat, & quod a pluribus indagatur, melius inuenitur. Attamen † Iudex opinio-

pinionem sequi non tenetur, si appareat communē opinionem esse falsam, vel euidentissimis rationibus eam subuerti posse, (prout hæc supra relata opinio subuertitur) *per text. elegant. in l. 1. §.* sed neque ex multitudine Authorum, sed quod melius est iudicatore cum possis vnius forsitan, & deterioris sententia, & multos & maiores in aliqua parte superare, refert *Panorm. in d. c. 1. nu. 15. de constitut. & cap. tua nos, n. 9. de vsur. & c. prudentiam, n. 4. de offic. Iudic. deleg. text. in ca. Capellanus, versic. subtiliore ratione, de ferijs, Dec. consil. 259. n. 1. incip. visis his, & consil. 456. n. 1. incip. consului alias, & consil. 630. n. 9. incip. in causa quæ. Iason. in l. vt vim, n. 34. in fin. ff. de iustit. & iur.*

Non † enim vna opinio appellanda est communis, quo præiudicet alteri, eo solo, quod crebriori calculo approbata sit, instar ouium, quarum aliæ alias præcedentes sine iudicio sequuntur, secundū *Dec. in consi. 494. incip. Quod super col. fin.* Communior enim ad hoc existimanda est ea, quam sex vel septem Authores Classici ac melioris notæ rem ex professo tractātes asserunt, quā probata à quinquaginta sola fere auctoritate priorum nixis. Nam opinio communis non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis producitur, *Alex. consil. 202. lib. 7. n. 6. refert & sequitur Martin. Nauar. in Enchir. confessarior. c. 27. n. 289.* tradidi ego in Tract. meo de Diuort. *2. part. c. 8. n. 14. & 15.* 7

Vnde † ex his contra communem opinionem infertur, Nobilem cōtra Nobilem, Baronem contra Baronem, Comitem contra Comitem, Ducem contra Ducem, ius venandi in plenum Dominium vel quasi præscriptione acquirere inter præsentes spacio decem annorum, inter absentes vero viginti, si adsit titulus, *l. 2. C. de seruit. & aq. d. l. fin. C de præscr. long. temp.* Quod si deest titulus, aut aduersarij scientia, requiritur spatium 30. annorum, *Bart. & ibi additio, l. si publicanus, ff. de public. & vectigalib. Cæpol. de seruit. Vrban. præd. cap. 20. Balb. de præscript. 2. part. 5. part. princip.* Quia in omni præscriptione, si adest titulus, tempus requiritur minus. Etenim titulus auget ius præscribentis, *d. l. final. & Cæpol. d. capit. 20.* 8

Et † quamquam rerum incorporalium nullum sit proprium dominium, *l. recte dicimus ff. de verb. sign.* Vt seruitutum, possessionis, obligationis, attamē improprie accipiendo dominium, res quoque incorporales, seu iura dominij nomine comprehenduntur, *l. 3. ff. si vsusfruct. pet. l. semper, §. hoc interdicto ff. quod vi aut clam.* Vnde † hac ratione potest quis vocari dominus seruitutis, vsusfructus, possessionis. Licet enim a Doctoribus post *gloss. in verb. habentur, Instit. de rer. diuis.* in principio, seruitutes nec sint in, nec extra patrimonium nostrum, cum per se existere nō possint; sed hæreant in aliqua re, *l. 1. ff. de vsufr.* Large † tamen loquendo, ser- 9 10

uitus etiam in bonis nostris esse dicitur, cum pro ea consequenda habeamus realem, confessoriam scilicet actionem, *l.2. & l.si quis diuturno, §.fin. ff.si seruit.vend.§.æque, Inst.de action.* Rem in bonis nostris intelligimur habere quoties possidentes exceptionem, aut amittentes, ad recuperandam eam actionem habemus, *l.rem in bonis.ff.de acqu.rer.dom.*

11 Si vero Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ius venandi non vt plenum dominiũ vel quasi, sed vt illud recognoscit in feudum ab Imperatore, vel alio præscribere velit, tunc requiruntur triginta anni, *per text.in cap.vnic.§.si quis per triginta annos, tit.si de feud.defuncti controuersia sit inter dom. & agnat. vasalli, in vsib.feud.* Et hoc procedit siue agatur de acquirẽdo formato iure venandi, id est præscribendo & transferendo in se, eo, quod est penes alium: Aut deformando iure venandi nouo, id est, de acquirendo in feudum iure venandi, vt antea nullum fuit, *per text.in d.§.si quis per 30.annos,*

12 qui indistincte loquitur, & per tradita *ab Mynsing.cent.4.obs.29.* Vbi † dicit. Quod vasallus rem non feudalem præscriptione 30. annorum spatio acquirere possit, contra dominũ, puta Nobilis tenuit rem Principis liberã tanquã feudum per 30.an.pręstitit seruitia tanquam vasallus, profecto acquiret in feudum talem rem etiam sine inuestitura, *d.§.si quis per 30.an.*

Sed † quæret aliquis: Cur in præscribendo iure venandi, quo ad plenũ

13 quasi dominium sufficiat decennium, in præscribendo vero in feudum requiratur tempus triginta annorum. Respondeo: Ideo: Quia cum quis in feudum ius venandi, seu ius foresti præscribit contra præscribentẽ est præsumptio iuris. Nam quælibet res præsumitur libera, & allodialis, non feudalis, *l.si vsusfructus, la.1.in prin.ff.de vsufruct. tex.in d.c.vnic.§.defuncto, si de feud.defuncto controuers.sit inter dom. & agnat. Vasalli l. altius, C. de seruit. & aq.l.ex meo, l.Imperatores, ff.de seruit.vrban.præd.§.fin.Instit.de seruitut. Alciat.in tract.de præsumpt.2.regula.*

Hinc † est, quod facilius acquiritur res, quæ est formata, quam de no-

14 uo fiat, & in habentibus symbolum, facilior est transmutatio, secundũ *Arist.2.de generatione.* Quare facilius & minori tempore præscribitur in feudum ius venandi, seu ius foresti, quod iam alteri in feudum fuit concessum, quam de nouo in feudum præscribatur ius venandi, quod antea nulli in feudum fuit concessum.

Hanc differentiam præscriptionis iuris venandi, quo ad plenum dominium vel quasi, & quo ad vtile quasi dominium, seu feudum, ideo tradidi, cum hodie Romanorum Imperator venationes, seu ius venandi, vel ius foresti aut bannum syluestre vulgo, *Geleyt, den Wildtban oder Forstliche Herrligkeit* vel *Gerechtigkeit* vel *Oberkeit*, Ducibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus concedat in feudum, non quidem Regale, vti supra

1.parte

1.part.c.2.n.66. dixi, sed, vt ius accessorium Ducatus, Comitatus, & Baroniæ, &c. Deinde quia aliqui Principes, Comites & Barones liberum habent ius venandi, quare differentia de præscribendo iure venandi, quo ad plenum quasi dominium, & quo ad vtile quasi dominium nempe ius vtile seu feudum, tradenda erat.

Vnde † occasione huius pulchra hic oritur quæstio; An, si vasallus cõtra vasallum, puta Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem præscribat ius venandi, seu ius foresti in feudum, teneatur Imperator, Rex, vel alius Princeps, tanquam dominus directus, vasallum præscribentem agnoscere pro vasallo, illumque in feudo iuris foresti inuestire? Dubitandi ratio est: Quia Dominus non tenetur aliquẽ in vasallum recipere inuitus. *Crauet. de antiquitatib tempor. 4. part. §. absolutis, n. 27.* concludit quod Dominus directus, non possit rem in feudum præscriptam, vasallo præscribenti auferre, aut recusare inuestituram, sed quod teneatur vasallum volentem præstare seruitia agnoscere, eique inuestituram concedere. Primo: Quia talis vasallus præscriptione acquisiuit ius vtile, quod dominus ei auferre non potest. Deinde: Quia id fit sine domini præiudicio, cum ipse retineat ius directum, recipit iuramentum fidelitatis, seruitia vt antea. 15

Sed † hic alia exurgit quæstio: An dominus concedens vasallo ius venandi, seu ius foresti alienum in feudum, teneatur de euictione: Ad hanc quęstionem respondeo cum distinctione duorum casuum. Aut enim vasallus scienter ius alienum venandi, in feudum accepit: Aut ignoranter. Primo casu dominus ad euictionem non obligatur, *cap. vnic. si vasallus de feud. ab aliq. interpell. fuer. & ibi Dd. in vsib. feud.* Imo nec ad defendendũ vasallum, vel ad litem suscipiendam est obnoxius: Quia quem non tenet euictio, ipsum non tangit defensio, iuxta vulgatam regulam. Secundo casu dominus ad euictionem obligatur, *d. cap. vnic. & vnic. de inuest. rei alien. in vsib. feud.* Quando vero vasallus scienter de re aliena facit se inuestituri, cautela est, vt tempore infeudationis per pactum sibi prouideat de euictione, tali enim casu dominus ad euictionem obligatur, etsi vasallus scienter se fecerit inuestiri de re aliena, secundum *Aluarot. & Andr. de Isern. in d. cap. vnic. si vasall. de feud. ab aliqu. interpell. fuer. in princ.* Si vero dominus concedat vasallo feudum, quod deinde illi euincitur, eo quod forte dominus non habuit ius concedendi, & hoc ignoret vasallus, profecto hoc casu tenetur vasallo ad alium feudum, si illud, quod concessum erat, vasallo euinciatur, *d. cap. vnic si de feud. vasal. ab aliq interpel. fuer. & dominus. eũ defender. nol.* Ratio est: Quia concessio feudi numeratur loco beneficij, beneficijs autẽ nos iuuari, non decipi oportet, vt dicit *tex. in l. in commodato, § sicuti, in fin. ff. commodati, & c. vnic. in fin. extra de cõmodato.* 16

17 Inſuper † hic quæri poſſet: Quid ſi ius venandi ſeu ius foreſti, vulgo, *der Wildtban vnd Forſtliche Gerechtigkeit* a Principe duobus, diuerſis temporibus, in feudum in vno & eodem loco concedatur, vter eorum præferatur? Reſpondeo breuiter quod prior præferatur. Nam conceſſio ſemper in dubio intelligitur facta ſine præiudicio, & læſione priorum, *l. 2. §. merito, & § ſi quis a Principe, ff. ne quid in loco public. facit quod notat, Dyn. in cap. qui prior, de reg. iur. libro 6.* Vnde prima Principis conceſſio, poſteriori præualet, *per text. ſing. in l. prædia, C. de locat. præd. Ciuil. lib. 11.* Hinc *Iaſon. in l. quoties, num. 7. C. de rei vendic.* dicit, Si Princeps concedat alicui bene merito caſtrum, poſtea vero idem illud alteri concedat, quod ſecunda conceſſio erit ipſo iure nulla, quia præſumitur circumuentus importunitate impetrantis, vel priorem conceſſionem obliuioni tradidiſſe, adeo, vt contrarij probatio non admittatur, *per textum, in l. ſi qua lo-*
18 *ca, C. de feud. & ſaltibus rei domin. lib. 11.* Ratio † eſt: Quia in Principe tanquam fonte iuſtitiæ conſtans voluntas eſſe debet. Conuenit enim Principibus verbum illud, Semel locutus eſt Deus, & quod ſcripſi, ſcripſi. Et
19 † ideo Princeps vnum debet habere calamum, & vnam linguam, & non plures, quia ſcriptum eſt, quæ proceſſerunt de facie mea, non faciam irrita, vnde debet eſſe immobilis, ſicut lapis angularis, & polus in Cœlo verba ſunt *Baldi, conſilio 327. num. 4.* Vnde limitatur ſingulariter, *d. l. quoties,* quia illa non procedit in Principe, in quo ſingulariter receptum eſt, quod rei conceſſæ vel donatæ dominium ſtatim abſque vlla traditione tranſeat, *Iaſon d l. quoties, num. 5. & 10. Couar. variar. reſolut. lib. 2. cap. 17. nu. 3. vbi plu. allegat.*

21 Ex † hactenus dictis ſatis patet, quanto tempore priuatus contra priuatum, Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, ius venandi ſeu ius foreſti præſcriptione acquirat, nunc non incommode quæritur, quanto tempore inferior a Principe contra Principem puta Imperotorem, vel Regem præſcribat ſaltus ferarum, & ius venandi? Ad hanc quæſtionem cum diſtinctione duorum caſuum reſpõdeo: Primo: Aut enim ſaltus ferarum Principis ſunt, vt Principis, vtpote quæ Regiæ coronæ competunt, & eius proprij ſunt, & tamen poſſent eſſe iure communi alicuius priuati, hoc caſu contra Principem non eſſe admittendam præſcriptionem minorem contentaria tenent, *gloſſ. in Authen. de non alienand. aut permutand. §. vt autem lex, in verb. nec multum, Angel. & Bald. in l. 2. C. commun. de vſucap. Bal. in l. 1. col. 2. C. de annali except. idem Bald. in l. ſicut, de præſcript. 30. annor. col. vlt. Alex. conſil. 24. lib. 5. num. 14. Felin. in cap. ad audientiam, num. 22. de præſcript. Alexan. conſ. 84. n. 2. lib. 1. Matthæ. Afflict. in conſtitut. Neapolit. lib. 3. Rubr. 31. conſtitutione, Quod regenalẽ, n. 4. & 5. Iſern. in Rubr. de prohibita feud. alien. per Frider. §.*

præter-

præterea, n.7.Couar. in c.possessor.2.part.§. 2.n.8.versi. Quarta specie,nu.9. versic.Secundo illud,de reg.iur.in 6. Vbi pro hac sententia allegat etiam, *Bart.in l. In omnibus,ff.de diuers. & tempor. præscript. Alberi. & Imol.in l. quamuis, ff. de vsucap. Abb. in cap.cum nobis, col.penul.de præscrip. Angel. in §.res fisci, Instit. de vsucap. Socin. in consil. 86. col. vlt. versic. Quinto hac conclusio, lib.1. Aymon. Crauet. in tract. de antiquitat. tempor.4.part.c. absolutis,n.40.*

Secundo: Aut saltus ferarum Principis proprii sunt, non tamen hos Princeps habet iure Principatus, sed vt priuatus, quippe qui hos habuerit priusquam Princeps esset, vel hos iure priuato acquisierit. Hoc casu aduersus Principem admittitur præscriptio ea, quæ aduersus priuatum iure admittenda est, secundum, *Bald.in d.l.2.in prin.C.commu.de vsucap.* Cuius opinionem pluribus comprobat, *Crauet.in d.4.part. de antiquit. temp.c.absolutis,n.33 & 34.*præsertim, *ex gl.in c.possessiones,16 q.4. ita Couar.d.§.2.n.9.versic.vltima species.*

SVMMARIA.

1 *Ius venandi, an sit seruitus realis vel personalis, n.4.*
2 *Seruitus personalis cum persona extinguitur.*
3 *Ius Venandi, an inter pacta personalia connumeretur.*
5 *Seruitus venandi ad hæredes transit.*
6 *Consuetudo est optima legum interpres.*
7 *Ius Venandi dici potest seruitus Iurisdictionis, seu Iurisdictionalis qua tamen naturam realis seruitutis habet.*
8 *Merum & mixtum imperium, nec non Iurisdict. & ius venandi separata diuersa sunt.*
9 *Ius foresti necessario non importat merum imperium.*
10 *Qui habet ius foresti, habet etiam ius prohibendi venationes & aucupia.*
11 *Possessor vel Dominus syluæ venatoriæ, an arbores excindere possit.*
12 *Seruitutem quis deteriorem facere non potest.*
13 *Mandata sine clausula, quando decerni possint, contra dominum syluæ venatoriæ.*
14 *Quando periculum est in mora, receditur a regulis iuris communis.*
15 *Actio doli, quando competat pro venatione.*
16 *Syluæ dominus, an ligna & arbores vendere possit.*
17 *Consuetudo an possit induci, vt liceat in alieno nemore scindere ligna, vel in alieno fundo pascere animalia.*
18 *Dominus syluæ venatoriæ, an possit agrum noualem ex sylua facere.*
19 *Proprietarius syluæ, vel fundi, in quo alius ius venandi habet, an possit syluam, fundum, vel agrum destinatum ad pascua, vel culturam aperire? & quid sit sylua pascua ibid.*

CAPVT TERTIVM.

Ius venandi, an sit seruitus personalis, vel realis, & an Dominus syluæ seruitutem venandi deteriorem facere possit. Et denique fructus syluæ venatoriæ cuius sint.

1 IN † hoc venationis tractatu, & illa celebris proponitur quæstio. An ius venandi, piscandi, & aucupandi sit actio, seu seruitus realis, an vero personalis. De qua quæstione contrariæ sunt Doctorum opiniones. Nam quidam dicunt, non esse seruitutem prædialem, quia hæc deseruit ad vsum & vtilitatem agrorum vicinorum, *gloss. & Dd. in l. 1. ff. commun præd.* quod non contingit in venatione, cum quis vtatur hac facultate in syluis alienis, etiam si agros vicinos non habeat. Alii dicunt, non esse seruitutem personalem, quia venandi potestas est, vt puta v-
2 susfructus: Quia † seruitus personalis deficit cum persona, cui debetur, *l. vsus aquæ, ff. de vsu & habit.* Venandi autem potestas transmit-
3 titur ad hæredes, & posteros. Sunt alii, qui dicunt, Iura venandi, aucupandi, in alieno, hauriendi aquam ex vicini puteo, &c. neque realem, neque personalem seruitutem esse, sed inter pacta personalia connumerari, quod etiam non verum apparet, quia (vt dictum est) interiret cum
4 persona. Alii † denique dicunt, esse seruitutem realem, quam opinionem tenet *Vdalric. Zas.* Germaniæ nostræ Papinianus, *singular. intellect. lib. 1. cap. 11. per tot. & in §. æque, Instit. de actionib. nu. 24. cum seq. Idem consil. 6. incip. Illustris, num. 30. lib. 2.* Quia a syluis tanquam prædio serui-

enti

enti ſeruitus illa venandi caſtro, vel villæ, tanquam fundo dominanti debetur. Nam ſeruitutes non perſonis, ſed prædiis debentur, *per tex. notab. in l. vnus ex ſociis, ff. de ſeruit. ruſt. prædior.*

Item ſeruitus venandi ad hæredes tranſit, & pro ea aſſerenda, datur contra quemcunq; poſſeſſorem, ſylux, actio in rem confeſſoria, *per tex. in l. 2. ff. de ſeruit. vendic.* Licet † communis ſit opinio, quod Iura venandi aucupandi in alieno, hauriendi aquam ex vicini puteo, ligna ex ſylua ſecandi, paſca pecorum pacta ſint perſonalia, & non proprie ſeruitutes vti refert, *Zach. d, co. 11. num. 10.* quæ probatur, *per gloſſ. in l. pecoris, ff. de ſeruit. ruſtic. præd. in verb. non eadem, gloſ. in l. vt pomum, ff. de ſeruit. in verb. non poteſt. gloſ. in l. Mela, §. fi. in verb. perſonæ, ff. de aliment. & cib. leg.* Verum notiſſima Germaniæ conſuetudine opinio Zaſii in praxi obſeruatur, & ſecundum eandem in Camera Imperiali iudicatum aſſerit, *Andr. Gail. practicar. obſeruation. lib. 1. obſeruat. 66. n. 2. ex eo,* quod huiuſmodi iura ad hæredes tranſeunt. Quæ † conſuetudo, tanquam optima legum interpres ſeruanda eſt, *c. cum dilectus, de conſuetud. & l. ſi interpretatione. ff. de legib.* 5 6

Sed quia hodie Romanorum Imperator ius venandi, ſeu ius foreſti, vulgo *den Wiltbann oder Forſtliche Oberkeit* Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus concedit in feudum, non quidem vt Regale, ſed vt acceſſorium ius Ducatus, Comitatus, Baroniæ, Caſtri, &c. dici † poteſt ius venandi ſeruitus Iuriſdictionis (improprie ſeu generaliſſima ſignificatione) ſeu Iuriſdictionalis, quæ tamen naturam realis ſeruitutis nihilominus habeat, quæ nempe debetur a ſyluis & nemoribus plebeiorum, caſtro, vel Villæ Ducis, Comitis, Baronis, Nobilis, &c. ſicq; a re rei. Hinc tamen non ſequitur, ſi quis priuetur mero, & mixto imperio, cum Iuriſdictione, quam habet in aliquo territorio amittat quoq; ius venandi. Niſi expreſſe etiam priuetur iure venandi ſeu iure foreſti, vel additum ſit cum omnibus iuribus & pertinentiis. 7

Merum † enim & mixtum imperium, nec non Juriſdictio, & ius venandi, ſeu ius foreſti, ſeparata & diuerſa ſunt. At ſeparatorum & diuerſorum, ſeparata & diuerſa eſt ratio, *l. ſi maritus, l. a. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi ſcilicet, n. 1. l. Papinianus, ff. de minorib. 25. annor. & l. ff. C. de calumniat.* Sic † etiam Ius foriſti neceſſario non importat merum imperium, &c. Licet quandoq; contingat, quod ibi quis etiam merũ imperium habeat, vbi ius foreſti habet. Moribus † tamen Germaniæ, qui habet ius venandi, tam in alieno fundo, quã proprio, is etiam habet alia iura Juri foreſti (*denn Wildtbãn*) acceſſoria, vt ius edicti & prohibitionis venationis & aucupii, vulgo, *Gebott vnd verbott des Iagen vnd Vogelfangens* & ius glandis legendæ ſeu fructus ſylueſtris, vulgo *Eychelen, Frucht, vnd* 8 9 10

ander

ander VVildtobs, so im Forst ervvechst auffzulesen, zuueretzen. Item ius prohibendi, ne fructiferæ arbores excidanter *Gerechtigkeit vber die berende Beum zugebieten.* Hæc tamen iura non ita generaliter obseruantur, cum ius glandis legendæ in dubio ad dominum syluæ spectet, sicuti infra dicemus & arbores fructiferæ, vtiles, & inutiles eius sint, cuius est solum.

11 Verum † hic non inutiliter quæritur. An possessores, vel domini syluarum venatoriarum, vulgo *der Fron vnd Schvvartzvvelden*, in quibus Principes & Domini terrarum ius venandi habent sublimes & annosas arbores magno numero vna vice excidere, & ad quæstum proprium transferre possint? Et quia ius venandi inter seruitutes reales recte recensetur, respondendum est ad hanc quæstionem negatiue. Nam hoc fraudi & damno esset Domino seruitutem venandi habenti, quæ serui-
12 tus eo ipso longe deterior fieret. Atqui † iuris est expediti, quod nemo propria authoritate seruitutem recte constitutam deteriorem facere possit, *per text. notab. in l. seruitutes, §. si antea, ff. de seruit. Vrban. præd. & in l. sed si quid, §. proprietatis, ff. de vsufruct. Andr. Gail. lib. 2. obseruat. 67. n. 7.*
13 *cum multis allegatis, vbi nu. 8.* infert, Dominum † syluæ venatoriæ, tale quid nouare, & attentare volentem, competentibus remediis implorato Iudicis officio prohiberi posse, ne faciat. Et tali casu, cum de damno irrecuperabili agatur, quia grandes & annosę arbores, vna vice, magno numero succisæ, non possunt hominis ætate pristinæ altitudini & vtilitati restitui, mandata etiam sine clausulæ iustificatoria, contra dominum & possessorem syluæ venatoriæ decerni posse, vt ab incepto, vel proposito
14 desistat. Nam † quando periculum est in mora, tunc receditur a regulis iuris communis, *l. de pupillo, §. si quis riuos, vbi Roman. nu. 1. & Alexandr. num. 1. ff. de noui oper. nunt. l. si quis filio ex hæreditate, §. hi autem, ff. de iniust. rupt. testam. l. Dinus, ff. de petit. hæred. glos. in l. fi. in verb. fideiussion. C. de feriis.*

15 Quod † si proprietarii syluarum, dolo malo venationis detrimentum versarentur, actionis doli quoq; non iniuria fierent rei, *l. 1. §. deniq., l. si in meo, ff. de aqua plu. arcen. l. si eo, ff. si seruit. vendic. Zoanet, l. 2. n. 208. C. de*
16 *pact. inter empt. & vendit.* At † cum quilibet rei suæ sit moderator & arbiter, *l. in re mandata, C. mand.* supra dicta resolutio ita accipienda est, vt dominus & possessor syluæ venatoriæ, in qua Princeps, Comes, vel Baro, aut alius temporalis Dominus, ius venandi habet, non prohibeatur ex ea ligna cædere, ac arbores ad vsum ædificiorum, vel ob aliam necessitatem commodi & lucri sui gratia, aliis vendere, dummodo moderate hoc fiat, more maiorum & secundum consuetudinem antiquitus obseruatam, ita videlicet, ne officiat seruituti iuris venandi, *per text. in l. ex sylua, ff. de vsufruct.*

vsufruct.cum mult.similib. Alias enim quis rei suæ nullam haberet vtilitatem, nullum vsum, quod esset absurdissimum, *l.Diuus,ff.de vsu & habitat.* Sed quia fructus syluæ venatoriæ ex venatione constat. *l.venationem.ff. de vsur.l. item si fundi, §.aucupiorum, & l.vsufructuarium,ff.de vsufruct.gl.ibid.in verb.dicitur*, ideo res ex bona fide agenda, vt ciuiliter & humaniter tali facultate proprietarius syluæ vtatur, & non in præiudicium alterius, *per tex. in l. creditor, §. Lucius, in fi.ff.mand.& in l.si cui,ff.de seruit.ibi ciuili tamen modo. Ita Gail,d.obseru.67.n.9.*

Sed † an possit induci consuetudo, vt liceat in nemore scindere ligna, 17 vel in alieno fundo pascere animalia, *Abb. in c. dilecti filii*, de arbitris respondet affirmatiue, dummodo consuetudo non sit inducta per violentiam, quod tamen intellige oblato pretio, sed limitationem recipit, quãdo ligna, & pascua domino, & extraneo sufficiunt, alias enim dominus præferendus est.

Nullam † tamen dubitationem habet, dominum syluæ venatoriæ to- 18 tam syluam radicitus, & stipitus euertere, aratrum inducere & inuerso cespite arborum radices necare, adeoq; ex syluis agrum noualem facere non posse, quia hoc pacto tota forta mutaretur, totaq; venandi seruitus inutilis fieret, quod iuri & æquitati consentaneum non est, *per tex. notab. in l.3.§.reficere,fi.de itin.actuque priuat.tex.in l.præses,& in l. manifeste, C. de seruit.& aqua,text.in l.2.C.ad l.Aquil.& in d.l.ex sylua,Capoll.tract. de seruit.rusticor.præd.c.9.nu. 40. cum seqq.* vbi concludit, dominum prædii seruientis, non posse pascua aut syluam reducere in culturam, inuito eo, cui seruitus iuris pascendi debetur, & præterea docet, qua actione agendum sit, pro reductione seruitutis nouatæ ad pristinam & antiquam formam, refert & sequitur, *Gail.de obseruat.67.n.10.*

Cæterum, † ex his non prohibetur proprietarius syluæ vel fundi syl- 19 uam, fundum, seu agrum proprium, destinatum ad pascua, vel culturam, in quo Princeps, vel Comes, aut Baro, seu quispiam alius ius venandi habet, propter culturam aut pascua, aperire, Vepres, virgulta & fruteta radicitus excidere, & extirpare, ac sic excisa & extirpata, combuere, terram aratro vel ligone inuertere, eamque conseminare. Sicuti in quibusdam Germaniæ partibus, præfertur Almangauiæ fieri solet. In quibus agricolæ non tam proprios, quam communes fundos, & montes propter fruges & pascua aperiunt, & excisa, & extirpata Virgulta & fruteta comburunt, quod licitum est (vulgo dicunt. *Ein Brandmachen*) *Plin.lib.18.* Eruteta igne optime tolluntur) Sylua enim pascua est, quæ pascuis pecudum destinata est, *l.sylua cædua, § fi.ff.de verb.signif.*

Nam † naturali & æquitati & iustitiæ congruit, vt qui habet in feudo, 20 vel monte ius pascendi, colligendi fructus, & herbam falce secandi, ha-

 beat,

beat etiam ius fundum, vel montem plenum spinis, Vepribus, virgultis
20 & frutetis, purgandi & aperiendi. Nam † vno concesso, reliqua concessa intelliguntur, sine quibus illud commode explicari non potest, *l. 3. §. qui habet. ff. de seruit. rusticor. prædior. l. 1. §. 1. ff. si vsusfruct. pet. l. 2. ff. de Iurisdict. om. iudic. Nicol Euchard.* in loco a concessione antecedentis. Hoc enim modo seruituti iuris venandi, cuius exercitium ad syluas & nemo-
21 ra proprie restrictum est, non officitur. Quamquam † enim Principes & Domini terrarum, omne ius venandi ad se transtulerint, ita quidem, vt etiam domino priuati prædii in propriis fundis venari & capere feras non liceat, attamen exercitium iuris venandi restrictum est ad syluas, nemora, saltus, & ea loca, in quibus per illud priuatis fundis nullum inferatur damnum. Nam si quod infertur, illud resarciendum est, vti supra *1. parte, c. 4. n. 7. 19. & 220. diximus.*

Hinc tenentur Domini ne ex eruptionibus ceruorum, & similium ferarum, messibus exitium ac deuastatio inferatur, aut feras includere in
22 sylua venatoria, aut damnum illatum restituere. Et solent etiam Domini, qui ius venandi habent, succisis lignis cingere syluam venatoriam in capturam ferarum, vulgo, *Iagen, Zas. d. consil. 6. n. 1. facit tex. in l. ff. locati, vbi 1. C. cingere syluam dicit, Virg.* cingere saltus indagine, *Ouid.* ambire syluas nexilibus plagis, *Lucretius,* sepire saltum plagis, dixerunt. *Den Forst oder Waldt mit Garten vmbrichten. Zas. d. consil. 6. n. 3. 23.* fines & banna syluarum, siue bannum syluestre, vocat quod Germanice *Forst,* vel *Wiltbann* appellatur. Vnde Iura foresti. *Forstliche Gerechtigkeit oder Obrigkeit. Andr. Gail. obser. lib. 2. obseruat. 68. n. 7.*

23 Est † tamen hic etiam obiter notandum, quod fructus syluæ venatoriæ, seu ius legendæ glandis in dubio ad dominum syluæ spectet, in eo enim non modica vtilitas domini versatur, & huiusmodi fructus sunt pars syluæ: glans caduca est, quæ ex arbore cecidit, *d. l. sylua cædua, §. glans, ff. de verb. signif.* De aliis fructibus syluestribus (licet glandis nomine omnes fructus contineantur, *l. vnic. ff. de glande legenda*) perpendendum est, an in constituenda seruitute de iis, vel etiam de glande legenda aliquid nominatim conuentum sit, nec ne, sit conuentum, pacta seruentur, *l. 1. & l. iurisgẽtium, §. prætor ait, ff. de pact. d. l. in lege, & l. ea lege, ff. locati, l. semper*
24 *in stipulationibus, ff. de reg. iur. l. fin. §. 1. C. de Iure dom. impetran.* Valet † enim conuentio & pactum, quod sylua feudalis, vel emphyteutica, ita tamen, vt fructus syluestres domino directo cedant, *l. certo generi, ff. de seruit. rusticor. præd. vbi gl. in verb. actum erit, §. si quis velit Instit. de seruit. prædior.* Modus enim seruitutibus adiici potest, *l. seruitutes, La. 3. §. fi. ff. de seruitutib, l. si quis duos, & l. seq. ff. de seruit. Vrban. præd. l. si quis duas, & l. si in venditione, ff. commun. prædior.*

Quod

Quod si nihil in specie conuentum sit, videndum est, quomodo longo vel longissimo vsu sit obseruatũ. Vetustas enim vicem legis obtinet, si agri lex non inueniatur, *l.1.§.si.ff.de aqua plu.arcend.l.1.C.de seruit.& aqua.* Vbi † dicitur, longi temporis consuetudinem vicem seruituris obtinere, *vbi gl.verb.longi*, decem vel viginti annos sufficere ait, quibus suffragatur, *tex.in l.venditor,§.1.ff.commun.prædior. Gail.d.obseruat.68.n.182.* Ad † inducendam consuetudinẽ sufficere decem annos sine distinctione, siue sint præsentes, siue sint absentes, qui consuetudinem introduxerunt, tradit, *gl.* a Doctoribus communiter approbata in Rubr. (quæ sit longa consuetudo. Plerumq; † tamen vtiles & inutiles fructus syluestres, syluæ seruienti pro vsu & alimentis ferarum debentur. Vno enim concesso & reliqua concessa intelliguntur sine quibus illud commode explicari nequit, *supra allegatis Iurib.n. 20.* 25 26 27 28

Coronidis loco hic annotare libet ex *Francis. Patric. de institut. Reip. lib.7.tit.5.* Quod † sylua quadrifariam diuiditur, nempe in saltus, nemora, syluam cæduam, & materiariam. Saltus appellarunt veteres, in quibus frutices, virgulta, & minores arbustulæ, ad vsum pecoris, inter herbas passim oriuntur, in illis vtiles sunt myricæ, arbuti, cythisi, dumi, lentisci, salices, & calami syluestres, & præcipue hyberno tempore: Nam minus a niuibus pessundantur. Myrteta etiam vtilia essent, non modo pecori, verum coriariis, scrota enim illis foliis præcipue molliuntur. Iuniperi baccis suis hybernas volucres nutriunt, quibus etiam capones saginati, elegantiores mensas nostro tempore adiuuant. Ligna etiam igni admota, adoratum fumum mittunt, & saluberrimum, per æstatem ad omnes noxios flatus pellendos. Nemora † syluæ sunt maiores, in quibus arbores proueniunt, quæ baccas habent, aut glandes, aut castaneas, suillo pecori vtiles admodum, & syluestribus animalibus, quæ propter venationis vsum, non iniucunda sunt, nec ciuibus respuenda. Venatio † robustiores Iuuenes reddit, desidiam ignauiamque vmbratilem tollit, & populum promptiorem alacrioremque ad rem bellicam præstat. 29 30 31 32

Nemus † Græcum est nomen, & a pascendo ducit originem, nemo enim pasco est, quo circa non possum non admirari, quosdam nostri temporis nemora, syluas manufactas opinari, & voluptatis duntaxat gratia inuentas, & præcipue cum non modo verbi origo, sed Virgiliana proprietas illa in ore pene omnium sit, cum ait. 33

Venatum AEneas, vnaq; miserrima Dido
In nemus ire parant, vbi primos crastinus ortus
Extulerit Titan, radiisq; retexerit orbem.

Non enim ex syluis voluptatis gratia consitis descendunt feræ illæ

illæ, quas paulo post Ascanius mediis in vallibus optare inducitur a Poeta, cum ait:

Spumantem dari pecora inter inertia votis,
Optat aprum, aut fuluum descendere monte leonem.

34 Sylua † cædua est, quæ in hoc habetur, vt cæderetur. Seruius tamen Sulpitius ait, eam esse syluam cæduam, quæ succisa rursus ex stitipibus aut radicibus renascatur, vt scribit Paulus Iurisconsultus, *l. sylua cædua, ff.* 35 *de verb. signif.* Sylua † materiaria ea dicitur, quæ materiam ædificiis nauigiisque præstat. Hanc diligentius asseruandam esse scribit, *Patric. d. loco*, emendandamque singulis annis a sentibus ac Vepribus, ne nouis surculis arbusculisque crescentibus impedimento sint, ita *Patric. citato loco*, cuius verba referre volui, eo quod pulchre species syluæ describat.

SVMMARIA.

1 *Seruitus iuris Venandi quomodo probetur.*
2 *Patientia in corporalibus pro traditione habetur.*
3 *Practica articulandi seruitutem.*
4 *Ad præscriptionem iuris venandi sufficit longum tempus, &c.*
5 *Actus vnicus sufficit, ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis.*
6 *In præscriptione sufficit extrema probare.*
7 *In præscribendis iuribus incorporalibus, an sit necessaria scientia, & patientia, & n. 12.*
8 *In præscriptione immemoriali, non requiritur scientia aduersarii.*
9 *Testes de tempore immemoriali, quomodo recte deponant.*
10 *In antiquis testes senes requiruntur.*
11 *Tempus centum annorum, an idem sit, quod tempus immemoriale.*
13 *Quando tempus immemoriale, non sufficiat ad præscriptionem.*
14 *In præscriptione contra summum Principem, an sufficiat scientia ipsius officialium.*
15 *Ignorantia officialium, & procuratorum nocet Domino.*

CAPVT QVARTVM.

Quomodo probetur ius venandi, & an patientia & scientia aduersarii, sit necessaria in præscriptione seruitutis iuris venandi.

1 PRobari autem seruitutem iuris venandi in sylua aliena, per actus possessorios, si quis aduersario sciente & patiente, longissimo 2 tempore in sylua venatus sit, communiter tradidere, D d. Quia † per patientiam & scientiã aduersarii inducitur quasi possessio seruitutis,

uitutis, adeoque patientia in incorporalibus pro traditione habetur, *per text. in l. quoties, la. 1. & l penult. ff. de seruitutib. vbi Bart. n. 3. dicit.* Ad probandam † præscriptionem seruitutis, scientiam & patientiam aduersarij 3 in libello disertis verbis articulandam, quod videlicet ea seruitute tanto tempore patiente & sciente aduersario vsus sit, idem annotauit, *Bart. in l. seruitutes, 14. n. 6. ff. de seruitutib.* Verum supra, *cap. 1. n. 14. & 22. hac. 2. parte*, ostendimus, contra communem opinionem, ad præscriptionem seruitutis iuris venandi sufficere longum tempus decem annorum cum titulo inter præsentes, viginti vero inter absentes, *l. fin. in fin. C. de præscript. long. temp.* Sine titulo vero, longissimum tempus, scilicet 30. vel 40. annorum, *tot. tit. C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* Et † ad constituendam 5 quasi possessionem iuris incorporalis, sufficit vnicus actus, vt communiter tradunt *Dd. Couar. c. possessor. 2. part. initio, n. 6. de reg. iur. in 6.* vbi multos allegat.

Sed † & in præscriptione sufficit extrema probare, nempe principium 6 præscriptionis, & finem, *gloss. in cap. volumus, 16. quæst. 4.* Et hæc est communis opinio secundum *Panormitan. in cap. accedentibus num. 6. de priuileg. Imo & Bart.* dicit, *in l. Celsus, ff. de vsucap.* sufficere, quod probetur initium possessionis, & allegetur nunc possessio de præsenti. Et quia seruitutes & omnia iura incorporalia, vt Iurisdictio, consuetudo, ius venandi, & similia iura territorijs cohærentia sine patientia & scientia aduersarij non acquiruntur, infertur hoc contra ignorantem nullo modo præscribi posse. Etenim † iurium incorporalium quasi possessio non aliter acquiritur, nec retinetur, quam per patientiam eius, contra quem acquiritur, vel retinetur, *d. l. quoties, §. fin. & l. fin. ff. de seruit. & l. si a te emero, ff. si seruit. vendic.*

Quibus accedit, quod seruitutes adeoque iura incorporalia non aliter constituantur quam per traditionem, & patientiam, *l. si ego, §. 1. ff. de publican. in rem act. l. 1. ff. de seruit. rusticor. præd.* sed patientia & traditio sine patientia non contingunt, *l. qui patitur, vbi gloss. ff. mandat.* Non enim pati dicitur, qui omnino ignorat, *l. 1. §. scientiam, ff. de tribut. act. l. 2. §. fin. ff. solut. matrim.* Nam patientia est actus voluntatis concedentis, aut tollerantis aliquid, secundum Philosophos. Atqui nemo dicitur id pati, quod ignorat. Nam voluntas non fertur in incognitum, & quod latet ignotum est: Ignoti nulla cupido.

Denique probatur hæc ratio, *per l. 2. C. de seruit. & aqua.* Vbi Imperator, si aquam, inquit, per possessionem Martialis, eo sciente duxisti, seruitutem exemplo rerum immobilium tempore quæsiisti. Ex quo textu aperte colligitur, quod scientia, adeoque patiétia requiratur ad quasi possessionem seruitutem iuris venandi, hanc rationem reddit. *Crauett. de antiquit.*

antiquit.tempor.4.part.§.absolutis, num. 15. & 16. Bart.in l.si publicanus,§. in omnibus,ff.de publican.& vectigal:ib.Idem l.1.§. denique,ff. de aqua plu. arc.& plures alij.

Verum contra hanc communem sententiam insurgit, *Ioan. Longoual. in repetit.l.imperium,ff.de iurisdict.om.iudic.4.art.2.* Vbi dicit falsum esse, Iurium incorporalium, quasi possessionem non aliter acquiri, quam per scientiam, hocque pluribus probat. Primo, *l.quoties, 2.ff.de seruitut.* Vbi dicitur, ad quasi possessionem seruitutis sufficere vsum, eumque esse instar traditionis. Igitur superflue requiritur scientia aduersarij. Deinde *per l.vsum,ff.quemad seruit.amitt.* Vbi dicitur solo vsu retineri seruitutē. Tertio per *d.l.1.§ 1.ff.de itiner. actuque priuat.* qua probatur, vsum seruitutis sufficere, vt quis experiri possit de itinere actuque priuato, & secundum *Bart.* ibi scientia non est necessaria, cum tamen secundum eundem *Bart.* id interdictum ei competat, qui ius seruitutis possidet. Consequitur ergo iurium incorporalium quasi possessionem acquiri absque scientia illius, in cuius præiudicium quasi possidetur. Denique probatur Longouallij opinio auctoritate, *textus in d.l.fin.C.de præscript.long.temp.* Vbi Imperator primum sanciens in rerum corporalium vsucapione, scientiam non requiri, subijcit, idem iuris esse in vsufructu & cæteris seruitutibus. Vnde probatur in eo responso ad iurium incorporalium quasi possessionem, scientiam eius, contra quem præscribitur, non esse necessariam. Ad communis opinionis argumentum respondet Longouallius, negando minorem, quod patientia sine scientia consistere non possit, vult enim, quod etiam is dicatur pati, qui non impedit, & si non sciat, sicuti is dicitur consentire, qui non dissentit, etiam si sit ignorans, *d.leg. 2 §.voluntatem, ff.solut. matrimon.* contenditque patientiam, quæ loco traditionis habetur, nullam inferre aut exprimere scientiam, quod is, qui non impedit, dicatur pati, & per illam patientiam coniunctam cum vsu acquiratur quasi possessio iuris incorporalis, *leg. etsi forte, ff. si seruitut. vendicat.*

Sed hæc Longouallij responsio falsa est: Nam proprie ignorans, quatenus ignorat, vt non consentit, ita non patitur, proprie loquendo, cum patientia sit actus voluntatis, & voluntas præsupponat cognitionem intellectus, per supradicta. Et confunditur Longouallij solutio, per *d.l.2.§. voluntatem,ff.solut.matrim.* Vbi habetur, filiam, quę sapit, non aliter consentire repetitioni dotis per patrem factæ, quam si expresse vel tacite sciens non contradixerit: Et probatur, *l.non videtur, vbi Dyn.& Dec.ff.de reg.iur.* vbi non videtur consentire, qui errat, pulcher *text.si per errorem, ff.de iurisdict.om.iudic.l.non idcirco,C.de iur.& facti ignor.* Nam errantis vel ignorantis nulla est voluntas *l.sed hoc ita,ff.de aqu.plu.arc.* Si nulla volun-

luntas: Ergo nulla patientia. Nam patientia presupponit voluntatem, voluntas requirit scientiam. Aliter respondet, *Couar. in c. possessor. 2. part. initio. n. 8. versic.* Ego vero, constituens ac distinguens duos casus. Aut enim agitur de constituenda seruitute, aut alio iure incorporali, vel ea tradenda ex contractu & consensu constituentis, & tunc necessaria est scientia, & patientia illius ad hanc expressam constitutionem, & traditionem. Etenim in hisce iuribus incorporalibus patientia illius, qui tradere & constituere potest, pro traditione habetur. Et hoc casu tenetur constituens, vel ex contractu concedens, seruitutem, patientiam prestare. Et hoc casu intelligendæ sunt, *d. l. quoties*, 1. *l. 1. §. vlt. ff. de seruit. d. l. 1. de seruit. rust. prædior. d. l. si ego, §. 1. ff. de publican. in rem act. & d. l. si a te emero, ff. si seruit. vendic.* Aut vero secundo tractatur de acquirenda seruitute, aut alio iure incorporali, per præscriptionem, tunc quasi possessio acquitur ac retinetur per vsum seruitutis, ac iuris, absque vlla scientia illius, contra quem præscribitur, modo is non impediret eiusdem seruitutis aut iuris vsum. Ita accipiendo sunt Leges pro Longouallij opinione adductæ, scilicet *d. l. quoties, 2. ff. de seruit. d. l. 1. §. 1. ff. de itiner. actuque priuat. d. l fin. C. de præscr. long. temp.*

Deinde † communis opinio, quæ habet, quod in rerum incorporaliũ præscriptione requiratur scientia & patientia, non habet locum in præscriptione immemoriali: Etenim vbi hæc præscriptio fuerit probata, nõ est necessaria scientia aduersarij, *glos. in l. hoc. iure, §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiu. Couar. d. loco versic.* Tertio, vbi plures allegat, *Anthon. Gabriel. commun. conclus. lib. 5. tit. de præscrip. conclus. 1. n. 61. vbi vltra 50. citat. Myns. Cent. 1. obser. 30.* Ratio huius est: Quia præscriptio immemorialis est priuilegiata, ita quod nec titulum, nec bonam fidem, nec scientiã, nec quicquam aliud in ea necessum sit probare, cum hæc omnia vel fingãtur, vel præsumantur a iure, ita *Gabriel. d. conclus. 1. n. 61. & Couar. d. vers. Tertio, vbi versic.* Deniq; in fine dicit, quod hi, qui hanc communem sententiam veram esse censent, facile admittant hanc assertionem, licet contrariæ opinionis auctores præmittant, non tantum fore necessariam scientiæ allegationem, sed etiam eius probationem, vtilem tamen semper esse scientiȩ allegationem his præscriptionibus, quarum tempus memoriam hominum excedit, quod si ea probari potuerit, cõtrouersia cesset, sin autem non probetur, obseruandum esse, quæ opinio ex his iustiorem habet causam.

Testes † autem de tempore immemoriali recte deponunt, si dicant, se vidisse semper ita fieri, & nunquam viderint contrarium actum esse, & a senioribus & maioribus audiuisse, id ita factum fuisse, nec vnquam audiuisse contrarium actum esse, atque huius rei publicam esse famam, & opi-

& opinionem, *gloss. in ca. 1. in verb. memoria, de præscript. in 6. & ibi Philip. Franc. Couar. in d. c. possessor. 2. part. §. 3. n. 7. de reg. iur. in 6. Mynsing. d. obseruat. 30.*

10 Nam † quoties de antiqua probanda, vel facto antiquo agitur, recurrendum est ad seniores, *l. si chorus*, ibi & sæpe audiuisse rusticos senex ita dicentes, *ff. de lega. 3.* licet alias sit arbitrarium, cui nempe sit credendum, Iuueni aut seni, *gloss. in l. cum quid, in verb. nouum, ff. si cert. pet. Panor. in c. quoties, n. 2. de testib. Spec. in tit. de testib. § nunc tractandum, in fin.* Hic † tamen & illud obiter est notandum, cum de tempore immemoriali se offerat sermo, quod *gloss. n prin. d. c. 1. de præscript. in 6.* quam plerique ibi sequuntur, erret, dum putat tempus centum annorum idem esse, quod tẽpus immemoriale minus centum annis, vt si ante 90. annos possessio initium cœperit, eius tamen nemo recordetur. Rursus potest esse, quod ante centum & viginti annos possessio cœperit initium, & de initio constet. Ex quo colligitur, non idem esse tempus centum annorum, quod immemoriale, vt docet *Couarru. in d. cap. possessor. 2. part. §. 3. num. 7. de regul. iuris, in 6.*

11

Ad Argumentum Longouallij supra *ex l. 2. C. de seruitut. & aqua* desumptum, respondendum est, quod illud procedat eo casu, quo quis sine titulo præscribit seruitutem, vel aliud ius incorporale. Nam † in præscriptione iurium incorporalium, quoties titulus non concurrit, cum quasi possessione, est necessaria scientia & patientia aduersarij. Verum si præscribens habeat titulum, nempe constitutionem seruitutis ab eo factam, qui rei dominus non est, tunc non est necessaria scientia nec patientia domini. Ita est concordanda, *d. l. vlt. C. de præscription. long. tempor. cum d. l. 2. C. de seruitut. & aqua*, quarum illa in seruitutum præscriptione nullam, hæc scientiam requirit. Nam, *l. vlt.* loquitur in casu, quo quis præscribit sine titulo, *ita Couar. d. c. possessor. 2. part. initio, num. 8. versic. Secundo.*

12

Ex his manifeste apparet quasi possessionem iurium incorporalium ab vsu illorum, & sufficienti exercitio, etiam absque vlla scientia & patientia illius, in cuius præiudicium possidentur. Quod vero *in d. l 2. Cod de seruitut. & aqua*, requiritur aduersarij scientia, id non fit, quod sine ea seruitutis quasi possessio nequeat haberi. Verum potius quod Iura incorporalia proprie non possideantur, & seruitutes plerunque absque titulo præscribantur.

13 Est † igitur huius sententiæ, quam hactenus probauimus, vera ratio: Quia, quando agitur de acquirendis Iuribus incorporalibus, quorum vsui & exercitio ius ac præsumptio iuris resistit, vel quorum acquisitio in magnum vergit Summi Principis præiudicium, tunc enim exigitur scientia

entia Summi Principis. Etenim quando præscriptio contingit in illis, in quibus contra præscribentem est vehemens, & constituta iuris præsumptio, non sufficit quasi possessio ad præscriptionem, nec tempus immemoriale, sed vlterius requiritur sententia Principis, contra quem præscribitur, ita obscure, *Crauet. de antiquit. temp. 4. part. c. absolutis, n. 15.* clarius & apertius, *Couar. d. 2. part. initio, versic. Denique mihi, prope finem. Idem 2. part. §. 2. n. 8. versic. tertia species, per text. in d. c. 1. de præscript. in 6.* tradidi ego supra *c. 2. n. 21. 2. hac parte.*

Sufficit † tamen scientia officialium, vel Magistratus, qui Summi Principis nomine, eo loci exercent venationes. *Crauet. d. loco, n. 23. Gabriel citato loco, n. 64. Bart. in d. l. si publicanus, §. fin. ff. de publican. & vectigalibus, Franc. Balb. de præscrip. 2. part. 6. part. princ. quæst. 3, dubio, 2. Couar. d. 2. par. initio, n. 8 versic. Tertio.* (qui etsi loquantur de iurisdictione, idem tamen locum habet in iure venandi, ex identitate rationis, vbi enim militat eadẽ ratio, ibi idem ius statui debet, *l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. Titio, ff. de verb. oblig.*) Nam ignorantia officialium & procuratorum nocet Domino, *l. procuratoris, ff. de tr. b. act.* 14

SVMMARIA.

1 *Vnicus actus sufficiens est, ad quasi possessionem iuris incorporalis constituendam.*

2 *Ad complendam præscriptionem iuris incorporalis, requiritur continua, & nunquam interrupta quasi possessio.*

3 *Sine possessione vel quasi, nulla procedit præscriptio.*

4 *Possessio vel quasi non probatur, nisi per actus possessorios.*

Actus possessorij ad iustificandam possessionem vel quasi alicuius rei, vel iuris probandi sunt testibus ibid.

5 *Testes singulares, regulariter non probant.*

6 *Fallit in nobile, & in probanda Iurisdictione, aut seruitute.*

7 *Ad probandum vnum integrale, sufficit probare eius partes per testes singulares.*

8 *In incorporalibus, satis est probare possessionem vel quasi, certi temporis, & proximi ante litem motam.*

9 *Turbatus in iure venandi, aucupandi & piscandi, & duo habet remedia contra turbatorem.*

10 *Forma pronunciandi contra turbatorem seruitutis iuris venandi, &c.*

11 *Quando non solum actor, sed etiã reus, se contendit in iuris venandi quasi possessione esse, & testes actoris & rei contraria & repugnantia testimonia, de actibus possessoriis dixerint, quid faciet Iudex, &c. & nu. 15. & sequentibus.*

CAPVT QVINTVM.

In probanda seruitute iuris venandi ex actibus possessoriis, an testes singulares sufficiant, & quid faciendum iudici, quando non solum actor, sed etiam reus contendit, se in iuris venandi quasi possessione esse, & testes actoris, & rei contraria de actibus possessoriis testimonia dixerint.

1 ET † quamquam ad constituendam quasi possessionem iuris incorporalis, vnicus actus sufficiens, sit, vt est communis Doctorum sententia, quam tradit, *Ripa in c. cum Ecclesia, de caus. possess. & propriet. num. 52. & sequentib. text. optimus, in cap. consultationibus, de iure patronat. gloss. Panorm. & alij in cap. si vero eod. tit. Couar. cap. possessor. 2. part. initio, n.* 2 *6. de reg. iur. in 6.* Vbi † plures allegat. Attamen ad complendam præscriptionem iuris incorporalis, vt iuris venandi, aucupandi & piscandi, requiritur longum tempus, si adsit titulus; si desit titulus, longissimum scilicet 30. vel 40. annorum, vt supra hæc *2. part. c. 1. n. 14. &* 22. diximus, & continuata & nunquam interrupta quasi possessio, nempe quę medio tempore non fuerit interrupta, & *si quis diuturno, ff. si seruitut. vendic. & l. 2. C. de* 3 *seruit. & aqua.* Etenim † sine possessione vel quasi, nulla procedit præscriptio, *l. 1. §. si quis hoc interdicto, ff. de itiner. actuq. priuat. ca. cum olim, de præscript. cap. sine possessione, de reg. iur. in 6. l. qui in seruitute, ff. eod. tit. l. sine possessione, ff. de vsucap.*

4 Possessio † autem vel quasi non probatur, nisi per actus possessorios, actus autem possessorij, ad iustificandam possessionem vel quasi, alicuius 5 rei, vel iuris probandi sunt testibus. Vnde † hoc venationis tractatu diligenter obseruandum est, quod licet regulariter testes singulares de actu vel facto aliquo deponentes, nō probent, *l. ob carmen, in fin. ff. de testibus,*

cap. li-

cap.licet cauſam,verſic.quamquam de probat.c.bonæ memoriæ, elect.1.verſic.porro,de elect.& elect.poteſt.Felin.c.licet ex quadã,n.2.cum ſeq.de teſtib. Specul.tit.de teſte,§.1.verſic.item quod teſtes varij,Bald.in l.iuriſiurandi,n.4.C.de teſtib.Hippolyt.de Marſil.in repetit.l.vlt.C.de probat.idẽ ſingul.114. Vbi † hoc limitat in Nobile,cuius tanta ſit apud omnes ſpectatę fidei,integritatis, & probitatis opinio, vt Iudicem ad indubitatam fidem adducere queat. *Paul.de Caſtr.in l.admonendi,ff.de iureiur.& in l.Lucius,ff.de his,qui not.infam.* quod fuſe proſequitur. *Andr.Tyraquell.de nobilitate,c.20.n.33.facit text.in §.ſancimus,Auth.de teſtib.vbi gloſſ.in verb.perdignitatis,& in verb.militiæ,text.in l.3.ff.eod.gloſſ.ibid.in verb.plebeius.* Licet inquam teſtes ſingulares,de facto vel actu aliquo deponentes,non probẽt, attamen hoc non obtinet in probanda Iuriſdictione,vel ſeruitute,vt plene & eleganter notat, *Felin.in d.cap.licet ex quadam.* Vnde † in ſeruitute venãdi,vnus teſtis deponat de vno actu,alius de alio, licet ſingulares ſint, tamen probant. Ratio eſt: Quia ad probandum vnum integrale,ſufficit probare eius partes per teſtes ſingulares,quia reſpectu eiuſdem finis cõcordant,etſi in tempore & actibus diſcordent,& ſic non dicuntur ſingulares *per text.notab.in l.qui ſententiam,C.de pœnis,* ibi,in vnum conſpirantes concordanteſque rei finem, *Andr.Gail.practicar.obſeruation.libro 2.66.num.10.& 11.* Ad eundem ſcopum tendunt,quæ ſcribit *Ioachim,Mynſing.cent.2.obſeruat.20.* Vbi dicit,teſtes per varia media ad eundem finem tendentes, non dici ſingulares. Et per diuerſa genera probationum, vnam perfectam fieri probationem, ſi ibi ad inuicem conſonent, & per conſonantiam ſint coniuncta, quia ex multis conſonantijs formalis intellectus augeatur, *cap.fin.de ſucceſſ.ab inteſtat.Bald.in l.per hanc,3.quæſt.Cod.de tempor.appellat.* Quin † & in corporalibus ſatis eſt probare poſſeſſionem certi temporis, & proximi ante litem motam, *Ioann.Fab.§.retinendæ,num.23.Inſtitut.de Interdiction.Couarr.practicar.quæſtion.cap.17.in fin.*

6 7 8

Notandum † eſt autem, quod is, qui turbatur in Iure venandi, aucupandi & piſcandi duo habeat remedia, quibus ſe cõtra turbationem tueri poteſt. Nam poteſt,vel interdicto vti poſſidetis experiri, *l.ſicuti autem,§.Ariſtot.verſic.dicit igitur,in fin.ff.ſi ſeruit.vendic.l.1.§.fin.in fin.ff.de aqu.plu.arcen.l.penult.ff.de ſeruit.gloſſ.in l.ſeruitutis,14.in verb.certam,ff.eod.tit.gloſſ.notab.in l.apud Trebatium,in verb.impediri.ff.de aqu.plu.arc.* Vel actione confeſſoria,quæ datur contra quemcunque poſſeſſorem turbãtem,vel impedientem aliquem vti ſeruitute,vel iure, *l.2.& d.l.ſi quis diuturno,§.fin.ff.ſi ſeruit.vendic.& d.l.1.§.fin.vbi gloſſ.in verb.quaſi,ff.de aqua plu.arcen.§.aquæ,Inſtit.de act.* 9

Et † probata ſeruitute iuris venandi, & piſcandi, &c.ex temporis 10

præſcriptione,&actibus poſſeſſorijs, ſententia fertur definitiua, quod nempe reo turbatori non licuerit,actorem in iure venandi,piſcandi,&c. taliter turbare,& quod in poſterum non turbet, & eo nomine ſufficienter caueat.*per text.in l.harum actionum,ff.ſi ſeruitut.vend c tex.in l.egi ius, ff.eodem,gloſſ.in d.l.2 in verb.qui negat.gloſ in d.l.apud Trebatium,in verb. non proſpexerit,Bart.in l.1.§.interdictum,ff. vti poſſidetis: Andr. Gail.d.obſeruat.66.num.13.& Ferrarienſ.in forma libell.pro turbata poſſeſſione, verb. ad ceſſandum.*

11 Porro † quando non ſolum actor, verum etiam reus in iuris venandi aucupandi & piſcandi quaſi poſſeſſione,ſe eſſe contendit, vt plerumque accidit,& teſtes actoris & rei,contraria ac plane repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint, quid faciet iudex, cuius actoris,an vero rei teſtibus fidem adhibebit, & vti actori ne, an reo quaſi poſſeſſionem

12 iuris venandi,aucupandi, & piſcandi adiudicabit? Ad hanc quæſtionem antequam reſpondeamus,ſciendum primo,quod interdicto vti poſſidetis,tanquam iudicio duplici,vbi quilibet contendit ſe poſſidere, vterque litigãtium dicitur actor & reus,*l.1.§.hoc interdictum,l.ſi duo, §.1.ff.vti poſſidetis,§.penult.Inſtit.de interdict.c.ex literis,de probat.* Hinc etiã eſt,quod actor poſſit vti defenſionibus rei, & e contra reus defenſionibus actoris ad obtinendam victoriam,ſecundum *Bart.in d.l.1.§.quod ait prætor, in fin. ff.vti poſſidetis.*

13 Deinde † ſciendum eſt. Duplex eſſe interdictum vti poſſideris, directum & vtile, Directum pro poſſeſſione rerum corporalium competit. Hæ enim proprie poſſideri dicuntur, *l.poſſideri in princ.ff. de acquir.poſſ.* Vnde & verba,& mens legis, directam hanc actionem producunt. Vtile vero pro tuenda quaſi poſſeſſione rerum, & iurium incorporalium datur, ſecundum *gloſſ.1. in l.1.ff.vti poſſidetis,& in l.1.ſuper verb.fundum, C. eod.text.in d.l.ſicuti,§.Ariſtot.in fin.ff ſi ſeruit.vendic. cum ſimilib.iurib.ſupra allegatis.*

14 Et † pro defenſione iurium incorporalium vim vi repellere licet, vt tradit *Bart.in l.1.§.hoc interdicto,ff.de itin.actuq; priuat. Angel.in d.§.aqua,*

15 *in fin.Inſtit.de actionib.* Ad † propoſitam ergo quæſtionem reſpondendum eſt,Quod vbi actoris,& rei teſtes,contraria &repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint,tres gradus obſeruandi ſint, ne in huiuſmodi perplexa cauſa, iudicantis animus, ob varios motus confundatur,cæcutiatque in dijudicanda veritate. Hi ſunt, Auctoritas perſona-

16 rum,qualitas teſtimoniorum,& numerus teſtium. Primo † itaque perſonarum auctoritas, & honeſtas reſpicienda eſt, quæ in dignitate mori-

17 bus,ac grauitate conſiſtit,*per l.2.& 3.ff.de teſtibus.* Nam † ſeniori iuniori,nobilis ignobili, decurio plebeio, vir fœminæ, ingenuus libertino, incul-

inculpatæ vitæ homo irreprehensibili, diues pauperi præferendus est, *d. l.3. & c. testium fides, 4.q.2. l. vlt. ff. de instrum. l. semper. de iure immun. l. non debet, de dolo, & l. in multis, ff. de statu hom.* Secundo, † Si qualitas personarum par sit inter testes, tunc respicienda sunt testimonia, ac considerandum qualia sint, id est, quam verisimilia, quam naturę negotii, quo de agitur conuenientia, *d. l. ob carnem, §. si testes ff. de testib. vbi tex. est pulcherrimus, qui hos duos gradus probat.* 18

Ex † quo discimus, in testibus ponderanda quoq; argumenta dictorum testium, hoc est rationes, quibus dicta testium firmentur. Hinc *Bal. in l. testium, C. de testib.* inquit, testes, qui dicta sua melioribus rationibus confulciunt, melius etiam probare; & eos qui factum, siue negotium probandum melius cognitum habent, melius etiam probanda astruere. Vnde etiam recte dicitur, testibus non testimoniis credi oportere, *d. l.3. §. Idem.* 19

Tertius † gradus, vt si testes, & personarum & testimoniorum fide sint pares, tum demum, ad numerum testium recurratur, *per tex. in c. nostra, vers. mandamus. de testib & d. l.3. §. eiusdem quoq; de testib.* Hos tres gradus recenset, *Mynsing. cent. 4. obseruat. 38. per tot. idem cent.* 1. *obser. 93.* tradit etiam, *Syluest. in summa, verb. testis. quæst. 7.* 20

Verum † tamen in his non potest certa & inuariabilis regula præscribi, sed in vniuersum hæc tota res pendet ex arbitrio boni, & circumspecti Iudicis, cuius est perspecta varietate & qualitate actuum, & factorum æstimare quantum fidei testibus adhibere debeat, *d. l.3. §.1. & d. l. ob carnem, §. fi. ff. de testib.* dummodo supra relatos gradus: in discutienda fide testium, non prætersiliat, *Mynsing. d. obseruat. 38. in fi.* Quibus addendum est, Quod dominium est iuris, non facti, testis autem tenetur dicere de facto, vnde ad probationem dominii testes debent deponere de facto, non de iure, *vt not. Cyn. in l. cum res, C. de probat.* Dominium enim est difficilis probationis, vt notant, *Dd. in d. l. cum res.* 21 22

Deniq; † hic quæri potest; An subditi in causa in iuris venandi, pro & contra Dominum testificari possint. Ad hanc quæstionem breuiter respondeo, quod subditi etiam in causis Dominorum (relaxato iuramento) testificari possint, si non sentiant priuatum commodum ex testificatione, *Felin. in c. ex literis, de testib. Dd. in l. idonei, C. eod. tit. idem Felin. in c. insuper, d. tit. de testib.* Et maxime probant huiusmodi testes, quando sumus in mero possessorio, in quo non tam exactum requiritur testimonium, sicut in petitorio. Testes † autem, qui pro aliquo produci nequeunt, contra illum produci possunt, secundum *Bar. post gl. in l. vltim. ff. de testib. & l. omnibus, C. eodem.* 23 24

SVMMARIA.

CAPVT SEXTVM.

Inquiritur, quod sit Iudicis officium, quando actor, & reus iuris venandi actus possessorios pariter testibus probat.

1 MAIOR † tamen difficultas est, quid iuris, si testes sint numero & dignitate pares, & actor & reus seruitutem Iuris venandi actibus possessoriis probet, vtri Iudex, actori ne an reo seruiturẽ iuris venandi adiudicabit? Ad hanc quæstionem antequam respondeamus, hic rursus monere opus est, Quod † etsi iura incorporalia, vt seruitutes, ius venandi, piscandi, & similia iura proprie non possideantur, attamen

men quasi possidentur, *l.sequitur, si viam, ff. de vsucap. l. si ædes, §. libertas, ff. d. seruit. vrban. prædior. cum similib.* Vnde pro illorum quasi possessione vtile interdictum vti possidetis retinendæ possessionis competit, secundum, *Bar. in l. 1. in prin. ff. vti possidetis, & Bart. in l. fin. ff. quor. bonor. Specul. tit. de causa possess. & propriet. §. 1. vers. cæterũ, & vers. si quæritur, & per Dd. in c. querelam, de elect. Bald. in cons. 425. in 3. vol. & Philip. Dec. cons. 136. co. 1. Rober. Maran. in spec. suo 4. part. dist. 7. n. 27.* Nam Iura Canonica & eorum commentatores non dubitant, quin possessio iurium animo etiam retineatur, & fit repetitio vsus vltima vice facti, & sufficit si actor probet se vsum illa vltima vice, *Ioan. Fab. §. retinẽdæ, n. 22. & 23. Insti. de interdict.*

Ad † propositam quæstionem cum distinctione quatuor casuum respondeo. Primo, aut enim actor probat actus possessorios antiquiores iuris venandi, piscandi, &c. & reus actus possessorios recentiores, seu iuniorem iuris venandi, vel piscandi quasi possessionem, hoc casu ius venandi vel piscandi, in loco controuerso actori adiudicandum est: Ratio est: Quia † eo ipso quod actor de antiquiori quasi possessione probat, præsumitur rei quasi possessio iunior, clandestina, violenta, vitiosa, *cap. licet causam, de probat. ca. vl. de restit. spoliat. Bal. in l. penult. nu. 15. C. si a non compet.* Quamquam † enim olim cogebatur, quis ad victoriam probare, se litis contestatæ tempore possedisse, *§. sed interdicto, Instit. de interdict.* Attamen cum hodie locupletiora sint hæc remedia, non ita arctatur litigator, sed sufficit ei antiquiorem atq; iustiorem possessionem probasse, *d. c. licet causam, Bar. in d. l. 1. § quod ait prætor, n. 13. & 18. ff. vti possidetis, Ias. in l. non hoc, C. vnde legit. Couar. c. possessor, 2. part. §. 1. n. 4. vers. sed expressim, de reg. iur. in 6. Ferrar. in form. libell. pro turb. possess. verb. hodie tenet, n. 3. & 4. Matthæ. Wesenbec. in addit. margin. ad Schneideuin. §. pen. Instit. de interdict.* Quin † probata possessione temporum extremorum, initii quidem & finis, præsumitur ipsa possessio medio tempore continua, *gl. in c. volumus, 16. q. 4. & in c. cum Ecclesia de possess. & propriet.* nam probatis extremis, media præsumũtur, *c. inter delictos, & ibi Abb. & Feli. de fid. instru. c. accedens, vbi gl. de controu. coniungat, l. talis script. vbi Bal. ff. de leg. 1. Cou. d. loco, n. 1.* Et licet is, qui habet possessionem vel quasi iuniorẽ, probaret de titulo, tamen præfertur habens antiquiorem sine titulo: nam ille titulus præsumitur habitus ab iniusto actore, stante possessione vel quasi, antiquiore, *Paul. de castr. cons. 445. col. 2. in 2. vol.* Vbi plus dicit, quod id, quod dicitur in possessorio obtinere eum, qui probat de titulo, intelligatur stante probatione æquali in tempore hinc inde, secus quando vnus probat de antiquiori possessione, quia tunc non curamus de titulo, refert & sequitur, *Robert. Marant. d. dist. 7. n. 19.* Vbi subiicit, quod isto casu, quãdo antiquior possessor vult obtinere, debeat allegare in suis articulis,

quod

3 4 5 6 7

quod eius aduersarius possideat clam respectu suæ possessionis, secundum, *Bart. in l. si de eo, §. fi. ff. de acquir. poss.* Quem Dd. cõmuniter sequuntur, alias enim si hoc non articularet, succumberet: Quia præferturis, qui probat de titulo. Si tamen is qui probat de antiquiore possessione vel quasi, cecidisset ab ea facto suo, puta per propriam alienationem, quia tunc non prodest ei antiquior possessio, *Philip. Dec. consil. 56. col. fi. Marant. d. loco, nu. 25.* Dominus † autem stultitiæ agitur, si petitoris locum
8 suscipiat, quando est in possessione seruitutis, cum sufficiat illi sola possessio, siue illa iusta, iniusta sit, *l. si de possessione, C. de probat. l. iusta, ff. vti possidet, Luc. de pen. in l. si coloni, vers. 3. quæritur, C. de agric. & censib. lib. 11.* dummodo non sit violenta, clandestina aut precaria, *l. 1. ff. vti possidet.*

9 Secundo † aut de possessione vel quasi antiquiore iuris venandi constare nequit, tunc is obtinere debet, qui meliorem & iustiorem ac magis coloratam possessionem vel quasi probauit, *Iason. in l. naturalem, §. nihil commune, n. 39. ff. de acquir. posses. Bart. in d. l. si de eo, §. si seruus, n. 3. ff. eod. tit. Cyn. in d. l. 1. num. 16. C. vti possid. Montan. tract. fi. regund. c. 67. n. 4. & 8. per ostensionem tituli, idem c. 59. n. 3. & 4.* contra quem non valent probationes coniecturales ac præsumptiuæ. *Socin. cons. 194. n. 9. cum seq. vol. 2. Cranet. de antiquit. temp. part. 1. §. viso de fama, n. 32. Montan. præcitato loco, c. 60. n. 12. aut per testes firmiores, digniores, honestiores, c. 3. l. cet de probat. VVesenbec. supra allegato loco.*

10 Tertio, † aut actor tantum prouocauit ad iudicium, & vterq;, hoc est, actor & reus pariter de possessione vel quasi, æquali titulo, pari numero & dignitate testium probat ius venandi, nempe per actus possessorios, ita vt per omnia sint æquales probationes, & sciri non possit, quis illorum meliorem & iustiorem possessionem, vel quasi probauerit, hoc casu pro reo erit pronunciandum, vt is absoluatur ab actione eius, qui prouocauit, *Bald.* & communiter, *Dd. in l. in tribus, ff. de Iudic. Ias. post Alexan. & Imol. in l. duo Iudices, n. 14. ff. de re iudic. Canonist. in d. c. licet de probat. late Montan. d. tract. fi. regund. c. 48. n. 1. 6. & 7. c. 59. n. 18. pro quo facit tex. in c. ex literis, verb. possessoris testes preferantur,* quem ad hoc notat ibi, *Panor. n. 19. de probat.* sequitur, *VVesenb. citato loco.*

11 Quarto, † Aut vterq; simul prouocauit ad iudicium, ac vterq; æqualiter probauit, de possessione vel quasi seruitutis Iuris venandi, eiusdem temporis, de æquali titulo, ac pari numero & dignitate testium, ita vt per omnia probationes omnino sint pares, hoc casu reperiuntur quatuor
12 opiniones. Prima † est quorundam antiquorum glossatorum tenentium, quod Iudex debeat pronunciare simpliciter, vti possidetis, ita possideatis refert, *gloß. in d. l. 1. & ibi Iacob. Butrius, C. vti possidet, & in d. c. licet causam, in verb. vti possidetis, de probat.* Verum hæc opinio, *per d. gloß. in d.*

l. 1. &

l.1.& d.c.licet causam, & ibi per omnes, Dd. reprobatur. Quia sententia hoc casu non esset certa, neq; per se, neq; per relationem ad aliud, contra *§.curare, Institut.de actionib.& l.ex sententia, C.de sent.quæ sine cert.quant. profer.* neq; per talem sententiam imponeretur finis controuersiæ, sed eam in primæuis terminis Iudex relinqueret, & partes de facili ad rixas & arma venirent contra, *l.æquissimum, ff.de vsufruct.* Nec obstant verba, *l.1. ff.vti possidetis*: Quia sunt verba edicti, non sententiæ.

Secunda † est opinio, quod Iudex debeat supersedere, & possessionē, vel quasi, suspendere & reponere in sequestrum, vt partes tædio ductæ per amicos & arbitros componant controuersiam, *arg.l.si vsufructus, §. fi.cum d.l.æquissimum, in prin.ff.de vsufruct.* Videlicet ob timorem armorum, quod non iniquum est, quando non apparet vter possideat, *Panor. c.2.n.14.de sequest.poss.Ioan.Andr.c.locupletari, col 3.de reg.iur.in 6. Bal. consil.224.num.1.part.1.Corn.consil.292.incip.visci, n.6.vol.3.* Et quanquam iura incorporalia proprie non possideantur, attamen quasi possidentur, vnde Iuris venandi quasi possessio vtriq; parti adimi & prohiberi, & alteri committi potest, qui neutrum ad actus possessorios venandi in loco controuerso admittat, donec causa finiatur, in iudicio, *d.l.si vsufructus, §.fi.cum l.fi.ff.de offic.procura.Cæsar.* Sed quia partes & tali dilatione etiam de facile ad arma venirent, & hæc opinio a plerisque reprobatur. 13

Tertia † est opinio: Quod forte lis sit dirimenda, *arg.l.sed cum ambo, ff.de Iudic.& l.si duobus, in princ.C.Commun.de legat.* At quia hæc quæstio, quis sit possessor vel quasi est facti, & iudicium sortis non habet locum in facto incerto, *l.duo sunt Titii, ff. de testam. tutel.* sed tantum in dubio iuris, *d.l.sed cum ambo.* Et hæc opinio a Bart. & communiter, *Dd.in l.si duo, ff.vti possid.* reiicitur, nisi partes super hoc conuenirent, vt talis sententia pronunciaretur, hoc enim facere possunt, *l. cōuenerit, ff. de re iud.* 14

Quarta † est opinio, *Bart.in d.l.si duo, num.4.* quod Iudex debeat adiudicare possessionem vtrique parti pro dimidia parte, pro indiuiso. Et mouetur hac ratione, quia inquit, idem videmus esse in legato, quando pluribus insolidum vna res legatur, & vterq; eam rem in totum habere non potest, faciunt sibi legatarii partes per concursum, ita, vt quilibet habeat dimidiam partē rei legatæ, vt notatur post *tex.in l.coniunctim, ff.de leg.3.* Ita & hic dicendum est, quando vtraque pars plene probauit de quasi possessione seruitutis iuris venandi in solidum, cum non sit possibile duos in solidum eiusdem rei, seruitutis vel iuris esse dominos, possessores vel quasi, *l.3.§.ex cōtrario, ff.de acquir.possess.* Iudex pronunciabit vtrumque istorum possidere communiter & pro indiuiso. Nec obstat, quod tunc iudex videtur pronunciare super non petitis, cum de iure sententia 15

debeat esse conformis libello, *l. fi. C. de fideicom. libert.* Nam satis vtraque pars hoc petiit, dum quilibet petiit alium a turbatione compesci. Vnde & Iudex vtriq; præcipere debet ne alterum turbet, quo minus medietatem pro indiuiso possidere liceat, vt inquit, *Abb. d. c. licet causam, num. 37. circ. med.* refert & sequitur, *Ioan. Schneidevvin. § retinendæ, n. 92. Inst. de interdict.* eandem tenet sententiam, *VVesenb. additio. marginalib.* ad eundem *Schneid.* præallegato loco.

16 Et † hoc casu, quo ius venandi ad duos, vel plures insolidum spectat, non debet illud ius, quantumuis indiuiduum ab vno sine aliis exerceri, *per tex. in l. si fundum, §. litis verbis, ff. de legat. 1. text. notab. in l. itinere, ff. de seruit. rusticor. prædior. tex. in l. vnus ex sociis, ff. eod. tit. tex. in l. 2. ff. de seruit. tit. generali, tex. in l. per fundum, ff. seruit. rustic. & in l. hæredes mei, §. fi. ff. ad S. C. Trebel. Natta consi. 294. vol. 2. Felin. c. cum omnes, de constitut. Andr. Gail. de pignor. obseruat. 20. n. 4.*

17 Et † quamuis seruitutes sint indiuiduæ, eo quod sint incorporales, *l. 1. §. vsusfructus, ff. ad l. Aquil. l. 2. §. ex his, vbi Iason, n. 2. & l. stipulationes non diuiduntur, & ibi gl. & Bar. ff. de verb. obligat. l. via, ff. de seruitut. §. incorporales autem, Instit. de reb. corporalib. & incorporalib.* Ius venandi autem sit seruitus, & quidem realis, vti supra, *hac secunda part. c. 3. n. 1. 4. & seq.* probauimus, & ideo indiuiduum, licet inquam seruitutes diuidi non pos-
18 sint, attamen vsus & modus illarum diuidi potest. Hinc † seruitutis iuris venandi vsus, modus, & exercitium diuidi potest, ita vt vnus habeat vsum & exercitium venandi in tali loco, & alius in alio; Vel vt vsus seu exercitium venandi alternis annis, & alternis vicibus recurrat, *per tex. in l. cum constet, §. fin. ff. de aqua quotid. & æstiu. Bart. in l. inter tutores, n. 6. ff. de administrat. tut. per illum, tex. Gail. d. obseruat. 20. n. 6. tex. etiam in l. via, §. vsus, vt Iurisconsul.* inquit, vsus seruitutum temporibus secerni potest, forte vt quis post horam tertiam vsq; ad horam decimam eo iure vtatur, vel vt alternis diebus vtatur, hactenus Iurisconsul. Sic fieri potest, vt alternis temporibus quis seruitute iuris venãdi vtatur, *tex. in l. Lucio, & ibi glos. elegans in verb. vtile iudicium, ff. de aqu. quotid. & æstiu. Angel. in d. l. 2. § ex his, ff. de verb. oblig.* Vbi allegat. *Innocent. in c. prudentiam, in glos.* quæ incipit nobis, *ext. de offic. de legat. panor. in c. fi. in 1. col. ext. de re iudic.* qui allegat, *glos. peregrinam, in c. licet, 16. q. 3. Iacobin. de S. Georg. tract. de feud. verb. Marchio, §. dubitatur etiam nu. 5.* qui omnes licet de Iurisdictione loquantur, idem tamen est in iure venandi, & alio quolibet iure incorporali seu seruitute ex identitate rationis. Et probatur ante allegatis legibus. Nam seruitutum vnum & perpetuum ius esse, & vsum quidem intermissione temporis diuisum esse, ius non esse. Sic enim Iurisconsultus comparat ius seruitutis, & eius vsum, *l. 1. §. duo autem sunt genera, ff.*

ra, ff. de aqua quotid. & æstiu. Ioan. superior in repetit. l. 4. seruitutes, 4. §. modum, n. 2. ff. de seruitut.

Deinde † vsusfructus diuidi potest, *d. §. vsusfructus, gl. in d. l. stipulationes non diuiduntur.* At captæ feræ venationis sunt fructus, & ad fructuarium syluæ vel fundi pertinent, *l. item si fundi, §. aucupiorũ, ff. de vsufruct. l. vsufructuarium venari, ff. ad tit. l. venationem, ff. de vsur.* Vbi dicitur venationẽ in fundi fructu esse, si fructus fundi ex venatione constet. Non † tamen sequitur feras intra fundum enutritas esse fundi proprium fructũ vel eas pertinere ad vsufructuariũ iure dominii, cum Ipse in iis quæ melius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat, quã quiuis alius, nisi eas cæperat, vti supra, *1. par. c. 9. n. 5.* diximus. 19 20

In † multis Germaniæ partibus vsu & consuetudine introductum est, vt pluribus ius venandi in eadem sylua, diuersis tamen respectibus competat, vni nempe ius venandi minores feras, *Fuchs, Hasen, Rephuner*, alteri maiores, *Hirsch, Groß. Grob oder Schvvartz vvildt*, & quilibet se intra præscriptos seruitutis iuris venandi fines se continere debet, *l. si mater, §. si quis iter, ff. de excep. rei iudic. Andr. Gail. de pignorationib. obseruat. 24. num. 7.* 21

Sed † quæret hic aliquis quid iuris, & quid facit Iudex, aut quomodo iudicabit, quando neuter probauit de possessione vel quasi Iuris venandi, & non apparet vter possideat vel quasi seruitutem iuris venandi. Respondeo, Iudicis officio incumbere interloquendo vtrique parti præcipere, ne venentur in syluis & locis controuersis, & ne ad arma & contentionem priuatam accedant, donec casu fuerit discussa, in ordinario iudicio scilicet petitorio. Hæc interloquendi praxis ex Iurisconsulti responso, *in d. l. æquissimum, in prin. & ibi gloß. ff. de vsufruct.* deducitur, *& apud practicos Hispanos interim appellatur. Couar. practicar. quæstion. c. 17. n. 1.* 22

Quin † & hoc casu Iudex, si sibi videbitur ob metum annorum, poterit Iuris venandi quasi possessionem alicui tertio committere, qui neutrum ad actus possessorios venandi in syluis & locis controuersis admittat, nisi prius de Iure venandi & eius quasi possessione in ordinario iudicio liqueat, *d. l. si vsusfructus, §. si. cum, l. seq. æquissimum, ff. de vsufruct. & d. l. si. ff. de procurat. Cæsar.* Quod non iniquum est, quando non apparet vter possideat, *Panor. in d. c. 2. nu. 14. de seq. poß. Ioan. Andr. in d. c. locupletari, col. 3. de reg. iur. in 6. Bald. d. consil. 224. num. 1. part. 1. Cor. d. consil. 292. incip. visis, n. 6. vol. 3.* 23

Hinc in S. R. I. Imperio saluberrime prodita est constitutio super litigiosa possessione, de qua in ordinat. Cameræ Imperialis *part. 2. tit. 21.* disponitur & promulgata & reuisa & ampliata fuit in Comitiis Wormat.

& Augustanis Anno 1521. Anno 1548. & Anno 1555. Ne igitur partes ad arma veniant, pacemq; publicam violent, potest Imperator, vel vice suæ Cæsareæ Maiestatis Camera Imperialis vtriq; parti ex officio, vel alterutra parte postulante inhibere, vt possessione abstineant, vel loco inhibitionis possessionem sequestrare poterit, tantisper, donec summarie cognoscatur, vtri momentanea possessio adiudicanda sit, *Andr. Gail. lib. 2. practic. obser. obseruat. 5. n. 2. Ioach. Mynsing. Cent. 2. obseruat. 96.*

Hanc inter loquendi praxim seu practicam Hispani interim, Galli Recredentiam, Belgæ Prouisionale remedium, siue fiduciariam possessionem, alii processum informatiuum appellare solent, *Gail. d. loco, n. 3. & Couar. pract. quæstion. c. 17. n. 1.*

24 Quod † si constat de iure venandi & eius quasi possessore, non debet Iudex vsum & exercitium auocare & interdicere, sed mandare alteri parti, ne quasi possessorem Iuris venandi impediat, nec eum in sua possessione vel quasi, vsu & exercitio venandi turbet, donec causa in ordinario cognoscatur, *Bald. in l. vnic. num. 1. C. de prohibit. seq. & in l. vlt. n. 10. C. de edict. Diui Adria. toll. Zabarell. Clem. 1. n. 9. de prohibit. sequest. facit, l. penult. ff. de aq. quotid. & æstiu. & d. l. æquissimum, & d. l. fi. ff. de offic. procurat. Cæsar.*

25 Ex † quibus tandem consequitur, vsum vt & fructum Iuris venandi commode diuidi posse iuxta partem ac portionem, quam quis vel maiorem vel minorem in saltibus & syluis venatoriis habet.

SVMMARIA.

1 *Pignorationes omni iure sunt prohibitæ.*
2 *Nemo alterius odio debet prægrauari.*
3 *Constitutio pignorationis in sacro Romano Imperio prodita est.*
4 *Pignorationis processus.*
5 *Mandatum super pignoratione sine clausula decernitur.*
In causa mandati fit præceptum de restituendis pignoribus, vel relaxatione personarum ibid.
6 *Constitutio pignorationis vt locum habeat quæ inter venire debeant.*
7 *Primo requiritur, quod vterq; pignorator & pignoratus sit immediate sub imperio.*
8 *Secundo requiritur possessio ex parte pignorati.*
9 *Tertio noui iuris vsurpatio.*
10 *Quarto requiritur, quod res alia capiatur propter rem aliam.*
11 *Quinto vt sit causa ciuilis, non autem criminalis, & n. 9.*
12 *Capiens & auferens feras vel pisces inclusos viuariis, leporariis, piscinis & stagnis alterius furtum committit.*
12 *Exceptio maleficii admittitur ante paritionem.*

14 Fo-

14 *Forum quis ſortitur ratione delicti, in loco delicti.*
15 *Captus in loco domicilij ab alio ob commiſſum maleficium eſt relaxandus, & qua actione dominus territorij.*
16 *Fraus legis fieri non debet.*
17 *Iuriſdictiones confundi non debent.*

CAPVT SEPTIMVM.

Quomodo conſulendum ſit Principi, Comiti, Baroni vel Nobili cuius ſaltuarij, venatores, canes venatici, plagæ, retia & alia inſtrumenta ob contentioſam quaſi poſſeſſionem iuris venandi, aucupandi & piſcandi capiuntur pignorique accipiuntur?

FIt non raro maximo cum ſubditorum innocentium malo & diſpendio, vt Princeps, Comes, Baro, aut Nobilis, alterius Principis, Comitis, Baronis vel Nobilis ſaltuarios venatores, piſcatores, canes venaticos, plagas, retia, & alia inſtrumenta ob contentioſam quaſi poſſeſſionem iuris venandi, aucupandi & piſcandi, capiat, & pignori accipiat, quæpoteſt, quomodo conſulendum ſit Principi, Comiti, Baroni vel Nobili, cuius ſaltuarij, venatores, canes venatici, &c. capti & pignori accepti ſunt.

Et † quoniam pignorationes omni Iure prohibitæ ſunt, *ca. 1. de iniur. li. 6. Auth.* vt non fiant pignorationes pro alijs perſonis. *Auth.* vt nulli iudicium, *§. quoniam vero contingit, & tot. tit. C. vt nullus ex vicar. pro alien. vicarior. debit. teneat. l. nullam, C. de executorib. & exactorib. lib. 12. l. hac definitione, C. de omni agro deſerto, lib. 11.* 1

Nemo † enim alterius odio prægrauari debet, *tot. tit. C. ne vxor pro marit. & l. non debet, ff. de regul. iur. cap. non debet, eodem tit. lib. 6. cum ſimilib.* Non enim habet rationem alium quidem eſſe debitorem, alium vero exigi, ſed nec alteri moleſtum eſſe pro altero quodam, tanquam inuaſionem, aut iniuriam committentem, aut alium quaſi vicarium exiſtentem cædi, aut iniuriam ſuſtinere, & aliquid pati, quod non competit pro alio, & abſque legitima occaſione quamlibet perferre calumniam, & ſupplicia ſuſtinere in corpore; ita Iuſtinianus Imperator, *in d. Authen. vt non fiant pignorationes, §. 1.* vbi dicit, pignorationes eſſe inhoneſtas, & odio dignas. 2

Hinc † in ſacro Romano Imperio ſaluberrime proditum eſt remedium Conſtitutionis pignorationis, vt patet ex *odinat. Cameræ Imperialis, part. 2. tit. 22.* 3

Ideo Princeps, Comes, Baro, ſeu Nobilis pignoratus, vel cuius ſubditi, ſerui ſeu famuli capti vel pignorati ſunt, ſupplicabit in Camera Imperiali ſuper dicta Conſtitutione pignorationis pro mandato de relaxandis captiuis, vel reſtituendis rebus ablatis, cui dato (quod ſine clauſula iuſtificato- 4

ficatoria decernitur) pignorator sub certa pœna pecuniaria parere debet, nimirum captiuos ilico & sine suis sumptibus *ohne Entgeltnuß* relaxare & pignora capta, seu res ablatas è vestigio, integre pleneque restituere, adiecta citatione, non ad contradicendum, vel allegandum causas, quare non teneatur mandato parere, sed docendum de vera paritione, & demum ad deducendum & allegandum causas pignorationis in termino præfixo sub pœna perpetui silentij, iuxta *text. in l. Titia. ff. de accusation.* Et 5 hæc citatio ad possessorium retinendæ, seu interdictum retinendæ possessionis pertinet, quod datur solum pro possessione rerum immobilium, *l. 1. §. hoc interdictum, ff. vti possidetis, l. possideri, ff. de acquir. possess.* & appellatur directum interdictum, vtile vero datur etiam pro quasi possessione rerum & iurium incorporalium, *gloss. 1. in d. l. 1. & in l. 1. sub verb. fundum, C. eod.*

6 Verum † vt prædicta constitutio locum habeat, & citato super iure pignorationis in Camera impetretur quinque requiruntur. Primo requiritur, quod vterque pignorator, & pignoratus immediate subsint im-7 perio. Nam † si vterque immediate Imperio subiectus non sit, processus ex illa constitutione scilicet, mandatum sine clausula iustificatoria de captiuo relaxãdo vel restituenda re ablata, & citatio super iure pignorationis in Camera obtineri nequit, sed pignorator coram competente iudice 8 conueniendus est. Secundo, † quod pignoratus sit possessione vel quasi eius loci vel iuris, cuius respectu facta est pignoratio. Et notandũ est quod sufficiat aliquem esse in possessione vel quasi iuris venandi, etiam si alius, dominus scilicet sit in possessione loci, & dominiũ rei habeat: Hæc enim separata sunt, *l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. vel amit. poss.* Etenim fieri potest, vt alter possessor sit vel quasi, dominus non sit: alter dominus quidem sit, possessor vero non sit, vt inquit Vlpian. *in l. 1. §. huiusmodi autem interdicti, ff. vti possid. §. retinendæ, Instit. de interdict. l. inter litigantes, ff. de Iudic.* Item potest quis habere ius venandi in aliena sylua iure seruitutis, *l. 1. & l. Item sic, & tot. tit. ff. de seruit. rust. præd.* & vsus talis iuris pro possessione habetur, *l. penult. ff. de seruitut. l. seruitutes, ff. de seruit. vrb. præd.* Qui ergo in iure venandi, aucupandi vel piscandi turbatur, aut eo vti prohibetur captis pignoribus, vtili interdicto vti possidetur ex constitutione Imperij de pignorationibus recte aget, *d. l. penult. & l. sicuti autẽ, §. Arist. versic. dicit igitur, in fin. ff. si seruit. vendic. l. 1. §. fin. in fin. ff. de aq. plu. arc. glos. in l. seruitus, 14. verb. certam, ff. de seruit. d. l. 1. §. hoc interdictum sufficit. ff. vti possidetis, gloss. notabil. in l. quod Trebatium, in verb. impediri. ff. de aqua plu. arc.*

9 Tertio † requiritur, quod pignorator ibi loci, vbi fit pignoratio aliquid, noui iuris sibi pro huiusmodi pignoratione vsurpare & acquirere velit,

talis

talis enim pignoratio ad interdictum vti possidetis pertinet, ne vis ei fiet, qui possidet, *d. l. 1. §. sed si inter eum, §. seq. ff. vti possidetis*. Quarto † requiritur, quod res tertia, & quidem innocens, quod alius pro alio grauetur: illa enim turbatio pignoratio dicitur, *d. cap. vnic. de iniur. lib. 6. & iurib. supra allegat*. Quinto † requiritur, quod pignoratio facta sit ex causa ciuili non ob delictum, & commissum maleficium, quia constitutio pignorationis maleficia expresse & nuncupatim excipit, ne crimina maneant impunita, ibi *allein Malefitzsachen außgenommen*, hoc est, criminalibus causis tantum exceptis. Interest † enim Reipubl. ne maleficia impunita maneant, vulgo, *l. ita vulneratus, in fin. ff. ad l. Aquil. l. si operis, C. de pœnis, l. Stichum, ff. de solutionib. l. congruit, ff. de offic. præsid. c. vt famæ, de sent. excom. Andr. Gail. lib. de pignorat. obseruat. 3. per tot.* Ex quo infertur, si alicuius Principis, Comitis, Baronis, vel Nobilis tanquam Status Imperij, subditus, alterius Principis, Comitis, Baronis vel Nobilis etiam Status Imperij, feras vel pisces inclusos viuarijs, leporarijs, piscinis & stagnis capiat & tollat, quod talis furtum committat. Ratio est: Quia huiusmodi feræ & pisces a nobis possidentur & custodiæ nostri subiecti sunt, & proinde qui eos capit, contrectat rem alienam inuito domino, & per consequēs furtum cōmittit, *l. 3. §. Item feras, ff. de acquir. poss. & l. vsufructuarium venari, § si in viuariis, ff. de vsufruct. Natta consil. 375. vol. 2. nu. 9. Couar. cap. peccatum, 2. part. §. 8. nu. 14. de reg. iur. in 6.* Carolus V. Romanor. Imperator in S. R. I. cōstitutionibus pœnalibus cōstitutione 169. ibi, *welcher auß Weyern, Reussern, oder Behaltnussen Fisch stilt, ist auch ein Diebstal gleich zu straffen.* Id est: Qui ex stagnis, lacubus, seu viuarijs alienis clam pisces aufert, furti pœna quoque tenetur.

10

11

12

Vnde † si captiui Princeps vel Dominus ex constitutione pignorationis agat pro relaxatione captiui, & pignorator in termino citationis, vel paritionis opponat contra iniunctam paritionem, causam esse criminalem, captiuum detineri ob maleficium, vt furti, homicidij, &c. profecto ante paritionem audiendus est, quia hunc casum constitutio pignorationis disertis verbis excipit, hocque optima ratione, ne crimina maneant impunita supra allegatis iuribus. Etenim malefici comprehendi & carceri mancipari possunt & debent, *l. 1. ff. de custod. & exhib. reor.* maxime si in territorio eius, qui cœpit, delictum commissum sit. *Auth. qua in prouincia, C. vbi de crim. agi oportet.* Forum † enim quis sortitur non solum ratione originis & contractus, *cap. 1. §. contrahentes, de foro compet. & l. ex origine, Cod. de incol. libro 10. & l. hæres absens, §. fin. ff. de iudicio*, sed etiam ratione maleficij, si ibi loci reperiatur, & in vincula conijciatur, *cap. fin. de foro compet. & l. si cui, §. idem Imperator, & l. fin. ff. de accusat. l. fin. Cod. vbi de crim. agi oport. Canonista, in ca. licet ratione, de foro comp. Andr. Gail. lib.*

13

14

de pigno-

de pignorat.obseruat.14.n.4.vbi & nu.5.dicit, captum in loco domicilij ab alio ob commissum maleficium non esse relaxandum, eo quod sæpedi-
15 cta † Constitutio pignorationis generaliter causas criminales excipiat absque illo discrimine, sed turbatum in sua iurisdictione ob captum suũ subditum in loco domicilij ordinaria iuris via coram competente Iudice contra turbatorem actione iniuriarũ, aut ratione violati territorij actione, *l.Iuliæ, de vi publica experiri debere, l.fin.ff.de offic.præfect.vrb.gloss.ibid. in verb.iubere, & l.3.ff.de offic.præsid.*

16 Quapropter † supra relata quinque requisita diligenter obseruanda sunt, ne fiat *d.* constitutioni fraus, & beneficio primarum instantiarum,
17 quod Statibus † & Nobilibus ex Imperij Ordinationis præscripto, concessum est, derogetur, & ne Iurisdictiones confundantur, *11.quæst.1.l.nemo, C.de Iurisdict.om.Iud.gloss.ibid.in verb.auxilium, §.nulla, Auth.de defensorib.ciuitat. Guid.Papæ decis.436.n.3.*

SVMMARIA.

1 *Mutuæ pignorationes an sint licitæ nec ne & nu.3.*
2 *Bellum pro defensione rerum an sit licitum.*
4 *In iure venandi ab alio pignoratus recte & sapienter facit, si non repignoret, sed supplicet pro mandato de relaxandis captiuis, vel restituendis rebus ablatis.*
5 *In iuris venandi quasi possessione ab alio turbatus instituere potest vtile interdictum vti possidetis.*
6 *In vtili interdicto super iure venandi tria probare oportet.*
7 *Turbatio qualiscunque sufficit in interdicto vti possidetis.*
8 *Quasi possessio iuris venandi an probari debeat, duobus temporibus adfuisse, nempe tempore litis contestationis, & tempore illatæ turbationis.*
9 *Olim possessor, hodie possessor præsumitur.*

CAPVT OCTAVVM.

Pignorato in iure venandi an liceat rursus repignorare nec ne. Etsi non liceat quomodo ei sit consulendum.

SCopius tamen accidit, vt non vnus tantum possideat vel quasi ius venandi, aucupandi & piscandi, & alter turbet, sed vt alteruter se magis possidere contendat, quo casu solent mutuæ & reciprocæ pignorationes fieri, vulgo *Gegenpfandung* magno profecto subditorum seruo-
1 rum & famulorum, malo & detrimento. Quæritur ergo: Vtrum † licitæ sint huiusmodi pignorationes, præsertim prius pignorato & offenso. Et prima facie videtur affirmatiue esse respondendum; Eo quod vim vi repellere

pellere omni iure sit licitum, *l. vt vim, ff. de iust. & iur. l. 1. §. vt vim, ff. de vi, & vi arm. l. itaq; & l. scientiam, §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. c. si vero el. 1. de sent. excom. & c. significasti, el. 2. in fin. de homicid.* Adeoque † bellum iustum existimatur, quod pro defensione rerum suarum suscipitur, vt tradunt *Dd. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. Bart. in l. hostes, nu. 9. ff. de capt. & postlim. reuers. Innocent. in ca. olim causare, nu. 2. de restit. spoliat. Iacob. de S. Georg. tract. feud. in verb. & promiserunt, n. 10.* 2

Verum † ad hanc quæstionem negatiue est respondendũ, nempe mutuas pignorationes esse illicitas, quia illæ non ad necessariam defensionẽ, quæ in continenti cum moderamine inculpatæ tutelæ permittitur, *d. l. vt vim*, & ibi communiter Dd. Pignoratus enim via iuris, id est repignorationis ius suum & possessionem vel quasi defendere & tueri debet, *l. extat, ff. quod met. caus. l. quod meminerint, C. vnde vi, §. si quis vero, de pace tuend. & iuram. firm. author. Sed omnino, C. ne vxor. pro marit.* Hinc in Camera Imperiali, si fiat repignoratio, siue mutua pignoratio, vtrique parti in causa mandati paritio iniungitur, vt scilicet ablata pignora restituant, non obstantibus quibuscunque exceptionibus, vt tradit *Andr. Gail. de pignorat. obser. 12. n. 2.* 3

Recte † ergo prudenterque faciet Princeps, Comes aut Baro in iure venandi vel piscandi ab alio statu pignoratus, si non repignoret, sed supplicet pro mandato de relaxandis captiuis vel restituendis rebus ablatis, vti superiori capite diximus. Quod † si aliquis status ab alio statu in iure venandi vel piscandi non pignoretur, sed solum in eius quasi possessione turbetur, instituere poterit turbatus vtile interdictum vti possidetis, quod pro tuenda quasi possessione iurium incorporalium, in qua quis turbatur, competit, *l. quoties ff. de seruitut. l. sicuti, §. Arist. ff. de seruit. vend.* cum alijs iuribus, superiori capite sub num. 8. allegatis, & probant *Dd. in l. 1. C. vti possidetis, & in cap. licet, de probat. teste Bart. in l. 1. in princip. ff. vti possidetis.* 4 5

In † hoc autem vtili interdicto super iure venandi potissimum hæc tria ponere & probare oportet: Primum, quod actor sit in quasi possessione iuris venandi, vel piscandi, in quo turbatur & molestatur: Deinde quod hactenus vsus sit iure venandi, vel piscandi: Denique, quod aduersarius conuentus actorem in iuris venãdi quasi possessione turbet & molestet, iuxta Dd. in locis supra allegatis, facit, *§. sed interdicto quidem, Instit. interdict.* 6

Sed † & turbatio qualiscunque sufficit in interdicto vti possidetis, & per quemcunpue modum sit facta, vt probant *Gloss. & Dd.* & præsertim, *Bart. in d. l. 1. §. restituendæ, ff. vti possid. & l. vna facit, ff. de vi & vi arm. & l. vim facit, ff. quod vi aut clam.* adeoque vt etiam contra diffamatorem de- 7

tur hoc interdictum secundum *Bart.d.l.1.§.hoc autem interdictum,n.2.& in l.si priusquam,n.3.ff de nou.oper.nunciat.*

8 Et † quamquam regulariter quasi possessio iuris venandi probari debeat, quod duobus temporibus adfuerit, videlicet tempore litis cõtestationis & tempore illatæ turbationis, *§.retinendæ, & §. commodum, Inst.de interdict. Bar.in d.l.1.§.ait prætor, Ferrar.in libel.pro turb.poss.verb.hodie tenet & possidet.* 9 Attamen † si quis probet se fuisse in possessione vel quasi iuris venandi ante cæptum iudicium, & ante factam turbationem per aliquod tempus, allegãdo se adhuc possidere vel quasi, tunc præsumitur suã possessionem fuisse continuatam. Ratio est: Quia si probet se possedisse ante redditum iudiciũ, cum possessio retineatur animo, iuxta *l. 3.in princ. & §.in retinenda.ff de acquir.poss.* Ergo nunc etiam de præsenti præsumitur possidere per *l.siue possideatis, C.de probat. Couar.c.possessor,2.part.relection.§.1.n.1.de reg.iur.in 6.* tradidi ego supra hac *2.par.c.6.n.6.* Nisi ex aduerso probetur de medio tempore, quod alius ingressus sit possessionem, & quod actor desierit habere animum possidendi, & se suspicetur posse repelli, *l.quod meo,§.vlt.& l.peregre,§.fin. & l.Pomponius,§.quæsitum,& §.præterea,ibi gloss.& Dd.ff.de acquir.poss.*

Hinc probatio præsumptiua tolleratur circa tempus possessionis, vt tradunt *Canonist.in d.cap.licet causam,& probat. & Bart.in l.si duo,ff. vti possidetis.*

SVMMARIA.

1. *Forma priuilegij primæ instantiæ ad amussim ratione actionis super iure venandi seruanda est.*
2. *Vnica requisitio, an sufficiat in den Ausstregen.*
3. *Nobiles, Barones & Comites, mediate Imperio subiecti, Comites, Borones, & Nobiles immediate Imperio subiectos in Camera in prima instantia conuenire possunt.*
4. *Princeps conuentus a Comite, Barone, ves Nobile mediate Imperio subiecto super iure venandi, &c. habet priuilegium primæ instantiæ.*
5. *Actor agens vtili interdicto vti possidetis ratione turbati iuris venandi, vt obtineat, aliquando necesse habet probare de dominio vel quasi.*
6. *Aduocati in interdicto vti possidetis, facere debent positiones & articulos probatorios, non tantum super possessione, sed etiam dominio & titulo.*
7. *Præsumptum dominium in iudicio proponi & allegari debet.*
8. *Actor in vtili interdicto vti possidetis, debet petere reum comdemnari ad quatuor.*
9. *Forma libelli in vtili interdicto vti possidetis ratione iuris venandi.*
10. *Forma libelli in actione confessoria ratione iuris venandi.*

CA-

CAPVT NONVM.

Conuentus super iure venandi, an & quatenus priuilegium primæ instantiæ habeat, vel non. Item traduntur duæ breues formæ libelli, vna super vtili interdicto vti possidetis: altera super actione confessoria.

CÆterum † meminisse oportet, quando Princeps Imperij contra alium Principem Imperij, vel quando Princeps contra Prælatum, Comitem, Baronem, aut Nobilem immediate Imperio subiectũ, ratione iuris venandi seu iuris foresti, &c. agere velit. Quod forma priuilegij primæ instantiæ, *vermög der Austräg* in Ordinatione Cameræ Imperialis *part. 2. tit. 2. itẽ tit. 3. & tit. 4.* præscripta ad amussim obseruari debeat, modo non intercesserint pignorationes, de quibus duobus præcedentibus capitibus egimus. Item vice versa, quãdo Comes, Baro vel, Nobilis conuenire vult Principem, tuenda est eadem forma. Pari ratione, quando Prelati, Comites, Barones aut Nobiles Imperij se inuicem ratione iuris venandi, &c. conuenire volunt, seruanda est ordinatio, *par. 2. ti. 5.* Reus † enim in prima instantia in Camera conueniri non potest, nisi ad requisitionem actoris, non tres, sed vnum vel duos tantum Principes nominauerit, quo casu, quia non est satis factum legi, absq; vlteriore requisitionis necessitate, decurso mẽsis spatio causa ad Cameram deuoluitur, quo casu etiam vnica requisitio sufficit, vt tradit *Gail. lib. 1. obser. 1. n. 35. & Mynſ. cent. 1. obser. 91.* Vel nisi pignorationes intercesserint, quo casu causa etiam in prima instantia ad Cameram pertinet, dummodo quinque illa requisita interueniant, de quibus supra hac *2. part. ca. 7. n. 7. 8. 9. 10. & 11. agimus.*

Nobilis † tamen, Baro, vel Comes, qui non subest immediate Imperio, sed alicui Principi, & ratione iuris venandi, &c. alium Nobilem, Baronem aut Comitem immediate subditum Imperio, conuenire potest in Camera: Nam hoc casu conueniendus non habet priuilegium primę instantiæ, scilicet *der ausſträg.* Quia *secundum præfatum titulum, 5. seu Rubricam, 5. d. 2. part. Ordinationis,* vterque & actor & reus immediate subiecti esse debent Imperio adhoc, vt priuilegium primæ instantiæ locum habeat, *daſs die auſsträg ſtat haben, Mynſ. d. cent. 1. obſ. 89. & Gail. d. obſer. 1. num 17.*

Secus † tamen esset, quãdo Nobilis, Baro vel Comes Imperio mediate subiectus conuenire, seu in ius vocare vellet, aliquem Principem ratione iuris venandi, &c. quia tali casu habet locum priuilegium primæ instãtię. Rationem differentiæ esse existimat. *Gail. cit. n. 17.* quod statibus & ordinibus Imperij ita visum fuerit, forte propter præeminentiam & excellẽtiam principalis dignitatis.

5 Illud † tamen vel maxime obseruandum est, quod actor agens ratione turbati iuris venandi, vtili interdicto vti possidetis, vt obtineat, aliquando necesse habet, probare de dominio vel quasi, quando nempe vterque tam actor, quam reus de possessione vel quasi probãt, tunc enim ille obtinet, qui etiam de dominio vel quasi & titulo probauit. Ipsius enim possessio tunc iustior præsumitur, *d.c.licet causam, de probat. Ferar. in form. libel. pro turb poss. super verb. tenuit & possedit.*

6 Hinc † aduocati debent esse cauti, vt pro agente & conuento Interdicto vti possidetis faciant positiones & articulos probatorios, non tãtum super possessione, sed etiam dominio & titulo. Neq; poterit pars aduersa contra tales articulos tãquam impertinentes excipere, quasi agatur possessorio non petitorio iudicio. Quia respondetur hoc casu esse pertinentes articulos, cum vtraque pariter probante de possessione obtineat ea, quæ probauit titulum, & multo magis, quæ dominium, *Lanfranc. Orian. in repetit. Rubr. de caus. poss. & propriet. §. nunc est transeundum, num. 27.*

7 Et † quamuis ex possessione dominiũ præsumatur, *l. 2. & ibi gloss. in verb. dominium, Cod. de probat. gloss in l. cum res, in verb. vacuam, in fin. & ibid. Dd. C. eod. tit.* tamen ad victoriam necesse est tale præsumptum dominiũ in iudicio proponere & allegare, *Bart. in l. rem alienam, n. 6 ff. de pign. act. Bald. in l. etiam, n. 10 C. de except. rei iudic. Iason, in l. cum quid, prima Lect. n. 23. ff. si cert. pet.*

8 Et † quoniam turbatus in iure venandi duo habet remedia, vti sæpe diximus, potest enim vel vtili interdicto vti possidetis, vel actione confessoria contra turbatorem experiri. Et petere debet in vtili interdicto vti possidetis reum ad illa quatuor cõdemnari. Primo, vt cesset a turbatione. Secundo, vt in futurum non turbet. Tertio, vt caueat de non turbando in futurum. Quarto, vt restituat ablata, damna & interesse. Et poterit libellus in vtili interdicto super iure venandi in hunc vel similem modum formari.

9 Coram † vobis Domine Iudice, comparet N. actor, & actionem instituit contra N. breuiter dicendo. Quod quamuis actor in possessione vel quasi venandi & aucupandi in sylua N. fuerit, & adhuc sit, ita vt a nemine in sua possessione vel quasi molestandus, turbandus, vel inquietandus sit. His tamen minime perpensis, maxime etiam, quod omnes probationes & molestationes in iure prohibitæ sint, reus actorem in vsu & exercitio venandi in dicta sylua turbauit, inquietauit, & plagas actoris deiecit atque abduxit. Per hoc actorem in sua quieta possessione vel quasi iniuste turbando. Quare super hoc actor a reo exigit solidam ac Cathegoricam responsionem, eaque facta, petit iure decerni ac pronunciari, actorem a reo iniuste turbatum esse, & hunc a tali turbatione ac mo-

lestatione

lestatione desistere, actori ablatas plagas, cum restitutione interesse & damnorum reddere & restituere. Insuper actorem in sua possessione vel quasi venandi de facto turbare vel inquietare minime debere, sed ad sufficientem cautionem de amplius non turbando præstandam, cum refusione expensarum teneri, eumq; legitimis iuris remediis compelli. Petens super his & singulis sibi ius & iustitiam administrari, &c.

Libellus in actione confessoria breuiter ita formari poterit.

Coram † vobis Domino Iudice comparet N. Actor & proponit contra & aduersus N. Reum actionem. Quod quamuis longissimo tempore retro acto in vsu & quieta possessione vel quasi venandi in N. loco & circumcirca fuerit. Eo tamen non attento & quod omnes illicitæ turbationes & molestationes iure communi vetitæ sint Reus actorem in exercitio venandi in loco præfato turbauit & inequitauit, eiusq; plagas abduxit, venantes ibidem pignorans, eaq; pignora apud se de facto, contra iura & æquitatem, cum damno & iactura Actoris detinens. Quamobrem Actor iudiciali vestra sententia pronunciari & declarari petit, quod Reus Actorem in iure venandi impediens & turbans, iniuste fecerit, & post hac Actorem in vsu & exercitio venandi citra molestationem & turbationem relinquat, & sufficientem cautionem de non vlterius molestandó vel turbando præstet, pignora vna cum refusione expensarum interesse & damnorum restituat. Super omnibus & singulis vestrum nobile officium implorando. 10

SVMMARIA.

1 *Diebus festis an licitum sit piscari & venari.*
2 *Venantes diebus festis non audita missa peccant mortaliter.*
3 *Venatio non est seruile opus.*
4 *Tempore festo etiam non audita missa, & nulla vrgente causa venans, an teneatur ad restitutionem captorum.*
5 *Tempore quadragesimæ & ieiunii illicita est venatio.*
6 *Venatio inferens damnum proximo, est illicita.*
7 *Venatio illicita redditur ex qualitate personæ, vt quia Clericus vel Monachus.*
8 *Affectus immoderatus reddit venationem illcitam.*
9 *Venatio redditur illicita, si contra voluntatem Domini in loco alterius exerceatur.*
10 *Prohibens venationem, quando obligetur ad restitutionem emolumenti, quod verisimiliter impediuit.*
11 *Serui, famuli, & subditi tempore prohibito iussu domini venantes an peccent.*
12 *Metus nunquam excusat nec a mortali, nec a venali crimine.*

13 Omnes Christi fideles diebus dominicis & reliquis festis sacrum seu missam sub reatu mortalis culpæ audire tenetur.
14 Serui famuli & subditi, si a dominis suis iubeantur die prohibito non prius audita missa venari, parere non debent.
15 Affirmatio & negatio, ad idem referuntur genus.
Omissio pura, cur dicatur factum negatiue ibid.
16 Nolle audire sacrum, non est tam actus omissionis, quam commissionis ratione acediæ vel contemptus.
17 Actus coactione vel metu factus licet non sit secundum quid voluntarius, est tamen simpliciter talis.
18 Die festo vel tempore ieiunii quando venari liceat.

CAPVT DECIMVM.

Venatio quando & quibus ex causis reddatur illicita.

1 ILlud † tamen omittendum non est. Quod etsi Venatio, piscatio & aucupium exercitia sint licita, attamen ratione temporis illicita redduntur. Diebus enim festis nec piscari nec venari licitum est, ne homines impediantur & retrahantur studio venandi ab officiis diuinis, *gloss. & Dd. in c. Esau, & c. qui venatoribus, 86. dist.* Non tamen peccant, qui piscantur die festo, certum piscium genus, quod tantum certis diebus aduenit, vel conspicitur, & ilico recedit, nisi tunc capiatur. Quod genus sunt Thuni, Haleca, & Sardæ. Est tamen aliqua Eleemosyna in Ecclesias viciniores, aut pauperes eroganda secundum, *tex. in cap. licet, de fer. cum ibi notat, per gloss. & Panorm. Angel. in summa, verb. feriæ, § 34. & 35. Caiet. 2. 2. q. 122. art. 4. Syluest. verb. piscari, & verb. dominica, quæst. 5. nu. 7. vbi ex d. cap. licet*, dicit in maioribus solennitatibus (nempe natiuitatis Domini, diei Epiphaniæ, pascæ, Ascensionis Domini & Pentecostes, (vt tradit, *gloss. in d. c. licet,*) illicitam esse piscationem, in dominicis vero, vel inferioribus licitam solum ex causa vrgente, & cum licentia, quam intelligo proprii Episcopi, vel Parochi, Causa autem vrgens est lucrum fortuitum, statim periturum, & quia apparet halecia, & huiusmodi, & a fortiori fames, *dict. cap. licet.* Et quamuis *d. c. licet*, non loquatur, nisi de Halecibus, siue Aringuis, eadem tamen ratio idem suadet in reliquis nominatis piscibus. *Martin. ab Azpliceat. in Enchirid. confessar. c. 13. n. 9. vbi & nu. 11. inquit.*

2 Venantem † festis diebus non audita Missa peccare mortaliter secundum omnes, non tamen si eam audit, etiamsi venaretur quæstus seu lucri 3 causa, *Caciet. in summa, verb. festos dies, & verb. feriæ, §. 11.* Ratio est: Quia venatio non est seruile opus, neq; de numero quinq; non seruilium prohibitorum, neque lucelli finis efficit, vt tale sit, quicquid dicant Rosella,

verb.dominica,*q.5.& Syluest.eod.verb.d.q.5.n.7.* Sed & qui tempore festo etiam non audito missa, & nulla iusta vrgente causa venatur, non tamen tenetur ad restitutionem eorum, quæ ex venatione habuit, quamquam male agit, quod tempore festo venationem exerceat. Ratio est: Quia Canones festis diebus prohibentes venationem, non prohibent nec vetant acquisitionem ipsarum ferarum, sed vsum tantum causa honestatis, pietatis, seu cultus diuini. Ideo nulla oritur a venatione prohibita obligatio restituendi, sicuti supra, *1.ª part.c.5.* fuse tradidimus. 4

Pari † ratione tempore Quadragesimæ & ieiunii illicita est venatio, nisi necessitas vrgeret. *gl.in d.c.qui venatoribus, 85.dist. & c.quid prodest ead.dist.* Vbi dicitur, Quid prodest ieiunare visceribus, & luxuriari venatibus, abstinere a cibis, & errare peccatis, &c. an putatis, *ead.dist.* Vbi dicitur. An putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Martyrum sancta loca perquirit, sed surgens congregat seruulos, disponit retia, canes producit, saltus syluasq; perlustrat, seruulos inquam secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione seruorum. 5

Secundo † illicita redditur venatio, si fiat cũ periculo aut damno proximi, non considerando, quod homo lędi aut percuti possit, aut si damnũ inferatur agris, & fiat venatio cum agrorum aliorum populatione, nec damnum restituitur, *Hostien.in sum.de pœnit.& remis.Syluest.verb.venatio, in fi.Martin.ab Azplic.in Enchir.confess.c.17.n.125.* 6

Tertio † illicita efficitur venatio ex consideratione personæ, vt quia Clericus vel Monachus, *c.quorundam, 34.dist.Clem.Ne in agro, §.porro, de statu Monach.c.1.& tot.tit.de cler.venat.vbi Dd.* 7

Quarto, † ex immoderato affectu, ex qua causa facile omnia humana opera redduntur illicita, *Dd.d.c.1.de Cler.ven.* 8

Quinto † si contra voluntatem Domini, quis in eius loco venatus fuerit, *§.feræ, Instit.de rer.diuis.* 9

Sexto † si quis prohibuerit venationem, cum iuste prohibere nõ posset, hoc enim casu obligatur ad restitutionem emolumenti, quod verisimiliter impediuit, *Gabriel, in 4.sent.dist.15.q.5.art.2.conclus.5.corol.1.arg.l.in laqueum, ff.de acquir.rer.dom.Martin.ab Azplic.d.c.17.n.120.Dd.in c.non est, de Decimis.* 10

Verum † hic quæritur. An serui famuli, & subditi tempore prohibito iussu Domini venantes peccent nec ne? Ad hanc quæstionẽ respõdeo cum distinctione duorũ casuum. Aut enim serui famuli vel subditi sunt iussi & compulsi a suis heris & dominis ad venandum festis diebus non ob contemptum festorum, sed ob incidentem vrgentem necessi- 11

cessi-

cessitatem, vt famis, vel si agri & vineæ a bestiis vastarentur, & hoc casu non peccant, maxime si ob id missa non fuerit prętermissa, Imo si ob imminens huiusmodi periculum vel damnum personale, aut reale audiri missa non potuerit, similiter non peccant, non solum serui & famuli, sed etiam ipsorum heri & domini, necessitas enim non habet legem, per allegata iura a nobis supra, *1. cap. num. 51. part. 1.* Aut iussi sunt venari in contemptum festorum & Ecclesiæ, quæ ea sanxit, & obedire dominis non tenentur, quando nimirum illis prius missa audire non permittitur. Licet enim venari opus seruile non sit, neq; de numero quinq; non seruilium prohibitorum, attamen diebus festis venantes non audita missa peccant mortaliter, vt paulo ante notauimus. Est enim contra illud præceptum: Primum quærite regnum Dei. Hoc tamen posteriori casu videntur excusari, si coguntur per iustum metum, vt inquit, *Ioan. Tab in summa, verb. venatio, n. 2. Pisan. & Angel. eod. verb. Turre crem. d. c. an putatis, 86. dist.* Quod ego verum esse existimo, vt excusentur, non a toto peccato, sed a tanto, id est eos saltem venaliter peccare.

12 At † metus etiam mortis neminem excusat nec a mortali, nec veniali crimine, *text, in c. sacris, & ibi Abb. de his quæ vi metusue causa.* Nam mihi nihil male venaliter factum, potest dici iusto metu factum, cum omnis culpa etiam venalis, sit maius malum, quos alio malo, quod non est peccatum, secundum *Abb. in d. c. sacris, & omnes Theologos ac Canonistas, & gloss. in c. si aliquid, 22. q. 4. Couarr. in Epitom. lib. 4. de sponsalib. 2. part. cap. 3. §. 4. n. 3.*

13 Cum † ergo omnes Christi fideles diebus dominicis & reliquis festis sacrum seu missam sub reatu mortalis culpæ audire teneantur, *c. omnes fideles, c. Missas, & c. qui de solenni, de consecrat. dist. 1.* Consequitur seruos, famulos & subditos dominis tempore prohibito, & maxime non audito sacro venari volentibus, mortem gerere non debere, *d. c. sacris.* Et huiusmodi famuli seu serui stipendiarii, finito tempore, in quod operas suas locarunt, discedant a suis dominis, nec intra id tempus debent parere suis dominis, si iubeantur non audita prius missa, die prohibito venari.

15 Nec † obstat, si quis obiiciat, ac dicat: Peccatum est dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei, vt hoc desinit *S. Augustin. lib. 2. contra Faustum, c. 27. & sequitur gl. in c. Ille Rex, de pœnit. dist. 3.* At peccati definitio non videtur cōuenire puræ omissioni, quæ nec dictum est, factum aut concupitum. Nam non audire die festo sacrū est pura omissio, quæ non consistit in dicto, facto, aut concupito. Etenim respondeo: Licet illa omissio (audiēdi sacri) non sit dictum, factum aut concupitum affirmatiuum, est tamen negatiuum, cum sit non dictum, quod debeat

fieri,

dici, non factum, quod debebat fieri, vel non concupitum, quod erat concupiscendum, quoniam affirmatio & negatio reducitur ad idem genus, vt docet, *S. Thom. 1. 2. q. 17. art. 6.* & probatur, *per l. si mora, ff. solut. matrim.* quæ non factum, quod fieri debebat, vocat factum, vt ibi adnotauit, *gl.* Ibi enim Iurisconsultus appellat factum omissionem traditionis dotis faciendæ mulieri, *& gl. recepta ibi per Bart. Alex. & alios, in l. 2. ff. de verb. obliga.* ait diuisionem illam Iurisconsulti, qui diuidit stipulationem, in stipulationem de faciendo & dando, comprehendere etiam stipulationem de non faciendo & non dando. *Martin. ab Azplic. in Enchirid. confess. prælud. 7. n. 6.*

Deinde† dici potest; Si quis nollet audire sacrum, vel non haberet voluntatem audiendi sacrum, non esset tam actus omissionis, quam commissionis, nempe ratione acediæ, vel contemptus. 16

Deniq; actus coactione vel metu factus (vt hic venatio & omissio sacri facta a seruis die prohibito contra illorum voluntatem, adeoque per metum dominorum) licet non sit secundum quid voluntarius, est tamen simpliciter talis, vt docet, *S. Thō. 1. 2. q. 6. art. 6. c. merito, 15. q. 1. l. 2. ff. quod met caus.* Nam coacta voluntas est voluntas, *l. si mulier, § si metu, ff. quod met caus.* Vnde Versus: 17

Sumq; volens factus, quod nollem velle coactus.

gl. in d. § si metu, verb. volui. Is enim qui metu mali alicuius quippiam facit, vult illud, quamuis non propter se, sed propter aliud, vt tradit, *Martin. ab Azplic. in Enchirid. confess. prælud. 6. n. 4.*

Postremo dari potest casus, quo etiam tempore festi, vel die ieiunii licita est venatio non solum laicis, sed etiam clericis vel Monachis, nempe si apri, lupi, vel vrsi, aut similes bestiæ nociuæ venirent vastare segetes & vineas, nam tunc huiusmodi bestias venari & capere etiam clericis vel Monachis licitum est, *Marian. Socin. sen. d. c. 1. n. 12. de cler. venat.* Similiter licitum est Clericis & Monachis venari ob vrgentem necessitatem famis, vti tradidimus, *supra 1. part. c. 1. n. 50. 53. & 54.* 18

SVMMARIA.

1 *Venatio militiæ comparatur.*
2 *Occidens hominem in venatione, an teneatur de homicidio, & n. 5.*
3 *Homicidium casuale quid sit? & casus quid, ibid.*
4 *Operam dans rei illicitæ, & omnem tamen adhibens diligentiam, quam potest, ac debet, & si inde nihilominus sequatur homicidium, an puniendus sit pœna ordinaria, & n. 6.*
6 *Homicidium casuale an & quando sit peccatum mortale, vel non.*
8 *Actus illicitus quis dicatur.*

9 *Dans operam venationi prohibitæ & illicitæ, etiam si omnem adhibeat diligentiam ad præcauendum homicidium, an contrahat irregularitatẽ.*
10 *Episcopus venator, qua pœna puniatur.*
11 *Presbyter venator quomodo puniatur.*
12 *Diaconus & Subdiaconus venantes, an puniendi sint.*
13 *Pœna maior imponitur maiori.*
14 *Ex persona pensatur qualitas delicti & pœna.*
15 *Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, si venetur, qua pœna puniatur.*
16 *Venatio causa necessitatis & vtilitatis clericis licita est.*

CAPVT VNDECIMVM.

Homicidium si in venatione committatur, an, & qua pœna sit puniendum, & de opera licita & illicita ad casuale homicidium quædam traduntur.

1 CÆterum, † quia venatio ferarum est spectaculum cruentum, *l. cruenta spectacula, C. de gladiat. lib. 11.* Xenophon in Cyripædia, cum sit rei bellicæ comes, & rerum bellicarum meditatio, in qua omnia bellica intercedunt, fit, vt nonnunquam non sine vitæ periculo venatio exerceatur, & in ea homicidia committentur. Quæri potest:
2 Quid † si quis venando interficiat hominem, puta sagitta, sclopo, arcu-
3 buso seu bombardæ globulo an teneatur de homicidio. Ad † quam quęstionem antequam respondeam, præmittendum primo, quod homicidium casuale est, quod casu fortuito præter intentionem & voluntatem committentis, vel causam illi dantis accidit. Casus enim est; vt inquit *Aristot. 2. Physicor.* causa agens præter intentionem. Secundo prætermittendum est, Quod magna sit Doctorum concertatio, Vtrum is, qui dedit operam rei illicitæ, omnem tamen quam potuit, ac debuit, diligentiam adhibuit, & inde secutum est nihilominus homicidium, veniat puniendus pœna ordinaria. Ratio dubitandi est: Quia huiusmodi homicidium præter intentionem euenire videtur, *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 8.* quẽ postea secutus est, *Dom. de Soto, lib. 5. de Iustit. & iure, q. 1. art. 8.* dicunt talem posse puniri vt homicidam voluntarium. Cuius hanc assignant rationem. Nam qui non remouet ea, quæ remouere debuisset, & præcauere, si inde sequatur homicidium, incidit in eius pœnam. Sed is qui dat operam rei illicitæ, non remouet ea, quæ deberet remouere. Igitur, &c. Verum Iurisconsulti vtuntur hac distinctione, quod scilicet veniat quidem puniendus talis, sed tamen non pœna ordinaria, sed extraordinaria, vti tradit, *Bar. Rom. tract. de homicid. par. 3. n. 36.*

5 Ad † supra propositam quæstionem respondeo cum distinctione aliquot casuum. Nam aut interficiens hominem venatur in loco prohibito, aut

to, aut non prohibito. Primo casu, aut interfecit prohibentem, aut alterum: Si interfecit prohibentem, tunc quia dabat operam rei illicitæ, tenebitur de homicidio. Quando nimirum non adhibuit diligentiam, quam debuit & potuit, ne prohibens occidatur. Quod si dolo & data opera venans in loco prohibito prohibentem occidat, tenetur ordinaria pœna Legis Corneliæ de Sicariis nempe homicidii, pœna autem ordinaria homicidii est pœna mortis, & quidem gladii, seu amputatio capitis, *l.3.fi.d.l.pen.ff.ad l.Cornel.de Sicar.l.pen.C.eod.§. Item lex Cornelia, Instit. de public. Iudic.* Secundo autem casu, vt venabatur cum armis prohibitis, aut non. Primo casu tenebitur de homicidio. Etenim non est licitum venari cum armis, nisi ad animalia periculosa, vt in venatione Leonum, Vrsorum, Luporum & similium, ne publica pax violetur, *Dd. in §. nemo retia, de pace tenend. in vsib. feud. Cæpoll. tract. de seruit. rusticor. præd. c. 21. tit. de aucupat. n. 10.* Secundo casu, aut vsus est ea diligentia, præcauendo ne interficiat, seu percutiat hominem, aut non. Primo casu non tenebitur, sed reputabitur fortuitus casus, de quo nemo tenetur. Casus enim fortuitus extra dolum & culpam est, qui humana diligentia prouideri non potest, *l. quæ fortuitis, C. de pignor. act. Abb. in c. 1. commodati*, vbi dicit casum fortuitum esse inopinatum rei euentum, quem nulla hominum prouidentia vel cura cauere aut præuidere possit. Secundo autem casu de homicidio tenebitur. Nam imputatur illi homicidium, quod non adhibuit diligentiam, quam adhibere, & tenebatur & poterat ad præcauédum ne homicidium sequeretur. Sed † & is, qui dat operam rei illicitæ, si adhibuit diligentiam, quam debuit & potuit, ne homicidium casuale sequeretur & nihilominus casu id contigerit, erit reus illius actus illiciti, cui dabat operam, non tamen homicidii, sicut nec quo ad peccatum erit homicidii reus, qui dedit operam rei illicitæ, & aliam absq; dolo culpam habuit, tenetur tamen pœnitere, *gl. & Dd. in c. presbyterum, de homicid. tex. in c. vlt. 15. q. 1. Couar. in Clem. si furiosus, 2. part. §. 4. num. 1. de homicid. Martin. ab Azplicuet, in manuali confessor, de quinto præcepto decalogi, c. 15. n. 6.* vbi dicit. Ad † hoc, vt homicidium casuale sit peccatum mortale, vel non, parum ad rem facere, an opus, quo mors consequitur licitum sit, vel illicitum. Nam vtroq; casu crimen erit lethale, si præcessit culpa, in non adhibendo, debitam diligentiam, ad periculum mortis vitandum, neutro vero, si ea fuerit adhibita.

6

7

8

Hic † tamen adnotandum est eum actum dici illicitum, qui prohibitus fuerit ratione huius periculi ad homicidium, vel mortem, aut membri abscissionem. Nam si actus non prohiberetur ratione huius periculi, sed ex illa causa, profecto huius prohibitionis transgressio nullam nec minimam haberet homicidii culpam, vt docte tradit, *Couarru. cit.*

 §. 4. n. 10.

9 *§.4.n.10.versic.* Secundo deducitur, vbi & versic. Quarto † infertur, inquit, dantem operam venationi prohibitæ, & illicitæ, etiamsi omnem venator adhibuerit diligentiam ad præcauendum homicidium contrahere irregularitaté, vbi nimirum venatio esset prohibita ob pericula homicidii, mortis, aut vulnerum, quæ solent contingere ex simili venandi modo. At vbi venatio esset interdicta propter honestatem, vt clericis interdicitur, aut propter custodiam animalium, tunc nullam contrahi vult irregularitatem, si nulla alia culpa in ipso actu contigerit, quam quod operam venator debeat interdictæ venationi. Etenim illa culpa illicitæ venationis non ad homicidium pertinet, sed tantum ad transgressionem præcepti de non venando constituti, quæ non sufficit ad irregularitatem ex homicidio priuato constituendam. Nam si non esset interdicta venatio, nulla contraheretur ex hac specie irregularitas. Igitur irregularitas non est dicenda ex illa culpa, quæ nulla ex parte ad homicidium fertur, sed ad transgressionem præcepti, cuius violatio iuxta canonicas sanctiones non producit irregularitatem, *ita Couar. præcitato loco.*

Loco coronidis huius capitis libet breuiter pœnas, quas personæ Ecclesiasticæ, quibus venationes prohibentur, incurrunt, an nectere. Hæc recensentur, *in c.1. de Cler. venat.* his verbis. Episcopum presbyterum, aut Diaconum, canes aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet, quod si quis talium personarum in hac voluptate sepius detentus fuerit, Si Episcopus est, tribus mensibus a communione, Si † presbyter, duobus, Si Diaconus ab omni officio suo suspendatur. Eadem † pœna, qua punitur Diaconus, punitur etiam Subdiaconus, vt tradunt, *Dd. communiter, in d. cap.1.* Et † quanquam videatur imposita maior pœna minori, quam maiori, quod est contra illud, *cap. homo, 40. distin. cap. nulli, 19. dist.* plus † tamen punitur hic Episcopus & Presbyter, quam Diaconus, maior enim reputatur ista pœna in Episcopo, vel Presbytero, quam suspensio a beneficio in Diacono vel Subdiacono, propter maius scandalum ex persona enim consideratur iniuria, *§. atrox, Instit. de Iniur.* Sic † & pœna ex persona iudicatur parua vel magna, *gloß. fi. d.c.1. de cler. ven.* Cæterum clerici in minoribus ordinibus constituti puniuntur arbitrio Iudicis, *Ioan. Andr. & Host. d.c.1. Iacob. Menoch. de arbit. Iudic. lib.2. cent.5. casu 413. nu.18.* Hæc tamen intelligenda sunt de venatione, quæ fit cum clamore, & casu voluptatis vel vaginationis. Nam † venatio causa necessitatis & vtilitatis clericis licita est, vt si fiat forsan ad excitandum clamorem naturalem, vel etiam appetitum, *d. cap.1. de cler. venat.* argumento in contrario sensu, dum dicitur, in hac voluptate sæpius detenti, secus ergo si rarissime & non causa voluptatis, sed necessitatis, nempe exercitii & valetudinis gratia, excitando appetitum propter morbũ præcedentem.

(Marginal numbers: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16)

dentem venatio fiat, *cap. dilectus, de homicid.* dummodo clerici non alant canes de redditibus Ecclesiæ, nec eos retineant in proprijs domibus. Et maxime Prælatis & Ecclesiasticis personis causa necessitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, si habeāt in venationibus redditus, *Syluest. verb. venatio*, tradidi ergo supra, *1. part. c. 1. n. 46.*

SVMMARIA.

1 *Venatio conducit sanitati.*
2 *Venationibus Principes delectantur.*
3 *Venatio militiæ comperatur.*
4 *Venatio homines duriores, robustiores & animo promptiores reddit.*
5 *De laudibus venationis qui auctores scripserint.*
6 *Qui Imperatores, Reges & Principes venationibus delectati fuerint, & n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16.*
9 *Viriatus Lusitanus ex pastore venator, ex venatore Imperator belli factus est.*
17 *Venatio peculiare exercitium Regum, Principum & hominum Nobilium.*
18 *Venator venationem somniat, piscator Maria, lacus, flumina, retia, pisces, &c.*
19 *Aucupium finitimum est venationi.*
20 *Aucupij, quod cum accipitribus exercetur, initium a Thracibus manauit.*
21 *Aucupio, quod cum accipitribus exercetur, recreantur Reges, Principes & Nobiles quique homines.*
22 *Aucupium cum accipitribus etiam militiæ comparatur.*
23 *Piscatio est honestum & vtile exercitium, & non solum laicis, sed etiam clericis & religiosis licitum.*
24 *Piscatio militibus nocet.*
25 *Venatio est minus decora, quam piscatio, & cur venatio clericis sit prohibita, ibid.*
26 *Venatio caret exemplis Sanctorum.*
27 *Apostoli fuere piscatores.*
28 *Venatio fit cum maiori sumptu, quam piscatio.*
29 *Caro ferina luxuriam fouet.*
30 *Venari est magis luxuriæ, quam rationis.*
31 *Venatio infert damnum agris alienis.*
32 *Venatio rixam parit.*
33 *Piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa est, non sic venatio.*

CAPVT DVODECIMVM.

Quæ sit vtilitas venationis, aucupij & piscationis.

1 ET † quoniam quęlibet res ab vtilitate, quam hominibus & Reipub. affert, commendari, vel incommodo, quod ijsdem infert, vituperari solet, libet hoc capite venationis, aucupij & piscationis vsus tanquam licitum & humanæ necessitati & valetudini seruientem laudare & commendare. Nam venationis exercitium non solum vtile est Reipublic. sed etiam valde conducit sanitati conseruādæ. Cyrus Rex Persarum, vt auctor est Xenophon, suos non prius ad prandium siue cœnam ire sinebat, quam sudassent: Itaque in venationem educebat, qua sudor maxime euocatur, damnabat autem otium & desidiam perinde ac rem pestiferam & corporibus valde nociuam. Vnde Plato in *libro 6. de legibus.* monet adolescentes alendis canibus, & reliquæ venationi operam dare, & *libro 7. in fin.* inquit, optimam esse quadrupedum venationem, quę equis, canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuscunque diuinę curæ est fortitudo, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisque manu propria venando vincere debent: Et paulo post: sacros hos venatores, vbicumque venari velint, nemo prohibeat. Et Cicero *libr. 1. offic.* Suppeditant, inquit, & campus martius, & studia venandi honesta exercitia. *Diogenes, Sygnopaus, teste Laertio,* in eius vita, pueros, quos instruendos habebat, ad venationem educabat. *Heraclytus in Politia Cretensium* scribit: docebat eū, qui pueris præerat, ex lege eos ad venandum educare debere. Lacedæmonij ex legibus Lycurgi, studia circa venationes per omne tempus agebant, nisi forte militiæ vocarent, *teste Plutarcho,* in vita ipsius *Lycurgi.*
2 Hinc † venatio claris Principibus semper gratissima fuit, & quasi pecu-
3 liaris quædam exercitatio: nec quidem immerito: Speciem † enim non paruam fortitudinis præ se fert, & similitudinem quandam cum re bellica tenet. In ea enim omnia bellica exercentur. Ducem præficit sibi venatio, cuius dicto omnes auscultant, hostem excursoribus prouocat, exploratores in speculis disponit, insidias abdit, apertum Martem simulat di-

uortia, quæ ad fugam patent, obseruat, per saltus & arua pedites præmittit, loca plana & aperta equitum alis præcingit, cornuum strepitu progressui receptuique canit, dat signa prædæ ac victoriæ, prædam aduentãtem, aut euadentem significat, moueri castra indicat, adeo vt concludendum sit venationem bello ac pugnæ simillimam esse. Nam † in ea diluculo surgere, & equitare, currere, prosilire, atroces feras obseruare, excipere, ac iaculo petere, æstum frigusque perferre, sæpe etiam famem pati necesse est, ita vt venatores feris congrediendo fiant duriores, robustiores, nec non animo promptiores. De † laudibus venationis præclare scripserũt Xenephon Socraticus, ille Philosophus, qui ob suauitatẽ dicẽdi Musica Attica cognominatus est, quem refert & sequitur *Francis. Patric. Senens. de regno & Regis institutione, lib. 3. tit. 6. Aristot. lib. 1. Polit. c. 5.* & plures alij, quos recenset *Andr. Tyraquell. in tract. de Nobilit. ca. 67. num. 139.* *Alexander Macedo*, qui ob res præclare gestas, dictus est *Magnus*, vbi ab acie & armis quies aliqua dabatur, assidua venatione oblectabatur. Nam † Leonem miræ magnitudinis quasi laborũ Herculis æmulus peremit, & præcipuam venatorum curam semper habuit, & maxime post prandium diem venatu consumpsit, vt scribit Plutarchus in vita ipsius. Mithridates † Rex Ponti, qui cum Romanis sex & quadraginta annis varia fortuna bellum gessit, quum puer admodum patrem amisisset, vitam non solum noto antidoto tutatus est, sed venationis quoque studio. Altero enim venenum, quod sibi quotidie tutores dilurbant, euasit: Altero autem insidias. Similabat quidem se nimia venationis voluptate teneri, adeo vt reliqua omnia studia contemptui neglectuique haberet. Annos enim circa semptem neque vrbis, neque ruris tecto vsus est, sed inter syl- ues quasi errabundus vagabatur, & vt sors ei præbebat occasionem diuersis regionis montibus pernoctabat, ignaris omnibus vbi locorum esset, sic quotidie feras cursu fugare atque insequi consueuit, & cum ferocioribus beluis etiam viribus congredi, quibus quidem studijs & proditionis insidias euasit, & corpus ad omnium laborum tolerantiam obdurauit, effecitque, vt animi etiam virtutibus omnes ætatis suæ Reges anteiuerit, & dignitate maiestatique Imperij Priscos quoque omnes adæquauerit, refert *Patric. d. loco.* Vnde venatio maximarum rerum meditationi valde idonea est, testis est Plinius Secundus Iunior *lib. ad Cornel. Tacit.* Pelopedas † Thebanus vir animi & corporis robore præcellens, primam militiæ suæ institutionem a venationis meditatione accepit, vt tradit *Plutarchus in vita illius*, & Viriatus Lusitanus primus ille in Hispania magnus Dux, qui canendi peritia omnibus Imperatoribus ac Ducibus sui temporis, prælatus est, qui Romanos quoque annos circiter decem vario Marte fatigauit, quum pastor esset, militarem disciplinam ex

sola

ſola venatione didicit, cui quidem diuturnam operam dedit: & a venatoribus Dux factus, quum nulla generis aut maiorum commendatione clarus eſſet, vniuerſum Hiſpaniæ exercitum magna cum laude diutius du-
10 xit. Philopæmenes † Achæorum Dux præclariſſimus, quoties ab armis otium nactus eſſet, venationi operam dabat, vt qui opinaretur eam rei militaris Comitem eſſe, & Regum, Imperatorum, Ducumque palæſtrã.
11 Perſarum † Reges, quorum maieſtas auguſtior, ſanctiorque habebitur, venatione etiam gloriabantur, hoc cernimus ex inſcriptione ſepulchri Darij, quam eiuſmodi fuiſſe Oneſicritus ſcripſit, vt refert Strabo: Amicus amicis fui, eques & ſagittator optimus, venatores omnes ſuperaui: & quæcumque volui, facere potui. Quæ & alia refert *Patric. Senenſ. de re-*
12 *gno & Regis inſtitutione libro 3. titul. 6.* Pompeius † Magnus, cum Numidiam victor peragraret, venationibus Leonum & Elephantum aliquot
13 diebus operam dedit. Traianus † Imperator venationes frequentes cum amicis & familiaribus exercebat, vt tradit D. Caſius & Hadrianus illius in Imperio ſucceſſor, venandi ſtudio vſque ad periculum tenebatur, te-
14 ſte Spartiano. Antonius † Pius venando ſe multum oblectauit, vt ſcri-
15 bit Iulius Capitolinus. Marcus † quoque Antonius Philoſophus venationi operam dedit, teſte eodem Capitolino. Alexander Seuerus ve-
16 natione ſe exercebat, teſte Ælio Lampridio, in vita eius. Pulchre † Statius de venatione ſcribit *libro 2. Achilleidos*, apud quem Achilles venator dicitur.

------------------------ Quid nunc tibi prælia dicam.
Syluarum, & vacuos ſæuo iam murmure ſaltus,
Nunquam ille imbelles Oſſæa per auia Lynces
Sectari, aut timido paſſune cuſpide damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus vrſas,
Fulmineoſque ſues, & ſicubi maxima trigis,
Aut ſubducta iugis fætæ ſpelunca leænæ
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro.

Horatius vero lib. 1. *Epiſt.* 18. *de venatione ſic ſcribit.*

Pulmenta laboribus empta
Romanus ſolenne viris opus vtile famæ,
Vitæque & membris

Et Homerus lib. 5. Iliad. Scamandrium † laudat tanquam bonum venatorem a Diana edoctum. Ex quibus exemplis patet venationem eſſe peculiare exercitium Regum, Principũ & hominum nobilium. Nam † Principes nulla re magis delectantur & creantur, quam venatione, & nonnunquam ad reprehenſionem vſque, & cum periculo venatu inuigilant, ſyluaſque fatigant, adeoque nihil ſomniant, quam venationem, quod il-
luſtre

lustre illud & sanctitatis & eruditionis exemplar, *D.Thomas* Morus eleganti pulchroque expressit disticho.

Venator defessa thoro cum membra reponit,
Mens tamen ad syluas & sua lustra redit.

Tanta enim vis est veteris consuetudinis & vitæ exercitationis, quam agimus, vt eam sepissime somniemus. Hinc est, quod piscator fere somniet maria, lacus, flumina, retia, pisces, venator, nemora, saltus, montes, ferasque: miles turbarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepide quidam apud Theocritum piscator, omnis, inquit, canis panes somniat, & ego pisces, tradit *Benedict. Perer. lib. de obseruat. somnior. quæst.* 2.

Finitimum † venationi est aucupium, quod cum accipitribus exercetur, quod Priscis seculis aut prorsus ignotum, aut paucis agnitum fuit. Etenim Græci scriptores, qui in minimis etiam rebus fuerunt vel diligētissimi, vel curiosissimi, hoc egregium exercitium non tacuissent. Quamquam † illorum reperiantur scripta, quibus docent, quo sibilo, quaue fistula aues alliciuntur, quibusque decipiantur dolis & quibus rebus irretiuntur, quo etiam modo area concinnatur, quæ semina sparguntur, quo gestu, plagaque ex tugurijs obducuntur. Aucupij, † quod cum accipitribus exercetur, initium a Thracibus manasse existimat, *Patric. d. libro 3. titul. 7.* Hoc † exercitij genere mirum in modum recreantur Reges, Principes, Nobiles & ingenui quique. Habet † enim non dissimilem speciem a disciplina militari, disponit namque iuuenum Comitatum, equitum quasi alas adijcit, indagatores cum sagacissimis canibus, quasi milites leuis armaturæ præmittit, qui aues terrore excitens, & ad volandum compellant, speculatores in montium verticibus statuit, qui volatum obseruent. Adsunt suo ordine, qui elata sinistra manu accipitres ferant, aduersusque volantes alites artificij iactu eos dimittant. Alij surgentem e terra volucrem, quam primum reperiunt. Alij per opertum volantem inuadunt. Alij in sublime sese offerentem, deinde singuli vocati, sibiloque allecti ad notam proprij heri læuam, redeunt, *Patric, d. tit. 7.* & naturam Accipitrum describit. Cæterum † piscatio, cuius & honestum & vtile exercitium, & non solum laicis, sed etiam clericis nec non religiosis licitum, vti docui supra *1. parte cap. 1. num. 47. & 48.* & pluribus in locis plurimum adiuuat tenuem atque inopem turbam. Hæc † tamen militibus officit, cum quod pisces male nutriant, & corpora inualida atque ægrota præstent (quod Homeri quoq; testimonio probari potest, qui bellatores suos, qui iuxta littus maris castra habebant, nunquā piscem gustare facit, & hellespontianos pisces Ichthyophagos per irrisionem appellat, quasi im-

19 20 21 22 23 24

belles & effæminatos) tum quod piscator algens nudus atque inops semper videatur, vt inquit *Patria.d.lib.7.tit.12.*

25 Et † licet venatio sit exercitium & nobile & vtile, est tamen venatio minus decora, minusque grauis ipsa piscatione, ea ratione, quod hæc indistincte clericis sit licita, non illa, quid enim turpius, quam clericum huc illucque pedibus cursitantem, aut equo volitantem videre, vnde venatio tantum hominibus sæcularibus, & præsertim nobilibus conuenit, cum sit rei bellicæ meditatio, & omnia bellica in ea exerceantur. Hinc sicut clericis prohibetur pugnare in bellis & prælijs, *cap. clerici, & cap. quicumque, 23. quæst. 8. cap. clericum qui, & cap. de his clericis, 50. dist. cap. ex multa. de voto.* Ita eis prohibita est venatio non solum propter pericula homicidij, mortis, aut vulnerum, quæ solent ex simili venandi modo contingere, vt docet experientia, sed etiam propter honestatem, *cap. quorundam, 34. dist. clem. ne in agro, §. porro, de statu Monach. cap. 1. & per tot. tit. de cler.*
26 *venat.* vbi Dd. Vnde venatio magis affert periculum vitæ homini, quam piscatio. Deinde † venatio caret exemplis Sanctorum, *cap. Esau, 86. dist. i-*
27 *bi.* Esau † venator erat, quia peccator erat, & penitus non inuenimus in scripturis sanctis, sanctum aliquem venatorem, piscatores inuenimus sanctos, cum piscatio ipsos habeat Apostolos ante & post resurrectionem, imo Christum ipsum approbantem & iubentem retia laxari, ac
28 de piscatione comedentem, *Lucæ & Ioan. cap. vlt.* Tertio † venatio fit cũ maiori sumptu, comeduntque bestiæ, quod Christi pauperes alere deberet, contra illud Euangelij, non est bonum sumere panem filiorum, & da-
29 re canibus. Quarto † carnes ferinæ luxuriã fouent, & vitia subministrant, quod non faciunt pisces, ideo tempore ieiunij illę prohibetur, hi permit-
30 tuntur. Quinto † persequi feras est magis appetitus & luxuriæ, quam rationis vel necessitatis, vnde venator propter delectationem, qua deten-
31 tus est, non potest interim de diuinis cogitare, *gloss. d. c. Esau.* Sexto † plerunque a venatoribus infertur damnum prædijs, agris, aut satis alienis,
32 quod non fit in piscatione, aut saltem raro. Septimo, † venatio rixam parit inter venatores & dominos agrorum prohibentes ingressum eorum.
33 Denique † piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa est tanquã ius magis licitum & spectaculum minus cruentum, quam sit venatio, *ca. 1. & 2. de cler. venat. & cap. 1. 2. ne cler. vel monach. c. 1. & 2. 34. dist.* Quo enim cruentius est ius venationis, eo videtur magis ab humanitate esse a-
34 lienum, *l. cruenta spectacula, Cod. gladiat. lib. 11. Xenephon in Cyripædia,* minusque Ecclesiasticis conuenire personis, *d. c. Esau.* Et † præterea piscatio abundat exemplis Sanctorum, & quandam significationẽ habet ad prædicationem Euangelicam, ideo libet aliquanto plenius hoc loco in piscationis materiam discurrere. Sciendum igitur, duplex esse genus piscandi.

Quod-

Quoddam † enim genus piſcandi fit retibus, quoddam hamo, *gl. Archid. Turrecrem. & Bellam. c. eſt aliud, 24. q. 1. de retibus dicitur, c. non turbatur, 24. q. 1. vbi dicitur.* Non turbatur nauis, quæ Petrum habet, turbatur illa, quæ Iudam, etſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tamen ad huc eam proditoris perfidia agitabat. In vtraque Petrus, ſed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis, caueamus igitur perfidũ, caueamus proditorem, ne per vnum fluctuemus plurimi. Ergo non turbatur hęc nauis, in qua prouidentia nauigat, abeſt perfidia, fides ſuperat, quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is, in quo firmamentum Eccleſiæ eſt? Illic ergo turbatio, vbi modica fides, ibi ſecuritas, vbi perfecta dilectio. Denique & ſi alijs imperatur, vt laxent retia ſua, ſoli tamen Petro dicitur: duc in altum (*Lucæ 5.*) hoc eſt in profundum diſputationum, quid enim tam altum, quam altitudinem diuitiarum videre, id eſt, ſcire Dei filium, & ipſam profeſſionem diuinæ generationis aſſumere, quam licet mens nequeat humana plenæ rationis inueſtigatione comprehendere, fidei tamẽ plenitudo complectitur, *ita c. non turbatur.* De altero vero genere piſcãdi dicitur. *c. eſt aliud, ead. cauſ. & quæſt. his verbis.* Eſt aliud Apoſtolorum piſcandi genus, quo genere ſolum Petrum piſcari Dominus iubet, dicẽs, mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, hactenus, *c. eſt aliud.* Et hoc genere piſcandi ſolus Petrus iuſſus eſt a Domino vti, ad finẽ ſoluendi tributum. Vnde dixit *Matthæi 17. cap.* vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, quem primo apprehenderis, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem, illum ſumẽs, da eis pro me & te, quia iam Petrum fecerat Capitaneum ſuper alios Apoſtolos, ſoli enim Capitanei ſoluebãt tributum. Vnde *Auguſtinus libro quæſtion. Noui Teſtamenti ait.* Saluator noſter cum pro ſe & Petro dari iubet, pro omnibus ſoluiſſe videtur, quia ſicut in Saluatore erant omnes cauſæ magiſterij, ita etiam poſt Saluatorem, omnes in Petro continentur, ipſum enim conſtituit caput eorum, vt paſtor eſſet gregis Dominici, *Turrecrem. d. cap. eſt aliud*, dicens, *gloſſ. ibid.* intelligere per hamum iuriſdictionem, quam ipſe præ alijs habuit in vniuerſum orbem. Vnde vocatus eſt in plenitudinem poteſtatis. Vtroq; igitur genere piſcatus eſt Petrus, primo genere piſcandi piſcati ſunt & alij diſcipuli. Primum genus piſcandi, quod fit in rete, inquiſitionem denotat diuinæ ſcientiæ & ſapientiæ; Sapientiæ, quantum ad diuinitatem Chriſti, & ſcientiæ, quantum ad humanitatem eiuſdem. Secundum piſcandi, quod fit in hamo, ligandi, atque ſoluendi poteſtatem inſinuat. Petrus autem omnium Sacerdotum figuram tenebat: rete ergo Petrus & alij piſcantur, quia non ſolum Sacerdotes, ſed & alij prudentes viri, de miniſterio ſapientiæ & ſcientiæ Dei ſcrutantur. Soli Petro conceditur piſcari in hamo, quoniam ſolummodo Sacerdotes habent poteſtatem ligandi, at-

di,atque soluẽdi,retia namque cum perplexis filis intexta, verborum diuinorum perplexitatem insinuant, quibus de interioribus Christi sacramentis disputatur. In hamo vero lineæ, vbi velut funi ferrum coniungitur: ferrea, id est inconuincibilia Ecclesiæ vincula, designantur, vel secundum aliam misterij considerationem, putari etiam potest soli Petro vtrũque genus piscandi esse concessum, quippe, & si cæteri discipuli piscarentur, specialiter tamẽ de Petro fit mentio, cum ei soli dicitur, duc in altum rete, in primo genere piscandi signatur ventilatio rationis fidei: In secundo causa depositionis Episcopi. Episcopus enim præeminens in sua Diœcesi, est quasi piscis, primo ascendens de mari, quia solo hamo Petri capitur, quando soli Apostolo Episcoporum causa criminalis terminanda committitur, *cap. quamuis, 3. quæst. 6.* Similiter quando ratio fidei ventilatur, ad Sedem Romanam defertur. Hæc *Archid. & Bellam. d. c. est aliud.* 36 *24. q. 1.* Hinc † piscatio si fiat propter necessitatem, sicuti faciunt illi, qui ex illa victum quærunt, est licita *S. Greg. super Ioan. 21.* vbi leguntur Apostoli post Christi resurrectionem redijsse ad opus piscationis, cum Mat-37 thæus post conuersionem ad opus telonei non resederit. Denique † etiam licita est piscatio, si fiat propter solarium adhibitis debitis circumstã-38 tijs. Si † tamen fiat deficiente aliqua debitarum circumstantiarum, est illicita, & peccatum veniale, vel mortale, secundum distinctionem, quam de venatione posuimus. *Turrecrem. d. cap. qui venatoribus, num. 6. distin.* 39 *86. Chassan. in catalogo de gloria mundi, part. 11. consid. 11.* Et † quamquam piscationis, venationis & aucupij vsus humanæ necessitati perutilis sit, studiosis tamen adolescentibus, qui literarum studijs incumbunt, nimius vsus obest iuxta illud tritum.

Per Pisces & aues multi periere scholares.

40 Fuerunt † etiam qui habuerunt piscinas celebres. Sergius Ostrearum varia primus omnium habuit. Licinius Murena reliquorum piscium viuaria primus instituit. Lucullus ad piscium receptacula montem excidit iuxta Neapolim. Varro scribit Marcum Catonem Vticensem, cum hæres testamento Luculli, seu Lucullij esset, pisces de piscina eius quadraginta millibus vendidisse. Murenarum viuaria *C. Hirtius* excogitauit, qui cænis triumphalibus Dictatoris Cæsaris sex millia murenarum mutua appendit & dedit in pondus. Vedius Pollio immanissimus, cum piscinas magno studio coleret, volebat seruos occidere, eosque piscibus vorandos prębere, vt hominum cruore pasti, delicatiores essent, curauit & piscinas. Hortensius Orator murenam adeo dilexit, vt mortuam multos dies abstractus fleuerit. Antonia Drusi murenæ, quam diligebat in aures, hoc est ornamentum ex aure dependens, addit. *Chassan. in catalog. de gloria mundi, part. 11. consid. 51.*

Hæc

Hæc ſunt candide Lector, quæ in materiam Iuris venandi, aucupandi & piſcandi commentari volui, quæ tu pro tua in me beneuolentia & humanitate boni conſules, etenim tui commodi gratia hæc typis mandaui, quod ſi te benignum lucubrationum mearum ęſtimatorem intellexero, aſpirante Deo, hunc tractatum auctiorem caſtigatioremq; aliquando in lucem edam. Et ſi quid interim vel mea feſtinatione, (cum enim in colligendo hoc tractatu operam meam ponerem, ab Illuſtribus, Generoſis, Nobilibus Strenuis & Clariſſimis Dominis, D. Præſidente & Conſiliariis Regiminis & Cameræ ſuperiorum, Auſtriæ, Prouinciarum, Oeniponti commorantibus, Dominis meis clementibus, benignis, perpetua fide & obſeruantia colendiſſimis nomine ſacræ Cæſareæ Maieſtatis ad adminiſtrationem Præfecturæ vtriuſque Dominii Brigantini & Hochenecenſis vocatus fui) vel operarum incuria emendandum exciderit, tu id temporis breuitati, qua interclusus fui, adſcribes, non etiam ignarus communis Typographicæ ſortis, pro tua humanitate condonabis, cum & hoc prudentiſſimis & vigilantiſſimis non raro euenire ſoleat. Vnum tamen volo tibi plane perſuadeas, me hoc in tractatu in nullius vel fauorem, vel odium quicquam ſcripſiſſe, atq; ita me nulli adulatum fuiſſe, nec quemquam acerbe perſtrinxiſſe, ſed me tractaſſe materiam iuris venandi, aucupandi & piſcandi pro vtroq; foro, tam interiori) quod conſcientiæ appellant) quam exteriori (quod contentioſum vocant.) His igitur pro tuo libitu libere vtere, fruere, donec Deo adiutore meliora aliquando in tuum vſum proferam, & mei apud Deum ſubinde in tuis precibus recordare.

HVIVS TRACTATVS FINIS.

JURIDICA

ELEGANS DISPUTATIO

DE IURE VENANDI, AUCUPANDI, ET PISCANDI, INSCRIPTA SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, Domino Maximiliano, Comiti Palatino Rheni, vtriusque Bauariæ Duci, &c. & publice proposita, in celeberrima Ingolstadiana Academia,

PRÆSIDE,

NOBILI, CLARISSIMO, ET CONSULTISSIMO viro Domino Hieronymo Arnoldo Rathio, J. V. Doctore, & ibidem Professore ordinario,

RESPONDENTE,

IOANNE GEORGIO HAYDENPUECHER A KAUFFRINGEN, NOBILI BAVARO.

IN NOBILI SPIRA.
Typis ac Sumptibus Ioannis Philippi Spiessij.
Anno M.D.CII.

DISPVTATIO IVRIDICA, DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI, ET PISCANDI.

Quantumuis prima fronte videatur hæc de Iure venandi disputatio non tam ex ipso Iure petita esse, quam ex communi fere locorum consuetudine & hominum vsurpatione: atq; ideo de eo multum inquirere non magnopere ad Iurisconsultos pertinere: summa tamen ratione non paßim omnes, sed certos tantum, & hos nobiliores sibi solis Venationem sumere, satis ex sequentibus intelligetur. Et hanc quidem rem quanti referat bene discutere, satis etiam me tacente, ex infinitis controuersiis, quæ inter Principes, nobilesq; viros quotidie enascuntur est videre.

THESIS PRIMA.

QVamuis vtroq; Iure cum Gentium, tum Ciuili multi ac varii modi sint inuenti, quibus rerum dominia acquirantur, inter illos tamen facile antiquissimus ac latissime patens habetur, occupatio earum rerum, quæ nullius sunt, § *singulorum instit. de rer. diuis. & ibidem Doctores.*

II. Complectitur vero occupatio hæc præter alia etiam venationem, Aucupium & Piscationem: de quibus nos hic agemus. Et hoc quidem ordine, vt primo de Venationibus in genere, deinde de singulis earum speciebus tractemus. *Videatur, §. flumina, seqq. §. feræ, §. aptum instit. dict. tit.*

III. Licet vero Venationum tres species soleant recenseri: Oppressiua, Arenaria, & Saltuosa siue Syluatica, nos tamen de hac tantum posteriore, quæ proprie Venationis vocabulo continetur, hic agere constituimus. *Videantur, glos. Dd. & Canonistæ, ad c. vident, c. quid prodest, d. 86. Sebastianus Medices in tract. de Venatione, part. 1. q. 3. n. 1. & seqq. Hieronymus Schurpfius, consil, 1. initio centur. 3.*

IV. Est ergo hæc Venatio libera facultas occupandarum ferarum animantium, in nullius dominio existentium, Iure naturali, gentium & ciuili hominibus concessa, *c. 1. Genes. l. 1. 3. l. qui in littore. ff. de acquir. rer. dom. l. vn. C. de Venat. ferar. lib. XI. l. in pecudum. ff. de vsur. Couar. part. 2. relect. ad c. peccatum, de Regulis Iuris, §. 8, n. 1. tom. 1. Franciscus Zoannetus de duplici Venat. n. 21.*

V. Et hinc omnia animalia quæ mari, cœlo & terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint. Iure gentium statim illius esse incipiunt, *Iam d. iuribus Dd.*

VI Quod tamen non obtinet in animalibus mansuetis natura, vel feris quidem, sed arte cicuratis, vel alias dominio alicuius per occupatio-

nem,

nem, aut inclusionem subiectis: hæc enim si quis alius lucrandi animo acceperit, neq; domino restituere voluerit, tam furti, quam ad exhibendum actione huic tenebitur, §. *gallinarum, institut. d. t. l. 3. §. fin. l. 5. §. 1. l. 6. cum similibus, ff. ad exhibend. iuncta, l. naturalem in fine, ff. de acquiren. rer. dom.*

VII. Ferarum autem Venatio adeo libera est, vt nihil referat siue quis in suo siue in alieno, siue priuato, siue publico loco eas cæperit. Fundum tamen alienum Venandi gratia ingressurus, recte ab eius fundi domino, si id præuiderit, ne ingrediatur, prohiberi potest, *d. §. feræ, & d. l. 3. ff. de acquirend. rer. dom.*

VIII. Cuius prohibitione neglecta, si quis nihilominus ingrediatur, iniuriarum actione ob id illi tenebitur. Sic tamen captam a se feram, non obstante prohibitione, nihilominus suam facit, *l. iniuriarum, 13. §. vlt. ff. de iniur. d. §. feræ, d. l. 3. §. plane, & sic gloss. ad l. Diuus, 16. ff. de seruit. rustic. præd.*

IX. In loco vero publico hoc amplius obtinet, quod nec prohiberi quis possit, quo minus illum ingrediatur, vel ibi venetur: prohibens quoq; recte iniuriarum actione a prohibito conueniatur. Nisi post factam prohibitionem alter ius illud eo loci acquisierit, vt sibi soli ibi venari liceat, *d. l. iniuriarum, l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loc. publ. l. si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscript. videatur VVesenbeccius in Paratit. suis, T. de rer. dom.*

X. Et hæc quidem circa facultatem vbiuis Venandi olim ita constituta fuere: postea verum Principum constitutionibus ea paulatim immutata sunt. Quemadmodum & hodie ex recepta & inueterata Germaniæ consuetudine aliter videmus obtinere.

XI. Atque primum Imperatoris Friderici constitutione interdictum fuit hominibus priuatis, præsertim rusticis, ne in publicis locis atq; saltibus retia, laqueos, & alia instrumenta tendant, nisi ad lupos, vrsos, & similes noxias bestias, *c. 1. §. si quis rusticus arma, vers. nemo retia, T. de pace tenend. & eius violat. in vsibus Feudor. & ibi Aluarot. & alii.*

XII. Potuisse vero Principes ius Venandi sibi solis sumere, atque aliis Venationem interdicere, vel quia Principes sunt, vel quia id longa consuetudine ita introduxerunt, vel quia iustæ eos causæ mouerũt, communis apud Dd. nostros est receptum, & quoq; nos defendemus, *Videatur VVesenbec. d. T. de acquirendo rer dom. Couar. supra d. loco nu. 1. Zoannetus de duplici Venatione, nu. 42. & seqq. D. Andreas Fachinæus Præceptor meus obseruandus, lib. 1. controu. iur. c. 1. licet contra velit Grauetta, par. 4. consil. 643. per totum, par. 5. cons. 945. nu. 6. part. 6. cons. 518. n. 18. Schurpfius cent. 3, cons. 1. n. 12. n. 31. & alii quos citat. Couar.*

XIII. Quin & illud licuisse Principibus defendemus, vt subditis non hoc tantum interdicerent, ne in publicis locis venarentur, sed etiam ne quis in suis priuatis. Atq; illud cum iustitia non pugnare. *Per ea quæ tradit Couar.d.loco n.12.Zoannetus,d.loco n.51.& seqq.*

XIV. Et hoc ius Venandi ita subditis ademptum, tam in priuatis, quam publicis locis, postea singulari Imperatorum priuilegio in inuestituris feudorum, recte Imperii Electoribus, Ducibus, Comitibus, aliisq; Nobilioribus conceditur, *facit, l.seruitutes,14.§.publico,ff.de seruit.l.2.initio, §.si quis a principe,ff.ne quid in loco publico,Zoannetus,d.loco n.41.& seqq. maxime.70.*

XV. Vtrum vero & inferiores a Summo Principe, qui tamen ab eo omnem iurisdictionem per inuestituram acceperint, idem subditis prohibere valeant, valde controuertitur. Nos eos putamus posse ad tempus, & ex iusta causa. *Per ea quæ docet Couar.d.loco n.2.Sebast. Medices part.1. q.5.D.Fachinæus d.loco.*

XVI. Immo dicimus etiam hos idem posse in perpetuum, si illud iuris habuerint a summo Principe, vel tacitus, vel expressus consensus subditorum interuenerit, vel legitimæ præscripserint. *Idem Couarr.d.loco ex Cardin.Hostiens.atq; aliorum sententia,quos ibi citat Binsfeld.tract.suo, de Iniur.& dam.dat.quæst.4.conclus.10.*

XVII. Et in tantum Principes aliis Venationem prohibere posse putamus, vt hoc ius quod habent etiam ex priuilegio possint remunerationis ergo Vasallis, & Nobilibus suis concedere, vt scilicet in certis aliquibus locis soli venentur, ibiq; alios prohibeant. *Argumento,l.venditor,ff.communia præd.l.si quisq;,ff.& de diuers.tempor.præscript.l.sane si maris,ff. de iniur.& sic,Couar.d.loco,nu.10 Natta, cons.522.n.22.prout eum citat & sequitur Zoannetus,ad l.2.n.170.C.de Pact.inter empt.& vend.Medices par. 1.quæst.28.n.1.& 2.*

XVIII. An autem & sic minores Vasalli subditis suis Venationem interdicere poterunt? Id negamus, nisi subditi acquiescerent, subsequereturq; præscriptio, vel sic inuestitura quoq; cautum fuisset, *Iacobin. d.S. Georgio in tract.de feud. vers.& cum Venat.Boßius,T.de regalibus,num.4. vti eos citat, & sequitur Medices, quæst.7.secundæ partis, d.l.*

XIX. Illud valde controuertitur, num ius Venandi sit de regalibus? Vbi licet de consuetudine aliud videatur esse dicendum, iure tamen nostro verius esse existimamus illud, excepta Piscatione in publicis fluminibus, inter regalia non numerari. *Videatur, c.vn.T.quæ sint regalia,lib. 2.in vsibus, FF.Tyraquellus de Nobilitate, ca.37.n.150.Decius consil.197. Medices parte 1.q.27.n.2.3.*

XX. Illud autem verius existimamus, Venationem ab Imperatore, per

inuestituram Vasallis Principibus, atq; Nobilibus non aliter concedi; quam accessionem ditionum, & seruitutem in fundis subditorum, Iurisdictioni Principum debitam. *Vt docet Zoannetus in sua duplici venatione, n. 105. & seqq.*

XXI. Ita tamen ut qui hoc ius vel ex principali rescripto, priuilegio, præscriptione, vel consuetudine habent, teneantur suis subditis, damna, quæ iis venando vel occasione Venationis intulerunt, vel quia feras abigere prohibuerunt compensare, *Toto T. ff. & C. ad l. Aquiliam, & maxime, l. qui occidit, §. in hac. ff. eod. 9.*

XXII. Quinimo amplius dixerim, quod si ex hac causa, nimia multitudine ferarum subditorum fructus immensum damnum paterentur, quod ob hoc ipsum domini feudi, vasallos feudo possint priuare. *Albericus de Rosate, in l. bene a Zenone, C. de quadriennii præscrip. afflictus, decis. 265. n. 15. & seqq. Zoannetus, d. loco. n. 75.*

XXIII. Quo tamen casu oportet prius Vasallum a domino aliquoties fuisse admonitum: alias feudo eiici non posset, *C. 1. §. publici latrones, vbi Bald. & Aluarot. T. de pace tenend. Curtius de Feud. par. 6. n. 11. Zoannetus, d. loco, n. 77. vbi dicit se ita de facto consuluisse.*

XXIV. Controuersia vero magna inter Dd. est, vtrum ius Venationis instar realis, vel personalis seruitutis se habeat? Et nos quidem eam inter reales potius, quā personales debere numerari existimamus, & plerūque a subiecto territorio adiunctæ iurisdictioni deberi. *Ita Zasius, singular. intellect. c. XI. & in §. æq;. Instit. de action. n. 24. cum seqq. Zoannetus, d. loco n. 105. Geyl. lib. 2. ob. 66. n. 1. & seqq.*

XXV. Dicitur plerumq;, non enim semper ius Venandi territorio, vel iurisdictioni cohæret: nec ideo sequitur vno concessio, alterum quoque concessum videri. *Facit, l. 1. §. plane. ff. de vi & vi armat. l. obligationum fere, §. placent. ff. de Obligat. & action. & ea quæ tradit Baldus & Iason, in l. 1. C. de iure Emphyteut.*

XXVI. Et hinc pro diuersitate actuum dicimus aliquando ius Venandi venire tacite in consequentiam, aliquando vero non.

XXVII. Vt vendito castro, vel vniuersitate cum omnibus iuribus & pertinentiis, etiam locis syluestribus, vbi plurimæ sint feræ, licet nihil dictū sit de iure venandi, transit tamen illud vna cum reliquis. *Facit, l. quæro, 39. ff. de action. empt. Bald. & Iason. d. loco, Ludolphus Schardersus, tract. feud. part. 3. c. 4. n. 48. cum seqq.*

XXVIII. Contra vero si quis inuestitus sit de aliquo castro cū omnimoda iurisdictione, talis non censetur simul etiā accepisse ius Venandi, nisi expresse de eo dictum fuerit. *Ita Bart. Castrens. Ias. ad Imper. ff. de iurisdi. omnium iud. pro vt eos refert & sequitur Noe Meurer, in tract. suo de iure Foresti, par. 2. c. 18. & sic quoq; Schrad. d. loco n. 47.*

XXIX.

XXIX. Quemadmodum vero separatum quid a iurisdictione est Venatio, ita quoq; in ipso iure venãdi notandũ est quædã esse separata, nec ideo vno genere venandi concesso, censeri quoq; statim concessum alterũ. *Vt videre est ex generali locorum consuetudine, & iam, d. Dd.*

XXX. Et hinc illa quæstio etiam deciditur, non eo ipso quod quis vnũ, vel alterum venationis actum exercuerit, posse statim alios omnes qui sub nomine Foresti, vel Venationis comprehenduntur, exercere. *Facit, l. maritus, 1. C. de donat. inter vir. & vxor. l. Papin. ff. de minor. & cum aliis quos citat Andr. Geyl. lib. singul. de pignor. obser. 24. n. 3. 4. & seqq.*

XXXI. Et illud disputant, Dd. an generali facta concessione Venationum in aliquo loco, veniat quoq; facultas feras venandi nobiliores, vulgo *Hohes Wildt?* Vbi existimamus eas ex communi loquendi consuetudine non venire, nisi expresse dictum fuerit. *Argumento, l. 1. ff. de off. eius de mand. est iurisdict. & sic quoq; Schraderus, supra d. loco n. 47.*

XXXII. Ex his patet Principes & Nobiles in publicis priuatisque locis venationes iamdudum aduersus suos subditos consuetudine & præscriptione acquisiuisse: Atq; ido hoc nomine eos plane securos reddi. *Facit, l. si quis diuturno initio, ff. si seruit. vendic. l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aq. quotid. l. si. ff. de aq. plu. arcen.*

XXXIII. Neq; præscriptione tantum hoc ius venãdi acquiri potest, sed & feudi nomine, emptione, donatione, stipulatione, testamento, & aliis similibus modis. *Argumento, §. si. instit. de seruit. prædior. l. Si partem, §. 1. ff. quemadmod. seruit. amit.*

XXXIV. Si vero in feudum datum sit, tunc recte probabitur ex ipsis literis inuestituræ aliisq; instrumentis, viuis quoq; testibus. *Per l. 3. l. vbi. ff. de testib. l. vlt. C. de probat. & t. t. ff. & C. de fide instrum. & de test.*

XXXV, Quemadmodum & preſcriptio potissimum probatur viuis testibus, de actibus possessoriis deponentibus, Quod scilicet in alieno saltu sciente & non contradicente domino per legitima temporum spacia quis venatus fuerit. *Facit, l. 2. C. de seruit. & aq. l. 1. in fin. ff. de seruit, rustic. præ. l. si ego, §. 1. ff. de Publicana.*

XXXVI. Testes autem melius est adhibere seniores qui dicere possint, ita se semper vidisse, & ex maioribus suis audiuisse, nec ab vllo vnquam fuisse, ante completam preſcriptionẽ, impeditum. *Facit l. si chorus; ibi rusticum semen dicentem, ff. de leg. 3. & sic Andr. Geyl. lib. 2. obs. 66. n. 7. & 8.*

XXXVII. Probãt quoq; testes, singulares, modo tamen in vnum finem conueniant, vno scilicet de vno actu venandi deponente, alio de alio: alias siquidem testes singulares nihil probant. *Facit, l. qui sententiam, C. de pœnis, c. licet causam, 1. vers. quanque Ext. de Elect. & late Andr. Geyl. d. loco. num. 10.*

XXXVIII. In constituta vero venandi facultate si quis turbetur, vel ea vti prohibeatur, is contra turbantem, vel impedientem interdicto vti possidetis, vel confessoria actione experiundi potestatem habet. *Facit, l. vn. C. vti possidet, l. sicut autem. §. Aristoteles, ff. si seruit. vendic. l. 2. §. final. de aqui. plu. arcen. l. fina. ff. de seruit. Dd. communiter, in §. atque institut. de Action.*

XXXIX. Reus itaque victus refusis damnis actori ex turbatione illatis sufficienti præstita cautione eundem securum reddere debet, neque se, neque successores suos eum deinceps in venatione impediturum. *Sic Andr. Geyl. sup. d. l. n. 13. & facit, l. egi ius, ff. si seruit. vindic. l. fi. ff. de seruit.*

XL. Quod circa damni æstimationem partes non consentiant, nec cõuenire possint, Iudex Actori iuramentum defert, vt scilicet iuret quantũ damni acceperit, vel rerum suarum deterioratum fuerit. *Argumento, l. 3. C. de reb. credit. & l. admonendi cum similib. ff. de iureiur.*

XLI. Quemadmodum vero diximus supra, Principes subditis suis Venationem posse prohibere, ita quoq; & multo magis potestatem venandi possunt restringere: vt scilicet non nisi has, vel illas feras, hoc illo tempore, vel instrumento alii capere possint, *Dd. in supra, d. c. nemo retia, de Pace tenenda, Couar. sup. d. l. n. 3. Medices, q. 10. par. 1. Schneid. in comment. instit. ad §. feræ, T. de rer. diuis. & ibid. alii.*

XLII. Et hinc videmus solere aliquando prohiberi certorum animalium Venationem, quando nimirum ea circa partum sunt, oua ponunt, aut partum editum nutriunt. Similiter passim fere prohibent, ne quis venetur tempore niuium, aut quadrigesimæ, certis escis, aut instrumentis quibus multa simul pereãt, *Dd. iam d. locis. Et ratio est, vt ea animalia melius in suo genere conseruentur, cuius non tam singulorum, quam totius vniuersi interest.*

XLIII. Non tamen hanc amplam Principum aliorumq; venandi potestatem ita accipere debemus, quasi & aliis quibus, vel ab illis ipsis, vel aliunde venandi facultas concessa fuit, vel alias iure competit, præiudicare amplius queant. Dicimus enim eos nec hoc posse, nec etiam in dubio censeri velle. *Facit, l. 2. ff. ne quid in loc. publico, l. id quod nostrum, ff. de reg. iur. l. meminerint, C. vnde vi, l. digna vox, C. de legib. videatur, Panor. ad ca. quæ in Ecclesiarum, ex. de constit. Cum aliis quos citat Gabriel, com. conclu. 1. de iur. quasi non tollendo circa initium.*

XLIV. Quod vero ante dictum est in alieno fundo, si non fuerit interdictum, venari licere cum canibus, auibus, &c. non eo debeat extendi vt quoque retia, laqueos, vel similia instrumenta ad instituendam Venationem in alieno solo quis possit tendere, *c. 1. §. nemo retia, T. de pace tenen. l. Si fundum, C. de rei vindic. l. per agrum, C. de seruit. & aq.*

XLV. Du-

XLV. Dubitatur quoque, an fundum alienum ingrediens, non obstãte prohibitione, tamẽ feram quam ibi cepit suam faciat? Et hic Dd. communiter sic distinguunt, vt si ingressus fundum sit, cuius fructus totus in venatione fuerit, feram suam non faciat, sed ad eius restitutionem teneatur In alijs vero fundis, feram quidem suam faciat, sed tamen actione iniuriarum teneatur, quia ingressus fuerit. *Videatur gloss. in l. Diuus. ff. de seruit. rustic. præd. l. 3 ff. de acquir. rer. dom. §. feræ, Instit. de rer. diuis. l. venationem, ff. de vsur. Et sic Florentinus, quem citat Cœpolla de seruit. rust. præd. c. 21. n. 2. Et latius dictum supra.*

XLVI. Quod vero damnum quis alterius frugibus, vel fundo sua venatione intulerit, illud indistinctè semper domino fundi refundendum est, siue eum ingredi prohibuerit, siue non. *Facit, l. nam hoc natura, ff. de condict. indebit. cum alijs vulgaribus, videatur Couar. supra, d. l. n. 11. & gl. in d. l. Diuus. Et quoq; insinuatum supra.*

XLVII. Vbi etiam ratio habetur eorum animalium, quæ secundum tempus & locum certa imminebant, vt scilicet si ea extraneus quis non cepisset, dominus fundi ipse ea certo sua facturus fuisset. *Ita Sebastian. Medices, parte 1. quæst. 18. & 19. argumento, l. ait Lex, in fin. cum l. seq ff. ad l. Aquil.*

XLVIII. Alias vero interesse, siue lucruus cessans venationis, piscationis & aucupij, peti non potest, cum incertum sit, & multa accidere possint quo minus capiatur, imo nec certo probari possit. *Per l. quemadmodum, §. plane, ff. ad l. Aquil. & sic Medices, d. q. 18.*

XLVIX. Amplius quæritur, an venatores fera animalia contra iustam prohibitionem capta, adeo sua faciant, vt nec in foro conscientiæ ea restituere teneantur? Et veriorem esse existimamus opinionem eorum, qui affirmant etiam in foro conscientiæ eos securos reddi. *Videatur Couarr. d. l. n. 2. 3. 5. 9. vbi etiam alios plures citat huius sententiæ auctores.*

L. Quod tamen sic intelligẽdum est, nisi Lex, vel Princeps in pœnam, aut aliam ob causam, etiam ferarum acquisitionem impediat: tunc siquidem etiam in foro conscientiæ animal ita captum veniret restituendum, neque fieret capientis. *Sic Couar. supra, d. l. num. 10. vers. verum quo R. P. Gregorius de Valentia, tom. 3. disput. 5. quæst. 6. de restit. puncto 5. vers. secundus casus.*

LI. Imo & hoc casu in foro exteriori dominij translatio impedietur, quique talia animalia cepit, etiam in hoc foro ea restituere debebit. *Ioannes Faber, & alij in d. §. feræ, Instit. de rer. diuis. Potest siquidem non minus Princeps, quam lex ipsa dominij translationem impedire, vt videre est, l. vlt C. de reb. alien. non alienan. auth. res quæ, com. de legat.*

LII. Et hinc quoque sequitur, eum qui contra prohibitionem simpli-

cem venationis, in alterius fundo venatus est, cum illud ipsum suum faciat, non posse ab aliquo dum id rursus restituat, in eo fundo retineri. *Per d.l.3.§.plane, ff.de acquir.rer.dom.Auth.vt nulli iudic.§.quia vero, collat.9. Cæpol.de seruit.rust.præd.c.21.n.3.*

IV. Vnde præterea efficitur, si quis etiam contra pœnam statuto comprehensam venatus fuerit, eum quidem ad dictam pœnam præstandam teneri, non tamen ad restituendam feram captam. Nisi venatio in fructu eius loci fuerit, vel prohibita etiam feræ acquisitio. *Sic Ioannes Medina.q.12.de restit.vers.est tamen dubitatio. Prout eum citat Medicis q.7.part.1. Et d.supra.*

LIV. Ardua quoque apud Dd.nostros illa quæstio est, quæ pœna Principes eos punire possint, qui contra edicta sua venationibus operã dant? Verius autem nobis videtur eos ex prima venatione morte, vel membri mutilatione mulctandos non esse, sed vel pœna carceris, vel pecuniaria tantum, aut simili. *Sic D.Fachinæus in suis controuers.c.1.vbi multos in hanc rem Dd.citat, vt Sotum, Nauarrum, Alphonsum de Castro, &c.*

LV. Venantibus vero contra Principum edicta non semel tantum, sed iterum & sæpius, non tantum dictæ pœnæ infligi possunt, sed & relegationis, imo & corporalis: Si ita facti & personarum qualitas requirat. *Per l.3.C.de Episcop.Audien.l.capitalium,§ solant, ff.de pœnis, l.3. vers.si plures, ff.de re militari.*

LVI. Quod si vero quis pluries contra Principis edicta venerit, adeo quidem, vt eum quoque videatur contemnere, & incorrigibilis factus esse, talem etiam pæna capitali aliquando plecti posse putamus. *Per l.1.C de super Exactoribus, lib.X.in verbis capitali periculo, & sic D.Fachinæus, d.loco. Atque huc faciunt ea, quæ tradit Prosper Ferinacius criminal.pract.lib.1.q.22.n.2.*

LVII. Vt autem sæpius delinquens grauius quoque hoc nomine puniri possit, id verum esse existimamus, siue is antea sæpius punitus fuerit, siue nunquam. *Per ea quæ tradit GomeZius tom.3.Tit. de furto, numero 9. & sequent. & Farinacius d.loco, quos etiam citat Fachinæus loco supra citato.*

LVIII. Colophonem venationi in genere imponat Nobilis illæ quæstio, quanto nimirum tempore ius venãdi præscribi possit? Et reiecta distinctione continuitatis & discontinuitatis decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes illud præscribi iuris esse dicimus. *Per l.foramen, ff.de seruit.vrb.præd.l.fin.C.de præscript.long.temp.l.2.C.de seruit.late Wesenbecius Paratit.ff.de seruit.*

DE VE-

DE VENATIONE IN SPECIE.

LIX.

Venatio in specie recte definitur ius persequendi feras terrestres, atque id genus quadrupedum. Quod quam olim late patuerit, & quam hodie restrictum sit, iam satis ex superioribus patet.

LX. Quamtumuis autem Principibus Nobilibusque viris, & hæc venatio nostris moribus sit acquisita, ita tamen eos venari oportet, vt quam minimum subditis & pauperibus damnum inferant, eorum segetes & vineas non poterant. Quod si contra fecerint, pręstare ijs damnum illatum tenentur, etiam sub pœna peccati. *Facit l. item Mela, §. item cum eo, ff. ad l. Aquil. l. qua vulgo, ff. de Ædilit. edict. & sic Couar. supra d. l. num. 11. & dictum supra.*

LXI. Et huc quoque illud spectat, vt nec illorum canes ad venationem educti, alienis auibus & animalibus noceant: vel etiam feræ bestiæ subditorum fruges, vel agros deuastent. *Facit l. 2. ff. si quadrup. pauper, & t. T. ff. & C. ad l. Aquil.*

LXII. Vnde & subditis aduersus feras sepimenta facere licebit, modo in locis vsitatis id faciant, & cum debito interuallo & altitudine: non vero fraudulenter, vt feræ ijs implicentur, & sic capiantur. *Per l. finalem, & ibi Dd. ff. finium regund. l. ergo in fin. ff. de seruit. rust. præd. l. in re mandata, C. mandat. & sic Cæpol. d. c. 21. in fine.*

LXIII. Quod autem dictis locis etiam vbi venari licitum est, captum fuerit, eo vsque occupantis manet, donec custodia eius coercetur, vel reuertendi consuetudinem retinet: quam si deseruierit, cuiuis eam postea capienti, rursus acquiretur. *§. feræ, Institut. de rer. diuis. l. 3. ff. d. t. de acquir. rer. dom.*

LXIV. Tunc vero dicitur fera nostram custodiam excessisse, & naturalem libertatem recepisse, cum vel oculos nostros penitus effugerit, vel in conspectu quidem nostro adhuc versetur, sed ita, vt eius persequendi facultas videatur esse adempta. *L. 5. ff. de acquir. rer. dom.*

LXV. Itaque reiecta Trebatij, & aliorum sententia, recte constitutum est, bestiam etiam lethaliter ab aliquo vulneratam, aut laqueis eius irretitam, non prius tamen illi acquiri, quam si eam ipse quoque, aut canes sui apprehenderint, vel vinculis exemerit. *§. Illud quæsitum, d. T. l. naturalem, §. 1. l. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom. Bartolus in l. quo minus, q. 5. ff. de fluminib.*

LXVI. Attendenda tamen erit hic, loci cuiusque consuetudo, quæ in materia ista venationum plurimum valet, cui, vbi vigebit, semper standum est. *Ita passim Dd. & c. ad §. illud quæsitum, Instit. d. t. & §. ex non scripto de iure natur. gent. & ciu. ibid.*

LXVII.

LXVII. Sed quæritur, quid si aliquis in suo fundo, vel nemore mortifera plaga effecerit bestiam, vel quam alias canes acriter insecuti fuerint in aliam syluam, antequam cadat, an licitum sit eam persequi & apprehēdere in vicini fundo? Et respondetur, id esse licitum, modo fiat sine clamore, & sonitu buccinæ siue cornu, nec consuetudo loci sit cōtraria. *Argumento, d.l.naturalem, §.1. Ioannes a Platea, Schneidenwinius & alij, in d. §. illud quæsitum, Binsfeld. cap. 4. de iniur. & dam. q. 4. conclus. 14. vbi etiam plures recenset.*

LXVIII. Rursus quæritur, an stante statuto quod capienti lupum, vel vulpem detur aliquod præmium, si quis caperet lupam, vel vulpem prægnātem, an debeat habere vnum vel plura præmia? Dicimus quod vnum tantum, nisi lupam lactantem cum lupatinis ceperit. *Bald. in l. fin. ff. de liberal. caus. facit, l. qui in vtero, ff. de stat. hom. Immola in l. in lege, ff. ad l. Falcid. quos citat, & sequitur Medices, d. loco q. 14. parte 2.*

LXIX. Quid si autem lupus inuadat ouem, vulpes gallinam, accipiter columbam, alius vero obuiam veniens eam prædam ex faucibus & vnguibus illorum rursus eripiat, an ereptam suam faciat, an vero priori domino restituere debeat? Et verius est, quod restituenda illi sit, cuius ante fuit. *Argumento l, Pomponius in fine, ff. de acquir. rer. dom. sic Medices d. loco q. 19.*

LXX. Occasione venationum & illa hic quæstio se offert, cum fiat sæpe vt feram petens, hominem traijciat, quæritur an talis teneatur de homicidio? Quod negamus. *Per l. 1, l. in lege Cornel. ff. ad l. Cornel. de sicariis, Medices part. 2. q. 8.*

LXXI. Id quod dubitari posset, an foueas facere liceat, vel laqueos, & similia instrumenta tendere ferarum capiendarum gratia? Et decisum est posse, modo non fiat in locis & itineribus publicis, vnde pecoribus sit aliquod periculum: nisi & eius rei denunciatio præcessisset, vel in eo loco simile quid solitum esset fieri. *L. qui foueam, cum l. sequent. ff. ad leg. Aquil. & ibi Dd.*

LXXII. Quæritur etiam, an quemadmodum de fructibus, ita quoque de venationibus Ecclesiæ soluendæ veniant decimæ? Et existimamus venire. *Facit ca. in aliquibus, & t. T. Ext. de Decimis, l. venationem ff. de vsur. & fruct.*

LXXIII. Sed an ita quoque vsuram committat, qui venatur in agro pignori dato? Quod non videtur, nisi fructus fundi ex venatione constaret. *Per d. l. venationem, ff. d. t, l. item, §. aucupiorum, ff. de vsufruct. & quemad. & sic Medices 2. part. q. 13. d. loco.*

LXXIV. Cum vero ius venandi, vt supra dictum est, seruitutibus annumeretur, etiam illud inde recte sequitur non posse loci seruientis dominium,

minum, aliquid in eo facere quo iuri isti præiudicetur. *argumento l. seruitutes §. si antea. ff. de seruit. vrban. præd. l. sed si quid, §. proprietatis, ff. de vsufr. & quemad. Geyl. lib. 2. obs. 67. n. 4. 7. & seqq.*

LXXV. Et hinc arbores licet annosas, ibi pro suo libitu excindere, quot velit non potest, vti nec quot velit nec quæuis animalia ibi pascere; sed tantùm ad necessitatem & vtilitatem suam, prout antiquitus obseruatum fuit. *d. LL. Cæpolla item de seruit. rust. præd. T. de seruit. iuris pascendi c. 9. n. 40. & seqq.*

LXXVI. Illud certum planè est multò minus dominum syluæ eam prorsus posse eradicare, vel inuerso cespite arborum radices necare, vel illi aratrum inducere, agrumq; noualem facere, quo aliquod iuri venandi incommodum adferatur. *Facit l. 3. §. reficere, ff. de itinere actuq; priu. l. si manifestè C. de seruit. & aq. ita Andr. Geyl. d. loco num. 9. Couar. pract. quæst. c. 37. tom 2 & lib. 1. var. resol. c. 17. n. 11.*

LXXVII. Si tamen sylua cædua esset, ibi pedamenta & ramos benè excindere dominus potest: quemadmodum & aliis eam vendere, locare non prohibetur. Quantumuis alij in ea ius venandi habeant. *Per l. ex sylua cædua cum seqq. ff. de vsufruct. & quemad.*

LXXVIII. Quod verò de arboribus excindendis ex sylua sua ad vtilitatem & necessitatem supra dictum est, id adeò obtinet vt etiam alteri, imò duobus vel tribus hoc ipsum locare possit, siquidem sylua illa omnibus sufficiat. *argumento l. Lucio, ff. de aqu. quotid. & æstiu. l. 2. §. final. ff de seruit. rust. Cæpolla de seruit. rust. præd. c. 22. n. 15.*

LXXIX. Nec illud absurdum est, vt aliquis sibi in aliquo nemore ius aliquod venandi reseruet, & aliis aliquod concedat: cum & plures diuerso iure, & quoque singuli in solidum in eadem sylua venari possint. Vnde videmus sæpè eodem loco vnum maiora animalia roth vnd vnd schwartz Wild/ alios minora tantum posse capere. *Ita Zoannetus in suo lib. rer. quotid. c. 56. nu. 2. allegans in hanc rem Paulum Castrens. Alexandr. quibus adde Andr. Gayl. lib. singul. de pignorat. obser. vlt. nu. 7. Zasium in l. 3. §. ex contrario, conclus. 18. 19. ff. de acquir. rer. possess.*

LXXX. Posse quoq; vsufructuarium venari eo loco in quo vsumfructum habet, nec in eo posse illum à proprietario prohiberi, iuri nostro maximè est consentaneum. *l. item si fundi, §. aucupiorum l. vsufructuarium, ff. de vsufruct. & quemad.*

LXXXI. Imò & potest vsufructuarius aliis permittere & potestatem facere vt in fundo suo vsufructuario venentur; quemadmodum & quosuis prohibere, ne fundum suum venationis gratia ingrediantur. *Per d. iura & sic Couar. d. l. loco n. 9.*

LXXXII. Et hinc qnoque sequitur pecuniam quæ eo casu promissa

missa est pro illa potestate venandi, ad vsufructuarium pertinere. *d. l. Couar.*

LXXXIII. Ad quem ius glandis pertineat difficilis est quæstio? Nos putamus verius esse, illud ad dominum sylvæ pertinere, nòn ad illum qui in ea ius venandi prætendit: nisi consuetudine, vel legitima præscriptione aliud alicubi obtineat. Quemadmodum in multis Germaniæ locis videmus. *l. Iulianus §. glans ff. ad exhibend. l. vn. ff. de glande legen. Andr. Gayl. d. obser. 68. n. 1. & seqq. Noë Meurer in tract. Foresti. fol. 25.*

LXXXIV. Et licet glandis nomine omne genus fructuum intelligatur, nihilominus tamen inutiles & viles fructus sylvæ seruienti, pro vsu & alimentis ferarum debentur. *l. sylua cædua §. glans ff. de verb. signif. & facit l. 2. ff. de iurisdict. om. iud. & ibid. Dd. maximè Iason num. 11. videatur Gayl. d. loco.*

LXXXV. An autem sylua venatoria succisis lignis cingi possit in capturam ferarum, ab eo qui ius venandi habet, vulgô Hagen/ quæstio quoq; trita est? Vbi affirmatiuam sententiam, vt communiorem ita & veriorem putamus. *Zasius consil. 6. n. 1. vol. 2. incipiente Illustrissime facit l. in lege ff. locati, l. refectionis ff. communia præd. ita quoq; Gayl. d. l. n. 7.*

LXXXVI. Quæstio etiam illa mouetur à Dd. casu quo tàm domino proprietatis, quàm qui ius venandi habet in sylua, eius custodia incumbit, an iste possit in dicta sylua domunculam extruere, an verò proprietarius tantum? Et existimamus etiam hunc posse. *Per l. veluti in fine ff. de seruit. rust. præd. Et sic Noë Meurer in tract. Foresti. fol. 28. Cæpolla d. loco c. 16. n. 1.*

LXXXVII. De Vasallo quæritur, an is possit in fundo feudali venandi seruitutem, sine domini consensu alteri constituere? Et hoc quoque eum posse facere iure defendi potest, vt tamen ea res domino feudi, si quando ad illum feudum reuersurum sit, non præiudicet. *c. 1. §. quid ergò de inuestit. de re alien. facta, facit quoque l. is cui. §. 1. ff. quemadm. seruit. amitt.*

LXXXVIII. Circa tempora Venationis & personas quæ venari possint quoque difficultates aliquæ sunt. Et hinc quæritur primò, an etiam diebus festis, dominicis, & tempore quadragesimæ venari liceat? Et simpliciter loquendo dicimus non licere: si tamen vel necessitas, vel euidens vtilitas ita requireret, nec ideò diuina officia omitterentur, putamus, nec istis temporibus esse prohibitum. *c. Esau, c. quid prodest, c. amputatis, & ibi Dd. 86. Sebast. Medices, d. l. parte 1. quæst. 3. & 11. per totum.*

LXXXIX. Secundò quæritur de clericis & aliis personis Ecclesiasticis, an & hi in syluis suis licitè venari possint? Et hîc quoque simpliciter

citer loquendo, dicimus iis Venationem illam clamorosam & syluaticam esse interdictam: Non tamen, quin vel necessitatis, vel vtilitatis, vel honestæ recreationis causa, modestè tamen, venari possint. *Facit T. in decretal. de Clerico Venatore. Clement. ne in agro, §. porrò, de statu Monach c. cum Apostolus, §. Archidiaconi, Extr. de Census. Syluester in summa sua, verbo, Venatio, Zoannettus, d. loco, nu. 27. & seqq. Medices d. loco, quæst. 3. n. 14. 1 parte. Menochius consil. 221. nu. 50. & seqq. Vbi quod recreationis gratia venari possint multis probat ex gloss. Abbate & aliis.*

XC. Illud quoque controuertunt, si non constet quo animo & fine Clericus sit venatus, in quam partem debeat fieri interpretatio, an quod licito, vel illicito modo venatus fuerit? Et putamus in dubio sumendam benigniorem interpretationem, quod scilicet vel vtilitatis, vel recreationis gratia, vel similem ob causam licitam venatus sit, &c. *Per ea quæ docet Menoch. supra, a. l. Alexandr. libr. 1. consil. 72. nu. 13. Per text. l. meritò, ff. pro socio, c. 2. Ext. de re iudic. Qui etiam in hanc rem citat Cardinalem, ad c. qui Venationibus 86. d.*

DE AVCVPIO IN SPECIE.

XCI. Aucupium dicitur auium atq; id genus volatilium iusta persequendi facultas.

XCII. Nec hic quoque distinguitur publico ne loco fiat; an priuato suo, an alieno: licet alium prohibere possimus, ne fundum nostrum Aucupij gratia ingrediatur. *d. l. 3. §. plane, ff. de acquir. rer. diuis. l. quemadmodum. initio. ff. ad l. Aquil. & latè dictum supra.*

XCIII. Quemadmodum & hic consuetudine aliud introductum, quam olim obseruatum fuit, vt scilicet non amplius cuiuis vel aream construere, vel inescationes, vel retia, vel viscum, vel decipulas ponere liceat, nisi cum potestate illorum qui hoc ius sibi quæsiuerunt.

XCIV. Auium autem appellatione, intelligimus hic omnia volatilia, quæ pennis sunt decorata, & oua ponunt, item quæcunque volare possunt. *Vt videre est, §. apum quoque, & §. pauonum cum seqq. & ibi Dd. instit. de rer. diuis.*

XCV. Et hinc legatis auibus veniunt quoq; anseres, phasiani, gallinæ syluestres, & auiaria, si modo talia testator habuerit, nec aliud expresserit. *l. auibus. ff de legat. 3. Medices parte 1. q. 1. n. 29. & seqq.*

XCVI. Fit verò Aucupium variis modis, & præcipuè falconibus, accipi accipitribus, retibus, laqueis, pedicis, visco, hamo, sclopo: & quæcunq; sic capta fuerint, etiam contra prohibitionem cedunt occupanti. *Ita Medices, q. 1. n. 36. parte 1 Et patet ex dictis supra.*

XCVII. Quod tamen intelligendum est de auibus feris, non verò mansuetis: hæc enim occupantis nunquam fiunt. Licet eæ consuetudinem reuertendi amiserint. *§.gallinarum, instit.d.T.*

XCVIII. In quo rursus feræ differunt à mansuetis: illæ enim licet cicuratæ semel fuerint, simul atque tamen animum reuertendi amiserunt fiunt vnius cuiusq; qui eas ceperit. *d.§.pauonum, d.T.*

XCIX. Qui verò anseres, aut gallinas alterius, licet conspectum domini effugerint, quocunque loco ceperit, adeò suum nihil facit, vt etiam detinendo furtum committat: Si quidem lucrandi animo detinuerit. *d.§.gallinarum.*

C. Disputant verò Dd. quid si etiam aues feræ insidiis alterius animum reuertendi amiserint, vt si v. g. quis columbis vicini inescationes parauerit, an eas suas faciat? Et sanè tantum hoc abest, vt etiam furti sic captarum columbarum nomine teneatur: atq; sic non in anime tantum iudicio, sed etiam in foro exteriori eas debeat restituere, *Facit l.Pomponius, §.idem Pomponius ff.fam.erciscun.l.qui seruo.cum l.seqq ff. de furt. Mynsingerus in d.§.pauonum, Couar.d.l.n.14.*

CI. Minus verò ille peccat, qui columbas alterius in syluis vel campis ceperit, quam qui surripit de columbario, idque propter damnum quod inferunt frugibus. Vnde nec columbaria inuitis vicinis habere licet, nisi de suo alat. Licet aliud de consuetudine obtineat. *Ita Sotus lib. 6.de instit. & iure q.6. a.4. quem citat & sequitur Sebastianus Medices parte 1. q.7.n.4.& 5.*

CII. Quæstio pulchra hic mouetur à Dd. si inter Aucupandum alicui falco iunceis sonaleis pedibus euadat, an is occupantis fiat, vel priori domino sit restituendus? Et verius putamus, vt priori domino restituatur. *Ita Bartol.in tract.de Falcone. Medices 2.parte q.38. per l.falsus §.si iactum ff.de furt.Capoll.de seruit.rust.præd.d.c.21.n.7.*

CIII. Quod si verò Falco occasione mali cibi interierit, tenebitur capiens actione in factum ad damnum, quod ea ratione domino Falconis factum est. *Per l.qua actione, §. Celsus, ff.ad l. Aquil.Bartol.ibid.*

DE PISCATIONE.

CIV. Piscatio est captura Piscium, similiter licita, tam in communi, publico, quàm suo flumine. *Sapè d. §.feræ, & ibi Dd.instit.de rer. diuis.sic VVesembeccius d.T.ff.de acquir.rer.dom.n.7*

CV. Et hinc adeò cuilibet iam dictis locis piscari licet, vt si prohibeatur, eo nomine aduersus prohibentem iniuriarum actionem habeat *l.iniuriarum §.si quis me, ff.de iniur.& dictum quoq; supra.*

CVI. Quod verum est, nisi alius in quasi possessione esset illius iuris.

ris, vt ibi solus piscaretur: tunc enim alium ibidem piscari volentem rectè prohibet, imò & contra eum interdictum vti possidetis intentat. *l.si quisquam.ff.de diuers.& tempor.praescript.& sic Mynsinger.& Schneidevvinius ad §.& quidem naturali iure.instit.de rer.diuis.*

CVII. Potest siquidem quis triginta vel quadraginta annis in mari, aut flumine publico illud ius piscandi soli sibi acquirere. *Facit l.diligenter.l.vsum aquae, C.de aq.duct.lib.11.l.praescriptio, & l.fin.ff.de vsucap.*

CVIII. Illud verò valdè Dd. controuertunt, an hoc casu sufficiat aliquem tanto tempore solum aliquo loco esse piscatum, an verò illud quoque requiratur quod alios ibidem piscari volentes prohibuerit? Et prohibitionem hanc quoque requiri putamus. *Per ea quae docet Schurpfius centur.3.consil.1.n.21.& seqq.Henningus Goden consil.76.num.7.& seqq.Vbi etiam hoc addunt nihil interesse siue illa prohibitio iudicialis fuerit, siue extra iudicialis.*

CIX. Quae verò dicta sunt de mari & fluminibus quod ibi piscari liceat, eadem obtinent in lacu, stagno, torrente, vallibus aquosis, publici tamen iuris & vsus: nisi diuersum vel populi, vel Principis voluntate, vel praescriptione vel consuetudine vel pactis sit constitutum. *Latè Capolla T.de lacu.c 30.n.6.T.de Torrente c.38.n.1.T.de vallibus aquos.n.2.d.libro de seruit.rust.praed.*

CX. In alieno verò piscari omninò licitum non est: quod secus esse in Venatione & Aucupio dictum supra. Si tamen fundus alienus inundatus esset a flumine, & istuc pisces aqua opportasset, tunc eos ibi piscari cuius licitum foret. *Facit l.funes, & ibi glos.ff.de act.Empt.l vsufructuarium, § Si viuariis.ff.de vsufruct.l.fructus, ff.de rei vindic.cum ali[illegible]. Et sic Medices parte 2.q.23.*

CXI. Quaestio huic non absimilis est, num quando aqua tui stagni ita creuit vt inde multi pisces ad meum fundum deuenerint, an tu illos sequi & recipere possis? Et rectè negatur. *Ita Chassanaeus in consuetud.Burgund.rubr.4.q.24.§.2.verbo de droit & appar.*

CXII. Pisces verò regulariter eius esse qui cepit, non verò eius qui retia retendit iam constat ex dictis, supra thesi 65.

CXIII. Nec illud hic praeterire Dd. solent, an pisces quemadmodum & ferae & volucres, inter mobilia, vel inter immobilia sint numerandi? Item an vendito fundo venditi quoque censeantur pisces ibi existentes? Vbi respondendum putamus secundum distinctionem Sebastiani Medices q.17. primae partis. Et breuitatis ergò videatur quoque Chassanaeus d.loco num.23.

CXIV. Circa Piscationem verò illud in primis quoque notandum est, debere quem ea vti bona fide, maximè si titulo conductionis Piscationem

tionem habeat. Et hinc ab omnibus illis modis abstinendum, quibus vel omnes, vel magna pars piscium tolleretur. *Facit l. si merces, ff. de conduct. & locat. l. 1. ff. de vsufruct. & quemad.*

CXV. Coronidis loco hæc quæstio fit vtrum ius Lutras & Castores capiendi, spectet ad ius Venationis & nemoris, an verò ad ius Piscationis? Et communius obtinuit, illud potius ad Piscationem esse referendum. *Sic Noë Meurer de iure Forestic. vlt. fol. 61 per l. qui sentit, ff. de diuers. R. I. citans ad hoc Ioannem Fabrum, instit. de lege Fusia, &c.*

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM COPIOSISSIMVS.

PRIMVS NVMERVS, PARTEM, ALTER CAPVT, TERTIVS NVMERVM MARGINALEM, QVARTVS PAGINAM DEMONSTRAT.

Anima-

Caro

Fera

In

Posses-

INDEX.

Requi-

FINIS.

164
Z

Lc